

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VIII. 174.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDISINALFORHOLDENE
1929.

77DE ARGANG.

(*Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1929.*)

77ÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE 80e.)

OSLO.

STEENSKE BOKTRYKKERI JOHANNES BJØRNSTAD A/S

1932.

Norges Offisielle Statistikk, rekke VIII. (Statistique Officielle de la Norvège, série VIII.)

Rekke VIII.

Trykt 1930:

- Nr. 110. Norges industri 1927. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
— 111. Det civile veterinærvesen 1928. (*Service vétérinaire civil.*)
— 112. Rekruttering 1912—1926. (*Recrutement.*)
— 113. Fattigvesenet 1926 og 1927. (*Assistance publique.*)
— 114. Den Norske Statskasses finanser 1918/14—1930/31. (*Finances de l'Etat.*)
— 115. Sinnssykeasylenes virksomhet 1928. (*Hospices d'aliénés.*)
— 116. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1927. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
— 117. Meieribruket i Norge 1928. (*L'industrie laitière de la Norvège en 1928.*)
— 118. Lønninger 1929. (*Gages et salaires.*)
— 119. Forsikringsselskaper 1928. (*Sociétés d'assurances.*)
— 120. Statistikken over betalingsforholdene 1887—1929. Konkurser, nam osv. (*Faillites, saisies-exécutions, etc.*)
— 121. Norges jernbaner 1928—1929. (*Chemins de fer norvégiens.*)
— 122. Sjømannsforsikringen 1927. Fiskerforsikringen 1927. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
— 123. Fagskolestatistikk 1926/27—1928/29. (*Écoles professionnelles.*)
— 124. Alkoholstatistikk 1928—1929. (*Statistique de l'alcool.*)
— 125. Norges telegrafvesen 1928—1929. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
— 126. Norges postvesen 1929. (*Statistique postale.*)
— 127. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1929—30. (*Salaires des ouvriers agricoles 1929—1930.*)
— 128. Skolevesenets tilstand 1927—1928. (*Instruction publique.*)
— 129. Industriarbeiterforsikringen. Ulykkesforsikringen 1927. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
— 130. Norges kommunale finanser 1927—1928. (*Finances des communes.*)
— 131. Norges Brandkasse 1926—28. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie.*)
— 132. Private aktiebanker 1929. (*Banques privées par actions.*)
— 133. Kriminalstatistikk 1927 og 1928. (*Statistique de la criminalité pour les années 1927 et 1928.*)
— 134. Jordbruksstillingen 20 juni 1929. Første hefte. Husdyrholt. (*Recensement du 20 juin 1929. Bétail.*)
— 135. Norges fiskerier 1928. (*Grandes pêches maritimes.*)
— 136. Meglingssinstitusjonens virksomhet. Tariffavtaler og arbeidskonflikter 1929. (*Entremise publique. Conventions collectives et conflits du travail en 1929.*)
— 137. Norges bergverksdrift 1929. (*Mines et usines.*)
— 138. Norges handel 1929. (*Commerce.*)
— 139. Forsikringsselskaper 1929. (*Sociétés d'assurances.*)
— 140. Landbruksareal og husdyrholt 1930. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage du bétail de l'année 1930. Recensement représentatif.*)
— 141. Sykeforsikringen 1929. (*Assurance-maladie.*)

Trykt 1931:

- Nr. 142. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1928. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
— 143. Norges sparebanker 1929. (*Caisse d'épargne.*)
— 144. Civil rettspleie 1928 og 1929. (*Justice civile.*)
— 145. Jordbruksstillingen 20 juni 1929. Annet hefte. Arealet og dets anvendelse m. v. (*Recensement du 20 juin 1929. La superficie et son emploi, etc.*)
— 146. Norges jernbaner 1929—30. (*Chemins de fer norvégiens.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VIII. 174.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDISINALFORHOLDENE
1929.

77DE ÅRGANG.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1929.)

77ÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE 30e.)

O S L O.

STEENSKE BOKTRYKKERI JOHANNES BJØRNSTAD AS

1932.

For årene	1882—1897	se Norges Offisielle Statistikk, rekke III.	
— « —	1898—1903	— « —	IV.
— « —	1904—1911	— « —	V.
— « —	1912—1916	— « —	VI.
For året	1917	— « —	VII, nr. 3.
— « —	1918	— « —	VII, « 58.
— « —	1919	— « —	VII, « 108.
— « —	1920	— « —	VII, « 138.
— « —	1921	— « —	VII, « 152.
— « —	1922	— « —	VII, « 188.
— « —	1923	— « —	VIII, « 13.
— « —	1924	— « —	VIII, « 29.
— « —	1925	— « —	VIII, « 59.
— « —	1926	— « —	VIII, « 81.
— « —	1927	— « —	VIII, « 116.
— « —	1928	— « —	VIII, « 142.

Innhold.

	Side.
I n n l e d n i n g .	
1. Innledende bemerkninger	1*
2. Antall lægedistrikter og medisinalpersonale.....	1*
3. Sykehus, sanatorier, tuberkulosehjem og andre under medisinalvesenet hørende anstalter.....	2*
4. Offentlige varmbad	6*
5. Vaksinasjonen.....	7*
6. Rettssmedisinske forretninger	8*
7. Dødelighetsforholdene.....	9*
8. Samlet antall dødsfall og dødsfall med kjent dødsårsak	11*
9. Oversikt over de viktigste dødsårsaker.....	12*
10. Epidemiske sykdommer	16*
11. Tuberkulose.....	17*
12. Kreft.....	21*
13. Veneriske sykdommer.....	23*
14. Spedalskhett	24*
15. Sinnssykdom	25*
16. Samlet antall fødsler, dødsfall på barselseng, obstetriske operasjoner m. m.....	25*
Résumé en français	30*

T a b e l l e r .

Tabell 1. Lægedistrikter og medisinalpersonale ved utgangen av 1929.....	32*
Tabell 2. Antallet av sykeplasser og behandlede syke m. m. på sykehusene i 1929.	36*
Tabell 3. Antallet av sykeplasser og behandlede tuberkuløse på sanatorier og tuberkulosehjem, kysthospitaller og skrofulosehjem i 1929	40*
Tabell 4. Dødsfall med kjent dødsårsak fordelt etter fylker i 1929.....	44*
Tabell 5. Dødsfall med kjent dødsårsak fordelt etter de dødes alder og kjønn i 1929	62*
Tabell 6. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i 1929 i rikets bygder og byer fylkesvis fordelt.....	80*
Tabell 7. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i bygdene etter måned i 1929.....	82*
Tabell 8. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i byene etter måned i 1929	83*
Tabell 9. Dødsfall av tuberkulose i de forskjellige aldersgrupper fylkesvis fordelt i 1929	84*
Tabell 10. Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.....	86*
Tabell 11. Fødsler meldt av jordmødre og læger i 1929.....	94*

Table des matières.

	Pages.
T e x t e .	
1. Introduction.....	1*
2. Nombre de sections et de personnels médicaux.....	1*
3. Établissements médicaux	2*
4. Établissements des bains chauds publics.....	6*
5. Vaccination	7*
6. Examens médico-légaux	8*
7. Mortalité totale	9*
8. Nombre total de décès et causes de décès connues	11*
9. Les causes de décès les plus importantes.....	12*
10. Maladies épidémiques	16*
11. Tuberculose	17*
12. Cancer	21*
13. Maladies vénériennes	23*
14. Lèpre.....	24*
15. Insanité	25*
16. Nombre de naissances, mortalité puerpérale, opérations obstétricales	25*
Résumé en français.....	30*
T a b l e a u x .	
Tableau 1. Sections médicales et nombre de médecins, de dentistes, de sages-femmes, d'infirmières, de pharmacies et pharmaciens	32*
Tableau 2. Nombre des lits et des malades soignés, etc., aux hôpitaux en 1929 ...	36*
Tableau 3. Nombre des lits et des malades souffrant de tuberculose soignés aux sanatoriums, aux hôpitaux maritimes et aux maisons de tuberculeux en 1929.....	40*
Tableau 4. Causes de décès par préfecture.....	44*
Tableau 5. Causes de décès par âge et sexe.....	62*
Tableau 6. Cas des maladies épidémiques déclarés par les médecins répartis par préfecture en 1929	80*
Tableau 7. Cas des maladies épidémiques déclarés dans les districts ruraux par mois en 1929	82*
Tableau 8. Cas des maladies épidémiques déclarés dans les villes par mois en 1929.	83*
Tableau 9. Décès de tuberculose par âge et préfecture.....	84*
Tableau 10. Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres de commissions de santé	86*
Tableau 11. Naissances déclarées par les sages-femmes et les médecins	94*

1. Innledende bemerkninger.

Introduction.

Herved fremlegges medisinalberetningen for riket og for de enkelte fylker for 1929, utarbeidet på grunnlag av fylkeslægenes og de enkelte distriktslægers årsberetninger og statistiske oppgaver.

Dr. Ivar Tøsti har hjulpet Byrået med utarbeidelsen av fylkesberetningene forsåvidt angår opplysningene om sundhetstilstanden og de hygieniske forhold.

De offentlige lægers årsberetninger for 1929 er utarbeidet overensstemmende med de nye forskrifter for lægenes innberetninger, fastsatt av medisinaldirektøren 23 desember 1927.

Likesom foregående år har man benyttet den nye interskandinaviske dødsårsaksnomenklatur. Angående de regler som er fulgt ved registreringen av døsfallene og klassifikasjonen av de forskjellige årsaker i dødsårsaksstatistikken, henvises til kapittel 1 og 9 i beretningen for 1927.

De øvrige oppgaver i medisinalstatistikken er utarbeidet på samme måte som i 1928.

2. Antall lægedistrikter og medisinalpersonale.

Nomre de sections et de personnels médicaux.

I tabell 1 i tabellavdelingen er gitt en oversikt over landets inndeling i lægedistrikter og antall lærer, tannlærer, jordmødre, sykepleiersker utenfor anstaltene, apotek og eksaminert apotekpersonale.

Riket var ved utgangen av 1929 delt i 385 lægedistrikter, herav 11 stadsfysikater og 26 stadslægedistrikter. Av forandringer kan nevnes at i løpet av 1929 er 4 lægedistrikter blitt ophevet, nemlig: Heddal i Telemark, Vennesla i Vest-Agder, Skjold i Rogaland og Skodje i Møre. Samtidig er opprettet et nytt lægedistrikt i Møre, Aukra distrikt, bestående av Nord- og Sør-Aukra og Sandøy herreder. Angående de enkelte distrikters størrelse og folkemengde henvises til fylkesberetningene, hvor disse oppgaver er meddelt under hvert fylke.

Foruten de 385 distriktslægestillinger var der 2 distriktslægestillinger uten fast distrikt, 1 for det hele land og 1 for Finnmark. Ved utgangen av 1929 var der ansatt fylkeslæge i alle fylker, og i 15 av disse var stillingen kombinert med distriktslægestilling. I alle stadsfysikater og stadslægedistrikter var stadsfysikus eller stadslægen ordfører i helserådet, i de øvrige lægedistrikter var det distriktslægen.

I 1929 blev der uteksaminert 85 nye lærer, hvorav 10 kvinner. Der døde 35 lærer i 1929, altså en nettotilgang i året på i alt 50 lærer. Antallet av autoriserte lærer ved utgangen av 1929 var i henhold til den offisielle lægeførtegnelse 1 757, hvorav 121 kvinner. 61 lærer var bosatt i utlandet. Av resten er 1 645 nevnt i distriktslægenes innberetninger som bosatt i de forskjellige distrikter.

I 1929 blev der uteksaminert 114 nye tannlærer, hvorav 13 kvinner. Ifølge fortægnelsen over autoriserte lærer, tannlærer og dyrlærer var der ved utgangen av 1929 i alt 1 059 tanulærer, hvorav 240 kvinner. Av disse hadde 949 kjent bopel her i landet og 30 var bosatt i utlandet.

Ifølge distriktslægenes opgaver var der i 1929 i alt 1 580 praktiserende jordmødre i landet. Der blev uteksaminert 60 nye jordmødre i 1929, derav 36 ved jordmorskolen i Oslo og 24 ved jordmorskolen i Bergen.

Efter de innkomne opgaver var der ved utgangen av 1929 1153 utdannede sykepleiersker beskjeftegit i distriktspleie. Der mangler imidlertid opgaver over utdannede sykepleiersker fra Aker, Drammen og Bergen, så det virkelige antall er noget større, antagelig vel 1200.

I 1929 var der 257 apotek i virksomhet. Av apotekene hadde 34 salgbart privilegium og de øvrige, undtagen Rikshospitalets apotek, personlig privilegium. Det eksaminerte personale ved apotekene var etter de offentlige lægers opgaver 671. 31 kandidater underkastet sig apotekerkreksamen i 1929, herav 6 kvinner, og 9 tok farmasøitmedhjelpercexamen, herav 3 kvinner.

3. Sykehus, sanatorier, tuberkulosehjem og andre under medisinalvesenet hørende anstalter.

Établissements médicaux.

I henhold til de offentlige lægers medisinalberetninger fantes der ved utgangen av 1929 følgende anstalter til pleie av legemlig og åndelig syke:

Anstalter.	Antall.	Antall senger.
Almindelige sykehus, klinikker og sykestuer	187	11 195
Anstalter til kur og pleie av tuberkuløse	135	4 740
Fødselsstiftelser og fødehjem	9	308
Hospitaler for spedalske	2	138
Kuranstalter for alkoholikere	6	119
Sinnssykeasyl	23	5 663
Pleiehjem for sinnssyke	4	104
—“— epileptikere	1	60
—“— åndssvake	2	315

Under almindelige sykehus er tatt med alle offentlige og private sykehus, klinikker og sykestuer som for den overveiende del er bestemt for medisinske og kirurgiske patienter og til isolasjon av epidemiske og veneriske sykdommer. 26 av de almindelige sykehus er kombinert med tuberkulosehjem. Disse teller derfor også med i antallet av tuberkuloseanstalter.

Av tuberkuloseanstalter var der 13 sanatorier med 1 414 senger og 114 tuberkulosehjem med 2 733 senger, tilsammen 3 147 senger, vesentlig til forpleining av lungetuberkuløse patienter. Videre hadde man til behandling av skrofuslose og kirurgisk tuberkulose 4 kysthospitaler med 441 plasser og 4 pleiehjem med 152 plasser. Foruten sykeplassene på disse rene tuberkuloseanstalter var oppgitt at 720 senger fordelt på 26 almindelige sykehus var reservert tuberkuløse patienter, herav ved 16 sykehus 342 plasser på spesielle tuberkuloseavdelinger. Ved utgangen av 1929 rådet man altså over 5 460 plasser for tuberkuløse. På 64 av de almindelige sykehus og sykestuer er der dessuten i 1929 tatt imot tuberkuløse patienter, uten at sykehuset dog har oppgitt å ha nogen spesiell avdeling eller reserverte sengeplasser for den slags patienter.

I 1929 var der 3 fødselsstiftelser i virksomhet: Kvinneklinikkene i Oslo og Bergen, begge tilhørende staten og forbundet med jordmorskoler, og E. C. Dahls Stiftelse i Trondheim, og 6 mindre fødehjem og fødselsklinikker. Dessuten fantes der ved en del av de større sykehus spesielle fødeavdelinger som er medregnet under sengeantallet ved de almindelige sykehus.

I 1929 blev Diakonissehusets sykehus utvidet med 80 senger. Røde Kors har åpnet en ny klinik på Hamar med 18 senger. Ved Lillehammer ble åpnet et nytt privat tuberkulosesanatorium, Bådshaugen, med 19 senger. I mai åpnedes i Tønsberg St. Olafs klinik med 25 senger. Fylkessykehuset sammesteds er blitt utvidet med 29 plasser. Rove tuberkulosehjem ved Holmestrand fikk i årets løp en egen barneavdeling med 25 senger, så der nu er plass for 67 patienter. Solhøgda tuberkulosehjem ved Mandal er blitt utvidet med 10 senger. Ved Rogaland fylkessykehus er den kirurgisk-medisinske avdeling utvidet fra 87 til 110 senger og ved Haugesund kommunale sykehus er den nye epidemiavdeling tatt i bruk som kirurgisk sykehus. Ved St. Franciskus hospital i Bergen ble i 1929 åpnet en ny avdeling på 35 plasser for hals-, nese- og øresykdommer. Lærdal sykehus og tuberkulosehjem er ombygget og utvidet, så det fra nyttår 1930 kan ta imot 18 patienter på den almindelige avdeling og 18 på tuberkuloseavdelingen. I Herøy ble i 1929 åpnet et nytt kombinert sykehus og tuberkulosehjem med plass for 13 tuberkuløse og 5 andre syke. I mai ble tuberkuloseavdelingen ved Brønnøysund sanitetsforenings sykestue omdannet til en avdeling for gamle og pleiepatienter. I mars blev Fauske sykestue på 14 plasser tatt i bruk. Statens kysthospital for Troms og Vest-Finnmark er blitt utvidet med 10 plasser og kan nu ta imot 76 patienter.

Følgende tabell gir en oversikt over hvor mange sykehus og anstalter drives for offentlig regning: av staten, fylket eller kommunen, og hvor mange er private:

Anstalter.	I alt.		Herav drives av:						Private.	
			Staten.	Fylket.	Kommunen.	Fylket og kommunen.				
	Antall.	Antall senger.	Antall.	Antall senger.	Antall.	Antall senger.	Antall.	Antall senger.	Antall.	Antall senger.
A. Alm. sykehus, klinikker og sykestuer	187	11 195	4	916	17	1 243	79	5 714	6	1028
Anstalter Sanitarier	13	1 414	4	636	-	-	1	274	-	8
B. og pleie til kur og pleie av tuber- Kysthospitaller..	114	2 733	1	34	30	746	37	847	-	46
kuløse Pleiehjem for skrofuløse og kirurgisk tub.	4	441	3	256	-	-	-	-	-	1
C. Fødselsstiftelser og føde- hjem.....	9	308	2	225	1	15	-	-	-	6
D. Hospitaler for spedalske..	2	138	1	90	-	-	-	-	-	1
E. Kuranstalter for alkoho- likere	6	119	2	55	-	-	-	-	-	4
F. Sinnssykeasyl	23	5 663	6	1 618	7	1 598	4	1 109	3	1 137
G. Pleiehjem for sinnessyke ..	4	104	-	-	-	-	4	104	-	-
H. —“— “ epileptikere.	1	60	1	60	-	-	-	-	-	-
I. —“— “ åndssvake ..	2	315	2	315	-	-	-	-	-	-

Den overveiende del, eller ca. 80 pct., av det samlede senegeantall på sykehus og pleiehjem faller på anstalter tilhørende det offentlige og ca. 20 pct. på anstalter drevet for privat regning. Av de private sykehus og pleiehjem var der 5 diakonisseanstalter med 349 senger. 17 sykehus med 784 senger ble drevet av katolske religiøse organisasjoner. Norske Kvinneres Sanitetsforening drev 29 sykehus med

864 plasser og Røde Kors 16 sykehus med 416 plasser. De religiøse organisasjoner og Røde Kors driver fortrinvis større klinikker i byene, vesentlig beregnet på kirurgiske patienter. Røde Kors har dessuten opprettet en del små sykestuer i fiskeridistrikten nordpå og driver 2 mindre fødehjem, 1 i Kristiansand og 1 i Kristiansund. Norske Kvinners Sanitetsforening driver særlig anstalter til kur og pleie av tuberkuløse. Den har 1 sanatorium med 136 senger og 22 tuberkulosehjem med 607 senger i drift. 7 tuberkulosehjem med 193 senger drives av lokale tuberkuloseforeninger.

Efter de nye forskrifter skal alle sykehus, sanatorier og tuberkulosehjem innsende årsberetning over sin virksomhet. Disse opgaver er meddelt i tabellene 2 og 3 i tabellavdelingen.

Det samlede antall sykeplasser på de almindelige sykehus og på tuberkulosehjemmene fordeler sig således på de forskjellige fylker:

Fylker.	Antall sykeplasser.		Fylker.	Antall sykeplasser.	
	På alm. sykehus.	På tub.- hjem.		På alm. sykehus.	På tub.- hjem.
Østfold	514	80	Hordaland	82	118
Akershus	746	187	Bergen	751	-
Oslo	3 665	-	Sogn og Fjordane	76	82
Hedmark	450	209	Møre	270	170
Opland	332	135	Sør-Trøndelag	736	267
Buskerud	283	179	Nord-Trøndelag	265	152
Vestfold	490	142	Nordland	548	279
Telemark	396	138	Troms	271	190
Aust-Agder	203	61	Finnmark	226	120
Vest-Agder	246	108	Riket i alt	11 195	2 733
Rogaland	645	116			

På alle de sykehus, klinikker og sykestuer hvorfra årsberetning er innkommet, blev der i 1929 innlagt 98 381 patienter. 7 078 patienter avgikk ved døden på sykehus.

Følgende oversikt viser antall tilfelle av epidemiske og andre sykdommer innlagt på de i tabell 2 nevnte sykehus i 1929:

Eksantematisk tyfus	3 *)	Kikhoste	20
Tyfoidfeber	113	Influensa	360
Paratyfus	180	Laryngitt og bronkitt, akutt	385
Cerebrospinalmeningitt, epidemisk	25	Bronchopneumoni	379
Encephalitt, epidemisk	23	Lungebetendelse, krupøs	789
Poliomyelitt, akutt	99	Pleuritt	834
Skarlagensfeber	1 773	Giktfeber	311
Meslinger	110	Malaria	12
Difteri	842	Gastroenteritt, akutt	116
Dysenteri	16	Skabb	229
Barselfeber	89	Tuberkulose	4 060
Pyæmi, septhæmi	137	Ulcus molle	14
Pemfigus hos nyfødte	6	Syfilis, erhvervet (nye tilf.)	303
Rosen	442	Syfilis, medfødt	59
Kusma	14	Gonorré, uretritt	488

*) Tilfellene er ikke anmeldt på månedslistene.

Belegget på tuberkuloseanstalter var i 1929:

	Innlagt i året.	Til- sammen beh.	Utgått	
			levende.	døde.
A n s t a l t e r f o r b e h a n d l . a v l u n g e - t u b e r k u l o s e .				
Sanatorier	3 374	4672	3 319	39
Tuberkulosehjem	2 637	5 041	1 670	833
Tilsammen	6 011 ¹⁾	9 713	4 989	872
K i r u r g i s k t u b . o g s k r o f u l o s e .				
Kysthospitaler	431	818	381	25
Skrufulosehjem	87	196	101	3
Solvang lysinstitutt	64	99	58	4
Tilsammen	582 ²⁾	1 113	540	32
T u b e r k u l o s e a n s t a l t e r i a l t	6 593	10 826	5 529	904

På disse anstalter er der i 1929 i alt innlagt 6 593 patienter. Hertil kommer som meddelt ovenfor 4 060 tilfelle av tuberkulose innlagt på de alminnelige sykehus.

I løpet av de siste år er følgende antall lungetuberkulose patienter innlagt til behandling på sanatorier og tuberkulosehjem:

År.	Sanatorier.	Tuberkulose- hjem.	Tilsammen.
1923	2 040	1 634	3 674
1924	2 469	2 015	4 484
1925	2 588	2 018	4 606
1926	2 818	1 971	4 789
1927	3 095	2 191	5 286
1928	3 160	2 338	5 498
1929	3 297	2 601	5 898

Fra 1923 til 1929 har der altså vært en stigning på vel 60 pct.

Det vilde være av interesse å ha oversikt over hvor stor del av tuberkulosedødsfallene finner sted på anstalter og hvor mange i de sykes hjem. Nu har man dessverre bare oppgave over hvor mange dødsfall av tuberkulose som har funnet sted på sanatorier og tuberkulosehjem, og disse utgjorde i de siste år:

År.	Antall dødsfall i		Tilsammen.	Pet. av samtlige dødsfall av lungetub.
	sanatorier.	tuberkulose- hjem.		
1923	21	575	596	14.8
1924	40	727	767	17.6
1925	34	671	705	17.4
1926	40	628	668	18.8
1927	37	733	770	22.1
1928	47	743	790	22.6
1929	39	833	872	24.9

Denne oppgave fra tuberkuloseanstaltene tyder på at isoleringen av langt komme tuberkulosetilfelle er i rask fremgang.

¹⁾ Herav 113 for annen sykdom enn tuberkulose.

²⁾ " 38 " " " "

Belegget på kvinneklinikken i Oslo og Bergen og på E. C. Dahls Stiftelse i Trondheim stillet sig således i 1929:

	Innlagt i året.	Til- sammen beh.	Utgått		Antall kvinner fødte på klinikken.	Antall barn født på klinikken.
			levende.	døde.		
Kvinneklinikken, Oslo	2 271	2 360	2 224	27	1 411	1 430
—“— Bergen	1 085	1 122	1 085	5	1 037	1 054
E. C. Dahls Stiftelse, Trondheim	423	434	425	1	414	419
Fødselsstiftelser i alt	3 779	3 916	3 734	33	2 862	2 903

4. Offentlige varmbad.

Établissements des bains chauds publics.

Efter de innkomne oplysninger fantes der ved utgangen av 1929 245 varmbad som var tilgjengelige for almenheten, 82 i byene og 163 på landsbygden. Størstedelen av badene på landet drives for privat regning, nemlig 96 av 163, resten drives vesentlig for kommunens regning. I byene var 62 av badeanstaltene kommunale og 20 private.

Følgende oversikt viser hvorledes badene er fordelt på bygder og byer i de enkelte fylker og hvor mange av de offentlige bad er selvstendige anlegg og hvor mange er kombinert med bad for bedrifter, skoler og andre institusjoner.

Bad tilgjengelige for almenheten.

Fylke.	Antall bad i alt.	Av badene var:											
		Selvsten- dige anlegg.		Kombinert off. bad og bad for									
		Byer.	Bygd.	Byer.	Bygd.	Byer.	Bygd.	Byer.	Bygd.	Byer.	Bygd.	Byer.	Bygd.
Ostfold.....	6	4	5	2	-	-	-	1	-	-	-	1	1
Akershus	-	19	-	6	-	1	-	12	-	-	-	-	-
Oslo.....	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedmark.....	2	13	2	6	-	2	-	1	-	3	-	-	1
Oppland	2	10	2	5	-	-	-	4	-	1	-	-	-
Buskerud	3	4	2	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vestfold	6	2	4	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Telemark	5	6	5	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Aust-Agder	5	2	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vest-Agder	3	2	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Rogaland	12	7	8	1	-	5	4	-	-	-	-	-	1
Hordaland	-	8	-	3	-	3	-	1	-	1	-	-	-
Bergen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogn og Fjordane	-	11	-	5	-	3	-	1	-	-	-	-	2
Møre	5	9	3	6	-	1	1	1	-	1	-	1	1
Sør-Trøndelag	3	6	3	3	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Nord-Trøndelag	6	12	2	7	1	5	1	-	2	-	-	-	-
Nordland	3	16	2	1	-	4	1	6	-	5	-	-	-
Troms	3	11	3	7	-	1	-	2	-	1	-	-	-
Finnmark	7	21	6	9	-	1	-	4	1	6	-	-	1
Riket i alt	82	163	66	72	1	28	9	38	4	18	2	-	7

I byene er de fleste bad selvstendige anlegg. Der finnes bare 1 bedriftsbad, 9 skolebad, 4 sykehusbad, 2 bad ved gamlebjem og barnehjem som dessuten fungerer som bad for almenheten. På landsbygden derimot er badene for det meste ikke selvstendige anlegg. De blir drevet i tilknytning til en bedrift eller en eller annen institusjon. 28 av badene på landet er således bedriftsbad, 38 skolebad, 18 sykehusbad og 7 bad på gamlebjem som ved siden av sin egentlige bestemmelse også blir benyttet som folkebad.

Skolebad er innrettet ved de fleste folkeskoler i alle de større byer. Som oftest er de bare beregnet på skolens elever. Bare 9 av skolebadene i byene er også åpne for almenheten. Efter de opplysninger man har finnes der skolebad ved 108 skoler på landsbygden. Herav er 70 kun for elevene, mens 38 også blir brukt som folkebad.

5. Vaksinasjonen.

Vaccination.

Antallet av vaksinerte i riket var ifølge embedslægenes innberetninger i 1929 46 227 mot 49 366 i 1928. Antallet av vaksinerte fordele sig således på de forskjellige fylker:

	Antall vaksinasjoner.	Antall revaksinasjoner.		Antall vaksinasjoner.	Antall revaksinasjoner.
Østfold	2724	420	Hordaland	1984	14
Akershus	4934	69	Bergen	229	-
Oslo	2910	410	Sogn og Fjordane	1106	8
Hedmark	4477	5	Møre	2315	179
Opland	1363	1	Sør-Trøndelag	2931	128
Buskerud	2056	59	Nord-Trøndelag	1559	9
Vestfold	2183	341	Nordland	3635	231
Telemark	1977	5	Troms	2162	46
Aust-Agder	1273	94	Finnmark	1090	96
Vest-Agder	895	12			
Rogaland	1946	151	Tilsammen	43 949	2278

Angående inntrufne komplikasjoner og sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen i 1929 henvises til fylkesberetningene.

Av årsberetningen for «Det Animale Vakcine-Institut» for året 1929 hitsettes:

Intet tilfelle av kopper er forekommet i Norge i 1929. Til driften har vært anvendt 8 kalver. Samtlige var sunde dyr i godt hold. Der blev høstet tilsammen 209,70 gr. vaksine, gjennomsnittlig 26,24 gr. pr. kalv. Ved obduksjonen fantes intet abnormt hos nogen av kalvene.

Der inntok i årets løp 1 494 rekvisisjoner, og der utsendtes 9 728 rør med vaksine beregnet til 82 150 vaksinasjoner (mot 90 795 i 1928).

Der er hittil innberettet om 42 220 1ste gangs vaksinasjoner og om 3 183 revaksinasjoner, med anslag i henholdsvis 92,4 pct. og 60,5 pct.

I henhold til de i 1929 inntokne forsinkede innberetninger for 1928 blir for dette år å opføre 43 595 førstegangs vaksinasjoner og 6 811 revaksinasjoner.

Til armé og marine er ekspedert 1 630 porsjoner, og der er innberettet om i alt 1 017 militære revaksinasjoner med henimot 62 pct. anslag. Blandt de vernepliktige var der 26 mann som ikke før hadde vært vaksinert. Av disse tilhørte de fleste Stavanger og Telemark.

Podning og høstning av kalvene har foregått som tidligere. Den anvendte

vaksinestamme er stadig ført videre, opfrisket med norsk retrovaksine. Til årets 3 siste kalver er delvis anvendt en stamvaksine fra Kjøbenhavn — velvillig overlatt av den Kgl. danske vaksinasjonsanstalt.

All vaksine har før utsendelsen vært bakteriologisk undersøkt samt prøvet ved gratisvaksinasjoner på barn. Til disse møtte 107 barn. Hos alle kom regulære pustler uten nogen komplikasjoner. Av 318 podesnitt kom 307 pustler. Et barn med eksem måtte avvises. En gutt med keratokonjunktivitt blev vaksinert og var omtrent bra i øjet, da han møtte til eftersyn.

Anslagene har for nogen kalvers vedkommende vært mindre tilfredsstillende. Enkelte hjelpevaksinatører har vært særdeles uheldige, uten at det har vært mulig å bringe årsaken på det rene; formentlig har vaksinen vært uhensiktsmessig oppbevart før anwendelsen, eller selve vaksinasjonen har ikke vært teknisk riktig utført. De aller fleste vaksinatører har hatt særdeles gode resultater.

Koppeepidemien i England, som nu har vart i 10 år, forløper fremdeles mildt. Der har i 1929 vært anmeldt over 11 000 tilfelle. I andre land i Europa kan mortaliteten være stor, således har i Tyrkiet fra 1. august til 30. november 1929 vært anmeldt 306 koppe tilfelle med 85 dødsfall, og i Portugal var der 1. oktober til 31. oktober 1929 anmeldt 36 tilfelle med 6 dødsfall. I Tyskland inntraff i 1929 kun 1 tilfelle av kopper og intet dødsfall. Tysklands gunstige stilling skyldes sikkert dels dets strikte gjennemførelse av vaksinasjonen, men dels også at koppeimport fra dets østlige naboer Polen og Russland nu er minsket, idet begge disse land etter verdenskrigens avslutning har fått strenge bestemmelser om obligatorisk barnevaksinasjon og senere revaksinasjoner.

Spørsmålet om postvaksinal encephalitt er man i det forløpne år ikke kommet til nærmere forklaring av. Der har også i 1929, særlig i Holland og England, vært ikke få tilfelle, mens der f. eks. fra Russland med dets 9 til 10 millioner barnevaksinasjoner ikke har vært meldt et eneste tilfelle.

6. Rettsmedisinske forretninger.

Examens médico-légaux.

Der blev i 1929 i alt innsendt 286 saker til den Rettsmedisinske Kommisjon. Av disse saker ansås 6 som kommisjonen uvedkommende. De øvrige 280 fordelte sig således på de forskjellige fylker:

Østfold	9	Telemark	5	Møre.....	17
Akershus	28	Aust-Agder.....	4	Sør-Trøndelag.....	16-
Oslo	43	Vest-Agder.....	7	Nord-Trøndelag ...	5-
Hedmark.....	10	Rogaland	17	Nordland.....	15-
Oppland	10	Hordaland.....	8	Troms.....	4-
Buskerud	29	Bergen	23	Finnmark	15-
Vestfold	15	Sogn og Fjordane .	-		

Av det samlede antall var 157 almindelige rettsmedisinske forretninger, 116 rettsspsykiatriske og 7 rettskjemiske. Av de almindelige rettsmedisinske forretninger var 87 legale obduksjoner (19 av nyfødte barn og 68 andre), 30 synsforretninger over lik og likrester, 8 undersøkelser av levende i anledning av tilføjet legemsskade, 5 undersøkelser om svangerskap og fødsel, 14 undersøkelser av barn og voksne kvinner til avgjørelse av spørsmål om forøvet utukt, 4 undersøkelser om helbredstilstand, og 11 andre rettsmedisinske undersøkelser. 254 saker blev henlagt uten å foranledige nogen forføining fra kommisjonens side, mens 26 gav foranledning til at kommisjonen fant å måtte henlede vedkommende rekvirents opmerksomhet på spesielle forhold ved saken. For øvrig henvises til den Rettsmedisinske Kommisjons beretning for 1929.

7. Dødelighetsforholdene.

Mortalité totale.

Der er registrert i alt 32 023 dødsfall som har funnet sted i 1929, herav 15 844 menn og 16 179 kvinner. Dødeligheten pr. 1000 levende var 11,5, henholdsvis 11,7 % for menn og 11,3 % for kvinner. Dødeligheten i rikets bygder var i 1929 10,4 % og i byene 11,6 %. Følgende oversikt viser dødeligheten i 1929 sammenlignet med tidligere år:

Døde pr. 1000 levende.

Décès par mille habitants.

	1919.	1920.	1921.	1922.	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.
Menn	14,2	13,1	11,9	12,2	11,8	11,5	11,3	10,9	11,4	11,0	11,7
Kvinner....	13,4	12,5	11,2	11,9	11,4	11,1	10,7	10,6	10,9	10,6	11,3
Riket i alt	13,8	12,8	11,5	12,1	11,6	11,3	11,1	10,8	11,2	10,9	11,5
Bygder	13,9	12,8	11,5	11,9	11,5	11,2	11,0	10,6	11,1	10,6	11,4
Byer	13,4	12,8	11,4	12,3	11,8	11,2	11,2	11,1	11,3	11,3	11,6

Dødeligheten i de enkelte aldersklasser blandt menn og kvinner i 1929, sammenlignet med de to foregående år, fremgår av følgende tabell:

Dødeligheten etter kjønn og alder 1927—1929.

Mortalité par sexe et groupes d'âge 1927—1929.

Alder.	Menn.						Kvinner.					
	Antall dødsfall.			Døde pr. 1000 levende.			Antall dødsfall.			Døde pr. 1000 levende.		
	1927.	1928.	1929.	1927.	1928.	1929.	1927.	1928.	1929.	1927.	1928.	1929.
0—11 mndr.	1 487	1 383	1 546	58,39	56,68	65,03	1 057	1 059	1 085	43,36	45,15	47,64
1—2 år ...	287	311	370	5,66	6,45	7,49	271	284	349	5,56	6,11	2,43
3—4 " "	489	145	129	4,42	2,62	2,49	136	121	121	2,59	1,24	1,33
5—9 " "	290	238	253	1,94	1,61	1,73	247	178	188	1,72	1,47	1,53
10—14 " "	200	205	235	1,39	1,42	1,65	204	190	211	1,47	1,36	1,30
15—19 " "	460	410	472	3,32	2,94	3,40	445	387	455	3,33	2,88	3,40
20—24 " "	743	642	660	6,04	5,20	5,33	543	527	552	4,30	4,18	4,40
25—29 " "	641	636	628	5,92	5,83	5,74	574	596	597	4,83	4,99	5,02
30—39 " "	982	987	1 058	5,51	5,43	5,76	908	899	976	4,68	4,53	4,85
40—49 " "	953	922	978	7,09	6,78	7,19	963	936	921	6,30	6,05	5,94
50—59 " "	1 297	1 288	1 359	12,21	11,86	12,37	1 201	1 227	1 330	9,96	9,99	10,71
60—69 " "	2 111	2 064	2 026	27,06	26,31	25,96	2 080	2 089	2 077	21,89	21,86	21,83
70—79 " "	2 975	3 033	3 099	63,11	63,63	64,98	3 254	3 243	3 498	54,82	53,85	57,82
80 år og over	2 894	2 761	3 090	183,73	173,33	193,11	3 773	3 563	3 884	173,37	162,37	175,64
Tils.	15 522	15 001	15 844	11,42	11,00	11,68	15 619	15 301	16 179	10,89	10,62	11,28

Av alle dødsfall i 1929 var 2 631 barn under 1 år mot 2 442 i 1928 og 2 544 i 1927. Sedvanligvis uttrykkes spebarnsdødeligheten ved forholdet mellom antallet av døde under ett år og antallet av levendefødte i samme år. Beregnet på denne måte får man at spebarnsdødeligheten i Norge i 1929 var

54,6 pro mille for hele riket under ett og henholdsvis 54,3 pro mille i bygdene og 55,9 pro mille i byene.

Døde i alderen 0—1 år pr. 1 000 levende fødte i hvert år.

Décès d'enfants de moins d'un an par mille nés-vivants.

	1919.	1920.	1921.	1922.	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.
Menn	67,8	64,9	60,6	61,0	54,1	54,4	55,0	53,2	58,2	54,6	62,07
Kvinner ...	56,3	50,5	47,7	48,5	45,4	45,9	45,5	43,1	43,6	43,7	46,60
Riket i alt	62,3	57,9	54,3	54,9	49,8	50,3	50,4	48,3	51,1	49,3	54,10
Bygder....	61,4	55,2	52,2	51,6	48,2	48,3	48,9	45,9	49,7	47,9	54,25
Byer	64,8	65,4	60,3	64,8	55,0	56,7	55,5	57,0	56,3	54,6	55,90

Oversikten nedenfor viser hvorledes dødeligheten stillet sig i de forskjellige fylker. Disse summariske forholdstall gir dog ikke et helt riktig bilde av forholdene, fordi befolkningens alderssammensetning varierer sterkt fra fylke til fylke.

A ntall døde pr. 1 000 levende i riket, bygdene og byene
fylkesvis i 1928 og 1929.

Mortalité par préfecture en 1928 et 1929.

Fylker.	Riket.				Bygder.				Byer.			
	Antall dødsfall.		Døde pr. 1000 levende.		Antall dødsfall.		Døde pr. 1000 levende.		Antall dødsfall.		Døde pr. 1000 levende.	
	1928	1929	1928	1929	1928	1929	1928	1929	1928	1929	1928	1929
Riket	¹⁾ 30 302	²⁾ 32 023	10,8	11,5	¹⁾ 21 303	²⁾ 22 747	10,6	11,4	8 999	9 276	11,3	11,6
Østfold	1 777	1 890	10,2	10,9	1 259	1 301	9,9	10,2	518	589	11,1	12,7
Akershus	1 979	2 185	9,6	10,6	1 923	2 133	9,5	10,5	56	52	18,7	17,2
Oslo	2 847	2 975	11,4	11,9	—	—	—	—	2 847	2 975	11,4	11,9
Hedmark	1 583	1 805	9,6	10,9	1 504	1 728	9,6	10,9	79	77	9,9	9,6
Opland	1 464	1 549	10,5	11,0	1 374	1 454	10,6	11,2	90	95	8,7	9,1
Buskerud	1 419	1 472	9,6	10,0	1 030	1 043	9,3	9,4	389	429	10,6	11,7
Vestfold	1 366	1 496	10,5	11,4	919	974	10,5	11,1	447	522	10,4	12,1
Telemark	1 311	1 479	10,0	11,2	868	1 000	9,6	11,0	443	479	10,9	11,8
Aust-Agder	963	1 010	13,2	13,9	688	767	12,5	14,0	275	243	15,7	13,8
Vest Agder	1 052	1 068	13,5	13,8	737	763	13,9	14,6	315	305	12,5	12,1
Rogaland	1 870	1 999	10,7	11,4	1 036	1 153	10,3	11,4	834	846	11,3	11,4
Hordaland	1 897	1 839	11,5	11,1	1 897	1 839	11,5	11,1	—	—	—	—
Bergen	1 104	993	11,5	10,2	—	—	—	—	1 104	993	11,5	10,2
Sogn og Fjordane .	1 204	1 221	12,8	12,9	1 185	1 212	12,8	13,0	19	9	13,1	6,3
Møre	1 835	1 939	10,9	11,5	1 461	1 564	11,1	11,8	374	375	10,3	10,3
Sør-Trøndelag	1 963	2 126	11,2	12,1	1 327	1 440	11,0	11,9	636	686	11,5	12,5
Nord-Trøndelag . . .	1 105	1 146	11,6	11,9	1 000	1 047	11,5	11,9	105	99	12,9	12,1
Nordland	1 939	2 042	10,2	10,6	1 702	1 819	10,0	10,6	237	223	11,7	10,6
Troms	1 012	1 075	10,2	10,7	878	919	10,3	10,7	134	156	9,2	10,6
Finnmark	599	703	11,9	13,8	502	580	12,2	13,8	97	123	10,8	13,4

¹⁾ Herav 13 med uopgitt hjemsted.

²⁾ " 11 "

Mere inngående oppgaver over dødelighetsforholdene i Norge finnes i de årlige oversikter over folkemengdens bevegelse (fra 1927 trykt i Statistisk Årbok, for de tidligere år i særskilt publikasjon) og de fem- og tiårige sammendrag av disse. Dessuten henvises til Dødelighetstabeller for det norske folk, utarbeidet av det Statistiske Centralbyrå for hvert 10-år fra 1871—1920, hvor man vil finne tilbakegående oversikter over dødelighetsforholdenes utvikling gjennem et lengere tidsrum.

8. Samlet antall dødsfall og dødsfall med kjent dødsårsak.

Nombre total de décès et causes de décès connues.

Dødsårsaksstatistikken for 1929 omfatter, likesom foregående år, alle inntrufne dødsfall. Statistikken er utarbeidet på grunnlag av dødsanmeldelser som er innkommet til de offentlige lærer, og, for de tilfelle hvor dødsanmeldelse har manglet, på grunnlag av prestenes oplysninger om dette forhold. Ved å sammenholde prestenes lister over inntrufne dødsfall og de dødsanmeldelser som er innsendt til medisinaldirektøren direkte fra de offentlige lærer, viser det sig at lægene ikke har mottatt dødsanmeldelse for i alt 435 eller 1,4 pct. av samtlige døde. For disse dødsfall har man ingen annen oplysning om dødsårsaken enn den som er oppgitt til presten, og som står anført på prestelisten. Diagnosens riktighet er her ikke kontrollert av læge. Det samme er dog også tilfelle med opgaven over dødsårsaken for de personer for hvilke den offentlige læge visstnok har mottatt dødsanmeldelse, men som er døde uten å være lægebehandlet under den siste sykdom.

I byene blir dødsårsaken i de fleste tilfelle konstatert av læge, men på landet der der temmelig mange uten at læge blir tilkalt under den siste sykdom. I 1929 døde i alt 3 817 eller 17 pct. uten å være lægebehandlet, herav er der for 279 ikke innløpet nogen dødsanmeldelse til den offentlige læge.

Forholdet er meget forskjellig på de forskjellige kanter av landet. Slår man sammen de som er død uten lægebehandling og de som det mangler dødsanmeldelse for — altså alle de tilfelle hvor dødsårsaken ikke er konstatert av læge —, så utgjorde disse av det samlede antall døde i bygdene:

	%		%		%
Østfold	6.1	Telemark	12.0	Møre	23.0
Akershus.....	5.3	Aust-Agder	12.0	Sør-Trøndelag	20.7
Hedmark.....	9.3	Vest-Agder.....	19.4	Nord-Trøndelag	14.7
Oppland.....	11.1	Rogaland	20.8	Nordland.....	26.3
Buskerud	10.2	Hordaland	24.1	Troms	30.9
Vestfold	7.9	Sogn og Fjordane	24.7	Finnmark	35.0

Som det vil sees av oversikten varierer procenten meget sterkt, fra 5,3 pct. i Akershus til 35,0 pct. i Finnmark. At dette forhold har stor innflydelse på dødsårsaksstatistikkens kvalitet på de forskjellige steder er innlysende. Det riktigste vilde visstnok være under hver dødsårsak å skjelne mellom de tilfelle hvor dødsårsaken virkelig var konstatert av læge, og de dødsfall hvor dette ikke var tilfelle, men dette har hittil ikke kunnet la sig gjøre.

Det bemerkes at de ikke lægebehandlede for den overveiende del er gamle folk og spebarn. Dødsårsaken er som oftest ukjent eller meget ubestemt angitt, så den overveiende del av de ikke lægebehandlede er kommet med under gruppen «uopgitt og ubestemt angitt dødsårsak» og de meget omfattende grupper «alderdomssvakhets» og «medfødt svakhets».

Av alle dødsfall som ble meldt til de offentlige lærer i 1929 var det 1 531 tilfelle — 4,8 pct. av alle dødsfall — hvor dødsårsaken var ukjent eller ubestemt angitt. I landdistrikturene er procenten noget høyere enn i byene, nemlig 5,3 pct. mot 3,6 pct. i byene.

Til opgitt eller ubestemt opgitt dødsårsak regnes alle ubestemte og ikke nærmere definerede diagnoser, som: lungesykdom, hjertesykdom, mavesykdom etc. og alle sykdomssymptomer og symptomer som ledsager døden, som: hjertelammelse, lungeodem, coma etc. Hjertelammelse blev før regnet under hjertesykdommer.

9. Oversikt over de viktigste dødsårsaker.

Les causes de décès les plus importantes.

I tabell 4, side 44* er meddelt opgaver over alle dødsfall som er inntruffet i de forskjellige fylker, fordelt etter dødsårsak, og i tabell 5, side 62* opgave over de samme dødsfall fordelt etter dødsårsak, kjønn og alder. I begge tabeller er opgavene utarbeidet særskilt for bygder og byer.

Det samlede antall dødsfall med kjent dødsårsak var i 1929 30 492, herav 29 193 dødsfall av sykdommer og 1 299 dødsfall ved selvmord og ulykker.

Blandt dødsårsakene spiller tuberkulosen den sterkeste rolle. Den er angitt for 4 420 eller 15,1 pct. av alle dødsfall av sykdom. Dernæst kommer alderdomssvakhet med 3 962 eller 13,6 pct. og kreft med 3 340 eller 11,4 pct.

Tabelbenne side 13* viser de hyppigst forekommende dedsårsaker pr. 100 000 levende i riket, bygder og bver, og med særskilt opgave for de 3 sterste byer.

Dødeligheten av alderdomssvakhets var næsten dobbelt så stor på landet som i byene. Byene har på den annen side meget større dødelighet av apopleksi, hjerte-sykdommer og arteriosclerose, nyresykdommer og kreft. Den store forskjell som statistikken viser mellom bygdene og byene er visstnok ikke helt overensstemmende med det virkelige forhold, men skyldes for en stor del at dødsårsakene, særlig for gamle folk, er betydelig mere fullstendig og bestemt angitt i byene enn på landet, på grunn av det før nevnte store antall ikke lægebehandlede i land-distrikten.

For dødeligheten av de viktigste spebarnssykdommer henvises til omstående oversikt, hvor man har beregnet antall dødsfall av de viktigste dødsårsaker i alderen 0-1 år pr. 1 000 levende fødte, i riket, bygder og byer med særskilte oppgaver for de 3 største byer.

For de fleste av de her nevnte årsaker har byene en høyere dødelighetsprosent enn bygdene. I Oslo og Bergen er dog dødelighetsforholdene meget gunstige. Denne store forskjell mellom bygder og byer er dog visstnok ikke reell, men skyldes det før omtalte forhold at dødsårsaksstatistikkens opgaver er betydelig bedre og mere fullstendige i byene enn på landet.

Dødsfall pr. 100 000 levende i 1929.
Décès par 100 000 habitants en 1929.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Riket. <i>Royaume.</i>	Bygder. <i>Districts ruraux.</i>	Byer. <i>Villes.</i>	Oslo.	Bergen.	Trondheim.
Alderdomssvakhet.....	140.7	162.5	85.7	67.4	96.8	85.7
Rosen, septikæmi, blodforgiftning.....	15.8	15.7	16.3	20.8	19.5	23.7
Tuberkulose.....	157.0	157.0	156.8	160.2	131.8	207.9
Andre infeksjonssykdommer.....	41.8	38.7	49.4	47.1	41.2	67.5
Blodsykdommer og hæmorrhagiske diateser.....	7.0	7.0	7.0	8.0	5.1	7.2
Diabetes.....	11.1	9.5	15.0	21.6	10.3	10.9
Andre ernærings- og indre sekresjonssykdommer.....	3.5	3.2	4.3	4.8	2.1	3.6
Apopleksi.....	88.5	81.0	107.5	116.6	80.3	116.7
Andre nerve-, sinns- og sanseorganssykdommer.....	25.6	23.6	30.6	30.7	23.7	36.5
Kronisk endokarditt, klappefeil.....	57.9	54.8	65.8	72.7	64.8	104.0
Kronisk hjertemuskelsydom.....	21.4	19.9	25.2	20.4	21.6	20.1
Arteriosclerose.....	54.8	48.6	70.6	51.5	85.4	60.2
Bronkitt, lungebetendelse.....	119.3	118.9	120.3	139.0	63.8	120.4
Pleuritt, empyem.....	2.9	2.6	3.5	4.0	2.1	1.8
Andre sykdommer i åndedrettssorganene.....	7.6	7.2	8.5	11.6	7.2	-
Sykdommer i fordeilesesorganene.....	42.7	42.3	43.8	52.7	35.0	36.5
Nefritt.....	30.1	28.0	35.4	37.1	35.0	51.1
Kreft.....	118.6	112.5	134.0	137.8	135.9	120.4
Andre sykdommer.....	90.4	90.9	89.4	88.8	87.5	85.7
Ulykker, mord og selvmord.....	46.4	44.6	50.9	76.7	44.3	52.9
Uopgitt eller ubestemt angitt dødsårsak.....	64.5	74.9	38.2	23.6	28.8	38.3
Døde i alt	1 147.6	1 143.4	1 158.2	1 188.1	1 022.2	1 251.1

Dødsfall i alderen 0—1 år pr. 1 000 levende fødte i 1929.
Décédés au-dessous de 1 an par 1 000 nés-vivants en 1929.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Riket. <i>Royaume.</i>	Bygder. <i>Districts ruraux.</i>	Byer. <i>Villes.</i>	Oslo.	Bergen.	Trondheim.
Misdannelser, medfødt svakhet og sykdommer hos nyfødte.....	24.8	24.0	27.9	27.0	28.2	32.0
Infeksjøs og gastroenteritt, kolerine.....	1.9	1.8	2.6	1.7	2.1	3.8
Tuberkulose.....	1.3	1.1	2.0	1.7	1.4	3.8
Andre infeksjonssykdommer.....	3.6	3.5	3.8	2.1	2.1	7.7
Rakitt, engelsk syke.....	0.2	0.2	0.4	0.4	-	-
Kramper hos småbarn.....	2.7	2.9	2.0	0.8	2.8	-
Bronkitt og lungebetendelse.....	10.5	10.3	11.3	5.1	7.8	12.8
Andre sykdommer.....	3.9	3.8	3.8	6.3	3.6	3.8
Ulykker og mord.....	0.4	0.3	0.7	1.2	0.7	-
Uopgitt eller ubestemt angitt dødsårsak.....	5.3	6.4	1.4	-	-	-
I alt døde 0—1 år	54.6	54.3	55.9	46.3	48.7	63.9

Nedenstående oversikt viser dødeligheten av de viktigste årsaker pr. 100 000 av middelfolkemengden i 1929 sammenlignet med de nærmest foregående år:

De viktigste dødsårsaker 1921—1929.

Causes de décès les plus importantes 1921—1929.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Pr. 100 000 innbyggere. <i>Par 100 000 habitants.</i>				
	1921/25.	1926.	1927.	1928.	1929.
Alderdomssvakhet	166.2	148.8	147.1	134.6	140.7
Rosen, septikæmi, blodforgiftning	10.1	10.5	12.8	13.1	15.8
Tuberkulose	195.9	164.1	159.7	156.4	157.0
Andre infeksjonssykdommer	35.9	24.8	49.5	31.3	41.8
Blodsykdommer og haemorragiske diateser	6.3	7.4	7.3	5.6	7.0
Diabetes	9.8	9.7	10.5	10.2	11.1
Andre ernærings- og indre sekresjonssykdommer	4.6	2.9	4.5	3.2	3.5
Apopleksi	73.5	79.2	82.1	84.0	88.5
Andre nerve-, sinns- og sanseorganssykdommer	37.1	29.1	26.4	23.9	25.6
Kronisk endokarditt, klappefeil	46.3	52.5	54.0	54.3	57.9
Kronisk hjertemuskelsykdom	16.8	17.2	17.0	20.8	21.4
Arterioscleroze	36.5	40.6	43.8	49.9	54.8
Bronkitt og lungebetendelse	101.7	95.4	103.5	102.4	119.3
Pleuritt, empyem	3.6	3.3	3.2	3.4	2.9
Andre sykdommer i åndedrettsorganene	9.0	8.8	7.7	7.3	7.6
Sykdommer i fordøielsesorganene	41.1	40.1	40.7	41.7	42.7
Nefritt	25.7	26.5	28.4	29.4	30.1
Kreft	110.9	118.7	111.0	122.9	118.6
Andre sykdommer	88.2	82.7	77.9	88.4	90.4
Ulykker, mord og selvmord	44.7	37.2	39.4	49.0	46.4
Uopgitt eller ubestemt angitt dødsårsak	83.4	84.7	97.0	62.9	64.5
Døde i alt	1 147.3	1 084.2	1 123.5	1 089.7	1 147.6

Dødeligheten er for de fleste sykdommers vedkommende noget høyere i 1929 enn i 1928, tildels også høyere enn i de nærmest foregående år. Særlig er dødeligheten av infeksjonssykdommer, bronkitt og lungebetendelse steget, likeså av apopleksi, hjertesykdommer og arterioscleroze. Dødeligheten av tuberkulose er også steget litt sammenlignet med 1928, men er dog lavere enn i 1927 og de foregående år.

For å vise utviklingen av dødeligheten blandt barn under 1 år har man i tabellen på neste side beregnet dødsfall pr. 1000 levende fødte for en rekke viktige årsaker fra 1906—1929. Dødeligheten av misdannelser og sykdommer hos nyfødte samt bronkitt og lungebetendelse er i 1929 en del høyere enn i de foregående år.

De viktigste dødsårsaker i alderen 0—1 år i 1906—1929.
Causes de décès les plus importantes de l'âge 0—1 an 1906—1929.

Dødsårsak. <i>Cause de décès.</i>	Pr. 1 000 levendefødte. <i>Par 1 000 nés vivants.</i>										
	1906—10		1911—15		1916—20		1921 —25	1926	1927	1928	1929
Misdannelser og sykdommer hos nyfødte.....	16.9	17.1	18.2	17.5	18.3	20.3	21.5	24.8			
Infeksjøs gastroenteritt, kolerine	5.9	6.3	3.6	2.8	2.3	2.7	2.1	1.9			
Tuberkulose	2.3	2.1	1.7	1.6	1.5	1.7	1.5	1.3			
Andre infeksjonssykdommer	6.3	6.3	5.6	3.9	2.8	4.0	4.1	3.6			
Rakitt, engelsk syke	0.9	0.7	0.3	0.4	0.3	0.5	0.2	0.2			
Kramper hos småbarn	4.8	4.8	4.5	4.2	3.6	3.6	2.4	2.7			
Bronkitt og lungebetendelse....	11.1	10.6	9.9	9.2	8.4	9.2	8.8	10.5			
Andre sykdommer.....	3.7	2.7	2.9	2.8	2.0	1.6	3.2	3.9			
Ulykker og mord	0.2	0.3	0.3	0.2	0.1	0.2	0.4	0.4			
Uopgitt eller ubestemt angitt dødsårsak.....	18.1	15.6	15.2	9.4	9.0	7.3	5.1	5.3			
I alt døde 0—1 år	70.2	66.5	62.2	52.0	48.3	51.1	49.3	54.6			

Følgende oversikt gir en nærmere spesifikasjon av de i tabell 4 og 5, nummer 8500—8799, anførte dødsfall ved ulykker og selvmore:

		Riket.			Bygder.			Byer.		
		M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.
Døelige ulykkes-hendelser.										
8500	Drukning	¹⁾ 471	49	520	343	36	379	127	13	140
8510	Kvelning	3	3	6	2	3	5	1	-	1
8520	Forbrænnin.....	¹⁾ 43	34	77	36	26	62	6	8	14
8530	Forfrysning	7	2	9	6	1	7	1	1	2
8540	Solistikk, heteslag	2	-	2	1	-	1	1	-	1
8550	Elektrisk stot	15	2	17	11	-	11	4	2	6
8560	Lynslag	1	-	1	1	-	1	-	-	-
8570	Kvestelser, knusning, benbrudd	227	51	278	155	22	177	72	29	101
8580	Stikk-, snitt-, huggsår	4	1	5	3	1	4	1	-	1
8590	Skuddsår	28	5	33	24	4	28	4	1	5
8600	Akutt forgiftning	40	4	44	23	2	25	17	2	19
8610	Hunger, utmattelse	2	1	3	2	1	3	-	-	-
8650	Andre ulykkeshendelser.....	²⁾ 60	43	103	33	22	55	25	21	46
	I alt	903	195	1 098	640	118	758	259	77	336
Selvmord.										
8700	Drukning	16	14	30	10	10	20	6	4	10
8710	Hengning, strypning	70	14	84	51	11	62	19	3	22
8720	Kvestelser, knusning, benbrudd	1	3	4	-	-	-	1	3	4
8730	Stikk-, snitt-, huggsår	8	-	8	3	-	3	5	-	5
8740	Skuddsår	35	-	35	22	-	22	13	-	13
8750	Gift	6	6	12	4	3	7	2	3	5
8790	Andre former for selvmord	9	1	10	2	1	3	7	-	7
	I alt	145	38	183	92	25	117	53	13	66

¹⁾ Herav 1 med uopg. bopol.

²⁾ — 2 —

10. Epidemiske sykdommer.
Maladies épidémiques.

I tabell 6 side 80* gis en oversikt over meldte tilfelle av epidemiske sykdommer i rikets bygder og byer fylkesvis fordelt og i tabell 7 og 8 side 82* og 83* meldte tilfelle av epidemiske sykdommer etter måned særskilt for bygder og byer. Tabellene er utarbeidet etter de innsendte årslistene over epidemiske sykdommer. Da ikke alle læger har meddelt oppgaver over antall tilfelle pr. måned, stemmer antall tilfelle av de forskjellige sykdommer ikke fullt overens i tabell 6 og tabellene 7 og 8. For antall dødsfall av epidemiske sykdommer henvises til dødsårsakstabellen på side 44* og 62*. For antall tilfelle og dødsfall av epidemiske sykdommer i de enkelte lægedistrikter i hvert fylke henvises til fylkesberetningene.

Sundhetstilstanden har gjennemgående vært meget god.

Eksantematisk tyfus. Der har i 1929 forekommet 2 tilfelle av eksantematisk tyfus i Nordland. Begge patienter kom sig. Der er dessuten oppført som behandlet på sykehus 3 tilfelle av sykdommen, 2 i Oslo og 1 i Kristiansund, men disse tilfelle er ikke tatt med på månedslistene. I dødsårsakstatistikken for Møre er videre oppført et dødsfall av flekktyfus, men dette tilfelle er ikke opptrådt her i landet. Vedkommende er død i Havanna, men er tatt med i statistikken som hjemmehørende i Norge.

Tyfoidefeber optrådte med i alt 115 tilfelle og paratyfus med 219 tilfelle, hvilket er noget færre enn i foregående år. Flest tilfelle forekom i Oslo, Aust-Agder, Rogaland, Hordaland, Sør-Trøndelag og Finnmark. Sykdommen optrådte epidemisk i Froland, Stavanger, Trondheim og Kjelvik distrikter.

Epidemisk cerebro spinal meningitt optrådte med 38 tilfelle og 35 dødsfall. Dødeligheten av denne sykdom har vært betydelig høyere enn i de foregående år.

Av epidemisk encephalitt ble meldt 19 tilfelle, hvorav 5 i Akershus fylke. Der inntraff 8 dødsfall.

Aknutt poliomyleitt optrådte med adskillig flere tilfelle enn i 1928, i alt 214 tilfelle med 45 dødsfall. De fleste tilfelle er meldt fra Østfold, Akershus, Hedmark og Buskerud. I Hadeland i Akershus optrådte sykdommen epidemisk med 11 tilfelle og 5 dødsfall, for øvrig med spredte tilfelle uten påviselig innbyrdes sammenheng.

Skarlagensfeber hadde i 1929 meget stor utbredelse. Der er meldt i alt 6 258 tilfelle med 36 dødsfall. Sykdommen optrådte med tildels utbredte epidemier i en rekke fylker, på Østlandet i Vestfold og Telemark, over hele Vestlandet, samt Sør-Trøndelag og Troms fylker. Sykdommen hadde gjennemgående et mildt forløp, og på mange steder forekom der nok mange flere tilfelle enn dem som er meldt av lægene.

Meslinger hadde i 1929 forholdsvis liten utbredelse. I beretningene meldtes lettere forløpende epidemier i Telemark, Vest-Agder, Møre, Trøndelags-fykene og Troms.

Av difteri blev der meldt 1053 tilfelle med 49 dødsfall. I Akershus forekom en del mindre epidemier, likeså i Rogaland, Sør- og Nord-Trøndelag.

Av dysenteri har forekommet 71 tilfelle med 9 dødsfall, mot 25 tilfelle uten dødsfall i 1928.

Influenza hadde stor utbredelse over hele landet, særlig i årets første måneder. Der blev i alt meldt 88 835 tilfelle med 481 dødsfall, mot 42 936 tilfelle og 154 dødsfall i 1928. Sykdommen forløp på de aller fleste steder gjennemgående mildt.

Kikhoste var mindre hyppig enn i de foregående år. Der blev i alt meldt 9 263 tilfelle med 112 dødsfall.

Der er i 1929 meldt 215 tilfelle av barselfeber, herav 92 med dødelig utgang. Det store antall dødsfall i forhold til antall tilfelle skulde tyde på at man visstnok ikke på langt nær får melding om alle tilfelle av denne sykdom.

Som ny anmeldelsespliktig sykdom er i 1929 kommet til febris undulantans, hvorom der er innkommet melding om 12 tilfelle, 2 i Akershus, 3 i Hedmark, 1 i Opland, 1 i Buskerud, 2 i Vestfold, 2 i Telemark og 1 i Hordaland.

Av miltbrand er meldt 1 tilfelle fra Elverum i Hedmark og 2 tilfelle fra Evje i Aust-Agder, hvorav det ene med dødelig utgang.

I dødsårsaksstatistikken forekommer 1 tilfelle av rabies i Møre. Vedkomende er imidlertid død i Baltimore, men hjemmehørende her i landet.

Forøvrig henvises til fylkesberetningene, hvor de viktigere sykdommers opptreden på de forskjellige steder er nærmere beskrevet.

Antall meldte tilfelle og dødsfall av de viktigste epidemiske sykdommer i de siste 5 år sees av følgende tabell:

Antall tilfelle og dødsfall av epidemiske sykdommer
1925—1929.

Nombre de cas et de décès des maladies épidémiques 1925—1929.

	1925		1926		1927		1928		1929	
	Meldte tilfelle.	Dødsfall.								
Eksantematisk tyfus.....	14	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tyfoidefeber (paratyfus)....	781	48	345	26	824	43	415	31	384	35
Cerebrospinalmeningitt....	41	18	45	20	32	12	33	21	38	35
Akutt poliomyelitt	642	77	195	34	178	26	118	20	214	46
Skarlagensfeber	1 410	6	1 177	3	1 313	10	3 807	26	6 258	31
Meslinger	10 373	58	1 637	8	15 188	52	13 316	57	7 374	30
Difteri (croup)	1 212	69	1 042	73	1 028	55	1 100	43	1 053	49
Dysenteri	616	22	82	1	43	-	25	-	71	9
Influensa	26 029	54	38 994	98	81 990	548	42 936	154	88 835	481
Kikhoste	12 066	150	12 921	130	11 969	141	12 803	154	9 263	112

11. Tuberkulose.

Tuberkulose.

Opgave over antall dødsfall av de forskjellige former av tuberkulose spesifert for de enkelte fylker og aldersklasser finnes i tabell 4 og 5 på side 46* og 64*. Dessuten har man i tabell 9 gitt en oversikt over samtlige dødsfall av tuberkulose fylkesvis fordelt etter kjønn og alder.

Der var i 1929 meldt 4 420 dødsfall av tuberkulose mot 4 387 i 1928 og 4 460 i 1927. Blandt de døde var 2 128 menn og 2 292 kvinner. Av disse dødsfall falt 79,2 pct. på lungetuberkulose og 20,8 pct. på annen tuberkulose. Det relative forhold mellom lungetuberkulose og annen tuberkulose er litt forskjellig hos de to kjønn. Hos mennene utgjorde dødsfall av lungetuberkulose i 1929 77,5 pct. av alle tuberkulosedødsfall og hos kvinnene 80,7 pct. I byene var lungetuberkulose noget hyppigere enn på landet.

Tuberkulosen er en utpreget ungdomssykdom. 54,2 pct. av alle tuberkulosedødsfall faller i 1929 på aldersgruppene under 30 år og 43,5 pct. på aldersgruppen 15—30 år.

Dødeligheten av tuberkulose i alt og lungetuberkulose pr. 10 000 levende var i 1929, sammenlignet med de foregående år:

	Tuberkulose i alt.					Lungetuberkulose.				
	Riket.			Byg- der.	Byer.	Riket.			Byg- der.	Byer.
	M.	K.	Tils.			M.	K.	Tils.		
1924	19.9	21.3	20.6	20.7	20.4	15.2	17.3	16.3	16.3	16.2
1925	19.0	19.8	19.4	19.3	19.6	14.1	15.9	15.0	14.8	15.5
1926	16.9	17.0	16.9	17.1	16.7	12.9	13.3	13.1	13.1	13.2
1927	16.7	17.3	17.0	16.9	17.4	12.5	14.0	13.3	13.1	14.0
1928	15.3	16.0	15.6	15.4	16.3	11.7	13.1	12.5	12.2	13.2
1929	15.7	16.0	15.8	15.9	15.6	12.2	12.9	12.5	12.5	12.7

Det bemerkes at en oversikt over tuberkulosedødelighetens utvikling i Norge siden 1867 er tatt inn i medisinalberetningen for 1923, hvortil henvises.

Følgende oversikt viser tuberkulosedødeligheten i riket for menn og kvinner i de enkelte aldersgrupper fra 1891 til 1929:

Dødeligheten av tuberkulose i riket for menn og kvinner i de forskjellige aldersklasser 1891—1929.

Mortalité de tuberculose par sexe et âge 1891—1929.

	Pr. 10 000 innbyggere. Par 10 000 habitants.										
	1891—95	1896—1900	1901—05	1906—10	1911—15	1916—20	1921—25	1926	1927	1928	1929
Menn. Hommes.											
0—11 mndr.	61.9	60.1	49.1	34.9	29.4	24.1	22.1	20.8	24.4	16.0	13.9
1—2 år. an. }	23.7	27.4	20.4	18.5	15.1	11.3	9.3	7.2	8.5	8.3	8.1
3—4 " "										6.0	6.0
5—9 " "	12.5	15.0	11.9	10.3	8.6	7.7	5.9	4.8	5.4	4.6	3.5
10—14 " "	11.9	14.5	13.0	11.6	8.7	8.6	7.3	5.2	3.9	5.2	4.8
15—19 " "	25.2	31.9	30.9	28.9	27.2	26.6	22.9	16.4	16.9	12.8	14.7
20—24 " "	46.5	50.4	49.5	45.8	48.8	49.3	43.8	35.5	35.6	28.6	29.0
25—29 " "					43.6	41.2	37.0	35.6	31.4	32.1	31.8
30—39 " "	33.5	36.0	32.4	31.2	29.0	28.4	25.2	21.1	22.8	22.0	23.3
40—49 " "	26.5	27.0	26.0	23.2	22.0	21.1	17.7	17.6	15.6	14.8	15.6
50—59 " "	27.6	28.1	23.7	23.4	21.9	18.6	15.9	15.3	14.3	13.2	13.2
60—69 " "	29.8	29.6	26.4	24.0	21.7	19.6	18.5	16.0	15.4	15.7	14.1
70—79 " "	21.1	22.8	17.4	19.0	18.1	15.4	14.6	13.1	12.3	13.6	15.3
80 år og over	9.2	10.2	9.1	7.5	8.4	5.8	6.3	7.7	10.2	6.3	15.0
I alt. Total	27.2	29.9	26.8	24.4	28.0	22.2	19.7	16.9	16.7	15.3	15.7

	Pr. 10 000 innbyggere.										
	1891— 95	1896— 1900	1901— 05	1906— 10	1911— 15	1916— 20	1921— 25	1926	1927	1928	1929
Kvinner. <i>Femmes.</i>											
0—11 mndr.	57.5	57.5	43.1	31.0	27.1	21.8	17.0	18.2	16.0	14.9	12.3
1—2 år. an. } 3—4 " "	23.8	27.3	20.9	16.2	12.6	11.7	8.9	8.0	8.3	9.0	10.5
5—9 " "	14.6	19.2	14.3	12.9	10.4	8.5	7.0	6.2	5.4	5.9	5.6
10—14 " "	19.1	22.3	20.8	19.1	15.4	13.3	11.9	8.2	8.2	6.2	5.9
15—19 " "	32.1	37.5	39.0	35.5	33.3	32.8	31.9	21.6	22.7	19.8	22.7
20—24 " "	38.3	41.9	43.8	43.9	40.6	40.7	42.0	34.5	30.6	29.2	29.1
25—29 " "	39.2	41.1	40.4	38.5	33.6	31.8	25.7	21.5	21.7	20.8	22.0
30—39 " "	32.4	31.8	30.4	27.9	25.4	22.9	18.1	15.0	15.7	15.8	14.0
40—49 " "	26.4	28.9	25.3	23.8	19.3	18.9	15.7	12.1	14.9	11.9	11.8
50—59 " "	27.6	29.3	24.4	22.4	19.5	16.9	15.3	14.3	15.3	18.3	12.4
60—69 " "	25.4	24.8	18.3	19.9	16.7	14.4	14.5	11.8	15.2	13.3	14.4
70—79 " "	11.9	9.2	8.1	8.1	9.2	6.8	8.2	7.9	11.0	9.1	9.5
I alt. Total	29.3	31.9	29.5	27.4	24.2	22.9	20.9	17.0	17.3	16.0	16.0

Tuberkulosedødeligheten i de enkelte fylker fra 1916—1929 fremgår av følgende oversikt:

Dødsfall pr. 10 000 innbyggere av tuberkulose i alt og lungetuberkulose i de enkelte fylker 1916—29.

Mortalité de la tuberculose totale et de la tuberculose des poumons par préfecture.

Fylker.	Tuberkulose i alt.						Lungetuberkulose.					
	1916— 20	1921— 25	1926	1927	1928	1929	1916— 20	1921— 25	1926	1927	1928	1929
Østfold	16.6	14.8	11.9	12.5	11.3	11.5	13.4	11.4	8.4	9.9	8.9	9.4
Akershus	15.5	15.4	12.5	11.4	11.3	12.2	13.2	12.8	10.1	9.1	9.6	9.4
Oslo	20.1	17.8	14.6	16.6	16.4	16.0	16.3	14.2	12.1	14.0	13.9	13.6
Hedmark	23.2	17.6	16.6	14.7	13.7	12.6	18.1	13.9	12.3	11.0	10.4	9.3
Opland	17.4	15.0	10.5	11.3	13.1	9.3	13.3	11.5	8.0	7.7	9.6	7.6
Buskerud	17.5	16.4	15.4	14.7	12.4	12.6	13.5	12.9	12.2	11.3	10.3	9.9
Vestfold	17.9	15.4	10.9	11.9	13.0	13.8	14.1	12.2	7.9	9.9	11.1	11.4
Telemark	23.5	20.2	17.2	16.2	14.9	14.8	17.9	15.5	12.9	11.9	10.3	12.0
Aust-Agder	21.4	19.2	17.4	17.5	14.6	15.5	17.5	16.0	13.7	15.1	12.4	12.7
Vest-Agder	23.2	20.5	16.6	16.1	15.5	17.4	18.9	17.0	12.1	13.3	13.2	14.0
Rogaland	22.9	19.7	16.1	18.5	16.4	16.6	17.2	14.9	12.6	14.7	12.2	12.4
Hordaland	21.2	20.6	17.0	17.0	16.0	15.4	16.3	15.6	13.6	13.1	13.0	11.9
Bergen	25.8	21.3	16.7	17.8	15.7	13.2	19.9	16.8	13.4	13.1	13.3	10.1
Sogn og Fjordane	25.2	22.7	21.8	17.7	16.6	18.1	19.8	17.9	17.8	13.8	13.0	12.9
Møre	26.2	22.8	19.0	19.4	16.7	18.5	20.8	17.6	13.7	14.6	13.3	14.6
Sør-Trøndelag ..	31.4	28.8	23.0	24.1	19.9	19.5	26.3	23.5	18.5	19.5	16.4	16.0
Nord-Trøndelag ..	26.7	25.3	19.4	20.0	17.6	17.3	20.7	20.1	15.6	15.7	13.7	13.9
Nordland	30.3	27.3	22.4	24.1	18.9	20.6	24.1	21.7	16.7	18.6	14.2	16.1
Troms	32.3	29.9	29.7	24.5	20.3	20.4	25.1	22.9	22.9	18.5	16.2	15.8
Finnmark	44.2	42.9	33.5	30.2	29.3	28.4	34.0	32.1	24.7	23.3	21.7	22.5

Det bemerkes dog at denne tabell ikke gir et helt riktig grunnlag til bedømmelse av forholdet innen de enkelte fylker. Man har nemlig ved beregningen ikke kunnet ta hensyn til den innflydelse som den forskjellige aldersfordeling har på høyden av den samlede tuberkulosedødelighet på de forskjellige

steder, på grunn av at man savner årlige beregninger over den levende befolkning fordelt etter kjønn og alder i de enkelte fylker.

I tabell 10 i tabellavdelingen finnes opplysninger om meldte tilfelle av tuberkulose sykdommer, utarbeidet etter de mottatte utdrag av helserådenes tuberkuloseprotokoller. Opgaven omfatter tilfelle av smitteførende tuberkulose, idet bare disse, ifølge tuberkuloseloven av 8 mai 1900, skal meldes til helserådsordførerne. I 1929 var der meldt i alt 7 430 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, herav 7 030 av lungetuberkulose og 400 av tuberkulose i andre organer. Der utgikk av protokollene i alt 6 124 personer, herav 3 594 ved død. Ifølge tuberkuloseprotokollene fant innleggelse på sykehus eller tuberkulosehjem sted, i henhold til tuberkuloselovens § 6, i alt i 2 231 tilfelle, herav 828 i byene og 1 403 i bygdene.

Anmeldte nye tilfelle av smitteførende tuberkulose var i de siste år:

År.	Anmeldte nye tilfelle av	
	tuberkulose i alt.	lunge- tuberkulose.
1923	7 509	7 180
1924	8 340	7 943
1925	7 827	7 487
1926	7 186	6 854
1927	7 154	6 841
1928	7 120	6 782
1929	7 430	7 030

For de nyanmeldte tilfelle i 1929 foreligger der opgave om alderen for 7 266. Følgende tabell viser hvorledes disse fordele sig på de forskjellige aldersgrupper og hvor mange tilfelle av tuberkulose der falt pr. 10 000 av den levende befolkning i samme alder:

A n t a l l m e l d t e t i l f e l l e a v t u b e r k u l o s e i 1 9 2 9 e f t e r
d e i n n k o m n e a n m e l d e l s e r f o r d e l t e f t e r a l d e r .

Cas de tuberculose déclarés répartis par âge.

	Antall anmeldte tilfelle.		Pr. 10 000 levende.		
	Absolute tall.	Procent.	M.	K.	Til- sammen.
0 – 1 år.....	20	0.3	3.4	5.3	4.3
1 – 4 «	49	0.7	2.0	3.0	2.5
5 – 9 «	161	2.2	5.2	6.0	5.6
10 – 14 «	365	5.0	9.7	16.5	13.0
15 – 19 «	1 075	14.8	33.6	45.5	39.4
20 – 29 «	2 762	38.0	52.5	63.0	57.8
30 – 39 «	1 440	19.8	35.0	39.6	37.4
40 – 49 «	588	8.1	20.0	20.4	20.2
50 – 59 «	373	5.1	16.5	15.5	15.9
60 – 69 «	264	3.6	16.7	14.1	15.2
70 « og over.....	169	2.4	11.3	11.7	11.6
Tilsammen	7 266	100.0	23.8	28.2	26.1

De innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene skal også inneholde opplysning om hvor mange tuberkulosepatienter der var under behandling i alt ved årets utgang. I henhold til disse opplysninger skulle antallet av tuberkulosepatienter under behandling ved utgangen av 1929 være 24 291. Opgaven omfatter samtlige lægedistrikter i landet undtagen Drammen by, som har undlatt å gi opplysning om dette forhold.

Det bemerkes at tuberkuloseprotokollene ikke gir et helt riktig bilde av forholdene, da et ikke ubetydelig antall tilfelle av smitteførende tuberkulose aldri blir meldt til helserådsordførerne og således ikke blir innført i tuberkuloseprotokollene. De anførte tall for nyttilkomne tilfelle av smitteførende tuberkulose og antallet av tuberkulosepatienter som for tiden er under behandling, stemmer således ikke med det virkelige forhold, idet de sikkerlig er betydelig for lave.

Oplysninger om tuberkulosens utbredelse i de enkelte distrikter og om de foranstaltninger som er gjort for å bekjempe sykdommen, er meddelt i fylkesberetningene, hvor der også vil finnes opplysninger om hvorvidt der er foretatt skolebarnsundersøkelser og tildels om resultatene av disse.

12. Kreft.

Cancer.

Antall dødsfall av maligne svulster vil finnes i de almindelige tabeller over samtlige dødsårsaker side 56* og side 74*.

I 1929 er der oppgitt 3 340 dødsfall av kreft, 1 546 blandt menn og 1 794 blandt kvinner. Herav falt 2 270 på bygdene og 1 070 på byene. Av det samlede antall tilfelle var 3 180 eller 95.2 pct. karcinomer og 160 eller 4.8 pct. sarkomer.

Fordelingsorganene leverer den største kontingent til kreftdødeligheten med 65.3 pct. av alle kreftdødsfall. Følgende sammenstilling viser forholdet mellom de to kjønn i riket, bygder og byer:

	Riket.	Bygder.	Byer.
Menn.....	73.0	72.8	73.5
Kvinner	58.7	62.2	52.0
I alt.....	65.3	67.3	61.1

Kreft i fordelingsorganene utgjorde en langt større del av samtlige kreftdødsfall hos menn enn hos kvinner, og dette trekk finner vi både i bygder og byer. For kvinnene er kreft i fordelingsorganene en hyppigere lokalisasjon på landsbygden enn i byene.

Beregnet pr. 10 000 levende var kreftdødeligheten i 1929, sammenlignet med tidligere år, som følgende tabell viser:

Dødeligheten av kreft pr. 10 000 innbyggere 1919—1929.
Mortalité de cancer par 10 000 habitants 1919—1929.

	Kreft i alt. <i>Cancer, toutes formes.</i>					Kreft i fordelingsorganene. <i>Cancer des organes digestifs.</i>				
	Riket.			Byg- der.	Byer.	Riket.			Byg- der.	Byer.
	M.	K.	Tils.			M.	K.	Tils.		
1919.....	9.2	10.3	9.8	9.3	10.9	7.1	6.2	6.6	6.4	7.1
1920.....	10.5	10.6	10.6	10.3	11.3	8.1	6.3	7.2	7.2	7.3
1921.....	10.5	10.6	10.5	9.8	12.2	8.2	6.3	7.2	6.9	7.9
1922.....	10.5	11.5	11.0	10.3	12.7	7.9	6.8	7.4	7.1	8.0
1923.....	10.9	11.1	11.0	10.3	12.7	8.2	6.2	7.2	7.0	7.8
1924.....	11.2	11.1	11.2	10.8	12.0	8.5	6.6	7.5	7.5	7.6
1925.....	11.6	12.0	11.8	11.2	13.2	8.5	6.8	7.7	7.6	7.7
1926.....	11.5	12.2	11.9	11.1	13.7	8.7	7.6	8.1	7.9	8.8
1927.....	10.7	11.5	11.1	10.5	12.7	7.8	6.5	7.2	6.9	7.8
1928.....	12.1	12.5	12.3	11.9	13.4	8.7	7.4	8.0	8.0	8.2
1929.....	11.4	12.5	12.0	11.3	13.4	8.3	7.3	7.8	7.6	8.2

Dødeligheten av kreft i 1929 er litt lavere enn i foregående år for menn, mens den for kvinner er uforandret. Kreftdødeligheten i byene ligger adskillig høyere enn i bygdene, men ved sammenligning av opgavene for by og bygd må, som før nevnt, tas i betraktning at dødsårsaksstatistikkens materiale for byene er bedre og mere fullstendig, da det her alltid er læge som opp gir diagnosen på dødsanmeldelsene. Det er visstnok berettiget å anta at et større antall krefttilfelle på landet enn i byene er kommet inn blandt dødsfall av alderdomssvakhet og dødsfall av «ukjent årsak».

Nedenstående oversikt viser dødeligheten i de enkelte fylker pr. 10 000 levende i 1927, 1928 og 1929:

	1927	1928	1929		1927	1928	1929
Østfold	10.9	12.4	10.6	Rogaland	10.2	11.0	12.3
Akershus	11.8	12.8	11.9	Hordaland	8.4	9.0	10.1
Oslo.....	13.9	14.7	13.8	Bergen	11.8	12.1	13.6
Hedmark	10.5	12.7	11.7	Sogn og Fjordane	8.5	13.4	12.5
Opland	13.1	12.4	12.0	Møre	11.3	11.3	11.7
Buskerud	13.1	12.3	11.6	Sør-Trøndelag....	10.0	12.6	12.5
Vestfold	14.5	13.1	13.3	Nord-Trøndelag ..	10.9	15.8	12.2
Telemark	9.6	11.3	12.3	Nordland	9.3	10.5	10.0
Aust-Agder	15.2	16.2	14.6	Troms	6.7	9.6	8.0
Vest-Agder	11.7	14.3	13.3	Finnmark	6.1	9.0	8.4

Da kreften likesom tuberkulosen særlig er knyttet til visse aldersklasser, gjelder det også her at dødeligheten beregnet på grunnlag av alle aldersklasser under ett ikke gir et riktig bilde av sykdommens utbredelse i de enkelte fylker, fordi den forskjellige fordeling etter kjønn og alder på de forskjellige steder vil virke forstyrrende på sammenligningen. Hertil kommer et annet moment som kanskje er av vel så stor betydning, nemlig at dødsårsaksstatistikken er av meget forskjellig kvalitet i de forskjellige fylker, et forhold som også ble berørt under omtalen av dødeligheten av alderdomssvakhet. Forskjellen mellom kreftdødeligheten i to fylker behøver altså ikke å bero på en så meget større utbredelse av sykdommen på det ene sted enn på det annet, men vil i mange tilfelle for en vesentlig del ha sin årsak i at det statistiske materialet har vært så meget mere fullstendig i det ene fylke enn i det annet.

Dødeligheten av kreft pr. 10 000 levende i de forskjellige aldersklasser i riket fra 1916 til 1929 vil ses av følgende oversikt:

Dødeligheten av kreft i riket etter kjønn og alder 1916—1929.

Mortalité de cancer par sexe et groupes d'âge 1916—1929.

	1916—20		1921—25		1926		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Under 30 år	0.31	0.32	0.42	0.38	0.32	0.45	0.31	0.35	0.34	0.27	0.33	0.39
30—40 år ..	1.99	2.94	2.16	3.17	2.29	2.95	1.74	3.09	2.20	3.38	1.69	3.28
40—50 « ..	7.98	12.10	7.87	12.07	7.67	13.97	6.25	11.78	7.80	11.50	7.42	11.22
50—60 « ..	25.26	25.35	25.18	26.32	26.17	27.69	21.56	25.05	23.76	25.80	23.21	23.99
60—70 « ..	56.66	44.10	60.81	49.09	59.29	50.17	59.48	45.26	61.06	52.22	55.49	51.28
70—80 « ..	84.11	64.12	97.38	73.84	108.04	82.12	95.47	77.33	115.58	84.69	101.70	82.82
80 år og over	79.91	58.35	95.86	74.30	99.14	74.94	104.76	89.14	117.40	94.33	183.74	106.27
Tilsammen	10.00	10.06	10.93	11.25	11.49	12.23	10.66	11.52	12.09	12.49	11.40	12.51

Som det fremgår av tabellen er kreftdødeligheten for personer under 30 år ganske ubetydelig, men stiger for begge kjønn sterkt med alderen, særlig i 50-

årene og opover, og når sitt maksimum både for menn og kvinner i 70 - 80-års alderen.

Ved bedømmelsen av utviklingen i dødelighetskvotienten i de siste år må det imidlertid tas i betrakning at antallet av lærer utover landet er steget sterkt, samtidig som det almindelige videnskapelige fremskritt i medisinen og den økede interesse for denne viktige folkesykdom har bevirket at kreftdiagnosen etterhånden stiller i flere og flere tilfelle. Dette vil umiddelbart bevirke en stigning i dødelighetskvotienten, uten at kreften som dødsårsak i virkeligheten behøver å ha tiltatt.

Angående kreftdødeligheten i bygder og byer blandt menn og kvinner i de forskjellige aldere henvises til tabellen side 21 i medisinalberetningen for 1923, som viser forholdet omkring folketellingen i 1920.

13. Veneriske sykdommer.

Maladies vénériennes.

Opgave over antall tilfelle av veneriske sykdommer meldt av lægene i de forskjellige fylker i 1929 er meddelt i tabell 6 side 81*. Om forholdet i de enkelte lægedistrikter henvises til fylkesberetningene.

I 1929 er der av lægene meldt 7 774 tilfelle av veneriske sykdommer, mot 8 978 i 1928 og 8 626 i 1927. Av de ny anmeldte tilfelle er der innkommet opplysning om kjønn og alder for i alt 2 572. Fordelingen på de forskjellige aldersklasser vil ses av følgende tabell:

Alder.	Ulcus molle.		Syphilis erhvervet.		Syphilis medfødt.		Gonorré, uretritt.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
0—1 år	-	-	1	-	8	9	2	1
1—9 «	-	-	1	-	2	4	-	15
10—14 «	-	-	-	1	1	2	-	2
15—19 «	4	1	8	18	3	2	149	83
20—24 «	10	1	82	55	1	2	721	170
25—29 «	6	2	81	24	-	-	499	82
30—39 «	3	-	53	25	1	1	270	44
40—49 «	-	-	16	3	1	1	57	13
50—59 «	1	-	1	1	-	-	22	-
60 år og over.	-	-	1	-	-	-	5	-
I alt	24	4	244	127	17	21	1725	410

Følgende tabell gir opplysning om antall tilfelle av veneriske sykdommer innlagt på sykehusene i 1929:

Innlagte tilfelle av venerisk sykdom på sykehusene i 1929.
Cas nouveaux des maladies vénériennes traités dans les hôpitaux.

Fylker.	Veneriske sår.			Erhvervet syphilis; nye tilfelle.			Medfødt syphilis.			Gonorré og uretritt.		
	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Tils.
Østfold	-	-	-	3	5	8	-	1	1	5	13	18
Akershus	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	2	2
Oslo	5	2	7	92	64	156	10	15	25	141	56	197
Hedmark	-	-	-	3	2	5	-	-	-	2	6	8
Opland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskerud	-	-	-	3	2	5	1	1	2	1	2	3
Vestfold ¹⁾	3	-	4	2	2	22	-	-	1	25	-	35
Telemark	-	-	-	2	8	10	-	1	1	1	2	3
Aust-Agder	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	3
Vest-Agder	1	-	1	3	4	7	-	-	-	3	10	13
Rogaland	-	-	-	17	14	31	2	-	2	30	18	48
Hordaland	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Bergen	-	-	-	13	-	18	-	3	3	6	15	21
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre	1	-	1	3	7	10	1	1	2	4	5	9
Sør-Trøndelag	1	-	1	7	8	15	5	-	5	10	17	27
Nord-Trøndelag	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	2	2
Nordland	-	-	-	3	6	9	1	6	7	11	28	39
Troms	-	-	-	3	1	4	1	1	2	13	7	20
Finnmark	-	-	-	-	5	5	1	3	4	20	19	39
Riket i alt	11	2	14	155	130	303	24	34	59	273	205	488

14. Spedalskhet.

Lèpre.

Ved utgangen av 1929 fantes i alt 71 spedalske i Norge, herav 26 menn og 45 kvinner. Av disse blev 47 forpleiet på anstalter og 24 utenfor. Følgende oversikt viser tilgang og avgang av spedalske i anstaltene i året:

Antallet av spedalske forpleiet i anstaltene.

Lépreux soignés dans les hospices.

Anstalt.	Tilbake-liggende fra 1928.	Innkommne i 1929.	Tilsammen be-handlet.	Døde.	Tilbake-liggende ved utgangen av 1929.	Spedalsk-hetens form hos de tilbake- liggende.			Antall for- plei- nings- dager.	Dag- lig mid- delbe- legg.										
						Tils.	M.	K.	Tils.	M.	K.	Knutet	Glatt.	Blandet.						
Pleiestiftelsen nr. 1	47	17	30	2	2	-	49	19	30	6	3	8	41	15	26	11	27	3	15299	41,91
St. Jørgens hospital ²⁾ . . .	5	1	4	-	-	5	1	4	-	-	-	5	1	4	-	5	-	1825	5,0	
Tilsammen	52	18	34	2	2	-	54	20	34	6	3	3	46	16	30	11	32	3	17124	46,91

¹⁾ Ved Vestfold fylkessykehus var der 1 tilfelle av veneriske sår, 18 av erhvervet syphilis, 1 av medfødt syphilis og 10 av gonorré og uretritt, som ikke er fordelt på kjønn.

²⁾ Der optas ingen nye patienter.

Hertil kommer 1 kvinne med glatt form av sykdommen som forpleies på Rikshospitalet, Oslo.

De spedalske utenfor anstaltene fordeler sig på de forskjellige fylker således som det fremgår av følgende oversikt:

**Spedalske utenfor anstaltene fylkesvis ved utgangen
av 1929.**

Lépreux hors des hospices.

Fylke.	Til-sammen	Menn.	Kvinner.	Sykdomsform:		
				Knutet.	Glatt.	Lepra tuber-culoïdes.
Akershus fylke.....	1	-	1	-	-	1
Vestfold —	1	1	-	-	1	-
Rogaland —	1	-	1	-	1	-
Hordaland —	5	2	3	1	4	-
Bergens by	1	-	1	-	1	-
Sogn og Fjordane fylke	4	3	1	-	4	-
Møre —	2	-	2	1	1	-
Sør-Trøndelag —	1	-	1	-	1	-
Nord-Trøndelag —	3	1	2	2	1	-
Nordland —	5	3	2	1	4	-
Tilsammen	24	10	14	5	18	1

For øvrig henvises til publikasjonen «De spedalske i Norge 1926—30», utarbeidet av overlægen for den spedalske sykdom.

15. Sinnssykdom.

Insania.

På rikets sinnssykeasyler blev der i alt behandlet 8 261 patienter i 1929. Ved utgangen av 1928 lå der tilbake 6 321. Der innkom i året 1 940 og utgikk 1 715, herav som ikke sinnssyke 349, som sinnssyke 1 016 og 350 døde. Middelbelegget var 6 157. Antallet av autoriserte plasser ved asylene var i 1929 5 353. Det virkelige antall plasser er dog betydelig større, idet Gaustad asyl nu er utvidet til ca. 600 og Rotvold til 300 plasser, men ny autorisasjon for disse plasser er ennå ikke foretatt.

Av hele belegget forpleiedes for privat regning, d. v. s. av vedkommende sykes pårørende eller ved legatmidler, bare 479 eller 5,8 pct. av det samlede antall patienter på asylene i 1929. For resten av patientene blev forpleiningsutgiftene utredet av det offentlige.

For øvrig henvises til publikasjonen: Sinnssykeasylenes virksomhet i 1929 (N. O. S. VIII 162) utgitt av Medisinaldirektøren.

**16. Samlet antall fødsler, dødsfall på barselseng,
obstetriske operasjoner m. m.**

Nombre de naissances, mortalité puerpérale, opérations obstétricales.

I henhold til prestenes fødselsregister fødte i 1929 48 744 kvinner i alt 49 480 barn. Herav var 48 187 levendefødte og 1 293 dødfødte (født uten liv etter 28 ukers svangerskap). Barn født uten liv før 8de kalendermåned innføres ikke i

prestenes registre. Av det samlede antall fødsler i 1929 var 692 tvillingfødsler og 3 trillingfødsler. Fødselshyppigheten pr. 1000 innbyggere var 17.3 mot 17.8 i 1928 og 18.0 i 1927.

I henhold til de offentlige lægers oppgaver utarbeidet på grunnlag av jordmødrenes og lægenes fødselsmeldinger har 45 889 barselkvinner benyttet jordmor eller læge, og der er av disse født i alt 46 587 barn. Herav var 45 211 levende-fødte, 1076 dødfødte og 300 aborter (født uten liv i 5—7de kalendermåned). Forholdet mellom antall stedfunne fødsler etter prestenes fødselsregistre og fødsler (levende- og dødfødte) meldt av läger og jordmødre i de enkelte fylker sees av nedenstående tabell.

Fylker.	Antall stedfunne fødsler etter prestenes fødselsregistre.				Antall fødsler meldt av jordmødre og läger.		Procent- vis antall fødsler hvor jordmor (läge) benyttet.	
	Absolutte tall.		Pr. 1 000 innb.					
	Levende.	Dødfødte.	Levende.	Dødfødte.	Levende.	Dødfødte.		
Østfold.....	2 714	82	15.6	0.5	2 630	64	96.3	
Akershus.....	4 123	121	20.0	0.6	3 317	80	80.0	
Oslo.....	2 374	97	9.5	0.4	3 262	135	-	
Hedmark.....	3 130	76	18.9	0.5	3 067	62	97.6	
Opland.....	2 704	55	19.2	0.4	2 561	50	94.6	
Buskerud.....	2 191	60	14.8	0.4	2 069	40	93.7	
Vestfold.....	2 055	43	15.7	0.3	1 946	43	94.8	
Telemark.....	2 004	43	15.2	0.3	1 845	31	91.6	
Aust-Agder.....	1 118	30	15.4	0.4	1 012	24	90.2	
Vest-Agder.....	1 274	20	16.5	0.3	1 252	18	98.1	
Rogaland.....	3 182	99	18.2	0.6	3 049	82	95.4	
Hordaland.....	3 198	71	19.3	0.4	2 892	57	90.2	
Bergen.....	1 417	85	14.6	0.4	1 449	29	-	
Sogn og Fjordane.	1 674	38	17.8	0.4	1 381	22	82.0	
Møre.....	3 014	90	17.9	0.5	2 885	80	95.5	
Sør-Trøndelag.....	3 062	67	17.4	0.4	2 950	57	96.1	
Nord-Trøndelag....	1 782	42	18.5	0.4	1 719	34	96.1	
Nordland.....	3 910	131	20.2	0.7	3 250	102	82.9	
Troms.....	1 982	40	19.7	0.4	1 760	30	88.5	
Finnmark.....	1 279	53	25.0	1.4	915	36	71.4	
Tilsammen	48 187	1 293	17.3	0.5	45 211	1 076	93.5	

Det bemerkes at i den fullstendige fødselsstatistikk på grunnlag av fødselsregistrene er barnene fordelt etter foreldrenes (morens) bosted. I de offentlige lægers statistikk derimot — som omfatter bare de fødsler hvor jordmor eller læge har vært tilstede — er fødslene registrert etter barnets fødested. Når man velger et så stort område som et fylke, skulde denne forskjell i registreringen av fødslene ikke spille nogen vesentlig rolle, undtagen forsåvidt angår Oslo og Bergen. Der vil alltid være et stort antall utenbys mødre som søker inn til disse byer bare for nedkomstens skyld, og som når barnet er født flytter tilbake til sitt hjem i et av de omliggende fylker. I Oslo overstiger således antallet av fødsler som har funnet sted i byen og er meldt av jordmødre og läger ganske betydelig antallet av fødsler blandt byens egen befolkning etter prestenes fødselsregistre.

I det i tabell 11 side 94* utarbeidede sammendrag av jordmødrenes og lægenes fødselsmeldinger er meddelt oppgave over hvor mange av barselkvinnene var førstefødende og hvor mange flerfødende og hvor mange var gifte og ugifte. Dessuten finnes oppgave over fostrenes leie og antall operasjoner utført av jordmødrene. For barnenes vedkommende gis opplysning om utviklingsgraden, antall levendefødte og dødfødte, samt for levende fødte særskilt oppgave over antall døde innen 24 timer.

Av de 45 211 levendefødte barn var 298 født i 5—7de kalendermåned, 1097 i 8de måned og 43 816 etter 8de måned. 446 av disse barn døde innen 24 timer etter fødselen, nemlig 175 eller 58,7 pct av dem som var født i 5.—7. måned, 154 eller 14 pct. av dem som var født i 8de måned og 117 eller 0,3 pct. av dem som var født etter 8de måned.

Av de 1 376 barn født uten liv blev 300 født i 5.—7. kalendermåned, 270 i 8de måned og 806 etter 8de måned.

I 1929 er der meldt 175 dødsfall av svangerskaps- og barselsykdommer eller 3,6 pr. 1000 barselkvinner. Av barselfeber blev der i 1929 meldt 215 tilfelle, herav 92 dødsfall. Det skal imidlertid bemerkes at mens man får med alle dødsfall av barselfeber både etter fødsel og etter abort, har man sikkerlig ikke fått oppgitt alle tilfelle av barselfeber etter abort. En beregning av letaliteten på grunnlag av de anførte tall vil derfor bli misvisende.

Antall dødsfall på barselseng i det hele og antall tilfelle og dødsfall av barselfeber i de forskjellige fylker i 1929 ses av følgende oversikt:

Dødsfall på barselseng, fylkesvis.
Décès pendant les couches, par préfecture.

	Barsel- kvinner.	Død på barselseng.	Barselfeber.			Barsel- kvinner.	Død på barselseng.	Barselfeber.	
			Antall tilfelle.	Antall dødstall.				Antall tilfelle.	Antall dødstall.
Riket	48 744	175	215	92	10. Vest-Agder ..	1 278	3	12	·
Bygder	38 318	137	195	72	11. Rogaland	3 237	10	13	5
Byer	10 426	38	20	20	12. Hordaland	3 224	7	7	2
Fylker:					13. Bergen	1 429	4	1	2
1. Østfold	2 745	11	8	8	14. Sogn og Fjordane	1 684	6	10	2
2. Akershus	4 184	12	12	5	15. Møre	3 059	9	20	6
3. Oslo	2 439	13	1	7	16. Sør-Trøndelag	3 075	8	20	6
4. Hedmark	3 163	10	14	6	17. Nord-Trøndelag	1 796	13	8	6
5. Oppland	2 717	17	21	11	18. Nordland	3 977	28	37	14
6. Buskerud	2 235	4	5	2	19. Troms	1 980	7	13	4
7. Vestfold	2 064	7	2	2	20. Finnmark....	1 319	7	15	2
8. Telemark	2 012	3	4	1					
9. Aust-Agder	1 127	1	3	1					

Dødsfall på barselseng og særskilt av barselfeber i 1929 var, sammenlignet med foregående år:

Dødsfall på barselseng.
Mortalité puerpérale.

	Antall barselkvinner.			Død på barselseng.			Pr. 1000 barselkvinner.		
	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.	Riket.	Bygder.	Byer.
1924..	58280	44571	13709	170	120	50	2,9	2,7	3,6
1925..	54403	42195	12208	145	110	35	2,7	2,6	2,9
1926..	54121	42883	11738	172	121	51	3,2	2,9	4,3
1927..	50260	39627	10633	123	90	33	2,4	2,3	3,1
1928..	50147	39364	10783	151	100	51	3,0	2,5	4,7
1929..	48744	38818	10426	175	137	38	3,6	3,6	3,6

Antall obstetrisiske operasjoner utført av lægene i de forskjellige fylker fremgår av følgende tabell:

Antall obstetrisiske operasjoner utført av læger i de forskjellige fylker i 1929.

Opérations obstétricales effectuées par les médecins en 1929.

	Operasjoner.					Herav:							
	I alt.	Herav på sykehus.	Pr. 100 barselkvinner.	Tangforlesning.	Vending.	Uttrekning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnitt.	Perforasjon.	Embryotomi.	Abortus provocatus.	Andre operasjoner.	Efterbyrdsoperasjoner.
Riket	3156	758	6 5	¹⁾ 1950	²⁾ 139	³⁾ 246	24	55	22	8	105	193	414
Fylker:													
1. Østfold	380	5	13.8	288	26	33	5	4	-	-	-	8	16
2. Akershus	234	28	5.6	141	12	18	-	1	-	2	8	7	45
3. Oslo	422	313	17.3	283	33	-	-	17	4	-	-	35	50
4. Hedmark	165	34	5.2	107	6	7	1	3	-	-	11	8	22
5. Opland	137	19	5.0	87	3	12	-	2	1	-	9	5	18
6. Buskerud	116	1	5.2	55	4	6	-	-	-	1	-	27	23
7. Vestfold	118	29	5.7	80	4	8	3	3	-	-	1	3	16
8. Telemark	148	8	7.4	97	9	14	-	4	2	1	-	-	21
9. Aust-Agder	107	28	9.5	71	3	10	1	1	2	-	9	1	9
10. Vest-Agder	68	6	5.3	43	1	5	4	-	1	-	-	2	12
11. Rogaland	195	33	6.0	120	8	11	-	2	1	-	-	39	14
12. Hordaland	93	10	2.9	59	4	6	1	1	2	1	-	2	17
13. Bergen	135	46	9.5	86	12	21	-	-	-	-	-	-	16
14. Sogn og Fjordane	61	2	3.6	40	2	8	-	-	-	-	1	1	9
15. Møre	176	18	5.8	108	7	10	-	2	3	-	7	13	26
16. Sør-Trøndelag	191	66	6.2	94	13	7	-	4	2	-	24	19	28
17. Nord-Trøndelag	94	20	5.2	52	8	4	5	-	-	-	1	3	21
18. Nordland	204	64	5.1	90	11	23	3	4	2	1	25	15	30
19. Troms	57	10	2.9	33	2	4	-	3	1	2	1	2	9
20. Finnmark	55	18	4.2	16	4	6	1	4	1	-	8	3	12

¹⁾ Herav 4 i forbindelse med etterbyrdsoperasjon, 1 med uttrekning og 1 med vening og uttrekning.

²⁾ " 1 - " " perforasjon.

³⁾ " 65 - " vening.

Følgende oversikt viser disse operasjoners utfall for mødre og barn:

Obstetrisiske operasjoner utfall for mødre og barn.

Résultats des opérations obstétricales pour les mères et les enfants.

Operasjon.	Samlet antall opera- sjoner.	Herav på syke- hus.	Operasjonenes utfall for								
			mødre:				barn:				
			levet.	døde.	uoppgett utfall.	født levende.	for 28 ukers svanger- skap.	født uten liv etter 28 ukers svanger- skap.	med uoppgett utviklings- grad.	uoppgett utfall.	
Tangforløsning	1 950	355	1 748	16	186	1 830	8	113	3	7	-
Vending	189	30	119	2	18	93	7	39	1	-	-
Uttrekning	246	51	203	2	41	190	4	60	1	-	-
Partus prænaturus ar- tificialis	24	17	22	1	1	18	3	4	-	-	-
Keisersnitt	55	54	45	7	3	36	6	11	-	-	3
Perforasjon	22	8	20	1	1	-	-	22	-	-	-
Embryotomi	8	4	7	-	1	-	-	8	-	-	-
Abortus provocatus...	105	89	82	1	22	-	74	-	1	30	
Andre operasjoner....	193	65	184	-	9	34	98	11	-	50	
Efterbyrdsoperasjoner	414	84	357	3	54	-	-	-	-	-	

I henhold til Justisdepartementets cirkulære av 30 mai 1899 er der i 1929 innkommet særskilt innberetning til Medisinaldirektøren om 27 tilfelle av fremkallelse av abort med opplysning om grunnen til inngrepet. I 15 tilfelle var oppgitt lungetuberkulose hos moren.

Angående antall operasjoner utført av jordmødrene henvises til utdraget av jordmødrenes bøker, tabell 11.

Det Statistiske Centralbyrå, Oslo 15 desember 1931.

Gunnar Jahn.

Julie E. Backer.

Résumé.

A la fin de 1929 le royaume comptait 385 sections médicales civiles. Le nombre total des médecins autorisés était de 1757, dont 121 femmes. L'augmentation nette de médecins en 1929 était de 50. Le nombre de sages-femmes diplômées était de 1580 et le nombre de pharmacies de 257.

Dans le tableau 2 page 36* se trouve un relevé du mouvement des hôpitaux généraux et dans le tableau 3 page 40* un relevé du mouvement des établissements anti-tuberculeux. Le nombre total des hôpitaux généraux, en 1929, était de 187 avec 11195 lits disponibles. Pour le traitement des tuberculeux il y avait 135 hôpitaux avec 4740 lits, 13 sanatoriums avec 1414 lits, 114 maisons de tuberculeux avec 2733 lits, 4 hôpitaux maritimes avec 441 lits, et 4 autres établissements avec 152 lits pour le traitement de la tuberculose chirurgicale et la scrofule. En outre plusieurs des hôpitaux généraux reçoivent aussi des tuberculeux. Le nombre total des lits disponibles pour le traitement de cette maladie était à la fin de 1929 5460.

La vaccination a été pratiquée sur 46 227 personnes, soit par des médecins soit par des aides-vaccinateurs.

Le nombre total des décès registrés en 1929 était de 32023, correspondant à une mortalité de 11,5 par mille habitants. Dans les tableaux pages 9*-10* on trouvera le taux de la mortalité générale et celui de la mortalité enfantine 1919—1929, en outre la mortalité par sexe et groupes d'âge 1927—1929 et la mortalité par préfecture en 1929. Pour renseignements détaillés de la mortalité en Norvège voir: les publications annuelles sur le mouvement de la population, l'aperçu général pour les années 1911—1920 (Norges Offisielle Statistik VIII. 6) et Tables de mortalité selon les expériences 1911/12—1920/21. (Norges Offisielle Statistik VII. 142.)

La statistique des causes de décès comprenait en 1929 tous les cas registrés par les pasteurs. La statistique est généralement établie d'après les certificats de décès. Dans les villes tous les certificats de décès doivent être délivrés par un médecin autorisé, mais dans les districts ruraux les certificats de décès sont généralement dressés par le bailli d'après les renseignements reçus de la personne qui lui annonce le décès. Le médecin officiel a l'obligation de veiller à ce que la cause de décès soit indiquée d'une manière satisfaisante et au besoin il doit demander des renseignements supplémentaires au médecin qui a traité le décédé. Mais à la campagne, spécialement dans l'ouest et le nord du pays, il y a un assez grand nombre des décédés qui n'a pas été traité par un médecin pendant leur dernière maladie. Pour 17 pct. des décédés des districts ruraux en 1929 la cause de décès n'a pas été constatée par un médecin.

Depuis 1927 la statistique des causes de décès fut élaborée d'après le lieu de résidence du défunt.

Pour la classification des causes de décès en 1929 on a employé la nomenclature interscandinave établie en collaboration avec le Danemark et la Suède et adoptée par l'administration médicale de la Norvège en décembre 1927. Une traduction en latin de la liste des causes de décès on trouvera dans la statistique médicale pour 1927 page 31*.

Dans les tableaux 4 et 5 sont rendus des renseignements sur les causes de décès par préfecture et par groupes d'âge. La proportion des causes de décès les plus importantes par 100 000 habitants en 1929 a été calculée dans le tableau page 13*, et sur la même page est rendue la mortalité des causes de décès les plus importantes parmi les enfants de moins d'un an. Page 14* et 15* on trouvera des tableaux rétrospectifs pour les mêmes causes de décès.

Maladies épidémiques: Des renseignements sur les cas de maladies épidémiques déclarés par les médecins dans les différentes préfectures et par mois sont rendus dans les tableaux 6, 7 et 8. Pour le mouvement des cas et des décès des maladies épidémiques 1925—1929 voir le tableau page 17*.

Tuberculose: Les décès occasionnés par les différentes formes de la tuberculose répartis par préfectures et par groupes d'âge se trouvent dans les tableaux 4 et 5 sous les numéros 1400—1470. Dans le tableau 9 on a groupé tous les décès de tuberculose par districts, sexe et âge. La mortalité de tuberculose totale et la tuberculose pulmonaire en 1929 se voit par le tableau page 18*. Dans le tableau page 18* et 19* on a calculé la mortalité par sexe et âge 1891—1929. En tab. 10 on trouvera le nombre des cas de tuberculose ouverte, qui selon la loi (8 mai 1900) doivent être déclarés par les médecins et

inscrits dans les registres de tuberculose, et dans le tableau page 20* les cas déclarés par les médecins sont répartis par âge.

Cancer: Le nombre de décès par tumeurs malignes se voit par les tableaux 4 et 5, numéros 7001—7550. Le taux de la mortalité de cancer pour les deux sexes à la campagne et dans les villes pendant les années 1919—1929 se voit par le tableau page 21*, et dans le tab. page 22* est rendue la mortalité de cancer par sexe et groupes d'âge 1916—1929.

Maladies vénériennes: Pour le nombre des cas de maladies vénériennes déclarés par les médecins en 1929 voir tableaux 6, 7 et 8. Le nombre des cas traités dans les hôpitaux se voit par le tab. page 24*.

Lépre: Le nombre des lépreux dans les hôpitaux et au dehors de ceux-ci à la fin de 1929 est donné dans les tableaux page 24* et 25*. Pour les renseignements sur la lépre en Norvège on est aussi renvoyé à la publication quinquennale «Rapport sur les lépreux en Norvège 1926—1930».

Aliénation: Pour renseignements sur les hospices d'aliénés de la Norvège, le nombre des malades, formes de maladies, résultats du traitement, voir: «Le rapport des hospices d'aliénés pour 1929». (Norges Offisielle Statistik VIII. 162.)

Natalité, mortalité puerpérale, opérations obstétricales: Le nombre de naissances registrées en 1929 était de 49 480, dont 48 187 nés-vivants et 1 293 mort-nés (enfants nés après 28 semaines de gestation sans aucun signe de vie). La natalité par 1 000 habitants était de 17,3 en 1929 contre 17,8 en 1928 et de 18,0 en 1927. Pour la répartition géographique des naissances voir le tableau au page 26*.

Dans le tab. 11 page 94* on trouvera le nombre de naissances déclarées par les sages-femmes et les médecins. Suivant ces rapports 93,5 % de toutes les femmes en couches ont été assistées par sages-femmes.

Le nombre des décès puerpéraux de la grossesse et de l'accouchement se voit par les tab. 4 et 5, numéros 5500—5700. La mortalité puerpérale en 1924—1929 se voit par les tab. page 27*.

Les opérations obstétricales effectuées par les médecins et leurs résultats pour les mères et les enfants sont indiqués dans les tab. pages 28* et 29*.

Tabell 1. Lægedistrikter og medisinalpersonale ved utgangen
av 1929.

Sections médicales et nombre de médecins, de dentistes, de sages-femmes, de pharmacies et pharmaciens.

Lægedistrikter.	Antall:						Antall:							
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Uddannede sykepleierskær.			Lægedistrikter.	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Uddannede sykepleierskær.			
				Apotek og filialapotek.	Eksamineret apotepers.	Eksamineret apotepers.					Apotek og filialapotek.	Eksamineret apotepers.	Eksamineret apotepers.	
Østfold fylke.....	73	51	75	61	22	53	Romedal.....	9	2	7	3	2	3	3
Halden stadsdistrikt ..	9	8	4	3	3	9	Sør-Odal	2	1	2	2	1	1	2
Sarpsborg stadsdistrikt ..	7	10	9	4	4	8	Nord-Odal	2	4	3	3	1	1	1
Fredrikstad stadsfysikat .	14	13	5	5	4	13	Vinger	6	1	3	3	1	1	1
Moss stadsdistrikt	8	7	1	2	3	9	Eidskog	1	2	2	2	1	1	1
Spydeberg	1	1	1	1	1	3	Brandval	3	3	4	3	1	1	2
Skiptvet	1	1	3	3	-	-	Hof	2	2	1	1	-	-	2
Rakkestad	4	2	4	3	1	2	Åsnes	4	3	4	1	-	-	3
Eidsberg	8	6	10	8	2	5	Våler	2	3	3	1	1	1	1
Aremark	2	-	1	1	-	-	Elverum	7	4	6	5	1	1	3
Reñenes og Øymark	1	1	1	3	1	1	Trysil	2	1	7	4	1	1	1
Idd	1	-	3	2	-	-	Åmot	2	2	3	2	2	2	2
Skjeberg	2	-	4	3	-	-	Stor-Elvdal	1	1	3	2	1	1	2
Hvaler	1	-	3	4	-	-	Rendal	1	1	2	2	1	1	2
Borge	2	-	4	3	1	1	Alvdal	1	2	2	2	-	-	-
Tune	3	1	6	4	1	1	Tynset	1	2	2	2	1	1	1
Glemmen	4	-	4	4	-	-	Tolga	1	1	2	2	-	-	2
Råde	3	1	6	4	1	1	Engerdal	1	3	1	2	-	-	-
Rygge	1	-	5	3	-	-	Kvikne	1	-	1	1	-	-	-
Hobøl	1	-	1	1	-	-	Opland fylke	60	37	65	63	11	26	7
Akershus fylke	197	68	90	51	22	51	Lillehammer stadsdistrikt	9	4	2	4	2	2	5
Krækstad	4	3	5	3	1	2	Gjøvik stadsdistrikt	5	8	2	1	2	2	-
Frogner	7	-	7	6	2	3	Lesja	1	1	3	3	-	-	-
Oppgård	3	1	2	1	1	1	Lom	1	1	4	2	-	-	-
Aker	111	28	26 ¹⁾	7	17	-	Vågå	1	-	1	1	-	-	-
Bærum	19	12	8	5	3	8	Sel og Heidal	1	2	3	2	1	1	2
Asker	17	3	2	2	1	3	Nordre Fron	1	1	1	2	-	-	-
Aurskog	1	-	2	3	-	-	Søndre Fron	1	-	2	1	2	1	1
Heland	4	3	5	3	1	2	Ringebu	1	1	1	2	1	1	1
Enebakk	1	-	3	1	-	-	Øyer	1	-	2	3	-	-	-
Sørum	4	4	5	7	2	4	Gausdal	4	1	2	3	-	-	-
Lillestrem	11	7	9	5	2	6	Fåberg	1	-	1	5	-	-	-
Nittedal	4	-	1	1	-	-	Biri	1	-	1	1	-	-	-
Nes	2	2	4	4	1	2	Suerthingdal	1	-	1	1	-	-	-
Eidsvoll	6	4	6	7	1	3	Vardal	1	-	1	3	-	-	-
Nannestad	2	1	4	2	-	-	Østre Toten	4	3	3	3	1	2	2
Hurdal	1	-	1	1	-	-	Vestre Toten	5	3	2	5	-	-	-
Oslo stadsfysikat	375	276	92	200	31	136	Lunner	2	1	3	2	2	1	2
Hedmark fylke	72	38	75	60	16	34	Jevnaker	3	1	3	2	2	1	2
Hamar stadsdistrikt	12	8	3	4	2	6	Gran	5	4	7	6	1	1	3
Ringsaker	5	1	5	7	1	2	Søndre Land	2	1	4	1	-	-	-
Nes	1	1	2	2	-	-	Nordre Land	1	2	1	1	1	1	2
Vang	3	1	3	8	1	2	Torpa	1	-	1	3	-	-	-
							Sør-Aurdal	1	-	3	3	-	-	-
							Nord-Aurdal	2	3	2	2	1	1	2
							Etnedal	1	-	1	1	-	-	-
							Nordre Valdres	2	-	6	2	-	-	-
							Øystre Slidre	1	-	2	1	-	-	-

¹⁾ Opgave mangler.

Tabell 1 (forts.). Lægedistrikter og medisinalpersonale ved utgangen av 1929.

Lægedistrikter.	Antall:						Antall:						
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek og filialapotek.	Eksaminit apotekers.	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek og filialapotek.	Eksaminit apotekers.	
Buskerud fylke....	76	47	64	43	16	37	Lårdal.....		2	1	6	2	-
Drammens stadsfysikat ..	22	22	9	1	5	12	Vinje.....		1	-	3	-	-
Kongsberg stadsdistrikt.	4	6	2	3	2	5							
Norderhov	10	8	8	8	2	6	Aust-Agder fylke ..	36	24	51	31	8	18
Ådal	1	-	3	3	-	-	Risør stadslægedistr.....	3	2	3	1	1	3
Nes	1	1	3	2	1	2	Arendal stadslægedistr....	10	11	6	4	2	6
Gol	1	-	2	2	-	-	Holt	2	2	6	6	1	2
Ål	2	-	3	4	-	-	Søndeled	1	-	5	3	-	1
Sigdal	1	-	2	1	1	-	Åmli	1	1	3	1	1	1
Krødsherad	1	-	1	1	-	-	Froland	2	-	4	-	-	-
Modum	7	3	4	2	2	3	Tromøy	3	-	5	2	-	-
Eiker	8	4	5	7	2	5	Vestre Nedenes	3	4	5	4	1	1
Drammens lægedistrikt..	14	2	14	3	1	2	Lillesand	3	2	5	4	1	2
Sandsvær	2	1	2	3	1	2	Vegusdal	1	-	2	1	1	1
Rollag	1	-	3	2	-	-	Evje	1	-	4	3	2	2
Nore og Opdal	1	-	3	2	-	-	Bygland	5	2	1	-	-	-
Vestfold fylke	58	41	57	42	14	34	Valle	1	-	2	-	-	-
Horten stadslægedistr...	8	9	3	2	2	4	Vest-Agder fylke ..	40	33	57	45	6	15
Tønsberg stadsdistr...	12	11	5	5	3	10	Kristiansandsstadsfysik...	22	16	8	13	3	8
Sandefjord stadsdistr...	7	8	6	1	2	5	Mandal stadslægedistr...	2	6	2	1	1	-
Larvik stadslægedistr...	8	5	6	3	3	8	Oddernes	3	1	6	6	-	-
Holmestrand stadsdistr...	4	2	2	1	1	2	Søgne	1	-	2	2	-	-
Svelvik	3	1	3	2	1	2	Halsle	-	-	2	2	-	-
Skoger	1	1	2	4	-	-	Landal	1	1	3	2	-	-
Hof	1	-	5	3	-	-	Bjelland	1	-	3	3	-	-
Ramnes	-	-	4	2	-	-	Audnedal	1	1	6	4	-	-
Borre	1	-	1	1	-	-	Lista	1	1	3	2	1	2
Stokke	1	1	4	1	1	1	Farsund	2	2	3	3	1	-
Sem	2	1	3	1	-	-	Lyngdal	1	-	4	1	-	-
Notterøy	4	2	5	3	-	-	Hægebostad	1	-	2	-	-	-
Sandeherad	1	-	1	5	-	-	Kvinesdal	1	-	3	2	-	-
Brunlanes	5	-	7	8	1	2	Flekkefjord	3	5	8	4	1	3
Telemark fylke	71	44	78	46	13	35	Sirdal	-	-	2	-	-	-
Notodden stadsd...	5	5	3	1	1	3	Rogaland fylke....	82	53	100	56	15	43
Kragerø stadsd...	4	5	3	1	1	4	Stavanger stadsfysikat ...	39	27	17	4	6	21
Langesund stadsd...	2	1	1	1	1	2	Egersundstadsdistri...	2	4	1	2	1	3
Skien stadsfysikat ..	10	10	8	5	3	10	Haugesund stadsfysikat ..	13	9	10	10	3	8
Porsgrunn stadsd...	8	7	6	3	2	6	Sokndal	1	-	3	1	-	-
Drangedal	2	1	3	-	-	-	Lund	1	2	2	2	-	-
Skåtey	5	-	5	1	-	-	Eigersund	1	-	4	3	-	-
Bamble	1	-	2	2	-	-	Time	4	2	6	4	1	2
Eidanger	3	1	4	1	1	2	Sandnes	4	4	5	3	1	4
Gjerpen og Siljan ..	1	-	1	4	-	-	Hetland	5	-	11	4	-	-
Solum	6	-	6	2	-	-	Høgsfjord	1	-	5	4	-	-
Holla	7	5	11	10	2	3	Finnøy	1	-	3	3	-	-
Tinn	8	6	6	6	1	3	Nedstrand	1	1	3	2	-	-
Hjartdal	1	-	3	3	-	-	Hjelmeland	1	-	3	5	1	1
Seljord	1	1	1	1	-	-	Sand	4	2	7	5	2	2
Kviteseid	2	1	2	1	1	2	Kopervik	2	1	11	5	1	2
Nissedal	1	-	2	1	-	-	Skudenes	1	1	3	2	1	2
Fyresdal	1	-	2	1	-	-	Skåre	1	-	6	2	-	-

¹⁾ Opgave mangler.

Tabell 1 (forts.). Lægedistrikter og medisinalpersonale ved utgangen av 1929.

Lægedistrikter.	Antall:						Lægedistrikter.	Antall:					
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek & filiatapotek.	Eksamintert apotekers.		Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek & filiatapotek.	Eksamintert apotekers.
Hordaland fylke	53	18	119	70	7	11	Vanylven	1	-	3	2	-	-
Jondal	1	-	1	2	-	-	Sande	1	-	3	1	-	-
Strandebarm	1	-	2	1	-	-	Herøy	1	-	4	1	-	-
Kvinnherad	1	-	7	1	-	-	Ulstein	1	-	2	2	-	-
Skånevik	5	-	4	4	-	-	Volda	2	1	4	2	1	2
Ølen	1	-	3	3	-	-	Ørsta	1	1	2	1	-	-
Sveio	1	-	3	3	-	-	Hjørundfjord . . .	1	-	1	4	3	-
Finnås	1	-	5	2	-	-	Stranda	1	-	3	2	-	-
Stord	3	2	6	3	1	1	Norddal	1	-	5	3	-	-
Tysnes	1	-	4	3	-	-	Ørskog	1	-	6	3	-	-
Fusa	2	1	-	-	-	-	Borgund	1	-	6	3	-	-
Fana	4	2	4	5	2	2	Haram	1	-	4	1	-	-
Os	4	-	1	2	-	-	Vestnes	1	-	3	2	-	-
Sund—Austevoll	1	-	6	2	-	-	Eid	2	-	2	2	-	-
Askøy	5	1	11	6	1	1	Grytten	1	1	6	3	1	1
Haus	2	1	8	6	1	2	Nesset	1	-	4	2	-	-
Bruvik	1	2	4	4	-	-	Molde	7	4	6	7	1	3
Hosanger	1	-	5	1	-	-	Bud	1	-	5	3	-	-
Manger	2	-	9	3	-	-	Aukra	1	-	3	2	-	-
Lindås	1	-	8	5	-	-	Kvernes	1	-	6	4	-	-
Røldal	2	-	3	-	-	-	Gjemnes	1	-	4	3	-	-
Ullensvang	2	-	5	3	-	-	Tingvoll	1	-	4	4	-	-
Ulvik	1	-	4	4	-	-	Sunndal	1	-	4	2	-	-
Kvam	2	1	5	4	-	-	Surnadal	1	2	2	3	1	1
Voss	4	5	8	6	1	3	Stangvik	1	-	2	2	-	-
Odda	4	3	3	-	1	2	Rindal	1	-	3	3	-	-
Bergen stadsfysikat	98	71	29 ¹⁾	-	12	38	Aure	1	-	6	8	-	-
Sogn og Fjordane fylke	31	11	91	44	7	10	Halsa	1	-	5	3	-	-
Hafslø	1	-	5	1	-	-	Edøy	1	-	-	-	-	-
Luster	5	-	3	1	-	-	Sør-Trøndelag fylke	89	40	88	103	14	41
Lærdal	1	-	4	5	1	2	Trondheim stadsfysikat . .	52	31	20	30	10	32
Sogndal	1	2	2	1	-	-	Bjørnør	1	-	2	3	-	-
Aurland	1	-	2	1	-	-	Årjord	1	-	2	3	-	-
Leikanger	1	-	3	1	-	-	Bjugn	1	-	4	7	-	-
Balestrand	1	-	3	1	-	-	Rissa	1	-	4	5	-	-
Vik	1	-	3	2	1	1	Ørland	1	-	3	1	-	-
Kyrkjebo	2	1	5	4	-	-	Freya	1	-	5	3	-	-
Lavik	1	-	4	2	-	-	Hitra	1	-	5	3	-	-
Gulen	1	-	9	-	-	-	Hemne	1	-	5	4	-	-
Askvoll	1	-	7	1	1	1	Orkdal	4	2	9	5	1	3
Fjaler	1	-	3	1	-	-	Rennebu	1	-	2	2	-	-
Gaular	1	-	4	1	-	-	Opdal	1	1	3	2	-	-
Førde	2	1	4	3	1	1	Røros	4	1	3	5	-	-
Gloppen	1	2	4	3	-	-	Singsås	1	1	3	5	-	-
Naustdal	1	-	3	2	-	-	Støren	2	-	5	3	-	-
Kinn	2	2	5	2	1	1	Melhus	2	-	2	3	-	-
Bremanger	1	-	3	2	-	-	Børsa	1	-	5	4	-	-
Selje	1	-	2	1	-	-	Leinstrand	1	1	1	5	-	-
Vågsøy (Ytre Nordfjord). .	1	1	3	1	1	2	Strinda	9	2	2	3	-	-
Davik	1	-	2	2	-	-	Malvik	2	-	2	3	-	-
Nordfjordeid	1	1	2	1	1	2	Selbu	1	1	2	3	-	-
Innvik	1	1	6	5	-	-							
Møre fylke	61	37	126	85	10	23	Nord-Trøndelag fylke	43	16	61	68	7	16
Ålesund stadsfysikat	14	18	10	5	3	10	Meråker	1	-	1	3	-	-
Kristiansund stadsfys. . . .	10	6	8	4	3	6	Stjørdal	4	2	2	6	1	2

¹⁾ Opgave mangler.

Tabell 1 (forts.). Lægedistrikter og medisinalpersonale ved utgangen av 1929.

Lægedistrikter.	Antall:						Antall:							
	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek og filialapotek.	Eksamineret apotekers.	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek og filialapotek.	Eksamineret apotekers.		
Leksvik	1	1	2	1	-	-	Ankenes	1	-	2	-	-	-	
Frosta	1	-	2	3	-	-	Ofoten	2	-	5	-	1	1	
Skogn	1	-	2	4	-	-	Lødingen	1	-	7	2	-	-	
Levanger	5	2	3	4	1	3	Vågan	1	-	5	1	1	2	
Verdal	2	1	2	3	1	2	Gimsey	1	-	2	-	-	-	
Verran	1	-	5	2	-	-	Borge	1	-	4	1	-	-	
Inderøy	2	-	6	6	-	-	Buksnes	1	1	4	1	1	2	
Stod	5	4	6	8	2	5	Flakstad	2	-	3	3	-	-	
Snåsa	2	-	-	2	-	-	Værøy	1	-	2	1	-	-	
Beitstad	2	-	6	3	-	-	Hadsel	5	3	13	1	2	4	
Grong	1	1	4	3	-	-	Bø	1	-	2	1	-	-	
Lierne	1	-	2	-	-	-	Øksnes	1	-	3	-	-	-	
Overhalla	1	-	2	5	-	-	Sortland	2	1	2	2	1	1	
Namsos	5	5	3	3	1	3	Dverberg	2	-	5	1	-	-	
Klinga	1	-	1	2	-	-	Troms fylke						13	
Fosnes	1	-	2	2	-	-	Tromsø stadsdistr.....	31	13	81	19	6	13	
Flatanger	1	-	1	1	-	-	Harstad stadsd.....	10	8	6	3	3	8	
Vikna	1	-	2	1	1	1	Kvæfjord	4	4	2	4	1	3	
Leka	1	-	2	1	-	-	Trondenes	1	-	3	1	-	-	
Kolvereid	1	-	4	3	-	-	Bjarkøy	2	-	5	1	-	-	
Nordland fylke....		78	25	139	49	15	28	Ibestad	1	-	8	1	-	-
Mosjøen stadsd.....	2	3	1	1	1	2	Salangen	1	-	3	1	1	1	
Bodø stadsd.....	7	4	3	1	2	4	Tranøy	1	-	4	1	-	-	
Narvik stadsd.....	7	5	6	3	1	3	Sørreisa	1	-	3	1	-	-	
Svolvær stadsd.....	2	3	2	1	1	2	Berg	1	-	5	-	-	-	
Bindal	1	-	2	2	-	-	Lenvik	1	1	5	-	-	-	
Vik	1	-	1	1	-	-	Målselv	1	-	3	1	-	-	
Brennøy	1	1	2	2	1	2	Balsfjord	1	-	4	-	-	-	
Vega	1	-	1	1	-	-	Tromsøysund	1	-	6	1	-	-	
Velfjord	1	-	2	2	-	-	Lyngen	1	-	7	1	-	-	
Tjetta	1	-	6	-	-	-	Karlsøy	1	-	5	-	-	-	
Vefsn	1	-	3	2	-	-	Skjervøy	1	-	9	2	1	1	
Hattfjelldal	1	-	1	-	-	-	Finnmark fylke...						9	
Alstahaug	4	1	3	1	1	2	Finnmarsk	21	6	42	17	5	9	
Herøy	1	-	2	-	-	-	Alta	1	-	3	2	-	-	
Nesna	1	-	5	-	-	-	Talvik	2	-	5	1	-	-	
Hemnes	1	1	4	1	-	-	Loppa	1	-	4	-	-	-	
Mo	1	1	2	1	1	1	Hammerfest	2	2	4	1	1	2	
Lurey	1	-	3	1	-	-	Måsøy	1	-	2	1	-	-	
Rødøy	1	-	3	3	-	-	Kjelvik	2	1	2	1	1	2	
Meley	1	-	3	1	-	-	Kistrand	1	-	2	2	-	-	
Gildeskål	1	-	-	1	-	-	Karasjok	1	-	1	-	-	-	
Beiarn	1	-	1	-	-	-	Lebesby	1	-	2	1	-	-	
Bodin	3	-	5	2	-	-	Tana	1	-	2	3	-	-	
Skjerstad	1	-	2	1	-	-	Gamvik	1	-	3	-	-	-	
Fauske	3	1	3	2	1	2	Vadso	2	1	4	4	1	1	
Saldal	5	-	3	1	-	-	Sør-Varanger	3	1	4	1	1	2	
Sørfold	1	-	3	-	-	-	Varde	2	1	4	-	1	2	
Nordfold	1	-	2	1	-	-	Riket						671	
Steigen	1	-	1	1	-	-	1645	949	1580	1153	257	671		
Hamarey	1	-	2	1	-	-								
Tysfjord	1	-	3	1	-	-								

Tabell 2. Antallet av sykeplasser og behandlede syke m. m. på sykehusene i 1929.

Nombr des lits et des malades soignés etc., aux hôpitaux.

Sykehus i fylke.	Antall syke- senger pr. 31/12 1929.	Belegg:					Samlet antall forplei- nings- dager i året.	Gjen- nem- snittl. daglig be- legg.
		pr. 1/1 1929.	Inn- lagt i årets lep.	Utgått i året: lev. døde	pr. 31/12 1929.			
O s l o .								
Rikshospitalet	675	482	6456	6140	282	516	219852	602
Oslo militære sykehus	54	32	798	780	11	39	15246	42
Oslo kommunale sykehuser	2340	1610	15199	13898	1282	1629	632949	1734
Vor Frue hospital	120	52	1419	1406	25	40	26113	72
Røde Kors' klinikk	104	51	1596	1563	36	48	26327	72
Diakonissehusets sykehus	8) 149	45	718	668	49	46	2330	64
A/S Barneklinikken	36	14	534	533	6	9	6722	18
Wergelandsveiens klinikk	30	9	679	665	16	7	7176	20
Betanien klinikk	30	17	296	297	3	13	6605	18
Jervell & Huitfeldts klinikk	28	7	939	930	7	9	5782	16
Menighetssøstreneus klinikk	24	16	122	99	24	15	5562	15
Klinikken for vanføre	66	39	230	230	1	38	21114	58
Fru Brodtkorbs klinikk	9	1	26	26	-	1	537	1
Ø s t f o l d .								
Østfold fylkessykehus, Fredrikstad	59	25	89	82	9	23	9655	26
Fredrikstad komm. sykehus	65	38	413	388	29	34	16175	44
Fredrikstad epidemilasarett	50	-	17	16	1	-	447	1
St. Josefs hospital, Fredrikstad	75	48	1181	1142	40	47	23369	64
Betesda sykehus, Fredrikstad	23	15	228	221	5	17	6694	18
Moss kommunale sykehus	30	28	343	334	13	24	10051	28
Moss epidemilasarett	20	2	25	19	4	4	1348	4
Halden komm. sykehus	54	21	255	226	29	21	10610	29
St. Josefs hospital i Halden	28	16	252	232	19	17	7176	20
Sarpsborg komm. sykehus	75	37	492	449	42	38	16051	44
Askim komm. sykehus	12	2	122	112	8	4	2260	6
Trogstad sykehus	7	2	31	24	1	8	1303	4
Mysen sykestue	16	3	101	92	3	9	2272	6
A k e r s h u s .								
Akers kommunale sykehus ¹⁾	344	276	3537	3353	166	294	107834	295
Diakonhjemmets sykehus	102	73	642	587	52	76	32921	90
Psykiarisk klinikk	89	91	515	504	3	99	34650	95
Bærum komm. sykehus ²⁾	201	102	1640	1572	68	102	45127	124
Eidsvoll komm. sykehus	44	31	326	313	20	24	18381	37
Lillestrøm komm. sykehus	25	15	328	320	10	13	8192	22
Røde Kors' sykestue, Ski	13	6	62	62	2	4	2360	6
H e d m a r k .								
Hedmark fylkessykehus, Elverum	124	82	1508	1410	92	88	42243	116
Elverum sykehus	24	5	18	19	1	3	1664	5
Hamar komm. sykehus	80	38	708	662	40	44	19592	54
St. Torfinns klinikk, Hamar	18	6	184	186	2	2	2280	6
Røde Kors' klinikk, Hamar	18	-	387	374	3	10	2960	11
Valset sykehjem	18	12	26	35	-	3	3200	9
Trysil sykehus	18	12	99	89	10	12	5291	15
Kongsvinger epidemisykehus	12	3	22	18	3	4	2026	6
Eidskog komm. sykehus ²⁾	28	14	50	42	10	12	6675	18
Stange komm. sykehus ²⁾	30	29	81	72	12	26	10468	29
Ringsaker komm. sykehus ²⁾	40	38	161	143	16	40	14261	39
Finsal sykehjem ²⁾	30	28	104	100	7	25	10238	28

¹⁾ Budgettåret 1928–29.

²⁾ Kombinert med tuberkulosehjemmet. For tuberkulosehjemmet se også tabell 3.

³⁾ På grunn av ombygging bare 78 plasser i bruk ved årsskiftet.

Tabell 2 (forts.). Antallet av sykeplasser og behandlede syke m. m. på sykehusene i 1929.

Sykehuis i fylke.	Antall syke- senger pr. $\frac{31}{12}$ 1929.	Belegg:				Samlet antall forplei- nings- dager i året.	Gjen- nem- snittl. daglig be- legg.
		pr. $\frac{1}{1}$ 1929.	Inn- lagt i årets lop.	Utgått i året: lev. døde.	pr. $\frac{31}{12}$ 1929.		
Furnes sykehjem ²⁾	*) 18	19	11	13	8	9	5583 15
Løten sykehjem ²⁾	25	17	123	104	11	25	8015 22
Storelvdals sykehuis ²⁾	14	9	42	36	6	9	3388 9
Tynset sykehus ²⁾	34	20	194	179	18	17	7801 21
Åmot sykehus ^{1) 2)}	31	27	96	89	9	25	9427 26
Øvre Rendal sykestue	6	3	23	21	2	3	1134 3
Østby sykestue, Trysil.....	12	3	92	92	1	2	1800 5
O p l a n d.							
Oppland fylkessykehus, Lillehammer ..	120	72	1240	1180	64	68	37138 102
Lillehammer epidemisykehus	40	1	10	11	-	-	236 1
Lillehammer Røde Kors' klinikk	25	19	124	122	8	13	6762 19
Det felles komm. sykehus, Gjøvik	52	48	808	775	31	50	20232 55
Gjøvik epidemisykehus	10	1	1	2	-	-	56 -
Søndre Lands sykehuis ²⁾	45	30	457	421	31	35	14358 39
Vestre Slidre sjukeheim ²⁾	26	14	66	54	10	16	6643 18
Østre Totens sykehus ²⁾	34	21	94	78	15	22	8459 23
Ottadalens tub.hjem og Lom og Skjåk sykestue ²⁾	24	23	35	29	8	21	8507 23
B u s k e r u d.							
Drammens komm. sykehus ¹⁾	175	167	3030	2917	101	179	- 178
Drammens epidemilasarett	35	5	40	40	-	5	1570 4
«St. Josefs» hospital, Drammen	24	6	345	334	6	11	4931 14
Kongsberg sykehuis	37	10	67	51	12	14	4012 11
Hønefoss lasarett	12	-	3	3	-	-	87 -
V e s t f o l d.							
Vestfold fylkes sykehus, Tønsberg.....	236	100	2816	2715	77	124	? ?
St. Olafs klinik, Tønsberg	25	-	210	207	-	3	-
Marinens sykehuis, Horten	98	39	690	677	25	27	18635 51
Overl. Mantheys klinikk, Horten	12	9	114	108	10	5	2698 8
Holmestrand sykehuis	14	7	100	100	-	7	3032 8
Larvik komm. sykehuis	25	22	584	579	8	19	7224 20
Larvik epidemisykehus	22	-	21	21	-	-	417 1
Sandefjord komm. sykehuser	40	9	227	203	15	18	7526 21
Agnes fabrikkers sykestue	10	-	2	2	-	-	98 -
T e l e m a r k.							
Telemark fylkessykehus, Solum	120	78	1363	1274	69	98	40184 110
Skien epidemilasarett	30	5	103	95	8	5	3249 9
Abels klinik, Skien	11	6	237	241	-	2	3192 9
Lutherske sykehus, Porsgrunn	24	11	229	212	11	17	7164 20
Porsgrunn lasarett	18	-	2	1	1	-	34 -
«St. Josefs» hospital, Porsgrunn	20	15	266	255	9	17	6805 19
Brevik sykehuis	16	13	208	204	8	9	5331 15
Langesunds sykehus	4	2	27	28	1	-	847 2
Kragerø komm. sykehus	19	11	158	160	4	5	3296 9
Kragerø epidemisykehus	6	-	3	3	-	-	37 -
Notodden sykehus	28	22	293	273	16	26	8263 23
Notoddens lasarett	30	6	25	20	1	10	3106 9
Rjukan sykehus	70	26	766	731	25	36	17715 49

¹⁾ Budgettåret 1928—29.

²⁾ Kombinert med tuberkulosehjem. [For tub.avdelingen se også tabell 3.]

³⁾ På grunn av reparasjoner var der bare 8—10 plasser i bruk ved årsskiftet.

Tabell 2 (forts.). Antallet av sykeplasser og behandlede syke m. m. på sykehuse i 1929.

Sykehus i fylke.	Antall sykesenger pr. 31/12 1929.	Belegg:				Samlet antall forpleiningsdager i året.	Gjen-nemn. snittl. daglig belegg.
		pr. 1/1 1929.	Inn-lagt i årets løp.	Utgått i året: lev. døde.	pr. 31/12 1929		
A u s t - A g d e r .							
Aust-Agder og Arendals sykehus	102	67	967	911	55	68	-
«St. Franciskus» hospital, Arendal	25	4	228	222	6	4	5588 15
Høgedal lasarett, Ø. Moland	20	2	25	26	1	-	1296 4
Risør sykehus	23	11	141	129	7	16	5973 16
Tvedstrand sykehus	10	5	101	97	4	5	1604 4
Grimstad sykehus	23	5	68	63	2	8	3183 9
V e s t - A g d e r .							
Vest-Agder fylkessykehus, Flekkefjord	28	10	208	192	8	18	5719 16
Kristiansands sykehus	106	42	972	924	45	45	23123 63
«St. Jøsefs» hospital, Kristiansand	90	49	1449	1397	65	36	24820 68
Mandal komm. sykehus	22	16	163	161	3	15	5771 16
R o g a l a n d							
Rogaland fylkessykehus, Stavanger ¹⁾	145	102	1494	1433	60	103	39215 107
Stavanger sykehus	92	83	1331	1255	78	81	32927 90
Stavanger sykehus' epidemiavdeling	105	34	390	302	41	81	13830 38
«St. Franciskus» hospital, Stavanger	30	16	537	531	9	13	7638 21
Sykehuset for kronisk syke, Stavanger	25	25	64	44	23	22	8756 24
Sanitetsforeningens klinik, Stavanger	21	20	242	247	7	8	5853 16
Dr. Dahls klinik i Stavanger	38	-	514	482	4	28	12780 31
Egersund komm. sykehus	18	6	205	196	9	6	5055 14
Sandnes komm. sykehus	23	14	157	153	9	9	6192 17
Haugesund sykehus	81	56	808	796	26	42	20487 56
«St. Franciskus» hospital, Haugesund	25	1	104	98	5	2	1935 5
Sauda sykehus	26	9	231	207	20	13	5811 16
Kopervik sykehus	16	7	33	27	3	10	2936 8
H o r d a l a n d.							
Odda komm. sykehus	28	15	221	209	14	13	5443 15
Odda epidemilasarett	14	2	20	16	-	6	835 2
Voss private sykehus	25	9	125	117	10	7	3887 11
Voss komm. epidemi-sykehus	15	2	23	24	-	1	1014 3
B e r g e n.							
Bergens komm. sykehus ¹⁾	467	472	3961	3708	280	445	176921 485
«St. Franciskus» hospital	125	50	1613	1601	12	50	30822 84
Hospitalet Beranien	73	45	1002	966	34	47	22035 60
Bergens diakonissjhems klinik	50	19	1028	999	24	24	16415 45
Røde Kors' klinik	36	21	509	501	14	15	10206 28
S o g n o g F j o r d a n e.							
Sunnfjord Røde Kors' sykehus, Flore	36	16	492	449	21	38	13107 36
Lærdal pleiehjem ³⁾	36	-	-	-	-	-	-
Høyanger sykehus	10	4	39	40	2	1	542 1
Førde sykestue	8	5	98	98	2	3	1934 5
M ø r e.							
Møre fylkessykehus, Molde	72	37	984	940	35	46	23069 63
«St. Sunniva's hospital, Molde	11	4	69	66	3	4	2740 7
Ålesunds komm. sykehus ¹⁾	87	55	1007	962	54	46	23673 65
Kristiansunds komm. sykehuis	95	49	498	477	27	43	15615 43
Herøy sykehus ²⁾	18	-	20	9	-	11	493 11
S ø r - T r ø n d e l a g.							
Trondheims sykehus	378	355	4053	3691	312	405 ⁴⁾	125753 ⁴⁾ 344
Kalvskindet sykehus ¹⁾	110	109	113	57	55	110	39970 110
St. Elisabeths hospital, Trondheim	85	29	922	877	38	36	21051 58

¹⁾ Budgettåret 1928—29.

²⁾ Kombinert med tuberkulosehjem. For tuberkulosehjemmet se også tabell 3.

³⁾ Ved årets utgang var sykehuset under opbygging, og bare tuberkuloseavdelingen (se tabell 3) var i bruk.

⁴⁾ Epidemiavdelingen ikke medregnet.

Tabell 2 (forts.). Antallet av sykeplasser og behandlede syke m. m. på sykehusene i 1929.

Sykehush i fylke.	Antall syke- senger pr. 3/12 1929.	Belegg:				Samlet antall forplei- nings- dager i året.	Gjen- nem- snittl. daglig be- legg.	
		Inn- lagt i åre's lep.	Utgått i året: lev. døde.	pr. 3/12 1929.				
Røde Kors' klinikk, Trondheim	55	26	781	765	8	34	14413	40
Tilfredshets sykehus, Trondheim	34	33	295	295	-	33	11525	32
Meldals sykehjem ¹⁾	30	25	70	57	9	29	9822	27
Orkdal sanitetsforenings sykehjem ²⁾	52	57	136	128	23	42	17818	49
Opdal sykehjem ²⁾	21	20	40	36	6	18	7196	20
Strinda sykehjem ²⁾	53	56	73	55	22	52	19314	52
Røros komm. sykehus	12	5	49	47	3	4	2322	6
Løkken Verk sykestue.....	8	1	22	22	-	1	464	1
N o r d - T r o n d e l a g .								
Innherreds sykehus, Levanger ¹⁾	142	129	1391	1328	68	124	50435	138
Namdalens sykehus, Namsos	100	52	942	881	43	70	32968	90
Steinkjer sanitetsforenings sykestue ..	8	3	21	-	-	-	1582	4
Meraker sykehjem ¹⁾	26	21	46	34	9	24	8841	24
Lierne sykestue	10	4	30	30	2	2	1405	4
N o r d l a n d .								
Sandnessjøen sykehus	75	45	781	740	37	49	23176	63
Gravdal sykehus	30	14	156	143	9	18	7355	20
Stokmarknes sykehus..	63	29	712	673	33	35	19831	54
Bodø sykehus.....	134	72	1504	1474	37	65	35400	97
Bodø epidemilasarett	20	2	34	25	2	9	744	2
Narviks sykehus	36	17	841	821	16	21	11302	31
Narvik epidemisykehus	35	2	25	26	-	1	1468	4
Svolvær sykehus	20	8	82	74	9	7	2937	8
Svolvær epidemilasarett	12	-	6	4	2	-	110	-
Sulitjelma sykestue	25	5	194	189	6	4	3772	10
Brennøysund sanitetsf.s sykestue	3) 7	6	17	19	1	3	1475	4
Vega sykestue	6	4	12	7	7	2	1120	3
Mosjøen og Vefsn sykestue	15	7	65	61	5	6	4031	11
Øksnes Røde Kors' sykestue	11	8	33	33	3	5	365	1
Sortland sykestue	20	11	131	124	5	13	5038	14
Andenes sykestue	10	4	35	30	3	6	1412	4
Fauske sykehns	14	-	102	91	4	7	2021	7
Saltdal sykehjem ²⁾	12	-	32	21	2	9	3050	8
Bjerkåsen sykehus ²⁾	12	8	25	17	5	11	2812	8
T r o m s .								
Troms og Tromsø sykehus	148	89	1317	1265	67	74	38106	104
Harstad og Troms sykehus	30	25	702	674	23	30	11564	32
Tromsø lasarett	20	7	88	71	3	21	3202	9
«St. Elisabeth»s hospital, Tromsø ..	45	21	606	596	7	24	11345	31
«St. Elisabeth»s hospital, Harstad..	20	16	279	269	16	10	5401	15
Skjærvey sykehus ²⁾	12	3	79	69	7	6	3354	9
Kvæfjord sanitetsforenings sykestue ²⁾ .	16	12	23	19	4	12	4705	13
F i n n m a r k .								
Finnmark fylkessykehus, Vardø	58	39	433	391	34	47	14121	39
Finnmark fylkessykehus, Vadso	36	27	287	274	20	20	10832	30
Hammerfest sykehus ¹⁾	49	27	494	473	23	25	11868	33
«St. Vincenz» hospital, Hammerfest ..	18	10	31	20	12	9	5388	15
A/S Sydvaranger sykehus, Kirkenes ..	16	-	251	225	14	12	4313	12
Berlevåg Røde Kors' sykestue	19	-	54	50	1	3	1065	3
Mehavn Røde Kors' sykestue	10	-	17	16	1	-	483	1
Gamvik Røde Kors' sykestue	7	-	10	10	-	-	448	1
Kjøllefjord Røde Kors' sykestue	9	-	27	21	2	4	728	3
Alta sykestue.....	4	-	7	7	-	-	178	1

¹⁾ Budgettåret 1928–29.

²⁾ Kombinert med tuberkulosehjem. For tub.avdelingen se også tabell 2

³⁾ Tub.avdelingen ble nedlagt i mai måned.

Tabell 3. Antallet av sykeplasser og behandlede tuberkuløse på sanatorier og tuberkulosehjem, kysthospitaller og skrofulosehjem i 1929.

Nombr des lits et des malades souffrant de tuberculose soignés aux sanatoriums, aux hôpitaux maritimes et aux maisons de tuberculeux.

Anstalter for tuberkuløses kur og pleie.	Ant. sykesenger pr. sl./12 1929.	Belegg:				Samlet antall forpleining- dager.	Heraf for patienter innl. etter tuberku- loselorens § 6.	Gjennomsnitt- lig daglig belegg.	
		pr. 1/1 1929.	Innlagt i årets løp.	Utgått i året: lev. døde.	pr. sl./12 1929.				
Statssanatorier.									
Glittrø sanatorium, Hakedal	167	161	373	370	1	163	59567	-	163
Glittrø arbeidshjem, Hakedal	30	28	33	31	-	30	10253	-	28
Landeskogen sanatorium, Setesdal....	134	128	353	344	2	135	48219	-	132
Reknes sanatorium, Molde	151	149	423	417	7	148	58705	-	161
Vensmoen sanatorium, Saltdalen.....	154	154	465	466	6	147	57882	-	159
Komm. folkesanatorium.									
Vardåsen sanatorium, Asker	274	266	536	541	10	251	96983	390	266
Andre folkesanatorier.									
Oslo san. forenings sanatorium, Grefsen	136	134	335	338	2	129	48634	-	133
Lyster sanatorium, Sogn.....	138	125	356	343	-	138	46586	-	128
Private sanatorier.									
Gjøsegården sanatorium, pr. Kongsv..	26	15	31	39	2	5	3489	-	10
Mesnaliens kurst. for brysts., pr. Lilleh.	48	47	142	141	2	46	15944	-	44
Bådshaug sanatorium, pr. Lillehammer	19	11	61	56	-	16	6211	-	17
Kornhaug sanatorium, Follebu	52	43	88	79	2	50	17455	365	48
Granheim	55	48	113	102	4	55	19390	-	53
Røde Kors' sanatorium, Sand i Ryfylke	31	17	98	83	1	31	10108	937	28
I alt på sanatorier	1415	1326	3407	3350	39	1344	499426	-	-
Tuberkulosehjem i fylke:									
Østfold.									
Mysen tub.hjem	22	22	17	7	9	23	7957	7468	22
Åsbråten tub.hjem	28	26	22	14	7	27	9398	-	26
Haldens tub.hjem	30	27	20	11	6	30	10499	7022	29
Akershus.									
Akers sykehus' tub.avd. ²⁾ ³⁾	40	37	159	118	38	40	13474	2648	37
Asker tub.hjem	22	21	15	9	5	22	8069	-	22
Marie Platnes Minde ³⁾	32	29	47	33	12	31	11294	6498	31
Follo tub.hjem	24	23	18	13	6	22	8394	6704	23
Jesseim tub.hjem	33	30	37	18	16	33	11894	10115	33
Nordstrand tub.hjem	31	-	61	15	16	80	11200	-	31
Hedmark.									
Elverum tub.hjem	16	15	16	8	12	11	3950	3228	11
Trysil tub.hjem	13	11	14	3	10	12	3604	3604	10
Syningom tub.hjem ²⁾	25	23	31	23	8	23	7300	6551	20
Vinger tub.hjem	14	13	14	9	7	11	4896	-	13
Eidskog komm. sykehuis ³⁾	14	11	15	12	3	11	4501	4237	12
Stange komm. sykehuis ⁵⁾	17	18	13	9	6	16	5991	-	16
Ringsaker komm. sykehuis ³⁾	25	25	23	13	8	27	9850	8599	27
Finsal sykehjem ³⁾	16	15	6	5	-	16	5426	-	15
Furnes sykehjem ³⁾	⁴⁾ 9	7	1	2	4	2	1619	1254	4
Løten sykehjem ³⁾	15	13	16	8	6	15	5187	5187	14
Storelvdal sykehuis ³⁾	10	7	8	3	5	7	2861	2861	8

¹⁾ Heraf 77 for annen sykdom enn tub. ²⁾ Budgettåret 1928-29. ³⁾ Tuberkulosehjemmet. ⁴⁾ Ved årets utgang bare 4 plasser i bruk på grunn av oppussing.

Tabell 3 (forts.). Antallet av sykeplasser og behandlede tuberkuløse på sanatorier og tuberkulosehjem, kysthospitalet og skrofulehjem i 1929.

Anstalter for tuberkuløses kur og pleie.	Ant. sykesenger pr. si/12 1929.	Belegg:						Samlet antall forepleindager.	Hver for patienter innl. etter tuberkuløsehjemmets § 6	Gjennomsnittlig daglig belegg.			
		pr. si/12 1929.	Innlagt i årets løp.	Utgått i året:		pr. si/12 1929.							
				lev.	døde.								
Tynset sykehus ¹⁾	18	16	4	6	4	10	4485	4423	12				
Åmot sykehus ¹⁾ ²⁾	18	18	14	9	8	15	6307	-	17				
O p l a n d.													
Lillehammer tub.hjem	31	26	36	29	4	29	10181	4699	28				
Øvre Toft kursted	22	8	40	42	-	6	4131	-	11				
Røde Kors' sykehus for tub., Follebu	27	26	21	12	8	27	9782	7628	27				
Søndre Lands sykehus ¹⁾	6	14	16	19	4	7	4878	4229	13				
Vestre Slidre sjukeheim ¹⁾	14	10	17	13	2	12	6643	3671	18				
Østre Toten sykehus ¹⁾	15	14	18	8	8	16	5526	4888	15				
Ottadalens tub.hjem og Lom og Skjåk sykestue ¹⁾	20	21	14	9	6	20	7598	7080	21				
B u s k e r u d.													
Lier tub.hjem	46	39	59	48	8	42	14893	-	41				
Drammens tub.hjem	38	39	41	24	16	40	13834	12191	38				
Modum tub.hjem	26	23	25	16	7	25	8046	7149	22				
Tregstad tub.hjem	50	48	49	34	17	46	17351	13033	48				
Kongsberg tub.hjem	19	16	10	4	3	19	6165	4887	17				
V e s t f o l d.													
Horten tub.hjem	19	16	20	13	6	17	6523	4665	18				
Larvik tub.hjem	24	19	24	10	9	24	7944	7931	22				
Røve tub.hjem	67	46	93	66	6	67	21217	17155	58				
Granli tub.hjem	32	31	21	10	11	31	11575	11110	32				
T e l e m a r k.													
Høgås tub.hjem	24	25	25	21	4	25	9176	8085	25				
Furulund tub.hjem	20	19	12	5	6	20	6985	6756	19				
Solbakken tub.hjem	45	34	34	12	11	45	11302	9876	31				
Granlien tub.hjem	19	15	32	20	12	15	6424	5960	18				
Tinn komm. helseheim for tub.....	30	29	36	28	7	30	9673	9408	28				
A u s t - A g d e r.													
Egra tub.hjem	24	20	19	9	9	21	7401	-	20				
Furukollen tub.hjem	38	37	65	59	5	38	14033	5531	38				
V e s t - A g d e r.													
Kongsgård tub.hjem	42	42	41	35	9	39	14758	7741	40				
Solhøgda tub.hjem	66	56	75	46	19	66	23112	17382	63				
R o g a l a n d.													
Førre tub.hjem	21	18	22	9	12	19	6522	5250	18				
Nedstrand tub.hjem	18	16	13	5	6	18	5895	5895	16				
Ramsvig tub.hjem	52	51	30	17	12	52	18610	12910	51				
Høyland helseheim	25	22	37	34	3	22	8294	5747	23				
H o r d a l a n d.													
Ekely tub.hjem	27	24	26	9	14	27	9417	9417	26				
Fagerlid tub.hjem	15	15	8	3	5	15	5363	5363	15				
Bjørkelid pleiehjem	34	32	16	9	6	33	12307	11377	34				
Lindås tub.hjem	42	39	35	19	13	42	15234	15011	42				

¹⁾ Tuberkulosehjemmet. ²⁾ Budgettåret 1928—29.

Tabell 3 (forts.). Antallet av sykeplasser og behandlede tuberkuløse på sanatorier og tuberkulosehjem, kysthospitaler og skrofulehjem i 1929.

Anstalter for tuberkuløses kur og pleie.	Ant. sykeplasser pr. 31. des. 1929.	Belegg:					Samlet antall forpleiningsdager.	Hensyn for patienter innl. etter tuberkuløselen § 6.	Gjennomsnittlig daglig belegg.
		pr. 1/1 1929.	Innlagt i årets løp.	Utgått i året: lev. døde	pr. 31/12 1929.				
Sogn og Fjordane.									
Lærdal pleiehjem ¹⁾ ²⁾ .	18	6	-	4 2	-	382	382	1	
Lavik helseheim	21	18	14	10 2	20	6850	5903	19	
Måløy sjukeheim	14	6	23	11 5	13	3544	3393	10	
Gloppen tub.hjem	15	14	8	4 5	13	5107	4299	14	
Askvoll pleiehjem	14	12	9	3 5	13	4547	3527	12	
Møre.									
Romsdals fogderis tub.hjem	34	31	22	12 11	30	11260	-	31	
Vonheim tub.hjem.	49	44	31	16 12	47	15855	15451	43	
Volda tub.hjem	18	14	11	6 3	16	5680	-	16	
Haukås tub.hjem	34	31	19	11 7	32	12000	11700	33	
Kringsjå tub.hjem	22	21	57	56 1	21	7817	4105	21	
Herøy sykehjem ¹⁾ .	13	-	6	-	6	-	-	-	
Sør-Trøndelag.									
Singsås helseheim	20	21	11	7 5	20	7498	7183	21	
Å tub.hjem	25	24	18	8 12	22	8119	7836	22	
Melhus tub.hjem	19	18	12	7 6	17	6132	5889	17	
Hemne tub.hjem	21	21	10	6 4	21	7149	-	20	
Ålens sykehus	14	13	8	3 5	13	5123	4644	14	
Opdal sykehjem ¹⁾	13	13	8	4 2	15	5133	2364	14	
Orkdal sykehjem ¹⁾	34	37	24	27 10	24	17818	10582	49	
Meldal sykehjem ¹⁾	22	20	29	19 8	22	7827	5636	21	
Strinda sykehjem ¹⁾	33	32	31	17 15	31	11692	9554	32	
Selbu sykehjem	36	32	27	16 10	33	12052	10705	33	
Rennebu helseheim	30	26	22	18 1	29	9898	6980	27	
Nord-Trøndelag.									
Meråker sykehjem ¹⁾	21	19	12	6 4	21	7903	6961	22	
Namdals helseheim	47	46	78	59 19	46	16604	10335	45	
Hegra tub.hjem	15	14	10	6 3	15	4917	4917	13	
Verdal pleiehjem	18	18	10	7 6	15	5962	5962	16	
Steinkjer pleiehjem	18	16	21	6 12	19	5740	5740	16	
Trondhjems lægef.s tub.hjem for barn	33	32	12	12 1	31	10957	9429	30	
Nordland.									
Brunnøysund tub.hjem	16	16	11	6 6	15	5397	5265	15	
Vefsn tub.hjem	24	20	17	7 7	23	8530	8274	23	
Mo tub.hjem	30	26	19	11 8	26	9832	9781	27	
Meley tub.hjem	16	12	19	9 6	16	5836	5244	16	
Røvik tub.hjem	29	26	20	10 8	28	-	-	-	
Vågan tub.hjem	26	18	26	10 9	25	8938	8729	24	
Hadsel tub.hjem	20	19	13	4 9	19	6756	-	19	
Sortland tub.hjem	22	21	12	7 3	23	7839	7497	21	
Narvik tub.hjem	27	24	32	19 10	27	9238	8915	25	
Fredly tub.hjem	11	9	11	5 4	11	3212	1642	9	
Bodin tub.hjem	24	23	17	10 7	23	8413	-	23	
Hernes tub.hjem	18	17	12	6 7	16	5933	-	16	
Bjerkåsen sykeh. tub.avd. ¹⁾	7	7	13	7 6	7	2475	2475	7	
Saltdal sykehjem ¹⁾	9	-	18	8 1	9	3050	-	8	
Trøms.									
Gullhaug tub.hjem	28	26	20	10 8	28	9870	9615	27	
Ibestad tub.hjem	18	18	13	10 5	16	6435	6485	18	

¹⁾ Tuberkulosehjemmet. ²⁾ Sykehuset har ikke vært i drift størstedelen av året på grunn av oppussing.

Tabell 3 (forts.). Antallet av sykeplasser og behandlede tuberkuløse på sanatorier og tuberkulosehjem, kysthospitaler og skrofulosehjem i 1929.

Anstalter for tuberkuløses kur og pleie.	Ant. sykesenger pr. 31/12 1929.	Belegg :				Samlet antall forpleiningsdager.	Herav for patienter innleid etter tuberkuløsens § 6.	Gjennomsnittlig daglig bellegg.
		pr. 1/1 1929.	Innlagt i årets løp.	Utgått i året : lev. døde.	pr. 31/12 1929.			
Salangen pleiehjem.....	12	10	7	2 4	11	3837	3837	11
Målself tub.hjem.....	14	12	9	6 3	12	4453	4059	12
Tromsø tub.hjem.....	42	39	19	7 10	41	14255	14145	39
Lyngen tub.hjem.....	20	18	9	6 4	17	6415	6415	18
Skjervøy sykestue ¹⁾	8	3	19	14 2	6	2443	2296	7
Kvæfjord sykestue ¹⁾	12	12	9	5 4	12	4705	-	-
Midtfjelkets tub.hjem	36	30	27	9 14	34	11999	11710	33
Finnmark.								
Talvik tub.hjem.....	34	31	55	40 16	30	11487	9109	31
Tanagård tub.hjem.....	20	18	19	13 7	17	7187	6904	20
Karasjok tub.hjem	12	12	12	8 7	9	3325	2607	9
Vardo tuberkulosehjem	14	13	6	3 3	13	4738	4113	18
Nesseby tub.hjem	14	12	5	2 3	12	4685	4685	13
Kjelvik tub.hjem	19	17	30	19 11	17	6574	5246	18
Kautokeino gamle- og tub.hjem	7	-	2	- 1	1	300	282	1
I alt på tuberkulosehjem	2730	2405 ³⁾	2645	1679	833	2538	-	-
Kysthospitaler.								
Fredriksvern kysthospital ²⁾	150	145	116	114 5	142	51169	-	140
Hagevik — ²⁾	185	164	174	144 15	179	60892	-	167
Tromsø —.....	76	53	114	101 4	62	21026	-	58
Vadsø —.....	30	25	27	22 1	29	10672	137	29
I alt på kysthospitaler	441	387	431	381 25	412	-	-	-
Skrofulosehjem for barn.								
Trondhjems lægeforenings skrofulosehjem for barn, Stjørdal	44	44	46	55 1	34	16574	-	45
Saltburå skrofulosehjem, Stjørdal.....	25	24	14	15 -	28	8705	-	24
Talvik barnekoloni.....	44	41	27	31 2	35	14057	1104	39
I alt på skrofulosehjem.....	113	109	5) 87	101 3	92	-	-	-
Solvang lysinstitutt pr. Kristiansand for kirurgisk tuberkulose.....	39	35	6) 64	58 4	37	12352	1095	34

¹⁾ Tuberkulosehjemmet. ²⁾ Budgettåret 1928—29.

³⁾ Herav 36 for annen sykdom enn tub.

⁴⁾ " 20 " " " " "

⁵⁾ " 13 " " " " "

⁶⁾ " 5 " " " " "

Tabell 4. Dødsfall med kjen
Causes de décès

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker. (Causes de décès.) L = {Landdistrikter. Districts ruraux.. B = {Byer. Districts villes.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.	
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
<i>I. Misdannelser og sykdommer hos nyfødte.</i>																
0000	Misdannelser	L	43	.	-	2	3	-	-	2	1	1	1	2	.	.
		B	17	1	-	-	-	1	6	-	-	-	-	1	-	.
0100	Medfødt svakhet.....	L	518	42	24	28	21	-	-	31	22	18	12	15	12	13
		B	130	8	1	-	-	18	7	-	-	3	-	5	1	3
0200	For tidlig fødsel.....	L	291	12	3	25	12	-	-	32	13	17	9	7	8	4
		B	117	8	6	-	-	13	12	-	-	-	-	2	3	9
0300	Andre dødsårsaker hos nyfødte	L	68	4	2	4	2	-	-	4	1	3	2	1	1	2
		B	23	1	3	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	.
<i>II. Alderdomssykdommer.</i>																
0500	Alderdomssvakhet.....	L	3278	48	61	73	115	-	-	92	126	92	137	66	60	29
		B	684	8	19	3	-	52	117	6	11	5	8	14	16	14
0600	Alderdomsganggræn.....	L	184	3	5	7	7	-	-	8	3	2	13	3	6	5
		B	84	1	1	-	-	4	4	-	1	-	-	1	-	1
<i>III. Infeksjonssykdommer.</i>																
1000	Tyfoidfeber	L	¹⁾ 10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
		B	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	.
1010	Paratyfus	L	6	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	.
		B	8	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	.
1020	Flekkfeber	L	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
		B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
1050	Malaria	L	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
		B	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1070	Vannkopper	L	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	.
		B	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
1080	Meslinger	L	24	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
		B	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	.
1090	Skarlagensfeber.....	L	26	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	2	1	-
		B	10	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-
1100	Kikhoste	L	93	4	-	1	2	-	-	-	-	2	1	2	2	1
		B	19	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
1110	Difteri	L	80	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1
		B	19	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	.
1120	Influensa med lungeforgan- dringer	L	175	9	10	11	13	-	-	11	5	4	7	1	3	4
		B	111	5	14	2	-	5	31	4	-	-	5	1	1	1
1121	Influensa uten lungeforgan- dringer	L	125	7	5	7	5	-	-	3	6	5	4	1	3	1
		B	70	2	8	1	-	7	30	-	-	-	-	1	-	1
1130	Kusma	L	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	.
		B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
1150	Infeksjøs gastroenteritt, kolerine	L	117	1	2	12	9	-	-	8	5	6	7	2	2	5
		B	50	-	1	-	-	3	4	-	-	-	-	1	3	3
1160	Dysenteri (basillær)	L	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
		B	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1200	Giktfeber	L	59	2	1	1	5	-	-	1	2	1	1	2	2	1
		B	13	-	2	-	-	2	1	-	-	1	1	1	1	.

¹⁾ Herav 1 m. med uopgitt bosted.²⁾ Dødsfallet fant sted i Havana.

dødsårsak fordelt efter fylker i 1929.
par préfecture.

D

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjent

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.	
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1210	Rosen	L 96 B 19	1 1	4 1	4 -	5 4	- 2	- -	8 9	1 7	5 11	9 10	- -	1 3	1 2	1 2
1220	Septikæmi, blodforgiftning...	L 220 B 111	5 2	4 1	13 -	14 -	25 21	21	- -	2 2	3 3	3 3	- -	4 2	4 3	1 2
1230	Akutt poliomyelitt	L 37 B 8	- 1	2 -	8 -	1 -	- 2	- 2	- -	2 1	3 -	3 -	1 -	1 -	3 1	-
1240	Epidemisk encephalitt	L 8 B -	1 -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	-
1250	Epidemisk cerebrospinalmeningitt.....	L 26 B 9	- -	- -	2 2	2 2	- -	- -	- 1	- -	1 1	- -	1 1	1 1	1 1	2
1260	Pemfigus hos nyfødte	L 5 B 1	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2
1280	Miltbrand	L 1 B -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-
1290	Hundegalskap ²⁾	L B	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-
1300	Stivkrampe	L 4 B 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- 1	- -	- -	- 1	- -	- -	- 1	-
1310	Aktinomykose	L 4 B 1	- -	- -	2 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- 1	- -	- -	- -	-
1400	Lunge- ogstrupetuberkulose	L 2483 B 1016	48 27	64 24	83 2	108 1	184 184	- 157	64 1	89 2	45 2	58 26	50 14	56 24	52 20	53
1410	Tuberkuløs meningitt	L 396 B 187	8 4	8 1	15 1	12 1	- 9	- 20	11 2	19 -	9 1	6 4	9 2	8 3	5 3	11
1420	Tarm- og bukhinnetuberkulose	L 98 B 30	- 1	2 1	7 -	5 -	- 2	- 7	4 -	4 -	- -	- 1	3 1	1 2	2 2	2
1430	Urogenitaltuberkulose	L 59 B 14	1 -	1 -	3 -	1 -	- 1	- 1	4 1	1 -	1 -	- -	1 -	1 -	- 1	-
1440	Ben- og ledttuberkulose	L 59 B 15	2 1	4 -	3 -	5 -	- 3	- 1	4 1	1 -	2 -	- -	- -	2 -	1 -	1
1450	Miliærtuberkulose	L 62 B 33	- -	2 -	- -	3 -	- 6	- 5	2 -	4 -	1 -	1 -	2 -	4 1	- -	-
1460	Skrofulose	L 1 B 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-
1461	Hudtuberkulose	L 2 B -	- -	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-
1470	Tuberkulose i andre organer	L 8 B 6	1 -	- -	- -	2 -	- 3	- 2	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	- -	-
1500	Malign lymfogranulomatose ..	L 9 B 7	1 1	1 -	- -	1 2	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	- -	-
1510	Spedalskhet	L 4 B 4	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- 1	- -	- -	- -	- -	-
1520	Syfilis medfødt	L 1 B 8	- 1	- -	- 1	- 1	- 1	- 1	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-
1521	— erhvervet	L 8 B 19	- -	- -	- -	1 -	- 5	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	1 -	-
1600	Andre infeksjonssykdommer ..	L 5 B 9	- 1	- -	2 -	- -	- 4	- 2	- -	1 -	- -	1 -	1 -	- -	1 -	-

¹⁾ Heraf 3 m. med uopgitt bosted.²⁾ Dødsfallet fant sted i Baltimore.

Ødsårsak fordelt efter fylker i 1929.

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjent

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.			
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		
<i>IV. Blodsykdommer og hæmorrhagiske diateser.</i>																		
2000	Perniciös anaëmi	L B	58 20	2 2	-	-	2 -	4 -	-	-	12 3	7 1	4 -	4 -	1 3	1 -	3 2	1
2010	Leukæmi.....	L B	39 14	1 -	2 -	-	5 -	2 -	-	-	1 2	1 -	-	-	2 -	1 1	-	
2020	Pseudoleukæmi	L B	3 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 -	-	-	
2030	Hæmofili	L B	4 2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1 -	-	1	
2040	Purpura, Werlhofs sykdom ..	L B	9 4	1 -	1 -	1 -	1 -	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	
2050	Andre blodsykdommer.....	L B	29 14	1 -	1 -	4 -	5 -	-	-	1 5	2 -	2 -	-	-	1 1	1 1	2 1	
<i>V. Ernærings- og indre sekresjonssykdommer.</i>																		
2300	Gikt (arthritis urica).....	L B	4 1	-	1 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 -	-	-	
2310	Skjørbuk.....	L B	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
2320	Barlows sykdom	L B	1 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2350	Rakitt, engelsk syke.....	L B	20 8	-	2 2	1 -	-	-	1	2	2	-	-	-	1 -	-	1	
2360	Sukkersyke.....	L B	192 120	3 2	11 9	12 2	14 1	-	17	37	9	5	6	11	7 1	11 3	1 2	2 5
2380	Diabetes insipidus	L B	1 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
2390	Basedows sykdom.....	L B	5 4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2 -	-	1	
2400	Myksødem.....	L B	2 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 -	-	-	
2410	Addison sykdom	L B	9 6	1 -	-	1 -	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1 -	1	
2420	Infantil tetani.....	L B	8 7	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	
2440	Lymphatiske diateser.....	L B	1 3	-	-	1 -	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
2450	Tysmussykdommer	L B	2 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2460	Andre ernærings- og indre sekresjonssykdommer	L B	11 2	-	-	-	-	1	-	-	2	-	1	1	2	-	1	

dødsårsak fordelt efter fylker i 1929.

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjen-

Nør enklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Oppland.		Buskerud.		Vestfold.		
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.
<i>VI. Nervesykdommer. Sinns- sykdommer. Sanseorganenes sykdommer.</i>																	
2600	Apopleksi	L 1634	44	49	83	103	-	-	64	80	55	57	36	49	32	34	
		B 858	23	36	-	3	124	168	3	5	5	6	13	18	17	31	
2610	Hjerneabscess, purulent menin- gitt	L 113	11	6	7	1	-	-	5	3	4	1	1	6	4	-	
		B 38	2	3	-	-	6	3	1	-	-	1	3	1	-	-	
2620	Ryggmargstæring	L 9	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	
		B 7	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
2630	Epilepsi	L 52	3	3	3	2	-	-	1	2	2	-	3	1	-	2	
		B 32	1	2	-	-	6	5	-	1	-	-	-	1	-	-	
2640	Kramper hos småbarn	L 129	6	7	6	5	-	-	11	1	5	3	8	2	3	5	
		B 35	5	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	
2660	Andre nervesykdommer	L 115	-	2	9	8	-	-	5	7	6	2	1	-	5	4	
		B 76	1	4	1	-	16	13	-	1	-	2	1	2	1	2	
2700	Paralysis generalis	L 11	3	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
		B 12	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	1	-	
2750	Andre sinnssykdommer	L 24	-	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		B 24	2	-	-	-	6	4	-	-	-	-	-	1	-	1	
2800	Ørebetendelse	L 19	-	2	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
		B 19	-	-	-	-	6	2	-	-	-	-	2	-	-	-	
2810	Andre sykdommer i sanse- organene	L 5	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	
		B 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>VII. Cirkulasjonsorganenes sykdommer.</i>																	
3000	Perikarditt	L 14	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	1	
		B 7	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3010	Akutt endokarditt	L 26	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	2	3	3	1	
		B 8	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
3020	Kronisk endokarditt, klappefeil	L 1105	24	42	51	60	-	-	36	62	31	43	43	38	15	24	
		B 525	11	19	-	1	82	100	1	3	6	4	5	8	10	17	
3030	Kronisk hjertemuskelsykdom.	L 401	20	17	18	25	-	-	9	15	14	9	11	17	10	8	
		B 201	8	6	-	4	26	25	-	1	-	-	8	11	3	2	
3040	Arteriosklerose	L 980	64	39	62	30	-	-	41	23	40	22	19	18	34	31	
		B 564	25	28	1	-	57	72	1	-	3	1	27	24	36	31	
3041	Aneurysma aortae	L 9	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
		B 11	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
3042	Andre aneuryssmer	L 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3050	Blodpropp	L 106	2	3	4	7	-	-	1	4	1	6	1	2	1	2	
		B 31	-	1	-	1	5	5	-	1	-	-	-	1	1	1	
3060	Blodåresykdommer	L 6	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	
		B 1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
3070	Andre sykdommer i kretsløps- organene	L 38	-	-	3	2	-	-	1	2	1	2	1	-	1	2	
		B 30	-	-	-	-	9	4	-	-	-	-	1	-	-	-	

dødsårsak fordelt efter fylker i 1929.

Telemark.																							
	M.	K.																					
30	34	16	8	33	26	29	36	32	72	79	-	-	30	38	60	69	50	64	26	31	51	30	
22	29	8	22	9	11	30	39	-	35	43	-	-	1	28	19	21	43	6	11	9	5	20	
3	1	-	-	1	5	2	4	3	3	3	-	-	3	4	4	1	3	3	4	3	14	2	
-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	3	1	1	2	-	-	-	1	1	2	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	1	1	8	2	2	1	1	1	2	2	.1	-	1	2	1	1	1	1	2	3	1	1	
8	1	-	4	1	2	2	3	5	5	3	-	2	3	3	2	3	1	1	1	7	2	4	
2	2	3	-	1	1	1	1	1	-	2	-	3	-	2	2	1	2	1	1	1	1	5	
3	3	2	2	2	2	1	4	3	6	6	-	2	5	5	2	1	6	4	6	3	1	1	
2	1	1	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	1	1	1	1	-	-	1	-	1	1	-	-	3	1	1	1	1	1	1	3	1	2	
1	1	1	1	1	-	-	1	-	1	1	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	2	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15	35	14	26	21	16	29	32	37	49	-	21	34	27	39	22	38	18	28	35	32	17	22	11
14	13	4	7	6	1	25	27	-	22	41	1	5	15	22	35	-	3	4	2	1	1	7	1
10	10	6	9	5	5	17	9	16	14	-	6	10	14	11	10	8	9	13	22	13	5	2	
5	8	5	5	11	9	7	7	-	11	10	-	5	3	3	7	2	1	2	4	2	2	2	
13	15	20	19	21	20	24	17	54	61	-	23	26	29	27	24	24	24	28	36	17	18	13	
7	9	5	10	13	17	26	28	-	46	37	-	8	2	16	17	1	3	3	2	2	4	1	
-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1	
-	-	2	-	-	-	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	1	1	2	1	4	2	3	7	10	-	1	3	2	7	4	5	4	4	1	6	1	1	
3	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	1	1	3	-	-	-	-	2	4	1	-	-	1	-	2	1	1	1	2	1	1	1	
1	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	1	-	1	1	1	1	1	3	1		

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjent

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.			
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
VIII. Åndedrettsorganenes sykdommer.																		
3500	Akutt strupe- og lufrørskatarr	L	109	5	4	6	4	-	8	12	6	6	5	3	3	1	4	1
		B	53	4	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	2
3510	Kronisk bronkitt.	L	241	6	17	9	26	-	-	-	7	9	10	16	3	8	5	5
		B	85	2	8	-	-	-	11	15	-	-	-	1	2	2	-	1
3520	Katarralsk lungebetendelse, kapillær bronkitt.	L	887	39	28	33	43	-	-	-	34	49	26	22	18	28	15	25
		B	423	11	12	-	-	-	57	89	1	3	2	2	9	5	18	10
3530	Krupøs(lobær) lungebetendelse	L	1161	39	44	65	64	-	-	-	70	38	31	38	29	15	30	40
		B	399	10	10	1	2	88	73	3	4	6	5	11	11	18	10	
3540	Pleuritt, Empyem.	L	53	2	1	4	5	-	-	-	2	-	2	3	1	-	2	1
		B	28	-	1	-	-	-	8	2	-	-	-	1	1	-	1	1
3550	Lungegangræn	L	10	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-
		B	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3560	Lungeabcess	L	11	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-
		B	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
3570	Bronkial asthma	L	102	8	5	9	2	-	-	-	5	4	5	4	2	1	1	2
		B	30	1	3	-	1	3	9	-	1	-	1	-	-	-	-	1
3580	Lungeemfysem	L	7	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
		B	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3590	Andre sykdommer i åndedrettsorganene	L	16	1	-	2	1	-	-	10	-	-	3	1	1	-	1	-
		B	24	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX. Fordøielsesorganenes sykdommer.																		
4000	Mavesår	L	153	5	1	7	3	-	-	-	6	3	9	6	5	2	6	3
		B	44	2	2	-	1	9	5	-	-	-	-	4	1	2	2	3
4010	Sår i tolvfingertarmen	L	9	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
		B	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
4020	Kronisk mavetarmkatarr	L	40	2	-	1	-	-	2	3	-	2	2	-	1	1	2	1
		B	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
4030	Barneatrofi	L	25	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	1
		B	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4040	Blindtarmbetendelse	L	142	3	3	6	4	-	-	11	6	-	14	8	5	6	3	7
		B	57	3	2	-	-	-	-	11	6	-	-	1	-	2	1	1
4050	Brokk	L	43	-	1	1	1	-	-	2	6	-	4	1	-	2	3	-
		B	21	-	1	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-	-	-	1
4060	Tarmslyng	L	152	1	6	6	11	-	8	14	-	6	7	8	8	5	4	2
		B	52	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	2	2
4070	Andre sykdommer i mave og tarm	L	35	1	1	5	1	-	-	5	2	-	2	2	-	1	-	1
		B	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4100	Akutt gul leveratrofi	L	8	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
		B	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4110	Leverkirrose	L	23	1	-	2	1	-	12	-	1	1	1	1	1	4	-	1
		B	29	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1

dødsårsak fordelt efter fylker i 1929.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Troms.		Finnmark.			
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		
3	2	5	12	-	-	1	1	1	8	4	2	4	1	6	17	15	29	30	29	26	19	15	24	28	7	4	
1	1	4	3	-	-	1	1	1	5	1	-	1	-	6	14	15	15	29	30	16	1	3	9	7	5	1	
11	1	1	1	-	-	2	2	2	10	4	-	9	-	14	1	1	1	1	1	-	1	-	4	-	5	1	
1	1	-	-	-	-	3	4	7	2	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
23	23	29	33	6	14	21	26	29	33	-	-	16	15	17	15	15	15	29	30	29	26	19	15	24	28	7	
7	13	7	10	4	14	16	23	-	-	16	15	-	-	17	15	15	15	29	30	16	1	3	9	7	3	10	
29	22	29	32	28	16	39	40	46	47	-	15	6	-	34	22	23	23	28	33	35	47	18	1	25	17	1	13
8	3	4	8	11	12	12	19	-	-	15	6	-	-	10	2	11	12	12	12	2	1	1	3	3	2	6	3
-	-	2	3	1	-	-	-	2	2	3	1	3	-	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	
-	-	2	1	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
3	2	2	2	2	3	1	2	4	1	3	7	-	1	3	3	2	2	5	5	1	-	1	1	3	3		
2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
4	4	4	4	1	5	6	5	2	8	3	-	4	-	5	1	4	4	1	8	6	1	3	5	9	2		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	3	-	-	1	1	2	-	2	1	-	1	-	1	1	2	1	3	3	1	1	1	1	3	1		
-	-	5	-	2	1	3	3	3	7	4	-	5	-	6	3	5	3	3	6	2	1	1	1	3			
-	-	2	-	2	1	1	4	2	-	5	-	4	-	4	1	1	1	1	2	2	1	1	1	5			
1	-	1	2	-	1	1	1	2	-	2	1	-	-	-	1	4	1	1	1	1	1	1	1	3			
2	2	2	2	3	3	8	3	6	6	-	1	2	-	2	3	10	1	3	8	5	1	1	3	4			
1	2	2	2	2	1	1	3	-	-	4	-	1	-	1	3	2	2	3	1	1	1	2	1	1			
1	1	2	1	-	1	1	2	-	-	-	-	1	-	1	3	2	2	3	1	-	1	1	1	1			
1	1	2	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	2	2	2	3	1	-	1	1	1	1			
1	1	2	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	2	2	2	3	1	-	1	1	1	1			

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjennetegn

dødsårsak fordelt efter fylker i 1929.

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjent

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.	
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
5560	Andre fødselsvanskeligheter . .	L B	1 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5600	Eklampsi	L B	39 6	-	1	-	3	-	-	3	-	3	-	2	-	2
5610	Barselfeber efter fødsel	L B	55 7	-	3	-	3	-	-	1	-	6	-	9	-	1
5620	— « abort	L B	17 13	-	3	-	2	-	-	6	-	-	-	2	-	1
5630	Ekstrauterint svangerskap	L B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5700	Andre svangerskaps- og barsel- sykdommer	L B	13 6	-	-	-	2	-	-	2	-	1	-	1	-	1
<i>XIII. Sykdommer i ben og ledd.</i>																
6000	Osteomyelitt, periostitt	L B	15 6	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-
6010	Deformerende leddgikt	L B	18 10	-	-	-	2	-	-	1	-	1	1	1	-	1
6020	Andre sykdommer i ben og ledd	L B	21 8	-	1	2	2	-	-	1	-	1	-	1	-	1
<i>XIV. Sykdommer i hud og bindevev.</i>																
6500	Akutt dermatitt, eksem	L B	8 6	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	2
6510	Pemfigus hos voksne	L B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6520	Andre sykdommer i hud- og bindevev	L B	8 4	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
<i>XV. Svlster. Kreft:</i>																
7001	Lebe	L B	28 4	-	-	2	-	-	1	-	2	-	2	-	-	1
7002	Tunge	L B	12 8	1	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	1	1
7003	Munnslimhinne	L B	15 3	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	2	-	-
7004	Overkjeve	L B	27 14	1	2	2	2	-	3	-	2	1	1	2	-	1
7005	Svelg	L B	6 4	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
7006	Spiserør	L B	62 54	3	2	3	2	-	16	3	1	1	4	3	2	1
7010	Mavesekk	L B	1179 431	29	23	71	49	-	66	83	52	53	44	38	42	37
																83 10 15 10

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjent

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Oppland.		Buskerud.		Vestfold.			
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
7021	Tynntarm	L	21	2	1	1	-	-	-	-	1	-	2	1	1	1	-	-
		B	14	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	2	-
7022	Tykktarm	L	61	2	1	3	1	-	4	5	3	3	2	1	-	-	3	1
		B	35	1	1	-	-	10	6	4	1	3	1	-	-	2	2	2
7023	Rectum	L	61	-	4	2	4	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2
		B	43	2	1	-	-	10	6	-	-	-	-	-	2	1	1	2
7024	Lever, galleblære	L	115	4	5	8	7	-	8	5	3	5	2	4	3	2	4	2
		B	53	2	4	-	-	8	5	-	1	1	-	-	-	-	1	1
7025	Pankreas	L	11	-	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-
		B	12	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
7026	Larynx	L	7	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
		B	8	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7027	Lunger	L	14	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
		B	7	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
7028	Nyrer, gl. suprarenales	L	13	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1
		B	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7029	Urinblære, urinveier	L	25	-	1	3	1	-	-	5	-	2	-	-	-	1	1	-
		B	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7031	Uterus	L	96	-	4	-	19	-	-	-	-	5	-	6	-	5	-	3
		B	99	-	8	-	-	-	33	-	-	-	-	1	-	2	-	3
7032	Ovarier	L	32	-	2	-	5	-	-	4	-	3	-	4	-	1	-	-
		B	15	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7040	Brystkjertelen	L	97	-	7	1	12	-	1	26	-	9	-	8	-	2	-	6
		B	90	-	8	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	3
7041	Ytre genitalier	L	13	-	1	1	-	-	1	3	-	-	-	4	-	1	-	1
		B	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
7042	Testis	L	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7043	Prostata	L	58	2	-	7	-	-	7	-	7	-	5	-	6	-	3	-
		B	23	1	-	-	-	-	7	-	-	-	1	-	2	-	1	-
7044	Kjertelorganer (andre enn brystkjertelen)	L	14	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
		B	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7050	Huden	L	31	1	-	4	-	-	2	3	2	2	-	1	-	1	-	-
		B	9	-	-	-	-	-	2	3	-	1	-	-	-	-	-	-
7055	Underlivet (uten angivelse av organ)	L	76	-	2	1	6	-	8	8	2	4	3	5	1	1	2	3
		B	45	1	2	-	-	-	8	8	-	-	-	-	1	1	2	-
7060	Forskjellig lokalisasjon (uop- gitt)	L	84	1	1	4	2	-	5	5	1	2	1	2	1	1	1	2
		B	22	-	-	-	-	-	5	5	-	1	-	-	-	-	1	-
Kreft i alt		L	2155	48	55	119	113	-	-	83	93	70	84	57	55	53	58	
		B	1025	30	38	1	6	133	194	1	6	4	4	28	25	21	34	

Tabell 4 (forts.). Dødsfall med kjent

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Riket til- sam- men.	Østfold.		Akershus.		Oslo.		Hedmark.		Opland.		Buskerud.		Vestfold.	
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Sarkom :																
7500	Hud- og bindevev	L	15	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
		B	7	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-
7510	Bensystemet	L	30	1	2	-	2	-	-	1	1	-	3	1	-	3
		B	17	1	2	-	-	3	4	-	-	-	1	-	-	1
7520	Sarkom i indre organer	L	50	1	1	1	2	-	-	2	3	1	2	3	1	3
		B	12	1	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1
7550	Sarkom i andre organer	L	20	-	2	-	1	-	-	1	2	-	-	2	-	1
		B	9	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	1	-	1
	Sarkomer i alt	L	115	3	5	1	6	-	-	4	6	1	6	5	3	6
		B	45	3	3	-	-	10	8	1	-	-	2	1	-	1
	Maligne svulster i alt	L	2270	51	60	120	119	-	-	87	99	71	90	62	58	59
		B	1070	33	41	1	6	143	202	2	6	4	4	25	26	21
7700	Andre svulster	L	89	2	2	7	8	-	-	1	2	3	1	1	4	4
		B	74	3	-	-	-	15	20	-	-	-	-	2	2	4
XVI. Kroniske forgiftninger.																
8000	Kronisk alkoholisme	L	5	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
		B	7	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	2
8200	Andre kroniske forgiftninger med organisk stoff	L	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Samtlige dødsfall av sykdommer	L	1) 20658	602	618	949	1006	-	-	790	818	643	706	485	467	420
		B	8535	251	303	19	25	1233	1491	28	43	43	46	210	192	228
XVII. Voldsom og umaturlig død.																
8500	Drukning	L) ² 380	16	1	21	4	-	-	13	2	13	1	11	1	26
		B	140	6	1	1	-	17	1	2	-	-	1	-	-	11
8510-	Andre ulykkeshendelser	L) ³ 382	15	3	30	16	-	-	20	5	17	6	22	6	29
8699		B	196	5	2	1	-	54	27	1	-	1	-	7	1	10
8700-	Selvmord	L	117	6	1	12	4	-	-	12	3	6	-	9	1	2
8799		B	66	6	1	1	-	21	4	-	1	2	-	3	1	2
8800-	Mord og drap	L	12	-	-	3	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1
8900		B	6	1	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-
	Dødsfall ved voldsom og umaturlig død i alt	L	891	37	5	66	26	-	-	45	10	87	7	42	8	58
		B	408	18	4	3	-	94	35	3	1	3	-	11	2	23
XVIII. Uopgitt eller ubestemt angitt dødsårsak.																
9000	Plutselig død	L	507	24	14	35	35	-	-	31	17	29	9	10	4	23
		B	258	4	6	2	3	54	41	1	1	2	1	3	7	9
9010	Andre tilfelle	L) ² 691	3	3	7	9	-	-	12	5	13	10	j17	10	13
		B	75	2	1	-	-	15	12	-	-	-	-	-	4	3
	Sum døde i alt	L) ¹ 22747	666	635	1057	1076	-	-	878	850	722	732	554	489	514
		B	9276	275	314	24	28	1396	1579	32	45	48	47	224	205	263

Anm.. De nomenklaturnummere hvorunder der ikke forekom dødsfall i 1929 er ikke talt.

¹⁾ Herav 4 m. med uopg. bosted. ²⁾ Herav 1 m. med uopg. bosted. ³⁾ Herav 3 m. med uopg.

dødsårsak fordelt efter fylker i 1929.

Telemark.		Aust-Agder.		Vest-Agder.		Rogaland.		Hordaland.		Bergen.		Sogn og Fjordane.		Møre.		Sør-Trøndelag.		Nord-Trøndelag.		Nordland.		Trøns.		Finnmark.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
1	1	1	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	2	-
1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	2	2	-	2	1	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	-	1	1	2	5	1	2	4	1	3	1	-	1	
2	-	1	1	1	2	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	-	1	
3	1	2	1	1	2	-	-	3	8	4	3	-	4	3	2	3	2	7	3	6	3	7	3	4	4	1
2	2	1	1	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	4	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
46	55	40	34	33	43	42	69	77	91	-	54	78	60	58	62	101	79	75	57	50	85	77	43	25	19	14
28	34	8	24	17	10	41	63	-	-	-	54	78	11	23	27	39	3	7	23	8	7	6	5	5	5	5
2	3	1	1	3	2	-	-	2	8	-	4	6	-	3	1	2	4	1	1	6	3	1	3	1	1	
-	2	-	1	-	-	-	-	2	8	-	2	4	-	2	4	1	2	4	-	-	1	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
431	451	351	367	326	346	516	532	778	918	-	526	582	694	776	666	682	480	491	790	819	382	371	214	226	203	241
203	241	88	139	130	151	354	420	-	-	415	507	5	4	168	173	265	371	40	54	102	103	73	60	60	51	
5	8	12	1	15	1	16	1	25	7	-	14	1	16	2	22	2	12	1	59	3	27	1	20	2	1	
7	-	5	1	6	1	14	2	-	20	-	12	2	13	1	-	2	-	7	8	3	7	3	3	2	1	
26	5	7	-	6	2	10	2	29	5	-	15	3	10	5	15	2	8	4	20	10	12	2	6	1	-	
9	-	1	4	7	3	8	4	-	7	10	-	7	3	8	4	-	4	4	2	1	2	1	2	-		
3	2	2	-	3	2	4	3	5	2	-	2	2	-	1	5	1	5	-	11	1	3	1	2	-		
3	-	-	-	-	1	1	1	-	6	-	6	-	1	3	2	-	1	1	1	1	1	1	1	-		
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
35	10	22	1	24	5	30	6	59	14	-	31	6	26	9	43	5	25	5	91	14	42	4	28	2		
19	-	6	5	13	5	23	7	-	-	33	10	-	20	5	24	5	2	-	7	3	9	6	4	4		
18	20	12	7	12	8	9	8	19	17	-	12	8	-	5	11	10	12	13	9	11	22	27	5	1	3	
6	9	1	4	-	4	23	14	-	-	12	8	-	5	1	7	4	1	1	3	4	5	2	1	2		
14	21	4	3	21	21	23	29	15	19	-	24	32	12	26	6	13	12	14	35	21	59	55	51	48		
1	-	-	-	2	-	3	2	-	-	5	3	-	2	1	5	5	1	-	1	1	-	3	1	-		
498	502	389	378	383	380	578	575	871	968	-	587	625	743	821	727	713	526	521	938	881	488	431	301	279		
229	250	95	148	145	160	403	448	-	-	465	528	5	4	195	180	301	385	44	55	113	110	88	68	68	55	

med i tabellen.

bosted. *) Herav 11 m. med uopg. bosted.

Tabell 5. Dødsfall med kjent dødsårsak fordelt etter årsakskategori
Causes de décès

Nomenklaturnummer.	Dødsårsaker. (Causes de décès.) L = Landdistrikter. B = Byer. Districts ruraux. Villes.	Til-sam-men.	Derav		Alder og kjønn									
					0-11 mnd.		1-2 år.		3-4 år.		5-9 år.		10-14 år.	
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
	I. Misdannelser og sykdommer hos nyfødte.													
0000	Misdannelser	L B	43 17	25 7	18 10	25 7	18 10	-	-	-	-	-	-	-
0100	Medfødt svakhet	L B	518 130	292 87	226 43	284 87	224 43	7	2	1	-	-	-	-
0200	For tidlig fødsel	L B	291 117	188 64	103 53	188 64	103 53	-	-	-	-	-	-	-
0300	Andre dødsårsaker hos nyfødtet	L B	68 23	43 12	25 11	43 12	25 11	-	-	-	-	-	-	-
	II. Alderdomssykdommer.													
0500	Alderdomssvakhet	L B	3278 684	1387 232	1891 452	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0600	Alderdomsganggræn	L B	134 34	67 13	67 21	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	III. Infeksjonssykdommer.													
1000	Tyfoidefeber	L B	10 6	3 3	7 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1010	Paratyfus	L B	6 8	5 3	1 5	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1020	Flekkfeber	L B	1 -	1 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1050	Malaria	L B	- 5	- 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1070	Vannkopper	L B	1 1	- 1	1 -	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1080	Meslinger	L B	24 7	11 3	13 4	1 1	3 2	5 2	6 1	-	-	2 -	1 -	1 -
1090	Skarlagensfeber	L B	26 10	12 6	14 4	-	1	2 1	3 1	3 1	2 1	4 3	3 2	3 2
1100	Kikhoste	L B	93 19	47 8	46 11	28 6	28 7	17 1	14 4	2 1	3 -	-	1 -	-
1110	Difteri	L B	30 19	11 7	19 12	-	1	4 1	2 1	1 1	3 2	2 1	5 4	2 4
1120	Influensa med lungeførandringer	L B	175 111	81 36	94 75	9 1	6 -	1 2	4 -	1 -	3 1	3 1	3 1	1 -
1121	Influensa uten lungeførandringer	L B	125 70	59 19	66 51	7 1	5 1	2 -	2 -	1 -	2 -	1 -	1 -	1 -
1130	Kusma	L B	1 -	- -	1 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1150	Infeksjøs gastroenteritt, kolerine	L B	117 50	65 24	52 26	39 13	28 13	9 7	7 2	-	2 1	-	1 -	1 -
1160	Dysenteri (baisllær)	L B	2 7	2 6	- 1	- 1	-	1 1	1 1	1 1	-	1 1	-	1 1
1200	Giktfeber	L B	59 13	24 6	35 7	-	1 -	1 -	1 -	1 -	3 1	2 1	1 1	6 1

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav	Alder og kjøn									
				0—11 mud.		1—2 år.		3—4 år.		5—9 år.		10—11 år.	
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1210	Rosen.....	L B	96 19	47 11	49 8	10 2	2	1	1	-	-	-	-
1220	Septikæmi, blodforgiftning	L B	220 111	135 54	85 57	9 5	9 3	2	3	1	2	5 1	3 1
1230	Akutt poliomyelitt	L B	37 8	18 6	19 2	-	1	-	1	-	1	2 2	4 1
1240	Epidemisk encephalitt	L B	8 -	5 -	3	-	1	-	1	-	-	2	-
1250	Epidemisk cerebrospinal- meningitt	L B	26 9	14 2	12 7	2	-	2	2	-	2	3 2	3 1
1260	Pemfigus hos nyfødte	L B	5 1	3 1	2	3 1	2	-	-	-	-	-	-
1280	Miltbrand	L B	1 -	1 -	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1290	Hundegalskap	L B	- 1	- 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1300	Stivkrampe	L B	4 1	4 -	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1310	Aktinomykose	L B	4 1	3 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1400	Lunge- ogstrupetuberkulose	L B	2483 1016	1137 513	1346 503	5 2	6 2	2 1	3 1	3 1	4 1	7 3	19 4
1410	Tuberkuløs meningitt	L B	396 137	202 67	194 70	17 6	12 8	24 11	35 7	19 7	14 3	20 12	30 9
1420	Tarm- og bukhinnetuberkulose	L B	98 30	45 13	53 17	-	-	-	-	1	-	1 3	8 1
1430	Urogenitaltuberkulose	L B	59 14	43 6	16 8	-	-	-	-	-	-	-	1
1440	Ben- og ledgtuberkulose ..	L B	59 15	31 11	28 4	-	-	1	-	-	-	2	-
1450	Miliærtuberkulose	L B	62 33	30 19	32 14	1 2	-	-	3	-	5	1 3	1 1
1460	Skrofulose	L B	1 1	1 1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1461	Hudtuberkulose	L B	2 -	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1470	Tuberkulose i andre organer	L B	8 6	6 3	2 3	-	-	-	-	-	1	1	-
1500	Malign lymphogranulomatose	L B	9 7	4 5	5 2	-	-	-	-	-	-	1	-
1510	Spedalskhet	L B	4 4	3 1	1 3	-	-	-	-	-	-	-	-
1520	Syfilis, medfødt	L B	1 8	- 2	1 6	-	1	-	-	-	-	-	-
1521	— erhvervet	L B	8 19	3 13	5 6	-	-	-	-	-	-	-	-
1600	Andre infeksjonssykmmer	L B	5 9	4 6	1 3	-	1	-	1	-	-	1	-

ordelt efter de dødes alder og kjønn 1929.

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsal

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjøn					
					0—11 mnd.		1—2 år.		3—4 år.	
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
<i>IV. Blodsykdommer og hæmorragiske diateser.</i>										
2000	Perniciøs anæmi	L 58	24	34	1	-	-	-	-	1
		B 20	7	13	-	-	-	-	1	-
2010	Leukæmi.....	L 39	22	17	1	1	2	2	3	2
		B 14	10	4	-	-	1	-	-	1
2020	Pseudoleukæmi	L 3	1	2	-	-	-	-	-	-
		B 2	2	-	-	-	-	-	1	-
2030	Hæmofili	L 4	3	1	-	-	-	1	-	-
		B 2	2	-	-	-	-	-	-	1
2040	Purpura, Werlhofs sykdom	L 9	5	4	1	1	-	-	2	1
		B 4	2	2	-	-	1	-	-	-
2050	Andre blodsykdommer....	L 29	10	19	1	2	-	-	-	1
		B 14	6	8	1	-	-	-	-	-
<i>V. Ernærings- og indre- sekresjonssykdommer.</i>										
2300	Gikt (arthritis urica)....	L 4	3	1	-	-	-	-	-	-
		B 1	-	1	-	-	-	-	-	-
2310	Skjerbuk	L	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 1	1	-	1	-	-	-	-	-
2320	Barlows sykdom	L 1	-	1	-	-	1	-	-	-
		B	-	-	-	-	-	-	-	-
2350	Rakitt, engelsk syke	L 20	10	10	1	6	5	2	2	1
		B 8	2	6	-	4	2	2	-	-
2360	Sukkersyke.....	L 192	83	109	-	-	1	2	1	1
		B 120	34	86	-	-	-	-	6	5
									1	1
2380	Diabetes insipidus	L 1	-	1	-	-	-	-	-	-
		B 1	-	1	-	-	-	-	-	-
2390	Basedows sykdom.....	L 5	-	5	-	-	-	-	-	-
		B 4	-	4	-	-	-	-	-	-
2400	Myksedem	L 2	1	1	-	-	-	-	-	-
		B 1	-	1	-	-	-	-	-	-
2410	Addison sykdom	L 9	5	4	-	-	-	-	-	-
		B 6	3	3	-	-	-	-	-	-
2420	Infantil tetani	L 8	7	1	3	-	4	1	-	-
		B 7	5	2	5	2	-	-	-	-
2440	Lymphatiske diateser	L 1	1	-	1	-	-	-	-	-
		B 3	2	1	-	1	2	-	-	-
2450	Tysmussykdommer	L 2	1	1	1	1	-	-	-	-
		B	-	-	-	-	-	-	-	-
2460	Andre ernærings- og indre- sekresjonssykdommer ...	L 11	2	9	-	-	-	-	-	-
		B 2	-	2	-	-	-	-	-	-

fordelt efter de dødes alder og kjønn 1929.

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak

Nomenklatur- nummer:	Dødsårsaker:	Til- sam- men:	Derav	Alder og kjøn									
				0—11 mnd.		1—2 år.		3—4 år.		5—9 år.		10—14 år.	
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
<i>VI. Nervesykdommer. Sinssykdommer. Sanse- organenes sykdommer.</i>													
2600	Apopleksi	L 1634	765	869	-	1	-	-	-	1	1	-	-
		B 858	360	498	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2610	Hjerneabcess, purulent meningitt	L 113	72	41	12	3	3	6	2	2	5	-	6
		B 38	21	17	5	4	1	2	1	-	3	1	1
2620	Ryggmargstæring	L 9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2630	Epilepsi	L 52	27	25	-	1	1	1	-	-	1	2	3
		B 32	14	18	-	-	-	1	-	-	1	-	1
2640	Kramper hos småbarn ...	L 129	76	53	70	41	5	10	1	1	-	1	-
		B 35	20	15	9	12	9	2	-	-	2	1	-
2660	Andre nervesykdommer ...	L 115	54	61	2	2	1	3	1	3	1	3	-
		B 76	29	47	2	-	-	-	-	1	2	-	1
2700	Paralysis generalis	L 11	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 12	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2750	Andre sinssykdommer ...	L 24	8	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 24	14	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2800	Ørebetendelse	L 19	13	6	1	1	-	-	-	-	-	2	2
		B 19	11	8	-	-	-	-	-	-	3	1	3
2810	Andre sykdommer i sanse- organene	L 5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Cirkulasjonsorga- nenes sykdommer.</i>													
3000	Perikarditt	L 14	8	6	-	-	1	-	-	-	-	2	2
		B 7	4	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-
3010	Akutt endokarditt	L 26	15	11	1	-	-	-	-	-	1	-	1
		B 8	4	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-
3020	Kronisk endokarditt, klap- pefeil	L 1105	467	638	2	-	-	2	1	-	3	5	1
		B 525	220	305	-	-	-	1	-	-	-	6	2
3030	Kronisk hjertemuskelsyk- dom	L 401	204	197	-	-	-	-	-	-	-	1	-
		B 201	98	103	-	-	-	1	-	-	-	-	-
3040	Arteriosklerose	L 980	547	433	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 564	280	284	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3041	Aneurysma aortae	L 9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 11	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3042	Andre aneuryssmer	L 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3050	Blodpropp	L 106	36	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 31	13	18	-	-	-	-	-	-	-	1	-
3060	Blodåresykdommer	L 6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3070	Andre sykdommer i krets- løpsorganene	L 38	19	19	1	2	3	1	-	-	-	1	1
		B 30	20	10	1	1	1	-	-	-	-	-	-

Fordelt efter de dødes alder og kjønn 1929.

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak

fordelt etter de dødes alder og kjønn 1929.

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak

fordelt efter de dødes alder og kjønn 1929.

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak fordelt

efters de dødes alder og kjønn 1929.

âge et sexe).		15—19		20—24		25—29		30—39		40—49		50—59		60—69		70—79		80—89		90—100		Over 100 år.		Uopgitt alder.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	7	-	16	-	14	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	10	-	16	-	22	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	3	-	3	-	4	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	4	-	5	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	3	-	2	-	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	3	-	2	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	2	1	3	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4	8	2	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	10	2	6	6	6	7	20	8	7	7	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	15	3	3	3	4	4	4	3	1	3	2

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak fordelt

Nomenklaturs- nummer.	Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjøn					
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
7010	Mavesekk	L B	1179 431	620 214	559 217	-	-	-	-	-
7021	Tynntarm	L B	21 14	9 5	12 9	-	-	-	-	-
7022	Tykktarm	L B	61 35	29 13	32 22	-	-	-	-	-
7023	Rectum	L B	61 43	31 25	30 18	-	-	-	-	-
7024	Lever, galleblære	L B	115 53	54 23	61 30	-	-	-	-	-
7025	Pankreas	L B	11 12	5 6	6 6	-	-	-	-	-
7026	Larynx	L B	7 8	4 7	3 1	-	-	-	-	-
7027	Lunger	L B	14 7	11 2	3 5	-	-	-	-	-
7028	Nyrer, gl. suprarenales	L B	13 5	4 4	9 1	-	-	-	-	-
7029	Urinblære, urinveier	L B	25 19	19 7	6 12	-	-	-	-	-
7031	Uterus	L B	96 99	-	96 99	-	-	-	-	-
7032	Ovarier	L B	32 15	-	32 15	-	-	-	-	-
7040	Brystkjertelen	L B	97 90	2 2	95 88	-	-	-	-	-
7041	Ytre genitalier	L B	13 7	3 2	10 5	-	-	-	-	-
7042	Testis	L B	2 -	2 -	-	-	-	-	-	-
7043	Prostata	L B	53 23	53 23	-	-	-	-	-	-
7044	Kjertelorganer (andre enn brystkjertelen)	L B	14 1	7 1	7 -	-	-	-	-	-
7050	Huden	L B	31 9	15 4	16 5	-	-	-	-	-
7055	Underlivet (uten angivelse av organ)	L B	76 45	28 14	48 31	-	-	-	-	-
7060	Forskjellig lokalisasjon, uopgitt	L B	84 22	35 11	49 11	-	-	-	-	-
	Kreft i alt	L B	2155 1025	1031 425	1124 600	-	-	-	-	-

efter de dødes alder og kjønn 1929.

(Åge et sexe).													Uopgitt alder.									
15—19 år.		20—24 år.		25—29 år.		30—39 år.		40—49 år.		50—59 år.		60—69 år.		70—79 år.		80—89 år.		90—100 år.		Over 100 år.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
-	1	.	1	2	1	11	16	37	39	98	76	189	169	208	178	75	67	5	9	-	-	
-	-	.	3	6	14	10	52	30	61	60	61	60	61	74	23	33	-	4	-	-		
-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	3	3	2	3	-	4	1	1	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	1	1	1	3	1	4	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	5	5	5	1	6	-	1	-	-		
-	-	1	-	-	-	1	1	3	4	6	12	5	7	9	5	1	4	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	5	3	5	5	5	1	4	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	1	2	4	4	2	3	11	17	11	11	5	1	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	2	1	3	1	7	6	9	9	5	4	4	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	6	3	9	13	18	15	13	20	20	7	10	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	2	6	3	3	8	7	9	14	-	3	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	2	1	2	2	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	1	3	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	6	-	4	6	2	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	2	5	1	3	3	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	3	-	7	-	15	-	25	-	21	-	-	19	-	5	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	7	-	28	-	16	-	30	-	30	-	14	-	3	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	2	-	-	5	-	5	-	12	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	7	-	3	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	9	1	17	-	22	-	23	-	-	15	1	8	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	6	-	7	1	20	-	32	-	18	1	4	1	1	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	2	4	1	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	14	-	26	-	10	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	3	-	12	-	5	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	2	-	9	7	18	6	6	7	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	5	-	10	3	6	-	5	5	1	
-	-	-	2	-	1	1	-	3	4	4	6	9	8	8	12	13	5	11	1	1	-	
-	1	-	1	-	1	1	-	3	4	4	6	3	2	1	-	1	2	-	-	-	-	
1	4	-	1	4	7	16	38	61	100	141	183	292	304	355	330	148	133	18	21	-	1	2
1	-	1	2	1	-	4	24	25	69	97	124	172	120	160	48	68	3	8	-	1	1	-

Tabell 5 (forts.). Dødsfall med kjent dødsårsak fordelt

Nomenklatur- nummer.	Dødsårsaker.	Til- sam- men.	Derav		Alder og kjennetegn						
					0—11 mnd.		1—2 år.		3—4 år.		
			M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
	Sarkom :										
7500	Hud- og bindevev.....	L 15 B 7	9 6	6 1	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	
7510	Bensystemet.....	L 30 B 17	15 10	15 7	- -	- -	- -	- -	- -	1 1	
7520	Sarkom i indre organer ..	L 50 B 12	31 7	19 5	- -	- -	- -	- -	- -	3 -	
7550	Sarkom i andre organer ..	L 20 B 9	7 5	13 4	- -	- -	1 -	- -	1 -	3 -	
	Sarkomer i alt	L 115 B 45	62 28	53 17	- -	- -	- -	1 -	4 -	6 -	
	Maligne svulster i alt	L 2270 B 1070	1093 453	1177 617	- -	- -	- -	1 -	4 -	6 -	
7700	Andre svulster	L 89 B 74	44 31	45 43	2 1	3 -	1 -	1 -	1 2	1 2	
	XVI. Kroniske forgiftninger.										
8000	Kronisk alkoholisme	L 5 B 7	5 5	- 2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	
8200	Andre kroniske forgiftninger med organisk stoff	L 2 B 1	1 1	1 -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	
	Samtlige dødsfall av sykdommer	L 20658 B 8585	10047 3915	10611 4620	1064 317	740 285	194 68	193 51	67 26	80 19	139 53
	XVII. Voldsom og unaturlig død.										
8500	Drukning	L 380 B 140	344 127	36 13	- -	16 2	11 4	13 2	29 9	1 1	24 5
8510- 8699	Andre ulykkeshendelser ..	L 382 B 196	300 132	82 64	4 3	4 2	14 6	14 2	9 4	6 4	12 4
8700- 8799	Selvmord	L 117 B 66	92 53	25 13	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -
8800- 8900	Mord og drap	L 12 B 6	9 3	3 3	4 3	1 1	- -	- -	- -	- -	1 -
	Dødsfall ved unaturlig død	L 891 B 408	745 315	146 93	8 6	5 1	30 4	25 6	22 6	8 6	43 13
	XVIII. Uopgitt eller ube- stestmt angitt dødsårsak.										
9000	Pludselig død	L 507 B 258	295 139	212 119	22 4	5 3	2 1	1 1	3 1	1 -	4 -
9010	Andre tilfelle.....	L 691 B 75	344 44	347 31	122 3	92 4	10 2	8 -	4 -	7 -	1 -
	Sum døde i alt	L 22747 B 9276	11431 4413	11316 4863	1216 330	842 243	236 75	227 57	96 33	96 25	187 66
											142 46
											193 42
											163 49

Anm. De nomenklaturnummer hvorunder der ikke forekom dødsfall i 1929 er ikke tatt med.

Efter de dødes alder og kjønn 1929.

Åge et sexe).												Uopgitt alder.	
5—19 år.	20—24 år.	25—29 år.	30—39 år.	40—49 år.	50—59 år.	60—69 år.	70—79 år.	80—89 år.	90—100 år.	Over 100 år.			
M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
-	-	-	-	1	1	1	1	2	1	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	1	-	-	-
1	-	2	2	-	1	1	-	2	1	3	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	2	2	1	3	-	-
1	-	3	3	2	-	3	1	7	1	4	5	-	-
1	-	-	-	1	1	1	-	1	1	2	2	1	1
-	-	1	1	-	-	2	-	1	1	2	1	-	-
-	-	-	-	-	2	2	1	-	1	2	1	-	-
2	-	6	6	2	1	7	2	11	4	12	12	7	12
1	-	-	-	1	1	4	2	4	1	5	6	10	-
3	4	6	7	6	8	23	40	72	104	153	195	299	316
2	-	1	2	2	1	8	26	29	70	102	103	134	362
1	-	2	2	1	1	6	2	10	6	3	7	9	12
-	-	-	-	1	1	5	3	3	4	4	12	3	13
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	2	-	1	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
283	314	408	380	348	410	533	664	515	554	753	804	1158	1233
95	118	145	158	157	169	288	271	282	307	438	438	650	720
19	6	41	2	29	5	73	14	41	8	25	4	28	12
63	11	58	5	81	6	127	7	90	12	69	8	49	16
19	6	41	2	29	5	73	14	41	8	25	4	28	12
2	3	3	2	3	4	19	7	11	15	29	28	65	31
2	1	2	1	2	1	9	5	22	10	20	18	25	29
8	7	3	4	4	-	7	5	12	12	13	26	40	38
-	-	-	-	4	2	2	3	5	3	12	4	6	5
356	385	472	391	436	420	686	683	628	593	864	866	1312	1310
116	120	188	161	192	177	372	293	350	328	495	464	709	767

i tabellen.

Tabell 6. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av
Cas des maladies épidémiques déclaré

Fylker. Préfectures. L == {Landdistrikter. Districts ruraux. B == {Byer. Villes.	Tyfotfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.- meningeitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septæmi.	Perfigus hos nivafalle
Riket. Royaume	115	219	38	19	214	6258	7374	1053	71	215	267	47
Bygder. Districts ruraux	81	131	29	16	180	4237	5192	535	6	195	185	25
Byer. Villes	34	88	9	3	34	2021	2182	518	65	20	82	22
Bygder og byer fylkesvis:												
Østfold	{L 5	7	-	-	23	40	233	8	-	8	10	-
	{B 2	3	-	-	6	17	60	8	4	-	27	-
Akershus	{L 2	16	2	5	31	438	811	137	-	10	13	4
	{B -	-	-	-	-	-	30	-	-	2	-	-
Oslo	B 3	34	2	-	17	348	683	130	2	1	6	1
Hedmark	{L -	6	-	1	21	156	59	31	-	13	16	2
	{B -	-	-	-	-	26	1	2	-	1	-	-
Opland	{L -	-	-	-	10	48	425	6	-	21	18	-
	{B -	-	-	-	-	1	15	1	-	-	-	-
Buskerud	{L 2	1	1	-	18	185	306	4	2	5	12	3
	{B -	1	-	1	2	182	338	-	-	-	-	1
Vestfold	{L 1	-	2	-	2	441	46	7	-	-	4	4
	{B -	-	-	-	2	177	9	1	11	2	2	2
Telemark	{L 2	2	-	1	9	526	296	-	-	3	6	1
	{B -	-	-	1	1	32	25	2	-	1	2	-
Aust-Agder	{L 11	-	-	-	8	10	82	2	-	3	10	-
	{B 2	-	-	-	-	7	1	13	-	-	7	2
Vest-Agder	{L 2	5	1	3	-	3	21	140	-	-	2	6
	{B 1	1	-	-	1	26	141	-	-	-	1	-
Rogaland	{L 5	-	1	-	3	224	67	29	-	9	3	1
	{B 13	1	-	-	1	350	122	44	1	3	6	3
Hordaland	L 13	33	8	2	17	955	193	72	-	7	18	1
Bergen	B 5	9	2	-	3	556	24	124	42	1	14	10
Sogn og Fjordane	{L 2	1	1	-	6	548	14	29	-	10	5	-
	{B -	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Møre	{L 5	-	3	-	6	92	529	13	4	18	26	-
	{B 5	2	-	-	-	26	287	-	-	2	7	-
Sør-Trøndelag	{L 2	19	5	2	6	61	723	96	-	20	17	7
	{B 2	19	-	-	1	100	238	182	5	-	4	1
Nord-Trøndelag	{L 4	10	-	-	5	50	440	76	-	8	7	1
	{B -	-	-	-	-	3	99	3	-	-	-	-
Nordland	{L 13	10	2	1	6	166	617	10	-	33	8	-
	{B 1	3	1	-	-	23	96	1	-	4	3	-
Troms	{L 9	-	3	2	4	272	169	8	-	13	4	-
	{B -	1	-	2	-	189	9	6	-	3	3	1
Finnmark	{L 3	21	-	2	2	4	42	7	-	12	2	1
	{B -	14	-	-	-	4	4	1	-	3	-	1

Eksantematiske tyfus: 2 tilf. i Nordland.
Miltbrand: 1 tilf. i Hedmark, 2 tilf. i Aust-Agder.

ægene i 1929 i rikets bygder og byer, fylkesvis fordelt.
par les médecins, répartis par préfecture.

Rosen.	Kusma	Kikkoste.	Influensa.	Laryngit. og bronkitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupos.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Febris undulans.	Gastrone- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
873	1606	9263	88835	93543	6601	7490	5766	6108	895	3066	35	12	15014	5804	104	899	77	6694
833	1139	6501	48934	54880	4142	5385	3736	4089	678	2061	13	11	8324	3175	27	174	29	1388
1040	467	2762	39901	38663	2459	2105	2030	2019	217	1005	22	1	6690	2129	77	725	48	5306
107	12	385	4629	5062	318	336	234	166	29	166	-	-	732	254	2	6	2	91
58	5	219	3372	2773	138	114	90	83	6	94	-	-	548	150	1	14	3	111
206	100	493	9476	7265	502	649	370	372	39	281	2	2	1841	405	7	43	3	164
9	-	171	289	9	10	5	1	-	10	-	-	-	104	8	-	-	-	3
275	77	362	13124	8763	817	428	325	679	19	216	8	-	1635	724	24	387	21	2257
169	355	532	4669	5108	380	652	263	169	24	153	-	3	964	390	-	5	-	51
16	3	-	642	362	26	34	18	10	-	8	-	-	39	7	-	-	-	11
206	337	709	3063	4118	227	325	134	159	20	246	-	1	913	144	-	7	1	32
19	53	15	680	771	35	60	24	10	6	14	-	-	187	1	-	1	-	15
100	85	529	2959	4560	233	235	165	146	31	185	-	-	735	283	-	9	3	57
43	67	274	3134	2763	88	123	65	48	3	64	-	1	409	131	1	26	1	151
56	15	195	1973	1895	153	276	105	147	11	68	-	2	298	190	1	28	-	118
49	10	76	2265	1905	122	177	56	101	3	48	2	-	324	144	7	23	-	188
78	6	562	3162	2104	171	153	168	129	22	105	-	2	442	157	-	15	1	76
58	3	501	2271	2412	93	79	147	51	10	56	2	-	477	114	3	14	1	117
23	20	343	1919	1439	169	148	69	78	19	37	-	-	132	56	1	2	-	19
25	15	318	835	866	105	64	43	22	3	17	1	-	115	28	1	6	1	74
20	2	75	700	764	49	121	84	112	26	27	-	-	87	134	1	3	-	17
22	12	86	1711	1471	98	99	117	114	22	20	-	-	260	61	1	4	2	92
66	50	102	1689	1076	147	215	208	208	28	57	6	-	197	121	-	4	2	64
127	14	67	3685	3220	184	255	304	265	38	95	6	-	591	206	22	64	2	610
135	53	481	3175	5078	354	516	373	312	72	193	2	1	607	88	2	10	-	39
133	10	283	2748	4302	253	224	259	132	20	164	2	-	881	162	6	79	1	447
60	15	241	1543	1632	100	250	161	241	38	68	1	-	162	120	-	4	-	14
3	-	42	29	37	4	1	4	3	1	2	-	-	4	-	1	-	-	1
122	4	578	1217	1756	210	318	315	366	48	68	1	-	128	114	-	9	5	70
63	2	226	950	1324	57	72	128	105	3	46	1	-	210	41	4	27	4	300
149	49	432	2188	4247	263	294	264	334	64	124	-	-	346	124	4	5	1	92
71	185	172	1806	4370	131	173	229	179	37	79	-	-	565	253	6	40	10	560
105	27	356	2088	2748	226	318	147	230	52	72	-	-	260	196	-	1	4	62
8	4	51	382	521	18	29	35	19	3	16	-	-	50	12	-	2	-	25
142	2	139	2933	4019	338	262	437	526	88	126	1	-	306	268	8	13	5	231
33	2	12	1344	1603	94	54	86	95	26	22	-	-	170	65	-	27	1	199
54	2	57	659	1258	199	173	169	246	36	44	-	-	69	96	-	5	1	65
20	2	58	391	443	102	53	63	64	3	20	-	-	74	21	-	8	-	97
35	5	292	892	751	103	144	70	148	31	41	-	-	105	35	1	5	1	126
8	3	-	411	468	85	56	32	38	14	14	-	-	47	1	-	3	1	48

Tabell 7. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i bygdene etter måned i 1929.
Cas des maladies épidémiques déclarés dans les districts ruraux par mois.

Sykdom.	I alt.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Okttober.	November.	Desember.
Eksantematisk tyfus.....	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber.....	81	3	3	2	5	6	5	14	6	11	14	7	5
Paratyfus.....	131	3	11	6	5	12	6	15	18	36	13	5	1
Cerebrospinalmeningitt, epidemisk.....	29	1	-	4	4	5	2	2	3	2	2	3	1
Encephalitt, epidemisk.....	15	-	2	2	1	1	1	1	2	-	1	3	1
Poliomyelitt, akutt.....	180	11	4	6	11	10	15	23	38	24	23	8	7
Skarlagensfeber.....	4 237	317	340	230	291	295	377	302	320	385	459	503	418
Meslinger.....	5 192	1 113	910	616	511	458	484	355	133	144	174	155	139
Difteri.....	535	48	16	45	21	46	86	65	37	33	46	48	44
Dysenteri.....	6	-	-	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-
Barselifeber.....	195	14	15	15	21	25	23	13	15	16	12	10	16
Pyæmi, septiæmi.....	185	28	10	22	12	15	10	18	18	17	15	10	10
Pemfigus hos nyfødte.....	25	6	3	1	-	2	3	2	2	2	2	1	1
Rosen.....	1 833	170	147	151	149	170	166	177	127	157	139	141	139
Kusma.....	1 139	260	210	153	82	78	60	52	32	41	29	65	77
Kikhøste.....	6 501	785	747	700	675	585	504	406	382	289	409	505	514
Influensa.....	48 934	12 592	15 804	8 492	3 385	1 995	1 126	637	579	749	978	1 248	1 349
Laryngitt og bronkitt, akutt.....	54 880	6 747	6 542	5 633	5 622	5 145	4 411	3 268	2 503	2 868	3 425	4 277	4 439
Bronchopneumoni.....	4 142	451	638	476	430	462	325	200	146	142	226	320	326
Lungebetendelse, krupøs.....	5 385	559	752	541	579	695	485	285	165	206	298	377	443
Pleuritt.....	3 736	295	353	339	354	361	353	306	300	248	253	298	276
Tuberkulose i lungene.....	4 086	345	309	330	417	441	429	351	293	281	305	288	297
Tuberkulose i andre organer.....	675	69	63	61	62	50	65	54	55	54	43	54	45
Giktfieber.....	2 061	182	157	179	164	214	197	196	136	119	174	176	167
Malaria.....	13	1	-	-	3	1	-	1	2	2	1	-	2
Febris undulans.....	11	2	-	-	1	-	3	-	1	1	-	-	3
Gastroenteritt, akutt.....	8 324	451	445	749	695	694	831	929	824	850	664	589	603
Skabb.....	3 175	298	241	254	241	222	163	146	227	310	344	385	344
Ulcus molle.....	27	4	1	-	-	3	-	4	2	2	4	7	-
Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).....	171	27	10	20	11	15	10	18	13	9	18	11	9
Syfilis, medfødt.....	29	5	-	-	3	4	2	-	3	3	2	4	3
Gonorré, uretritt.....	1 381	149	102	92	107	102	105	116	139	140	130	112	87

Av miltbrand var der 3 tilfelle (måned uoppgett).

Tabell 8. Tilfelle av epidemiske sykdommer meldt av lægene i byene etter måned i 1929.
Cas des maladies épidémiques déclarés dans les villes par mois.

Sykdom.	I alt.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
Tyfoidefeber	34	3	5	3	6	1	3	3	3	-	-	6	1
Paratyfus	88	4	4	7	4	7	9	13	9	15	3	6	7
Cerebrospinalmeningitt, epidemisk	9	2	2	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-
Encephalitt, epidemisk	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Poliomyelitt, akutt	34	2	-	1	3	6	4	1	6	2	8	1	-
Skarlagensfeber	2 020	151	92	136	131	111	154	94	95	241	258	294	263
Meslinger	2 182	484	308	238	198	269	175	94	34	54	125	101	102
Difteri	518	57	65	46	21	30	27	18	30	43	75	46	60
Dysenteri	65	2	-	4	2	-	16	6	19	1	11	4	-
Barselfeber	20	4	1	5	1	-	3	-	1	-	1	3	1
Pyæmi, septhæmi	82	10	7	8	7	9	4	7	7	3	8	6	6
Pemfigus hos nyfødte	22	5	-	3	4	1	-	4	2	1	1	1	1
Rosen	1 040	93	81	108	101	93	84	62	66	92	100	76	84
Kusma	467	62	69	64	28	31	21	8	16	21	25	59	63
Kikhoste	2 762	324	339	326	353	324	214	120	136	112	167	155	192
Influensa	39 901	15 593	13 993	4 202	1 365	678	439	280	250	533	701	827	1 040
Laryngitt og bronkitt, akutt	38 663	4 761	4 839	3 669	3 457	3 295	2 630	1 861	1 571	2 584	2 985	3 549	3 462
Bronchopneumoni	2 459	667	431	212	166	204	123	87	54	67	132	137	179
Lungebetendelse, krupøs	2 105	279	300	225	182	287	169	90	56	79	120	130	188
Pleuritt	2 080	205	206	176	186	211	138	163	122	154	152	153	164
Tuberkulose i lungene	1 978	210	175	164	197	190	179	137	130	163	124	150	159
Tuberkulose i andre organer	215	20	20	22	29	27	14	12	15	12	12	22	10
Giktfeber	1 005	82	83	93	98	99	98	69	43	72	86	86	96
Malaria	22	6	-	1	3	3	5	1	1	1	1	-	-
Febris undulans	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Gastroenteritt, akutt	6 690	390	344	577	579	614	613	640	644	662	668	442	517
Skabb	2 129	202	165	136	196	162	154	109	152	194	233	226	200
Ulcus molle	75	5	9	6	6	2	3	6	5	11	12	7	3
Syfilis, erhvervet (nye tilfelle)	724	76	57	48	50	53	60	64	76	64	74	49	53
Syfilis, medfødt	47	4	3	7	3	7	3	5	-	2	4	1	8
Gonorré og uretritt	5 306	423	372	384	416	438	391	511	491	482	491	480	427

Tabell 9. Dødsfall av tuberkulose i de forskjellige
Déces de tuberculose par

Fylker. Préfectures. L = {Landdistrikter. B = {Byer. Districts ruraux. Villes.	Alder														
	0-11 md.		1-2 år.		3-4 år.		5-9 år.		10-14 år.		15-19 år.				
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.			
Riket. Royaume	33	28	39	49	31	28	51	64	69	81	204	304	359	365	
Bygder. Districts ruraux	23	18	27	41	23	24	33	50	60	64	145	223	263	255	
Byer. Villes	10	10	12	8	8	4	18	14	9	17	59	81	96	110	
Fylker:															
Østfold	{L	2	2	-	1	2	-	-	3	2	3	6	10	9	18
	{B	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	2	3	6	3
Akershus	{L	2	-	1	1	4	1	5	3	3	4	8	10	11	24
	{B	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oslo	B	2	2	-	3	1	1	5	3	1	3	16	23	26	37
Hedmark	{L	1	-	4	2	-	2	-	5	6	3	6	16	21	16
	{B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opland	{L	1	1	1	2	2	2	1	1	4	1	4	6	9	9
	{B	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Buskerud	{L	2	2	3	3	2	2	2	2	1	4	6	7	11	8
	{B	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	2	6	5	5
Vestfold	{L	1	1	1	5	2	-	2	2	-	1	5	6	12	13
	{B	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	3	1	3	3
Telemark	{L	-	-	1	1	-	1	1	-	2	1	5	2	9	7
	{B	-	1	2	-	-	-	1	-	-	2	6	5	6	6
Aust-Agder	{L	-	-	2	-	1	-	-	-	1	4	-	3	10	5
	{B	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	3	-	2
Vest-Agder	{L	-	1	-	-	-	-	1	1	2	1	1	7	4	5
	{B	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	2	3	3
Rogaland	{L	3	1	-	-	-	-	2	1	3	5	6	7	9	12
	{B	3	2	3	-	-	1	3	2	2	2	6	6	9	11
Hordaland	L	1	1	2	10	2	1	2	2	5	4	10	29	28	21
Bergen	B	2	-	2	-	3	-	2	-	3	2	6	11	10	8
Sogn og Fjordane	{L	1	-	1	1	1	2	2	3	9	2	8	15	21	17
	{B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre	{L	2	-	2	1	2	4	5	5	-	6	16	16	27	19
	{B	1	1	-	1	-	3	2	2	-	2	3	6	8	8
Sør-Trøndelag	{L	1	5	1	2	2	-	-	3	5	8	8	17	20	21
	{B	2	1	1	2	1	-	1	-	1	3	7	6	3	14
Nord-Trøndelag	{L	1	-	-	-	1	-	1	1	4	2	6	7	14	12
	{B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	1
Nordland	{L	5	1	5	7	1	3	4	9	4	8	27	31	27	25
	{B	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	2	6	3	4
Troms	{L	-	2	2	4	1	2	2	4	3	6	10	17	13	15
	{B	-	1	1	1	-	-	-	-	2	-	1	2	2	3
Finnmark	{L	-	1	1	1	-	1	4	1	2	4	3	11	9	10
	{B	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	3	5	5	1

¹⁾ Herav 2 med uopgitt bosted. ²⁾ Herav 1 med uopgitt bosted. ³⁾ Herav 3 med uopgitt bosted.

Udersgrupper fylkesvis fordelt i 1929.
ge et préfecture.

g k j e n n (âge et sexe).														Tuberkulose i alt. Tuberculose, total.		Herav lunge- tuberkulose. Dont tub. pulmon.	
25—29		30—39		40—49		50—59		60—69		70 og derover.		Uopgitt alder.		M.	K.	M.	K.
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
348	841	429	442	212	217	145	147	110	118	97	108	1	-	2128	2292	1650	1849
240	234	287	322	140	152	96	117	73	89	82	84	-	-	1492	1673	1134	1346
106	107	142	120	71	65	49	30	37	29	15	24	1	-	633	619	513	503
9	11	11	16	5	6	5	6	5	2	4	3	-	-	60	81	48	64
6	6	6	3	4	6	4	3	2	-	1	1	-	-	33	26	27	24
18	17	28	31	12	17	8	12	5	10	6	7	-	-	111	137	83	108
-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	1	2	1
30	29	56	38	33	24	20	8	14	10	4	12	-	-	208	193	184	157
9	21	18	19	14	8	5	11	2	7	3	8	-	-	89	118	64	89
1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-
12	11	13	17	4	7	5	2	2	5	1	3	-	-	59	67	45	58
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	2	2
9	9	13	19	4	5	5	7	3	3	4	1	-	-	65	72	50	56
5	1	9	3	4	2	-	3	1	2	1	-	-	-	31	19	26	14
8	10	10	18	5	3	4	2	4	2	6	5	-	-	60	68	52	53
7	6	6	6	4	-	2	-	2	1	1	2	-	-	29	23	24	20
10	15	11	17	13	11	7	5	4	3	6	2	-	-	69	65	53	58
5	6	10	7	-	3	1	1	3	3	-	-	-	-	29	33	22	26
10	7	4	14	5	3	5	6	3	3	1	3	-	-	43	52	32	46
2	-	2	2	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	6	11	5	9
4	10	10	9	6	6	-	3	3	3	6	6	-	-	43	50	35	41
4	5	5	4	-	2	2	1	1	3	1	1	-	-	18	24	13	19
13	6	14	15	4	9	7	3	6	4	7	3	-	-	79	72	58	57
15	15	11	13	3	5	4	2	4	2	-	2	-	-	70	70	48	55
15	12	25	23	10	20	3	11	2	6	4	6	-	-	109	146	83	115
11	8	9	10	9	12	2	5	4	2	3	3	1	-	67	61	51	47
12	9	16	12	8	5	7	5	3	2	7	2	-	-	96	75	68	54
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	17	23	23	9	8	6	9	5	8	8	8	-	-	125	124	93	101
5	9	5	9	2	2	2	-	-	2	-	-	-	-	26	37	21	32
24	12	20	25	11	8	7	10	4	6	-	9	-	-	103	126	79	105
8	13	13	17	4	3	8	2	2	1	1	-	-	-	52	62	42	55
12	13	17	11	3	7	1	6	8	7	6	4	-	-	74	70	57	59
1	2	3	2	1	2	1	1	1	-	-	1	-	-	10	12	9	9
29	32	30	39	17	15	6	10	7	10	4	4	-	-	166	194	128	155
2	3	2	1	2	2	3	1	2	-	-	-	-	-	18	19	14	14
19	16	16	8	7	7	6	8	3	5	1	5	-	-	83	99	64	78
1	1	4	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	12	11	10	7
7	6	8	6	3	7	9	1	4	3	8	5	-	-	58	57	42	49
2	3	1	2	2	-	-	2	-	1	2	2	-	-	15	15	12	12

Tabell 10. Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres de commissions de santé.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang.	Antall tilfelle hvor innleisningen har funnet sted i henhold til
	M.	K.	Tils.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.		
R i k e t	3304	4126	7430	7030	400	6124	3594	24291	2231
Bygder.....	2259	2948	5207	4905	302	4294	2517	15921	1403
Byer.....	1045	1178	2223	2125	98	1830	1077	8370	828
F y l k e r :									
Ø s t f o l d	145	174	319	306	13	303	174	1313	56
Haldeu stadsdistr.....	23	6	29	28	1	21	14	47	1
Sarpsborg ——	12	8	20	20	-	14	14	364	5
Fredrikstad stadsfysikat	18	21	39	39	-	59	21	48	11
Moss stadsrådedistrikt..	3	6	9	8	1	4	4	32	3
Spydeberg	-	1	1	1	-	1	1	3	-
Skiptvet	1	2	3	2	1	4	4	31	1
Rakkestad	6	6	12	12	-	12	11	38	2
Eidsberg.....	11	21	32	32	-	38	16	55	4
Aremark	1	2	3	2	1	3	1	5	1
Rødenes og Øymark	4	8	12	10	2	7	5	16	2
Idd	10	11	21	20	1	18	12	137	-
Skjeberg	12	17	29	25	4	31	17	200	6
Hvaler	2	3	5	5	-	11	4	23	1
Borge	7	10	17	17	-	12	10	16	5
Tune	5	13	18	17	1	8	7	79	-
Glemmen	15	17	32	32	-	32	17	60	8
Råde	10	14	24	23	1	8	6	113	2
Rygge	5	6	11	11	-	16	8	35	4
Hobøl	-	2	2	2	-	4	2	11	-
A k e r s h u s	225	267	492	475	17	417	209	1336	111
Krakkstad	6	17	23	22	1	7	5	40	7
Frogn	5	14	19	19	-	19	16	71	3
Oppgård	2	5	7	7	-	12	5	24	2
Aker	108	111	219	216	3	185	85	630	27
Bærum	22	31	53	53	-	47	16	97	28
Asker	9	9	18	17	1	11	6	29	6
Aurskog	4	4	8	7	1	3	3	42	1
Høland	7	4	11	7	4	8	5	2	-
Enebakk	4	5	9	7	2	7	5	16	3
Sørum	8	8	16	15	1	17	16	57	6
Lillestrøm	28	29	57	57	-	51	24	139	8
Nittedal	4	3	7	7	-	10	2	15	1
Nes	6	6	12	9	3	7	7	80	9
Eidsvoll	9	18	27	26	1	24	11	82	8
Nannestad	3	2	5	5	-	7	2	10	2
Hurdal	-	1	1	1	-	2	1	2	-
O s l o	355	367	722	679	43	714	383	2796	357
H e d m a r k	123	141	264	248	16	261	174	702	135
Hamar stadsrådedistrikt	6	4	10	10	-	2	2	39	3
Ringsaker	7	8	15	15	-	19	8	40	4

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang.	Antall tilfelle hvor innlegetid på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	M.	K.	Tils.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.		
Nes	1	1	2	1	1	3	3	4	-
Vang	9	5	14	14	-	12	8	18	2
Romedal	11	10	21	21	-	26	25	26	14
Sør-Odal	3	3	6	4	2	5	5	7	2
Nord-Odal	3	5	8	8	-	11	8	22	7
Vinger	6	9	15	15	-	7	6	95	7
Eidskog	7	8	15	15	-	15	13	42	7
Brandyval	6	3	9	9	-	3	2	39	7
Grue	6	5	11	10	1	12	5	59	3
Hof	4	5	9	8	1	5	5	15	5
Åsnes	3	7	10	10	-	11	9	56	10
Våler	3	9	12	12	-	14	11	9	7
Elverum	9	6	15	13	2	21	12	16	3
Trysil	15	14	29	25	4	18	18	66	17
Åmot	11	18	29	29	-	27	5	33	15
Stor-Elvdal	2	4	6	5	1	4	4	7	5
Rendal	5	2	7	7	-	6	5	24	3
Alvdal	2	-	2	-	2	10	3	21	5
Tynset	1	5	6	6	-	7	7	17	2
Tolga	3	7	10	8	2	17	6	40	3
Engerdal	-	3	3	3	-	2	2	5	4
Kvikne	-	-	-	-	-	4	2	-	-
O p l a n d	96	122	218	208	10	202	113	516	68
Lillehammer stadsdistrikt	-	2	2	2	-	6	1	9	1
Gjøvik ——	2	3	5	5	-	3	2	7	3
Lesja	-	2	2	-	2	3	2	11	3
Lom	4	6	10	10	-	22	9	38	3
Vågå	3	8	11	11	-	11	3	17	3
Sel og Heidal	7	4	11	11	-	5	3	13	1
Nord-Fron	-	-	-	-	-	3	-	3	-
Sør-Fron	1	5	6	5	1	5	5	7	1
Ringebu	1	3	4	4	-	3	3	10	1
Øyer	1	2	3	3	-	4	3	5	1
Gausdal	4	5	9	9	-	5	2	13	7
Fåberg	4	5	9	9	-	15	6	43	8
Biri	1	1	2	2	-	4	3	5	-
Snertingdal	1	5	6	6	-	5	5	6	1
Vardal	7	6	13	13	-	4	4	72	2
Ø. Toten	4	8	12	10	2	17	5	23	-
V. Toten	6	6	12	12	-	14	12	44	4
Lunner	1	6	7	7	-	3	3	20	2
Jevnaker	8	7	15	15	-	5	2	29	7
Gran	5	4	9	8	1	6	2	17	1
Søndre Land	6	6	12	10	2	5	4	25	1
Nordre Land	4	2	6	6	-	6	3	20	3
Torpa	2	-	2	1	1	4	4	9	-
Sør-Aurdal	5	6	11	11	-	11	7	19	1
Nord-Aurdal	4	5	9	9	-	9	6	23	8
Etnedal	4	1	5	5	-	6	4	4	2
Nordre Valdres	6	8	14	13	1	8	4	18	3
Øystre Slidre	5	6	11	11	-	10	6	6	4

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått:		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang.	Antall tilfelle hvor innlegget har funnet sted i henhold til
	M.	K.	Tils.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.		
Buskerud.....	128	157	285	269	16	180	132	630	82
Drammen stadsfysikat ..	21	14	35	35	-	28	28	¹⁾	10
Kongsberg stadsdistrikt ..	6	8	14	14	-	14	7	44	5
Norderhov	18	21	39	39	-	35	22	60	17
Ådal	2	1	3	2	1	-	-	5	2
Nes	4	2	6	6	-	10	8	5	2
Gol.....	3	2	5	5	-	4	4	13	-
Ål	2	2	4	2	2	7	4	28	1
Sigdal	3	3	6	6	-	11	4	6	1
Krødsherad	1	1	2	1	1	2	2	6	-
Modum	10	24	34	34	-	12	8	98	10
Eiker	24	21	45	44	1	16	13	114	8
Drammen	15	37	52	47	5	21	16	172	13
Sandsvær	7	6	13	12	1	5	2	28	7
Rollag.....	4	3	7	6	1	4	3	10	4
Nore og Opdal.....	8	12	29	16	4	11	11	41	2
Vestfold.....	130	151	281	277	4	205	145	693	121
Horten stadsdistrikt ..	11	15	26	26	-	20	10	46	14
Tønsberg --<-- ..	16	12	28	28	-	17	14	70	7
Sandefjord --<-- ..	5	5	10	10	-	6	4	20	-
Larvik --<-- ..	17	11	28	28	-	10	7	30	23
Holmestrand --<-- ..	3	3	6	6	-	7	2	4	1
Svelvik	1	8	9	9	-	8	7	31	1
Skoger	11	6	17	17	-	11	10	68	4
Hof	8	11	19	19	-	13	12	77	20
Ramnes	3	1	4	3	1	4	4	32	4
Borre	1	3	4	4	-	7	1	11	-
Stokke	4	7	11	11	-	8	7	26	3
Sem	13	16	29	29	-	18	10	63	13
Nøtterøy	8	14	22	22	-	12	10	62	7
Sandeherad	14	23	37	34	3	36	29	90	7
Brunlanes	15	16	31	31	-	28	18	63	17
Telemark.....	121	138	259	247	12	246	152	617	118
Notodden stadsdistrikt ..	5	16	21	20	1	15	12	22	8
Kragerø --<-- ..	5	7	12	12	-	5	2	25	3
Langesund --<-- ..	4	7	11	9	2	8	8	7	1
Skien stadsfysikat.....	8	12	20	20	-	18	13	76	9
Porsgrunn stadsdistrikt ..	9	9	18	18	-	9	9	39	7
Drangedal	1	2	3	2	1	13	6	13	1
Skåtøy	10	19	29	28	1	17	13	84	13
Bamble	3	2	5	4	1	5	4	10	2
Eidanger	4	6	10	10	-	11	8	31	7
Gjerpen og Siljan	8	9	17	16	1	16	8	26	3
Solum	7	11	18	18	-	18	13	44	5
Holla	7	9	16	15	1	29	11	39	8
Tinn	18	10	28	27	1	37	12	48	35
Hjartdal	5	8	13	10	3	8	5	36	2
Seljord	9	2	11	11	-	5	4	33	1
Kviteseid	5	1	6	6	-	8	7	23	3
Nissedal	3	2	5	5	-	7	3	17	4
Fyresdal	3	1	4	4	-	1	1	16	-

¹⁾ Opgave mangler.

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang	Antall tilfelle innlegetrøye på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.		
	M.	K.	Tils.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.				
Lårdal.....	6	2	8	8	-	10	7	16	1		
Vinje	1	3	4	4	-	6	6	12	5		
A u s t - A g d e r	82	103	185	177	8	152	82	614	25		
Risør stadsdistrikt..	3	2	5	5	-	1	1	8	3		
Arendal —“— ..	16	14	30	30	-	15	11	86	4		
Holt.....	7	18	25	25	-	22	9	77	2		
Søndeled.....	5	6	11	9	2	6	6	41	4		
Åmli	4	7	11	11	-	16	8	32	1		
Froland	3	7	10	10	-	8	8	104	3		
Tromøy	12	7	19	19	-	15	8	62	2		
Vestre Nedenes	8	14	22	22	-	18	17	75	-		
Lillesand	4	6	10	10	-	10	4	49	-		
Vegusdal	2	5	7	7	-	2	-	24	-		
Evje	6	9	15	15	-	27	4	46	5		
Bygland	8	4	12	9	3	6	2	6	1		
Valle.....	4	4	8	5	3	6	4	4	-		
V e s t - A g d e r	121	129	250	237	18	213	124	818	55		
Kristiansand stadsfysikat	29	31	60	56	4	67	42	171	16		
Mandal stadsdistrikt	3	7	10	10	-	7	5	16	-		
Oddernes	21	36	57	56	1	17	14	203	8		
Segne	11	8	19	19	-	13	3	54	2		
Halse	3	6	9	9	-	7	5	32	3		
Laudal	4	6	10	10	-	9	6	50	2		
Bjelland	5	2	7	6	1	19	5	15	-		
Audnedal	9	4	13	13	-	17	15	76	5		
Lista	7	5	12	12	-	13	6	47	7		
Farsund	2	3	5	5	-	6	2	14	4		
Lyngdal	4	4	8	8	-	3	2	56	2		
Hægebostad	-	1	1	1	-	2	-	6	4		
Kvinesdal	6	5	11	7	4	2	2	29	1		
Flekkefjord	15	11	26	23	3	26	14	46	-		
Sirdal	2	-	2	2	-	5	3	3	1		
R o g a l a n d	279	325	604	578	26	343	285	2082	90		
Stavanger stadsfysikat..	111	120	231	216	15	131	86	469	38		
Egersund stadsdistrikt.	11	3	14	13	1	10	6	26	-		
Haugesund stadsfysikat.	28	25	53	53	-	47	29	202	9		
Sokndal	1	3	4	4	-	5	2	13	1		
Lund	3	3	6	6	-	9	2	23	1		
Eigersund	10	6	16	16	-	7	6	140	1		
Time	9	18	27	27	-	6	6	213	2		
Sandnes	29	51	80	76	4	18	14	202	9		
Hetland	18	33	51	49	2	22	16	262	11		
Høgsfjord	7	9	16	15	1	20	13	60	2		
Finnøy	2	10	12	12	-	4	3	50	-		
Nedstrand	5	6	11	11	-	9	6	18	1		
Hjelmeland	5	2	7	7	-	5	5	30	1		
Sand	18	12	30	29	1	20	16	141	7		
Kopervik	11	12	23	22	1	11	11	133	5		
Skudenes	1	4	5	5	-	7	6	19	1		
Skåre	10	8	18	17	1	12	8	81	1		

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått:		Antall tilfelle under behan- dling ved årets utgang.	Antall tilfelle hvor innleze- lse på sykehus har funnet sted i henhold til Lægeforeningens statistikks
	M.	K.	Tils.	Lunge- tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.		
Hordaland.....	160	198	358	343	15	347	196	1024	83
Jondal.....	-	-	-	-	-	2	2	5	4
Strandebarm.....	-	1	1	1	-	3	3	14	-
Kvinnherad.....	4	3	7	7	-	11	10	61	5
Skånevik.....	8	6	14	14	-	18	17	35	3
Ølen.....	4	1	5	5	-	5	3	26	-
Sveio.....	8	9	17	17	-	17	14	20	6
Finnås.....	5	7	12	12	-	8	5	61	3
Stord.....	6	4	10	10	-	11	7	25	5
Tysnes.....	7	7	14	14	-	8	4	23	3
Fusa.....	7	12	19	19	-	9	9	86	-
Fana.....	13	14	27	27	-	22	10	70	1
Os.....	2	3	5	5	-	7	-	10	-
Sund-Austevoll.....	7	8	15	13	2	12	11	44	6
Askøy.....	16	33	49	48	1	45	25	73	8
Haus.....	7	12	19	19	-	24	16	45	7
Bruvik.....	3	4	7	5	2	6	6	9	4
Hosanger.....	7	5	12	12	-	2	2	38	3
Manger.....	5	13	18	17	1	22	13	49	-
Lindås.....	11	10	21	21	-	45	15	162	8
Røldal.....	1	5	6	3	3	6	-	12	-
Ullensvang.....	1	5	6	6	-	2	2	9	-
Ulvik.....	-	5	5	5	-	2	2	10	-
Kvam.....	17	16	33	29	4	42	4	46	2
Voss.....	12	7	19	19	-	9	8	75	7
Odda.....	9	8	17	15	2	9	8	16	3
Bergen.....	74	119	193	193	-	112	66	981	102
Sogn og Fjordane	113	167	280	255	25	215	144	828	26
Hafslø.....	7	6	13	12	1	12	10	66	-
Luster.....	2	6	8	8	-	12	7	35	-
Lærdal.....	6	7	18	10	3	4	4	20	-
Sogndal.....	1	2	3	3	-	7	5	6	-
Aurland.....	5	3	8	7	1	24	6	22	1
Leikanger.....	5	4	9	8	1	6	4	17	-
Balestrand.....	1	-	1	1	-	7	3	4	-
Vik.....	2	7	9	6	3	4	2	21	-
Kyrkjebø.....	3	5	8	8	-	1	1	29	1
Lavik.....	8	4	12	10	2	9	6	30	1
Gulen.....	6	11	17	16	1	11	8	40	1
Askvoll.....	7	10	17	15	2	4	4	43	-
Fjaler.....	3	6	9	9	-	7	7	40	-
Gaular.....	1	4	5	3	2	6	5	11	1
Førde.....	4	5	9	8	1	9	5	14	1
Gloppe.....	2	2	4	4	-	8	6	35	-
Naustdal.....	2	3	5	5	-	1	1	19	-
Kinn.....	11	11	22	20	2	9	7	77	2
Bremanger.....	9	24	33	32	1	15	7	54	3
Selje.....	10	23	33	28	5	21	11	96	7
Vågsøy (Ytre Nordfjord)	6	6	12	12	-	9	9	56	-
Dayik.....	7	10	17	17	-	10	7	57	1
Nordfjordeid.....	2	2	4	4	-	5	5	17	3
Innvik.....	3	6	9	9	-	14	14	19	-
Møre.....	223	340	563	520	43	377	250	2402	88
Ålesund stadsfysikat..	15	26	41	41	-	63	27	416	12
Kristiansund —— ..	21	33	54	51	3	38	24	166	10

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang.	Antall tilfelle hvor innsendingen har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	M.	K.	Tils.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.		
Vanylven.....	3	1	4	4	.	7	4	44	1
Sande	3	2	5	4	1	2	2	69	1
Herøy	11	17	28	24	4	14	14	102	2
Ulstein	4	7	11	11	-	8	6	57	4
Volda	4	11	15	13	2	9	4	35	6
Ørsta	7	8	15	12	2	11	5	34	3
Hjørundfjord	3	4	7	5	2	5	4	17	3
Stranda	7	13	20	19	1	8	8	106	2
Norddal	3	4	7	7	-	2	1	12	-
Ørskog	7	7	14	14	-	6	6	89	-
Borgund	22	17	39	39	-	17	12	135	7
Haram	7	12	19	17	2	11	11	-	-
Vestnes	10	14	24	21	3	13	6	65	4
Eid	2	11	13	13	-	12	10	28	1
Grytten	2	3	5	5	-	4	3	24	-
Nesset	4	7	11	11	-	9	9	40	-
Molde	10	24	34	34	-	18	15	156	4
Bud	9	9	18	18	-	6	6	151	3
Ankra	10	10	20	18	2	6	6	105	-
Kvernes	18	29	47	42	5	20	18	114	10
Gjemnes	8	25	33	32	1	11	11	172	2
Tingvoll	6	8	14	13	1	8	5	62	2
Sunndal	1	4	5	2	3	4	3	11	-
Surnadal	8	7	15	10	5	14	5	37	1
Stangvik	3	3	6	5	1	11	1	14	-
Rindal	4	3	7	4	3	12	3	32	1
Aure	2	6	8	8	-	10	6	28	1
Halsa	7	11	18	16	2	11	11	56	2
Edøy	2	4	6	6	-	7	4	25	4
Sør-Trøndelag	246	316	562	527	35	488	301	2234	191
Trondheim stadsfysikat.	90	98	188	177	11	135	107	1212	84
Bjørner	3	7	10	9	1	7	7	43	1
Åfjord	6	6	12	12	-	9	9	33	3
Bjugn	5	9	14	14	-	19	17	45	1
Rissa	8	17	25	25	-	22	10	78	3
Ørland	6	20	26	26	-	18	11	78	4
Freya	16	17	33	19	14	48	21	87	6
Hitra	5	6	11	11	-	10	7	41	6
Hemne	6	15	21	21	-	8	6	37	6
Orkdal	16	22	38	37	1	56	28	131	11
Rennebu	3	5	8	7	1	2	-	38	5
Opdal	2	2	4	4	-	3	3	9	5
Røros	7	11	18	18	-	13	13	46	6
Singsås	4	7	11	11	-	24	10	55	6
Støren	12	10	22	22	-	33	18	57	4
Melhus	3	7	10	9	1	11	4	56	4
Børsa	4	5	9	8	1	9	4	25	5
Leinstrand	5	5	10	10	-	7	4	24	5
Strinda	34	32	66	61	5	28	11	78	20
Malvik	4	6	10	10	-	13	4	47	2
Selbu	7	9	16	16	-	13	7	14	6
Nord-Trøndelag	121	177	298	285	13	226	130	658	88
Meråker	3	3	6	5	1	6	5	17	4
Stjørdal	5	19	24	24	-	18	14	36	6
Hegra	5	3	8	8	-	5	3	14	2

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang	Antall tilfelle hvor inngelser på sykehus	Antall funnet sted i henhold til
	M.	K.	Tils.	Lunge-tab.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.			
Leksvik	6	14	20	16	4	6	1	37	2	1
Frosta	1	2	3	3	-	4	2	6	7	7
Skogn	6	7	13	12	1	15	7	44	16	1
Levanger	7	9	16	16	-	16	11	50	16	9
Verdal	2	7	9	8	1	16	10	45	13	4
Verran	5	3	8	8	-	9	5	13	5	2
Inderøy	5	5	10	10	-	11	7	5	9	1
Stod	7	17	24	24	-	22	9	51	11	1
Snåsa	7	6	13	13	-	4	3	16	13	2
Beitstad	11	11	22	22	-	3	3	61	18	1
Grong	5	9	14	14	-	8	6	23	6	1
Lierne	-	1	1	1	-	2	2	4	3	1
Overhalla	2	-	2	2	-	6	3	11	11	1
Namsos	8	11	19	18	1	23	11	38	11	2
Klinga	5	3	8	7	1	9	6	13	13	1
Fosnes	3	11	14	12	2	11	3	18	12	1
Flatanger	1	1	2	2	-	6	4	12	12	1
Vikna	11	15	26	25	1	3	3	24	15	1
Leka	4	4	8	8	-	7	2	39	22	1
Kolvereid	12	16	28	27	1	16	10	81	7	1
Nordland	319	407	726	673	53	668	329	2262	226	
Mosjøen stadsdistriktslæge	4	8	12	9	3	8	5	15	3	
Bodø —“—	6	13	19	19	-	13	6	87	1	
Narvik —“—	8	16	24	24	-	26	8	139	16	
Svolvær —“—	4	-	4	4	-	12	7	11	4	
Bindal	1	6	7	7	-	4	2	19	2	
Vik	2	4	6	5	1	9	6	15	-	
Brennøy	3	3	6	5	1	5	4	41	-	
Vega	6	6	12	12	-	9	9	24	2	
Velfjord	7	4	11	7	4	3	1	16	-	
Tjøtta	7	7	14	14	-	12	8	40	5	
Vefsn	5	12	17	17	-	13	7	30	16	
Hattfjelldal	4	1	5	5	-	5	2	21	-	
Alstahaug	10	4	14	12	2	18	10	61	4	
Herøy	10	6	16	14	2	18	12	72	3	
Nesna	18	10	28	28	-	11	7	19	2	
Hemnes	4	5	9	6	3	16	10	45	3	
Mo	7	7	14	14	-	34	11	38	9	
Lurey	3	5	8	6	2	14	7	36	4	
Rødey	2	5	7	6	1	6	5	34	1	
Meloy	2	4	6	6	-	9	5	10	-	
Gildeskål	3	9	12	12	-	14	8	39	5	
Beiarn	3	2	5	5	-	5	5	12	3	
Bodin	5	15	20	19	1	13	9	73	12	
Skjerstad	-	1	1	1	-	4	1	13	-	
Fauske	11	14	25	24	1	20	15	41	11	
Saltdal	2	6	8	7	1	4	4	33	2	
Sørfold	5	4	9	8	1	5	5	34	4	
Nordfold	3	4	7	7	-	14	4	24	1	
Steigen	4	13	17	16	1	26	6	82	1	
Hamarøy	3	12	15	14	1	25	4	50	-	
Tysfjord	12	9	21	15	6	11	6	92	6	
Ankenes	7	11	18	18	-	9	7	69	8	

Tabell 10 (forts.). Meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i 1929 ifølge de innsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder.

Lægedistrikter.	Antall tilfelle innført i årets løp:			Derav:		Utgått.		Antall tilfelle under behandling ved årets utgang.	Antall tilfelle hvor innleggel-	se på sykehus har funnet sted i henhold til lovens § 6.
	M.	K.	Tils.	Lunge-tub.	Tub. i andre organer.	I alt.	Derav døde.			
Evenes	10	18	28	28	-	25	17	95	17	
Lødingen	21	31	52	46	6	41	10	84	11	
Vågan	11	7	18	17	1	18	11	65	9	
Gimsøy	1	4	5	5	-	9	6	16	4	
Borge	4	5	9	8	1	6	5	25	9	
Buksnes	6	9	15	15	-	9	8	19	1	
Flakstad	14	10	24	18	6	5	5	41	4	
Væreys	3	7	10	10	-	11	3	48	-	
Hadsel	31	27	58	54	4	43	18	329	10	
Bø	18	13	31	30	1	36	13	24	6	
Øksnes	3	7	10	9	1	6	6	15	4	
Sortland	22	32	54	54	-	49	9	98	15	
Dverberg	4	11	15	13	2	15	12	68	8	
T r o m s	144	188	332	315	17	265	142	1180	111	
Tromsø stadsdistrikter	23	22	45	42	3	20	12	181	11	
Harstad —“—	11	11	22	22	-	17	5	41	4	
Kvæfjord	4	9	13	13	-	21	7	22	6	
Trondenes	8	14	22	22	-	22	12	149	11	
Bjarkøy	7	9	16	13	3	3	3	48	4	
Ibestad	9	10	19	18	1	14	11	188	7	
Salangen	4	16	20	18	2	30	10	53	4	
Tranøy	6	10	16	13	3	10	8	39	7	
Sørreisa	4	4	8	8	-	4	4	35	1	
Berg	1	9	10	10	-	5	3	54	6	
Lenvik	12	13	25	25	-	29	17	131	5	
Målselv	5	9	14	11	3	26	5	35	6	
Bardu	4	3	7	7	-	4	3	46	2	
Balsfjord	9	9	18	18	-	7	3	47	4	
Tromsøysund	9	5	14	14	-	13	10	58	6	
Lynge	14	8	22	22	-	8	4	75	7	
Karløy	6	14	20	19	1	15	11	42	6	
Skjerøy	8	13	21	20	1	17	14	36	14	
F i n n m a r k	99	140	239	218	21	190	113	605	98	
Alta	9	9	18	15	3	17	9	28	7	
Talvik	3	5	8	7	1	13	9	34	4	
Loppa	2	2	4	3	1	12	4	16	2	
Hammerfest	10	20	30	30	-	13	12	55	5	
Måsey	6	8	14	14	-	10	7	17	14	
Kjelvik	7	15	22	22	-	13	7	31	15	
Kistrand	2	7	9	8	1	7	5	40	7	
Karasjok	1	3	4	4	-	4	3	10	4	
Lebesby	3	6	9	7	2	11	4	18	3	
Tana	7	4	11	8	3	4	2	29	1	
Gamvik	6	3	9	8	1	28	4	31	6	
Vadsø	9	17	26	23	3	17	16	51	11	
Sør-Varanger	25	30	55	55	-	17	16	165	16	
Vardø	9	11	20	14	6	24	15	80	3	

Tabell 11. Fødsler meldt av jordmødre og læger i 1929.
 Naissances déclarées par les sages-femmes et les médecins.

	Barselkvinner.					Fosterleier:					Fødselen fullendt ved			
	Sum.	Derav:				Isseleie.	Ansiktsleie.	Tverleie.		Annet eller noppigget leie.	tang.	vending.	uttrekning.	
		Førstefødende.	Flerfødende.	Giftie.	Ugiftie.			Sete- eller	fotleie.					
Riket	45889	13372	32517	42663	3226	43408	283	1546	166	1184	76	60	198	294
Bygder	33879	8799	25080	31715	2164	31972	211	1015	118	1094	66	55	181	285
Byer	12010	4573	7437	10948	1062	11436	72	531	48	90	10	5	17	9
Fylker:														
1. Østfold	2661	814	1847	2476	185	2550	25	85	19	35	-	3	3	1
2. Akershus	3368	1069	2299	3148	220	3248	14	93	10	52	-	2	8	9
3. Oslo	3368	1657	1711	3032	336	3185	15	181	13	17	-	2	2	20
4. Hedmark	3111	781	2330	2843	268	2913	14	112	17	100	3	2	9	7
5. Opland	2578	664	1914	2419	159	2416	18	79	6	99	10	4	7	24
6. Buskerud	2120	593	1527	2013	107	2002	16	66	9	42	14	3	9	7
7. Vestfold	1969	617	1352	1851	118	1909	5	49	8	30	9	2	2	1
8. Telemark	1867	521	1346	1786	131	1796	5	55	6	33	3	-	5	5
9. Aust-Agder	1017	255	762	985	32	974	7	35	-	23	-	-	7	12
10. Vest-Agder	1262	304	958	1232	30	1202	6	40	4	24	-	2	7	3
11. Rogaland	3120	841	2279	3017	103	2932	28	106	4	90	1	1	11	8
12. Hordaland	2922	699	2223	2840	82	2798	17	73	14	55	1	6	28	24
13. Bergen	1466	507	959	1387	79	1405	5	70	4	6	-	1	4	-
14. Sogn og Fjordane	1389	344	1045	1339	50	1321	4	39	1	43	7	2	16	13
15. Møre	2941	780	2161	2783	158	2812	20	91	7	52	4	4	15	29
16. Sør-Trøndelag	2983	848	2135	2646	387	2804	18	111	16	88	1	3	9	37
17. Nord-Trøndelag	1737	452	1285	1601	136	1675	16	50	3	20	11	3	13	17
18. Nordland	3311	960	2351	2946	365	2977	26	106	12	250	6	15	24	38
19. Troms	1755	428	1827	1574	181	1653	13	61	6	63	4	4	13	25
20. Finnmark	944	238	706	795	149	836	11	42	7	62	2	3	6	21

Tabell 11 (forts.). Fødsler meldt av jordmødre og læger i 1929.

	Antall barn i alt.	Levendefødte barn												Barn født uten liv				Trillinger.					
		Samlet antall						Derav døde innen 24 timer						født i 5te— 7de kalen- der- måned.	Dødfødte								
		født i 5te—7de kalen- der- måned.	født i 8de kalen- der- måned.	født etter 8de kalen- der- måned.	født i 5te—7de kalen- der- måned.	født i 8de kalen- der- måned.	født etter 8de kalen- der- måned.	født i 8de kalen- der- måned.	født etter 8de kalen- der- måned.	født i 8de kalen- der- måned.	født etter 8de kalen- der- måned.	født i 8de kalen- der- måned.	født i 8de kalen- der- måned.	født etter 8de kalen- der- måned.									
		Sum.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.					
Riket	²⁾ 46587	24282	22303	183	115	619	478	22712	21104	113	62	103	51	63	54	157	142	154	116	457	348	692	3
Bygder	²⁾ 34410	17884	16524	117	72	424	334	16841	15727	76	43	72	36	39	35	97	86	95	70	310	235	527	2
Byer.....	12177	6398	5779	66	43	195	144	5871	5377	37	19	31	15	24	19	60	56	59	46	147	113	165	1
Fylker:																							
1. Østfold	³⁾ 2714	1382	1331	14	6	46	27	1280	1257	11	2	9	4	4	10	9	11	10	5	23	25	53	-
2. Akershus	3419	1754	1665	8	10	60	50	1634	1555	3	2	7	5	7	6	12	10	8	8	32	32	49	1
3. Oslo.....	3411	1767	1644	9	12	55	41	1622	1523	5	4	10	4	11	3	4	10	25	16	52	42	43	-
4. Hedmark	3156	1616	1540	28	7	54	39	1490	1449	18	5	9	6	2	2	11	16	10	5	23	24	45	-
5. Oppland	2618	1384	1284	13	8	37	30	1248	1225	10	5	9	2	4	2	2	5	5	3	29	13	40	-
6. Buskerud	2135	1106	1029	7	7	19	14	1040	982	3	5	4	2	-	2	16	10	8	6	16	10	15	-
7. Vestfold	2001	1093	908	9	3	22	15	1028	869	6	2	2	-	2	3	7	5	8	4	19	12	32	-
8. Telemark	1895	961	934	9	4	23	28	904	877	5	1	4	2	-	2	9	10	4	5	12	10	28	-
9. Aust-Agder	1039	561	478	9	3	16	11	517	456	6	1	1	1	3	1	2	1	3	-	14	7	22	-
10. Vest-Agder	1276	667	609	2	1	16	7	638	588	2	1	4	-	2	1	3	3	3	2	1	6	9	14
11. Rogaland	3160	1664	1496	15	8	35	27	1549	1415	6	4	7	2	1	3	19	10	11	14	35	22	40	-
12. Hordaland	2957	1552	1405	10	1	23	19	1481	1358	7	-	6	-	5	2	6	2	10	4	22	21	35	-
13. Bergen	1490	777	713	6	5	25	19	727	667	2	3	4	4	5	4	4	8	6	5	9	9	24	-
14. Sogn og Fjordane ¹⁾	1408	736	672	1	1	5	8	712	654	1	1	-	1	-	2	4	1	4	1	10	7	19	-
15. Møre	2982	1571	1411	8	5	27	28	1470	1347	6	4	7	6	3	2	13	4	12	6	41	21	41	-
16. Sør-Trøndelag.....	3037	1579	1458	17	15	48	30	1474	1366	11	12	5	5	7	3	13	17	2	7	25	23	54	*
17. Nord-Trøndelag	1764	915	849	1	1	12	17	875	813	1	1	2	1	1	1	6	5	6	4	15	9	25	1
18. Nordland	3371	1777	1594	8	12	50	38	1653	1489	4	6	8	4	4	1	12	7	10	17	44	31	58	1
19. Troms.....	1796	953	843	7	2	35	22	889	805	5	1	5	2	1	3	2	4	6	2	14	8	41	-
20. Finnmark.....	⁴⁾ 958	517	440	2	4	11	8	481	409	1	2	-	-	1	1	3	3	3	16	13	14	-	

¹⁾ Opgave fra Innvik ikke innkommet.
⁴⁾ Herav 1 abort med uopgitt kjønn.

²⁾ Herav 1 abort og 1 fullbåren med uopgitt kjønn.
³⁾ Herav 1 fullbåren med uopgitt kjønn.

FYLKESBERETNINGER
1929

Innhold.

		Side.
I. Østfold	fylke.....	3
II. Akershus	—	8
III. Oslo by		15
IV. Hedmark	fylke.....	23
V. Opland	—	31
VI. Buskerud	—	38
VII. Vestfold	—	42
VIII. Telemark	—	47
IX. Aust-Agder	—	53
X. Vest-Agder	—	58
XI. Rogaland	—	64
XII. Hordaland	—	71
XIII. Bergens by.....		79
XIV. Sogn og Fjordane fylke.....		84
XV. Møre	—	90
XVI. Sør-Trøndelag	—	97
XVII. Nord-Trøndelag	—	104
XVIII. Nordland	—	111
XIX. Troms	—	119
XX. Finnmark	—	126

I. Østfold fylke.

Fylket er delt i 19 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/1, 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/1, 30.
Halden stadsld.....	2.07	10 278	Idd	634.88	12 929
Sarpsborg ——	8.30	12 401	Skjeberg	263.40	9 085
Fredrikstad stadsfysik.	10.20	14 101	Hvaler	86.42	8 778
Moss stadslægedistrikt	1.63	8 259	Borge	78.58	8 272
Spydeberg	138.37	2 733	Tune	174.04	10 435
Skiptvet	354.56	4 866	Glemmen	48.29	17 086
Rakkestad	430.72	6 459	Råde	244.41	11 202
Eidsberg.....	504.05	17 456	Rygge	137.24	9 538
Aremark	322.60	1 584	Hobøl	142.47	2 491
Rødenes og Øymark..	412.35	8 315			

Medisinalpersonalet i fylket var efter distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamint- aptek- personale.
1927.....	73	42	78	49	22	51
1928.....	73	48	78	51	22	51
1929	73	51	75	61	22	53

Av lægene var 1 stadsfysikus, 3 stadslæger og 14 distriktslæger. Distriktslægesettingen i Rødenes og Øymark var ikke besatt ved årets utgang. Av jordmødrene var 33 offentlig ansatt og 42 privatpraktiserende. I fylket var der 61 sykepleier-sker som arbeidet utenfor sykehuse. Om medisinalpersonalet forøvrig henvises til tabell 1 i hovedberetningen for riket.

S y k e h u s: Østfold hadde ved utgangen av 1929 13 almindelige sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter med i alt 514 sykeplasser, herav 5 epidemilasareller, alle i byene, med tilsammen 132 senger. Av sykeplassene er 42 oppgitt som reservert for tuberkuløse, 14 på Østfold fylkessykehus, 12 på Fredrikstad kommunale sykehus, 4 på Moss epidemilasarett og 12 på Sarpsborg kommunale sykehus.

Fylket har dessuten 3 tuberkulosehjem med i alt 80 plasser. Se ellers tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

I Glemmen ligger Veum sykehus, Østfold fylkes sinnssykeasyl med beregnet plass for 200 syke. Der er dog stadig et belegg på ca. 230 syke, som næsten utelukkende hører hjemme i fylkets landdistrikter. Veum sykehus har i lengre tid vist sig å være utilstrekkelig for behovet, og må om ikke så lenge utvides. I Tune er der et kommunalt pleiehjem for sinnssyke hvor der forpleies 20 kvinner og 10 menn. I Østfold forpleies utenfor asyl 40 sinnssyke i kolonier, 80 i familieforpleining, og dessuten er 120 bortsatt i forpleining i andre fylker.

Av andre anstalter kan nevnes Ørje kursted for mannlige alkoholikere med 30 plasser og Hvide Bånds kursted for nervøse kvinner på Jeløy med 15 plasser.

Fylket har et mørde- og fødehjem i Sarpsborg med 15 plasser, i Sarpsborg er dessuten et privat fødehjem med 7 senger. I Fredrikstad kommunale sykehús er der også en avdeling for fødende, likesom der i sykestuene i Askim og Mysen er en vel utstyrt fødestue.

Av gamle- og pleiehjem var der i fylket 23 med plass for 692 gamle.

Av barnehjem var der i alt 14 med plass for 285 barn. Av hjemmene er 3 for tuberkulosetruede barn, 1 i Sponviken tilhørende Sarpsborg sanitetsforening, 1 i Idd som drives av Østfold søndagsskolekrets og 1 på Åsebråten i Glemmen. Disse disponerer tilsammen over 63 plasser.

I Våler i Skiptvet ligger Våk skolehjem for forsømte gutter, tilhørende fylkets 4 byer, med plass for 40 gutter.

Bad tilgjengelige for almenheten finnes foruten i byene, i Spydeberg, Eidsberg, Hvaler og på Ørje, i alt 10 bad. Særskilt skolebad finnes bare i Halden 1, i Sarpsborg 2, på Moss 1, og i landdistriktsene bare ved 2 skoler i Spydeberg. I Fredrikstad bader skolebarna hver måned i det kommunale bad.

Vaksinasjonen. Der blev i Østfold i 1929 i alt foretatt 3144 vaksinasjoner, herav 420 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 3089. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der er i alt holdt 87 helserådsmedlemmer. I 71 tilfelle er besluttet innleggelse av tuberkuløse etter tuberkuloselovens § 6. Videre er der i henhold til beretningene utdelt barselbidrag etter loven om forsorg for barn av 1915 til 20 mødre, nemlig til 2 i Halden, 7 i Fredrikstad, 1 i Moss, 2 i Borge, 4 i Tune og 4 i Rygge.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinalmeningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlegsfieber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septæmi.	Penfigus hos nyfødte.	Rosen.	Kusma.
Halden stadsdistrikt	-	1	-	-	4	2	20	4	2	-	-	-	11	1
Sarpsborg	-	-	-	-	2	7	4	-	-	-	4	-	13	1
Fredrikstad stadsfysikat	-	2	-	-	-	7	30	2	-	-	22	-	24	2
Moss stadsdistrikt...	2	-	-	-	-	1	6	2	2	-	1	-	10	1
Spydeberg	-	-	-	-	1	1	11	-	-	-	-	-	8	-
Skiptvet	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-
Rakkestad	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Eidsberg	-	-	-	-	2	2	111	2	-	1	4	-	13	-
Aremark	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Rødenes og Øymark	-	-	-	-	-	2	23	-	-	2	-	-	2	-
Idd	-	-	-	-	5	-	11	2	-	1	-	-	11	1
Skjeberg	1	-	-	-	3	3	1	-	-	1	1	-	12	2
Hvaler	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Borge	-	-	-	-	-	3	3	4	-	-	-	-	6	-
Tune	-	-	-	-	1	4	3	-	-	-	1	-	12	-
Glemmen	1	4	-	-	-	18	44	-	-	1	2	-	24	2
Råde	1	2	-	-	1	1	6	-	-	-	-	-	5	2
Rygge	2	-	-	-	-	5	18	-	-	-	-	-	6	-
Hobøl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	4
Tilsammen	7	10	-	-	28	57	293	16	4	8	37	-	165	17
Antall dødsfall	-	2	-	1	3	1	1	-	1	8	12	-	7	-

Sundhetstilstanden opgis i lægenes beretninger å ha vært god eller meget god i alle fylkets distrikter.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Tyfoidfeber optrådte med i alt 7 tilfelle, hvorav 2 i Moss, 1 i Skjeberg, 1 i Glemmen, 1 i Råde, hvor smitten antagelig var medført fra England, og 2 i Rygge hos to piker som tjente i et hus hvor fruen tidligere har hatt samme sykdom og mistenkes for å være basillbærer, uten at det dog har vært mulig å påvise dette med sikkerhet. Av paratyfus er i alt meldt 10 tilfelle, hvorav 2 i Råde med sannsynlig smitte fra Glemmen hvor der var 4 tilfelle av samme sykdom. Mulighet for smitte etter den store epidemi i 1927 er fremdeles tilstede men påbud om pasteurisering av melken er ikke funnet praktisk gjennemførlig i disse landdistrikter. Man har innskrenket sig til å la utgå offentlig opfordring til å koke all melk straks sykdom har vist sig. I Fredrikstad var det 1 tilfelle blandt byens befolkning og 1 tilfelle ombord på et skib på havnen, antagelig smittet i Hamburg. I Fredrikstad er melkepasteuriseringen oprettholdt siden epidemien i 1927.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt har ikke vist seg i fylket i årets løp. Heller ikke epidemisk encephalitt.

Akutt poliomyelitt optrådte med 28 tilfelle hvorav 3 med dødelig utgang. Tilfellene var spredt over de fleste distrikter og nogen sammenheng mellom de enkelte tilfelle kunde ikke påvises.

Av skarlagene feber er meldt 57 tilfelle fordelt over alle fylkets lægedistrikter.

sykdommer.

Kikkhoste.	Influensa.	Længsitt og broukitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Lungebetende, kruipos.	Plevritt.	Tuberkulose i lunogene.	Tuberkulose i andre organer.	Gilkfeber.	Malaria.	Gastroenteritt, akutt.	Slakkb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis medfødt.	Gonorré, urettit.
62	797	859	21	19	23	27	2	28	-	113	38	-	9	-	35
121	813	574	38	28	25	8	14	-	130	58	-	2	-	20	
21	1240	967	54	39	25	43	36	-	197	35	1	5	-	40	
15	522	373	25	28	17	5	1	16	-	108	19	-	1	-	16
3	79	184	1	12	3	1	16	-	39	8	-	-	-	3	-
.	74	89	-	10	2	2	5	-	10	10	-	-	-	1	-
27	192	191	9	35	2	10	1	10	-	24	20	-	-	-	10
16	471	997	54	54	57	21	5	32	-	41	65	-	-	-	34
54	59	74	6	2	2	2	1	4	-	18	6	-	-	-	-
30	14	95	18	4	2	10	2	3	-	3	5	-	-	-	-
58	278	326	6	15	15	10	3	5	-	36	16	-	-	-	3
34	486	327	85	41	22	22	4	9	-	51	18	-	-	-	5
.	88	70	2	11	13	4	.	3	-	12	.	-	-	-	1
34	288	341	34	20	10	17	.	7	-	57	19	2	-	-	1
51	654	645	72	41	35	11	2	17	-	128	25	1	1	-	10
33	1065	999	34	33	32	26	3	27	-	188	39	.	.	2	12
39	528	407	26	34	32	23	3	12	-	55	6	.	.	-	4
6	281	243	18	18	6	6	3	15	-	64	12	1	2	-	7
.	56	71	1	6	1	1	.	-	-	6	4	-	1	-	-
604	7985	7832	454	450	324	249	34	259	-	1280	408	3	20	5	202
6	60	16	90	103	4	163	37	5	-	4	-	-	-	1	-

Meslinger har hatt forholdsvis liten utbredelse i dette år, fra samtlige distrikter er bare meldt 293 tilfelle.

Av difteri er meldt ialt 16 tilfelle uten dødsfall.

Influenta og akutte katarrer i åndedreftsorganene opptrådte særlig i årets første måneder, men forårsaket ingen større epidemier undtagen i *Borge* og *Glemmen* hvor sykdommen var nokså utbredt.

Barselsfeber er meldt fra 7 distrikter med i alt 8 tilfelle. En jordmor i hvis praksis i de siste år er forekommet flere dødsfall av barselsfeber blev av vedkommende helseråd nektet å praktisere i $\frac{1}{2}$ år.

Tuberkulose. Der er i årets løp anmeldt og innført i tuberkuloseproto-kollene 319 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 282 i 1928 og 309 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen oppgitt for 317, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

	Antall tilfelle.	Pct.		Antall tilfelle.	Pct.
Under 15 år.....	13	4.1	40–49 år	34	10.7
15–19 «	47	14.8	50–59 «	25	7.9
20–24 «	84	26.5	60 « og over.....	15	4.7
25–29 «	50	15.8			
30–39 «	49	15.5		317	100.0

I årets løp er der innlagt 56 syke i tuberkulosehjem og sykehus etter tuberkuloselovens § 6, mot 82 i 1928 og 46 i 1927. Forholdet i de enkelte distrikter vil sees av tabell 10 i hovedberetningen.

Sykdommen synes etter lægenes beretninger i det store og hele å holde sig uforandret. Fra *Eidsberg* og *Aremark* skrives at den synes å være i tiltagen. Tuberkulosenavn er nu i full virksomhet overalt i fylket.

Skolebarnsundersøkelse er foruten i samtlige byer også innført i de fleste landdistrikter. Bare fra *Rakkestad*, *Rødenes* og *Øymark*, *Råde* og *Høgsl* meldes at slike undersøkelser ennå ikke er iverksatt, men de er under forberedelse.

Omstående tabell viser dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikt i de 3 siste år.

Av veneriske sykdommer blev av lægene i 1929 meldt 25 tilfelle av syfilis, 202 tilfelle av gonorré og 3 tilfelle av ulcus molle, tilsammen 230 tilfelle mot 319 i 1928.

Av skabb meldtes i 1929 403 tilfelle mot 399 i 1928 og 287 i 1927.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Halden: Boligforholdene er fremdeles mindre gode, særlig hvad små leiligheter angår. Innen byen har der ikke vært nevneverdig nybygging, derimot er der bygget endel utenfor bygrensen i de tilstøtende strøk av Idd og Berg. Med hensyn til drikkevannsforsyning, kloakknett og renovasjonsforhold er der i årets løp ingen nevneverdige forandringer skjedd. Der er kommet endel nye anlegg av vannkloster. I anledning av melkekontrollen har der i årets løp vært gitt ganske mange pålegg av helserådet. Melkestellet synes i det hele å være bra. (*F. Walther.*)

Sarpsborg: Boligforholdene er fremdeles vanskelige. Der bygges men ikke nok og de nye leiligheter blir dessverre meget ofte optatt av utenbysboende og våre egne barnerike familier kan ikke skaffes passende boliger. Det kommunale bad kan glede sig ved øket søkering. Det er naturligvis langt fra at hvert voksent individ får et bad om uken, men tendensen er opadgående. Alle nødsarbeidere og arbeidsledige får gratis et bad om uken og dette benyttes i stor utstrekning. Byens

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Halden stadsdistrikt.....	5	7	3	4	6	8	3	7	2	4	6	8
Sarpsborg ——	4	8	7	9	9	5	8	7	5	8	9	5
Fredrikstad stadsfysikat	8	14	12	9	12	12	7	12	11	6	9	11
Moss stadsdistrikt.....	3	8	5	3	6	1	-	6	5	3	3	-
Spydeberg	1	2	1	3	1	-	1	2	1	1	1	-
Skiptvet	3	2	5	3	2	2	3	2	3	-	2	1
Våler	2	3	.	5	6	6	1	3	-	4	5	5
Rakkestad	10	20	7	16	7	15	9	14	6	16	5	12
Eidsberg	-	3	3	-	1	1	-	3	1	-	1	-
Aremark	1	2	3	2	2	7	1	1	2	2	2	7
Rødenes og Øymark	12	8	5	8	6	4	10	7	4	7	6	3
Idd	1	5	2	7	6	8	1	5	2	4	6	5
Skjeborg	3	2	2	4	3	4	3	1	2	2	2	3
Hvaler	6	8	7	7	7	5	3	7	7	4	5	5
Borge	8	5	7	3	3	4	5	5	5	3	2	4
Tune	9	6	9	9	8	9	8	4	6	7	7	8
Glemmen	7	5	8	7	4	7	5	4	7	6	2	3
Råde	4	7	4	6	4	7	2	5	3	6	2	6
Rygge	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	87	115	90	105	98	107	65	95	72	83	75	88

matforsyning er godt organisert. Der er tilstrekkelig tilgang av kjøtt og flesk, som dessverre blir forhandlet på åpent torv 2 ganger ukentlig. Myndighetene har enda ikke fattet beslutning om torvhall som er blitt utredet av en komite. Er omsetningen av disse matemner i hygienisk henseende høiest dadelverdig, så står omsetningen av melken i byen på et højt nivå. Vi har et stort meieri, og melkeutsalgene er hygienisk innrettet. (*H. Løken.*)

Moss: Boligbygging er det fremdeles lite av. Heldigvis ser det ut til at interessen for å skaffe byen mere betryggende drikkevann er tiltagende og forhåpentlig vil noget bli foretatt i den sak i 1930. (*P. Nyquist.*)

Spydeberg: Boligforholdene er for det meste gode overalt. Ved og omkring jernbanestasjonen er der i de senere år bygget en hel del mindre og større hus «stasjonsbyen», hvor også boligforholdene er gode. Vannforsyningen er mindre god både her og forsvrig i bygden, hvor der mest benyttes åpne brønner. Kostholdet er gjennemgående godt. Av industrielle bedrifter — når undtas en del små sagbruk — finnes så godt som ingen. Edrueighetstilstanden er god. (*K. Lundh.*)

Rakkestad: Boligforholdene er bedret meget de senere år ved nybygg både rundt omkring på bondegårdene og i stasjonsbyen rundt Rakkestad jernbanestasjon. Alle bondegårder får sitt drikkevann fra private brønner. Husene i stasjonsbyen får sitt drikkevann som trykkvann fra tre bassenger, men dette vann er ikke av god beskaffenhet, idet det til sine tider kan være uklart og illeluktende. Kloakknettet i stasjonsbyen er planlagt som følge av at den bymessige bebyggelse blev for stor før den blev underlagt regulering. Kloakken går for største delen som åpen grøft, et i hygienisk henseende meget uheldig forhold, da det stillestående kloakkvann i den varme årstid ofte utbreder stank. Den eneste måte å bedre stasjonsbyens drikkevannforsyning på, er anlegg av et felles vannverk. Men hittil har de interesserte huseiere sammenkalt til møte av bygningskommisjonens styre, på grunn

av de dårlige tider, uttalt sig imot å yde de økonomiske ofre som er nødvendig for å bedre drikkevannsforsyningen og rette på de uheldige kloakkforhold. Flere hus-eiere har laget dype brønner, hvis vann ved håndpumper eller automatisk virkende elektriske pumper bringes inn i husene. Dette vann er klart, godt smakende, men noget hårdt. (*H. Walther.*)

Rygge: Arbeidsforholdene er fremdeles dårlige. Det synes dog å bedres så smått. Det er fremdeles megen arbeidsløshet med derav følgende vanskeligheter. Der er lite boligbygging. De hygieniske forhold i tettbebyggelsen om Moss er som før mindre tilfredsstillende både med hensyn til vannforsyning, kloakkforhold og renovasjon idet det kun er på Jeløen der er sørget for kloakker og tildels også for vannforsyningen. (*Fr. Mørch.*)

II. Akershus fylke.

Fylket er delt i 16 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Krækstad	266.57	9 771	Enebakk	268.69	3 362
Frogner	280.54	12 006	Sørum	443.61	12 083
Oppgård	32.51	5 048	Lillestrøm	357.28	26 336
Aker	438.23	85 902	Nittedal	187.11	4 315
Bærum	187.53	26 831	Nes	635.73	10 174
Asker	106.93	10 022	Eidsvoll	447.82	12 376
Aurskog	428.60	5 168	Nannestad	340.72	4 407
Høland ¹⁾	823.34	6 744	Hurdal	284.38	1 882

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægens opgaver ved utganen av de 3 siste år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke-pleiersker.	Apotek.	Eksamert apotek-personale.
1927	171	52	92	62	22	50
1928	191	59	93	48	22	51
1929	197	68	90	51	22	51

Av lægene var 1 fylkeslæge og 16 distriktslæger. 111 av lægene var bosatt i Aker, hvor også en stor del av Oslolekene praktiserer. Antallet av jordmødre er mer enn tilstrekkelig for behovet. De efter hvert opdukkende fødeavdelinger og fødehjem gjør behovet for jordmødre mindre. Opgaven over antall sykepleiersker gjelder alle distrikter undtagen Aker, hvorfra opgave ikke er meddelt. Se forøvrig tabell 1 i hovedberetningen.

¹⁾ Herunder Romskog herred av Østfold.

S y k e h u s. I Akershus hadde man ved utgangen av 1929 7 sykehus for kirurgiske, indremedisinske og epidemiske patienter med tilsammen 746 plasser, hertil kommer et epidemilasarett i Drøbak, som ikke har vært i drift i de siste år, og 2 militære sykehus, ett på Oscarsborg og ett på Gardermoen.

A v t u b e r k u l o s e h j e m hadde fylket ved utgangen av 1929 7 med plass for 187 patienter. Videre er der ved Stensby sykehus på Eidsvoll en tuberkuloseavdeling på 14 plasser. I fylket ligger også Grefsen tuberkulosehjem tilhørende Oslo kommune, og medregnet under Oslo kommunale sykehuser.

T u b e r k u l o s e s a n a t o r i e r. I Akershus ligger N. K. S. folkesanatorium på Grefsen med plass for 136 patienter, herav en barneavdeling på 18 senger, Vardåsen i Asker, tilhørende Oslo kommune, med i alt 274 plasser, herav 124 for barn, og Glittre sanatorium i Hakadal med 167 plasser og Glittre arbeidshjem for tuberkuløse med 30 plasser.

S i n n s y k e a s y l. I Asker ligger Akershus fylkes sinnsykeasyl, Blakstad, med 235 plasser, 140 for menn og 95 for kvinner. Under Blakstad asyldirektørs ledelse er en stor kvinnekoloni på Stav med 62 plasser og dens underavdeling Skjeten med 20 plasser. Videre har man statens sinnsykeasyl på Gaustad, som nu er utvidet til å kunne ta imot ca. 600 patienter, Oslo kommunes sinnsykeasyl på Dikemark i Asker med 635 plasser og dr. Dedichens privatasyl i Østre Aker med 58 plasser. For sinnsyke utenfor asylene er der i fylket en rekke kolonier, delvis med rum for uroanfall, og tildels med bad. Maksimumsbelegget er 20 patienter. Koloniene finnes særlig i Sørumsand, Aurskog, Eidsvoll og Nes distrikter. Der forpleies henimot 600 patienter for offentlig regning, den overveiende del fra Oslo. Ved et par steder har sådan pleie vært drevet i 2 slektledd.

I Bærum ligger statens pleiehjem for åndssvake med 180 plasser, likeså statens pleiehjem for epileptikere med 60 plasser og Godthåb rekonvalesenthjem med 70 plasser. For vanføre har man Sofies Minde i Skådalen med 36 plasser, og på Jesseim ligger Østafors blindehjem med 12 plasser.

Fylket hadde ved utgangen av 1929 30 gammelhjem med tilsammen 1059 plasser.

Der er i fylket 4 mødregehjem med 106 plasser og 38 barnehjem med tilsammen 977 plasser. I årets løp har sanitetsforeningen i Østre Bærum åpnet et hjem for tuberkulosetruede barn i Holtekilen med 40 senger. For tuberkulosetruede barn har man dessuten Marie Dehlis Minde med plass for 40 barn.

B a d. Der finnes bad tilgjengelige for almenheten i Kråkstad, Aker, Bærum, Lillestrøm, Nes og Eidsvoll. I de øvrige distrikter derimot finnes ingen offentlige badeinnretninger. I Kråkstad, Oppegård, Aker og Nittedal er der spesielle skolebad ved tilsammen 8 skoler.

V a k s i n a s j o n e n. Der blev ifølge lægenes beretninger vaksinert i alt 5003 personer, herav 69 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 2871. I enkelte kretser hvor der er få barn foretas nu vaksinasjonen bare hvert annet år. Nogen ulemper eller sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meddelt.

Der er i 1929 holdt 107 helserådsmøter. Av saker behandlet vedkom 118 innleggelse i tuberkulosehjem etter tuberkuloselovens § 6. I 6 distrikter er der ifølge distriktslægenes opgaver bevilget barselsbidrag til i alt 81 mødre etter loven om forsorg for barn av 1915, nemlig til 3 mødre i Kråkstad, 5 i Frogn, 70 i Aker, 1 i Asker, 1 i Enebakk og 1 i Eidsvoll.

Sundhetstilstanden betegnes i lægenes beretninger som god eller meget god i alle distrikter undtagen i Høland hvor distriktslægen betegner året i epidemisk henseende som et rekordår med hensyn til ondartethet. Dette skyldes vesentlig den alt overskyggende poliomyelitepidemi som ikke dominerte med sine mange tilfelle, men med sin uhyggelige dødsprocent.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Tyroidfeber viste sig med 1 tilfelle i *Frogner* og 1 i *Asker*. Intet dødsfall.

Av paratyfus er i alt meldt 16 tilfelle uten dødsfall. Herav var foruten 1 enkelt tilfelle i hvert av distriktena *Frogner*, *Aurskog* og *Sørums*, 7 i *Bærum* uten innbyrdes forbindelse og 6 på en større gård i *Høland*, hvor der samtidig optrådte en meget ondartet sykdom innen den store grisebestand på gården. Smittekilden er såvidt man kan se av lægenes beretninger ikke i nogen av tilfellene påvist med sikkerhet.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt optrådte med 1 tilfelle i *Aker* og 1 i *Nes*.

Epidemisk encephalitt har også i dette år vist sig i *Nes* med 2 tilfelle, hvorav det ene med dødelig utgang. I *Eidsvoll* like på grensen mot *Nes* optrådte også 1 tilfelle. Dessuten er meldt 1 tilfelle fra *Aker* og 1 fra *Sørums*, ingen av disse tilfelle endte dødelig.

Akutt poliomyelitt optrådte med i alt 32 tilfelle hvorav 9 dødsfall. Sykdommen var spredd over en rekke distrikter men dominerte i *Høland*, hvor en epidemi begynte med første tilfelle i november 1928, fortsatte i årets første halvdel

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyroidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Moslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Fyæmi, sephæmi.	Pemfigus hos nyføtte.	Rosen.	Kusma.	Kikhoste.
Kråks tad	-	-	-	-	-	9	32	-	-	-	1	2	6	3	24
Frogner	1	1	-	-	-	5	55	-	-	-	2	-	17	-	9
Oppgård	-	-	-	-	-	51	41	-	-	-	-	-	5	-	6
Aker	-	-	1	1	4	226	304	41	-	2	1	1	48	28	272
Bærum	-	7	-	-	2	82	70	23	-	1	1	2	37	41	11
Asker	1	-	-	-	1	1	94	51	-	-	2	2	6	-	49
Aurskog	-	1	-	-	1	-	23	-	-	-	-	-	4	2	3
Høland ¹⁾	-	6	-	-	12	3	3	-	-	-	-	-	4	-	-
Enebakk	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	-	9	-	-
Sørums	-	1	-	1	2	-	14	5	-	-	-	-	8	2	2
Lillestrøm	-	-	-	-	1	45	103	-	-	2	-	-	37	6	74
Nittedal	-	-	-	-	1	1	1	10	-	-	-	-	2	6	2
Nes	-	-	1	2	4	5	10	2	-	2	3	-	12	12	34
Eidsvoll	-	-	-	1	1	7	62	-	-	2	3	-	18	-	7
Nannestad	-	-	-	-	1	29	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Hurdal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Tilsammen	216	2	5	32	438	841	137	-	12	13	4	215	100	493	
Antall dødsfall	-	4	1	9	1	-	2	1	5	27	1	9	1	1	3

¹⁾ Herunder tatt med Rømskog herred tilhørende Østfold.

nordover i begge bygder langs hovedveien og medførte 11 tilfelle med 5 dødsfall. Ved siden herav var det 1 tilfelle i *Rømskogen*.

Av skarlagens feber er meldt i alt 438 tilfelle. Sykdommen viste sig i de fleste distrikter, med flest tilfelle i *Aker*. I *Bærum* var det i oktober måned 43 tilfelle, de fleste av disse i familier i en begrenset del av bygden, som fikk sin melk fra et bestemt fjøs. De foretatte undersøkelser kunde dog ikke bringe smittekilden på det rene.

Av difteri er meldt i alt 137 tilfelle med 2 dødsfall, spredt over en rekke distrikter. Herav i *Aker* 41, hvorav igjen 19 i november måned i Bryn krets og på Ullevål sykehus. I *Bærum* var det 23 tilfelle hvorav en del på et Oslo kommune tilhørende barnehjem ved Stabekk. I *Nittedal* var det også nogen tilfelle på barnehjem tilhørende Oslo kommune og smitten skrev sig fra et barn som kom fra Oslo med nesedifteri. Fra *Asker* er meldt 51 tilfelle, i dette distriktet optrådte en utbredt epidemi blandt Oslobarn på Frelsesarmeens sommerkoloni. I *Nannestad* var det 4 tilfelle, begrenset til 2 hjem, smittekilden skrev sig visstnok fra Aker hvor et av de syke barn hadde vært på besøk.

Meslinger optrådte i de fleste distrikter med forholdsvis mange men mildt forløpende tilfelle. Fra *Eidsvoll* og *Nannestad* omtales den som epidemi i januar–februar og i *Aurskog* var i somtermånedene en epidemi jevnt utbredt over hele distriktet, men bare de færreste kom under lægebehandling. Fra fylket i sin helhet er meldt 841 tilfelle uten dødsfall.

Influenta var som vanlig nokså utbredt i vintermånedene, men syntes ifølge beretningen å ha hatt et forholdsvis lett forløp. I Høland var sykdommen meget utbredt. I fylket i sin helhet er meldt 9663 tilfelle med 39 dødsfall.

sykdommer.

Influensa.	Laryngitt og bronkit, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendise, krupes.	Plevritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Febbris undulans.	Gastroente- rit, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, envervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
461	470	13	39	8	7	2	18	.	12	88	50	-	.	.	10
454	634	29	49	30	3	1	25	.	.	195	22	-	.	.	7
431	421	13	5	20	4	1	5	.	.	64	11	-	.	.	1
3883	1824	163	155	129	220	10	84	.	.	544	76	-	23	3	61
1375	1214	81	74	42	20	-	30	1	.	321	32	6	7	.	36
216	336	16	44	19	17	1	4	.	.	45	22	-	.	.	12
212	128	8	13	10	5	1	6	.	.	40	11	-	.	.	.
214	75	17	12	5	4	5	2	.	.	19	23	-	.	.	.
84	65	1	26	7	6	2	13	.	.	33	11	-	4	.	.
152	208	23	36	11	15	1	6	.	.	39	19	-	2	.	10
817	1297	85	96	46	29	6	31	.	.	318	59	1	4	.	22
180	135	4	25	2	3	.	4	.	.	1	3	-	.	.	3
558	186	29	23	14	8	7	27	.	.	65	25	-	.	.	2
452	417	28	49	25	25	3	29	.	.	136	27	-	1	.	2
88	80	-	5	5	6	.	4	1	.	19	16	-	.	.	1
86	67	3	9	2	1	.	4	.	.	18	7	-	.	.	.
9663	7557	513	659	375	373	40	292	2	2	1945	414	7	43	3	167
39	10	76	132	9	194	58	6	-	.	21	.	-	1	1	-

Av febris undulans er meldt 2 tilfelle på Norges landbruksøiskole i Kråkstad distrikt.

Tuberkulose. I henhold til tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 i alt anmeldt 492 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 436 i 1928 og 440 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle var alder opgitt for 490, og disse fordele sig således på de forskjellige aldersklasser:

	Antall tilfelle.	Pct.		Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	25	5.1	40—49 år	40	8.1
15—19 «	41	8.3	50—59 «	24	5.0
20—24 «	99	20.2	60 og over	27	5.5
25—29 «	116	23.7			
30—39 «	118	24.1	I alt	490	100.0

I årets løp er der innlagt i tuberkulosehjem og sykehus i henhold til tuberkuloselovens § 6 111 patienter mot 110 i 1928 og 101 i 1927.

For øvrig henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Fra Kråkstad anføres at tuberkulosen synes å ha tiltatt adskillig i 1929. Der er i allfall anmeldt langt flere tilfelle enn i 1928. De syke må vente i månedsvis på plass i tuberkulosehjemmet. Dette klager også distriktslægen i Frogn over. En tuberkuløs mor må gå uker og måneder og stelle sine barn før hun kan komme inn i tuberkulosehjem. I Aker anmeldtes 219 nye tilfelle. Ved årets utgang var der i Aker kjent 630 tuberkuløse. Herav var 10 pct. isolert i tuberkulosehjem rundt om i forskjellige distrikter. Antallet av tuberkuløse holder sig nogenlunde konstant, men i forhold til folkemengdens vekst er der tilbakegang. Helserådet driver en hjelpestasjon med egen tuberkulosesøster. I Bærum er anmeldt 54 nye tuberkuløse. Der er også helserådet i full sving siden flere år tilbake med hjelpestasjonsvirksomhet. Såvel Aker som Bærum kommuner stiller sig meget velvillig med hensyn til bevilgninger til disse stasjoner. I Aurskog, Nittedal og Hurdal er sykdommen forholdsvis lite utbredt. I Asker og Eidsvoll holder den sig uforandret. I Nannestad var det bare to nye tilfelle i årets løp — det minste antall siden tuberkuloselovens innførelse. I Lillestrøm går tuberkulosen sin gang uten merkbar avtagen. Den holder seg alltid til de tettbebyggede arbeiderstrøk, meget mindre på landsbygden. Av tuberkulose- og sanitetsforeninger, tildels også Røde Kors blir der ydet ganske store midler dels til innleggelse på private sanatorier, dels til barns anbringelse på barnehjem, dels til hjelp i hjemmene, og helsestrengene yder her et utmerket arbeide. På lignende måte drives arbeidet i de øvrige distrikter med bygdens læge som den ledende og i samarbeide med de humanitære foreninger. Der er organisert hjelpestasjoner i 10 av fylkets 29 herreder, og disse får bidrag, hittil direkte av fylkeskassen, men for fremtiden blir det av fylkets andel i Vinmonopolets skatt, porsjoner à kr. 300 inntil kr. 800. Det hele søkes såvidt mulig organisert overensstemmende med hovedstyret for hjelpestasjonsvirksomhetens plan, hvor dette lar sig gjøre uten å gjøre arbeidet for omstendelig og tungvint. Egentlig fart i tuberkulosearbeidet i fylket kan det ikke bli, før man får tilstrekkelig antall tuberkulosehjemsplasser. (Fylkeslægen.)

Skolebarnsundersøkelser er siden foregående år innført i flere herreder og under forberedelse i dé resterende. Om et års tid vil de efter fylkeslægens anførslær være i gang i samtlige kommuner.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i de enkelte distrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt								Dødsfall av lungetuberkulose							
	1927		1928		1929		1927		1928		1929					
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Kråkstad	6	5	2	5	4	3	5	4	2	5	2	2	2	2	2	2
Frogner	8	2	4	6	11	7	7	2	3	5	9	7	7	9	7	7
Oppgård	3	1	1	1	2	3	3	1	1	-	2	3	2	3	2	3
Aker	87	42	40	45	42	56	26	34	36	38	35	43	35	43	35	43
Bærum	13	18	11	18	10	14	6	14	8	18	7	11	7	11	7	11
Asker	5	5	5	4	2	6	4	5	5	4	1	5	1	5	1	5
Aurskog	2	2	1	-	1	1	2	2	1	-	1	1	1	1	1	1
Heland	4	-	2	4	2	4	4	4	-	1	3	2	2	2	2	2
Enebakk	3	-	4	1	4	3	3	-	1	1	1	1	1	1	1	3
Serum	5	5	7	5	6	12	5	4	7	5	5	12	5	12	5	12
Lillestrøm	18	19	14	23	15	12	18	14	11	19	10	8	10	8	10	8
Nittedal	1	3	-	2	3	2	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1
Nes	4	4	4	3	3	4	3	4	4	3	3	2	2	2	2	2
Eidsvoll	2	7	5	8	6	9	2	7	5	8	4	7	4	7	4	7
Nannestad	-	1	1	1	2	1	-	1	1	-	2	1	1	1	1	1
Hurdal	-	3	8	1	1	1	-	3	2	-	-	1	1	1	1	1
Tilsammen	111	117	104	127	114	138	84	96	88	110	85	109				

Veneriske sykdommer. Av lægene er i 1929 meldt 46 tilfelle av syfilis, 167 tilfelle av gonorré og 7 av veneriske sår, tilsammen 220 tilfelle mot 306 tilfelle i 1928. Opgaven over anmeldte tilfelle av veneriske sykdommer er ikke helt korrekt. Fra Aker klages således over at bare et fåttall av Oslo-lægene sender melding til helserådet om tilfelle av veneriske sykdommer. Mangelen på sykehusplass for venerisk sykdom gjør sig også fremdeles sterkt gjeldende.

Av skabb blev der i 1929 meldt 414 tilfelle mot 343 i 1928.

I Oppgård er der en spedalsk kvinne med blandet form av sykdommen.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Kråkstad: Boligene er tildels små og dårlige, mange bygget i jobbetiden, da der var stor innflytning til Ski især. Nu er der liten innflytning, snarere fraflytning, så der bygges lite for tiden. Bygningsloven er gjort gjeldende for store deler av Kråkstad og endel av Ås omkring Ås jernbanestasjon. Drikkevannsforsyningen er ikke tilfredsstillende på mange steder. Der er meget få trykvannsledninger, mest brønner og endel åpne dammer. Kloakkforholdene er mislige især i «Skibyen» hvor man slipper kloakkvannet ut i veigrøftene. Da dette nu forbydes av veivesenet, må vel huseierne endelig slå sig sammen om en ordning. Hittil har de vært uvillig til dette. Kommunen makter neppe å greie dette alene for tiden. I Ås har Vel-selskapet gjort begynnelsen til et kloakknett ved Ås jernbanestasjon med bidrag av huseierne og jernbanen. Renovasjonen besørger gårdeierne selv. Kostholdet er nokså bra. Der er god anledning til å få kjøpt melk, fisk, kjøtt og grønnsaker. Flaskemelk kjøres omkring fra meieriene. Fiskebiler og brødbiler farer omkring overalt. Edruelighetsforholdene må sies å være nokså bra, litt hjemmebrenning og gauking er der vel, men ikke meget. Renslighetssansen er nokså bra. Der er lite utøi. (E. Karud.)

Frogner: Foruten i Drøbak og ladestedene med sine byggebelter er den nye bygningslov gjort gjeldende omkring Vestby stasjon og i hele Nesodden herred. Dette vil sikkert bidra til bedre boliger, bedre drikkevann og større renslighet og orden i det hele. Spesielt i Nesodden bygges stadig en hel del nye beboelseshus. Mange av disse er oppført som hytter til sommerbruk, men er benyttet også om vinteren og har voldt adskillig ulempe og hygieniske misligheter. Hermed er det nu slutt. Drøbak har i årets løp fått utvidet sin vannbeholdning betydelig, den vil være tilstrekkelig mange år fremover. Rensligheten i distriktet må betegnes som god. En undtagelse gjør de i Bundefjorden beliggende «Langøene», hvor Oslo har sin søppelfylling; her synes forholdene i så henseende å være slette. En grunn hertil er vel også at Oslo i bolignødens tid har anbragt mange fattige familier på øene. (*Johnsen.*)

Oppgård: Boligforholdene kan ofte være mislige og helserådet har fortsatt å kondemnere dårlige hytter, men av økonomiske grunner må man gå forsiktig frem. Drikkevannsforsyningen er ikke tilfredsstillende. Et forslag til vedtekts: «at ingen grunn måtte bebygges med bygning til ophold for mennesker uten der til enhver tid er tilfredsstillende adgang til godt og tilstrekkelig drikkevann» — blev fastsatt i herredsstyret. Kloakkforholdene er ennu mindre tilfredsstillende. Edrueheten er bra. Rensligheten er i det store og hele upåklagelig. Utøsi ses ikke ofte, men der dukker hver måned op et og annet tilfelle av skabb. (*Müller.*)

Aker: Der er en betydelig byggevirksomhet, men den kan ikke holde skritt med den økende folkemengde som pr. 1/12 1929 utgjorde ca. 83000. Der er mange som bor under slette forhold, spesielt hytteboerne. Men der spores dog bedring. Den nye bygningslov trådte i kraft fra 1/1 1929 og er gjort gjeldende for hele Aker. Der er fremdeles adskillig arbeidsløshet. Fattigbudgettet er stort, men det viser sig dog i bedring. Drikkevannsspørsmålet er ofte vanskelig å løse. En stor del av bygden, særlig da i de høiere liggende strøk har ikke vannledninger. Ved bebyggelse forlanger den nye bygningslov at der skal være godt og tilstrekkelig drikkevann. I motsatt fall kan bebyggelse nektes. Dette har voldt oss mange vanskeligheter hvor der er brønner som i adskillig utstrekning viser seg å være dårlige. Grorudvassdragets utbygning er nu på det nærmeste ferdig. På Brandsfjell er opsatt et nytt reservoar for å skaffe vann til de høiere liggende strøk i Nordstrand sogn. Kloakkforholdene er også mange steder utilfredsstillende, idet det har vært umulig å følge etter med kloakker etter den delvis spredte bebyggelse. Kloakknettet utvides dog stadig. Der arbeides også med etter hvert å få lukket de åpne kloakkbekker. Den nye bygningslov har også her gitt midler til å hindre bebyggelse når der ikke kan skaffes tilfredsstillende kloakklopp. Renovasjonsforholdene er mange steder vanskelige. Der arbeides med å finne en tilfredsstillende ordning i form av faste tømningsplasser. Butikkforholdene blir bedre og bedre. Der er en rekke nye butikker som er helt ut tidsmessige. (*Kahrs.*)

Aurskog: Tross mangelen av offentlig bad er dog rensligheten gjennemgående god. Det er uhyre sjeldent selv blandt de fattiges ofte store barneflokk å påtreffe utøsi. (*E. Bryn.*)

Høland: De private boligforhold er upåklagelige. Også de fattige har fått bedre vilkår etter påtale gjennem helserådet. Boligloven er gjort gjeldende for det bymessig bebyggede strøk Bjørkelangen. Her er et utmerket vannverk, mens det ellers skorter på dette i andre deler av distriktet, hvor vann må hentes fra opkomme eller elv. Nogen tiltak er dog gjort enkelte steder for å rette på denne mangel. Kloakkvesenet er utilfredsstillende selv i det bymessige strøk Bjørkelangen, men terrengets beskaffenhet gjør at dette ikke i særlig grad kan rettes på grunn av de store omkostninger. (*F. Grimsgård.*)

Sørum: Boligforholdene har ikke gjennemgått nogen større forandring. Ullensaker helseråd har vært nødt til å skride inn mot en del forfalne og slett vedlikeholdte villaer på Kløfta. Der er inntrådt en forbedring i drikkevannsforsyningen i Ullensaker, idet der er igangsatt et nytt vannverk ved Jessheim, hvorved såvel Jessheim som Kløfta forsynes med rikelig og godt vann. Renslighetssansen kunde være adskillig bedre. Der forekommer ikke så få tilfelle av skabb. (*C. Michelet.*)

Lillestrøm: Der opføres mange nybygg mest i Lørenskog og Strømmen, tildels i Lillestrøm, for det meste små boliger for 1—2 familier. Fra eldre dato er der en hel del sundhetsskadelige sådanne, hvor helserådene har måttet gripe inn med forbud mot beboelse. I Lillestrøm og Strømmen er der kommunale drikkevannsledninger til de aller fleste hus, mens der i Lørenskog og de andre bygder ikke er sådanne. I Rælingen er der dog en privat vannledning til mange av beboerne, og dessuten har kommunen det siste år fått i stand en ledning i øvre Rælingen. Spesielt i Lørenskog er det vanskelig å skaffe brukbart drikkevann. Det samme gjelder bortføring av skylevann og avfall fra husene. I Strømmen har man gått i gang med å legge hovedkloakkledninger, der er godt fall til elven og forholdsvis lett å legge sådanne, mens det i Lørenskog er vanskelig å få ledet bort skylevannet. Under den nu rådende arbeidsløshet er visstnok for en stor del ernæringen mangelfull. Edrueelighetsforholdene er heller ikke alltid gode, der brukes visstnok adskillig gaukesprit og hjemebrent. (*Mossige.*)

Nes: «Årnesbyen» har et bra vannverk fra en skogsjø. Den øvrige del av bygden er henvist til vann fra de to store elver, der er rikt på colibaciller, eller fra gårdsbrønner, som heller ikke er tilfredsstillende. Der savnes i høi grad en kloakk for stasjonsbyen Årnes, tegninger hertil er anskaffet men penger mangler og foreløpig må bekken «Drogga» brukes som kloakk; den stinker slemt i sommertidene. Kostholdet er i almindelighet bra på de store gårder men arbeidsfolk, spesielt skogsarbeidere lever meget på kaffe og brød og salt flesk. Hjemmebrenning florerer fremdeles og stadig leser man i avisene om politiets gode kup hos hjemmebrennere. Det synes som den høie pris på det lovlige brennevin er til hinder for utryddelsen av hjemmebrenningen som jo skaffer en billig rus, idet prisen ligger omkring kr. 3,50 pr. flaske. Renslighetssansen synes absolutt å være tiltagende. Det er nu meget sjeldent å se lus hos patienter, hvilket tidligere ofte hendte. De fleste større gårder har anlagt elektrisk opvarmede bad. (*S. Kjølstad.*)

III. Oslo by.

Den trykte beretning fra Oslo helseråd gir en utførlig fremstilling av sundhetstilstanden og de hygieniske forhold i byen. Man skal derfor i nærværende publikasjon innskrenke sig til å nevne enkelte punkter, og for øvrig henvise til helserådets egen årsberetning.

Oslo bys flateinnhold utgjør 1629 hektar. Folkemengden var ifølge Oslo kommunale statistiske kontors folketelling 1 desember 1928 252 981.

Medisinalpersonalet var i Oslo følgende:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotek-personale.
1927.....	349	257	105	200	30	143
1928.....	377	280	91	200	31	140
1929.....	375	276	92	200	31	136

Av lægene var 17 offentlig ansatt. Antallet av privatpraktiserende læger, tannlæger og jordmødre opplyses å være tilstrekkelig, likeså antallet av sykepleiersker.

Der er ansatt læge ved hver av byens folkeskoler foruten det nødvendige antall spesiallæger og 9 sykepleiersker. Skolebarnene blir regelmessig undersøkt. Der er likeledes opprettet en skoletannklinikks hvor der for tiden er ansatt 17 tannlæger.

Flertallet av byens befolkning, ca. 72 pct., er i henhold til sykeforsikringsloven sykeforsikret i kretssykekassen eller andre godkjente sykekasser, og er således sikret lægehjelp og økonomisk støtte i sykdomstilfelle.

Forsorgsvesenets patienter og Pensjonsinnretningens alderdomspensjonister har, etter at bylægeinstitusjonen blev ophevet i 1924, adgang til fritt lægevalg. Lægehjelpen betales av kommunen etter en med lægeforeningen særlig opprettet tariff.

Sykehus. Oslo hadde ved utgangen av 1929 13 sykehus med tilsammen 3665 plasser. I årets løp er Diakonisseanstaltens sykehus blitt utvidet med 80 plasser. Dr. Lindboes klinikks med 35 plasser blev nedlagt høsten 1929. Oslo kommunale sykehus, som for størstedelen er beliggende utenfor byens grenser, hadde ved utgangen av 1929 2340 senger, når pleieavdelingene for gamle ikke medregnes. Foruten disse sykeplasser disponerer Oslo kommune over 60 senger på andre sykehus, nemlig 20 på Røde Kors' klinikks, 10 på Diakonisseanstaltens sykehus, og 30 på Diakonhjemmet i Aker.

Oslo kommunale tuberkulosesanatorium, Vardåsen, ligger i Asker og har plass for 274 patienter, 150 voksne og 124 barn. For tuberkuløse har man dessuten ca. 300 plasser ved Oslo kommunale sykehuser. Kommunen disponerer altså ialt over 574 senger for behandling av tuberkulosepatienter.

Endelig kan nevnes at der ved Rikshospitalet er en tuberkuloseavdeling med 18 senger. Se forøvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen for riket.

Sinnssykeasyl. Oslo kommunale sinnssykeasyl, Dikemark i Asker, kan ta imot 635 patienter, 272 menn og 363 kvinner. Beliggende i byen har man Oslo hospitals asyl for kvinner med 63 sykeplasser, dessuten finnes i den kommunale lægevakt 6 plasser for midlertidig anbringelse av sinnssyke. Dessuten disponerer Oslo over 70 plasser ved Lier asyl.

Foruten kvinneklinikken med 125 plasser tilhørende staten fantes i Oslo 2 kommunale fødehjem, nemlig Vøienvolden fødehjem med 21 plasser og en mindre avdeling på 8 senger til forpleining av fødende ved Krohgstøtten sykehus. Dessuten har man dr. Benestads private fødselsklinikks med 13 plasser og en fødeavdeling ved Betanien klinikks med plass for 8 fødende.

Av andre anstalter har Oslo et skolehjem for **v a n f ø r e** med 26 plasser, en offentlig skole for **d ø v e** med 62 plasser, en offentlig skole for **b l i n d e** med 65 plasser, et blindehjem med 33 plasser og Torshov offentlige skole for **å n d s - s v a k e**.

I Oslo finnes 4 **m ø d r e h j e m** med plass for 101 mødre og 14 **barne - h j e m** med tilsammen 425 plasser. Av barnehjemmene er spebarnhjemmet i Åkebergveien med 40 plasser for barn fra tuberkuløse hjem og Veslehjemmet med 21 plasser for barn med medfødt syfilis.

For tuberkulosetruende barn driver dessuten Oslo N. K. S. barnehjemmet Marie Dehlis Minde ved Grorud, som kan motta 40 barn, og Brusetskollen og Vangen friluftskole ved Hvalstad med plass for 60 større barn.

Oslo hadde ved utgangen av 1929 32 **g a m l e h j e m** med 1140 plasser.

Gjennem Oslo pensjonsinnretning blir alle gamle som trenger det — under visse betingelser — hjulpet, likeledes invalider. Pensjonsinnretningen yder også hjelp til mødre med barn som ikke har nogen forsørger.

Der er i Oslo 7 kommunale **b a d** og 1 privat bad: Kurbadet. De kommunale bad har i 1929 tilsammen levert 859 879 bad mot 829 146 i 1928. Kurbadet har i 1929 vært benyttet av 39 775 personer. Ved desinfeksjonsanstalten (tilhørende helserådet) er der i 1929 levert 13 479 avlussningsbad, omtrent alle i forbindelse med desinfeksjon. Dessuten er 7 personer som kom fra Sverige eller Danmark underkastet badning og desinfeksjon i henhold til midlertidig lov om foranstalter mot munn- og klovesyke.

Ifølge beretning fra Oslo folkeskoler er der i skoleåret 1928—29 tatt i alt 225 605 bad, 111 478 av gutter og 114 127 av piker. Pr. elev faller der henholdsvis 10,0 og 10,4 bad. I skoleåret 1927—28 blev der tatt gjennomsnittlig 10,6 bad pr. elev.

V a k s i n a s j o n e n. Der blev i 1929 foretatt 3320 vaksinasjoner, herav 410 revaksinasjoner. Av de 2910 førstegangs vaksinerte var 2464 med kjent anslag, av de revaksinerte 89. Størstedelen av vaksinasjonene blev foretatt ved offentlig foranstaltning på helserådets kontor eller på folkeskolene. Der er meldt 3 tilfelle av encephalitt etter vaksinasjonen, hvorav 2 dødsfall.

Der er i 1929 holdt 16 helserådsmøter. Åv saker behandlet kan nevnes 357 innleggelsjer av tuberkuløse etter tuberkuloselovens § 6. 12 fartøier er karanteneundersøkt. I henhold til loven om forsorg for barn av 1915 har 177 mødre med barn søkt helserådet om barselbidrag. I 1928 var antallet av mødre som fikk bidrag i anledning av nedkomsten 137, i 1927: 117 og i 1926: 141.

F ø d s l e r. Fra læger og jordmødre er der i 1929 innkommet til helserådet fødselsmeldinger på 3265 levendefødte barn og 149 dødfødte, mot henholdsvis 3202 og 128 i 1928. Av de levendefødte barn var 946 i 1929 og 957 i 1928 født av utenbys mødre som bare opholdt sig i Oslo for nedkomstens skyld, og disse er for en stor del ikke innført i fødselsregistret for Oslo. For oplysninger angående fødsler for øvrig henvises til kap. 16 og tabell 11 i hovedberetningen for riket.

D ø d s f a l l. Blandt byens hjemmehørende befolkning inntraff i 1929 2924 dødsfall mot 2847 i 1928.

Oversikten på næste side viser dødelighetsforholdene i Oslo fra 1871. Helserådets opgaver er her lagt til grunn for beregningen, og disse omfatter til og med 1926 inntrufne dødsfall i Oslo.

År.	Antall dødsfall.	Middelfolkmengde	Døde pr. 10 000 levende.	År.	Antall dødsfall.	Middelfolkmengde	Døde pr. 10 000 levende.	År.	Antall dødsfall.	Middelfolkmengde	Døde pr. 10 000 levende.
1871—75	7 956	358 290	222.1	1896—1900	17 607	1 048 452	167.9	1921—25	14 603	1 292 387	113.9
1876—80	10 129	478 823	211.5	1901—1905	17 054	1 128 894	151.7	1926	2 826	254 890	110.9
1881—85	11 995	620 869	198.2	1906—1910	15 546	1 171 861	132.7	1927	2 921	253 763	115.1
1886—90	15 062	631 187	217.9	1911—1915	16 258	1 249 181	130.1	1928	2 847	253 227	112.4
1891—95	15 099	827 037	182.6	1915—1920	16 448	1 293 912	127.1	1929	2 975	253 279	117.5

Om hvorledes dødeligheten har stillet sig blandt menn og kvinner innen de forskjellige aldersklasser vil man finne opplysninger, foruten i Oslo helseråds beretning, også i Statistisk Årbok for Oslo by, utgitt av det kommunale statistiske kontor. Dødsfallenes fordeling på de forskjellige årsaker vil sees av tabell 4 i hovedberetningen for riket.

Sundhetsstilstanden. Skarlagensfeber og influensa viste i årets løp adskillig økning, likesom også paratyfus, akutt poliomyelitt, difteri og rosen viste en del flere tilfelle enn i 1928. Idet man henviser til tabellen over de epidemiske sykdommer nedenfor og til helserådets trykte beretning for 1929, skal her bare omtales enkelte sykdommer.

Av tyfoidfeber anmeldtes 3 tilfelle (4 i 1928). Der døde 1 mann. Paratyfus B: 34 tilfelle (14 i 1928) med 6 dødsfall.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt. 2 tilfelle (3 i 1928) med 1 dødsfall. Vedkommende var elev av døveskolen, og alle skolens elever blev gjennem helserådet profylaktisk vaksinert mot sykdommen.

Epidemiske

År.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinalmeningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septæmi.	Penfigus hos nyfekte.	Rosen.	Kusma.	Kikhøste.
1929.															
Januar	-	3	-	-	-	22	97	7	-	1	-	-	18	29	116
Februar	-	1	-	-	-	18	91	6	-	-	-	-	15	12	51
Mars	-	-	-	-	-	9	112	10	-	-	-	-	24	8	16
April	1	2	1	-	1	13	104	3	-	-	-	-	32	5	14
Mai	-	-	1	-	2	22	105	1	-	-	-	-	33	6	21
Juni	-	3	-	-	1	11	52	3	1	-	-	-	26	4	13
Juli	-	-	-	-	-	11	9	6	1	-	-	-	13	-	9
August	-	10	-	-	3	18	12	11	-	-	-	-	27	3	15
September ..	-	10	-	-	1	51	13	16	-	-	-	-	20	6	12
Oktober	-	1	-	-	6	70	32	30	-	-	-	-	27	1	37
November ..	1	-	-	-	1	57	29	14	-	-	-	-	22	3	38
Desember ..	1	3	-	-	-	46	27	23	-	-	-	-	18	-	20
Hele året	3	34	2	-	17	348	683	130	2	1	6	1	275	77	362
Antall dødsfall	1	6	1	-	4	2	1	1	-	7	46	-	6	-	-

A k u t t p o l i o m y e l i t t. 17 tilfelle (4 i 1928) med 4 dødsfall. Den 31te august mottok helserådet en skrivelse fra overlægen ved epidemiavdelingen på Ullevål, hvor han omtalte 3 tilfelle som muligens eller sannsynligvis må henregnes til poliomyelitt. De var alle døde av respirasjonslammelse uten andre lammelser, når undtas en som også hadde meget svake tegn på sveglammelse. Overlægen mente dog at de ikke burde medtas i ukelisten og de er derfor heller ikke medtatt her. Hvad mulig smittekilde angår er oplysningene meget sparsomme. 2 av de angrepne var kort tid før de blev syke kommet fra steder utenbys, hvor det hadde vært vært poliomyelitt. En 4 år gammel gutt som blev syk i oktober hadde vært ute og lekt sammen med barn hvis barnepike fikk poliomyelitt nogen dager før han selv ble angrepet. I samme gård hvor den angrepne gutt bodde hadde 8 måneder i forveien en 6 år gammel pike hatt samme sykdom. En 40 år gammel mann, innlagt i oktober hadde hatt poliomyelitt også i 1905 og var blitt lam i benene etterpå.

S k a r l a g e n s f e b e r. Oslo helseråd har den 5 januar 1928 fattet følgende beslutning: «Avsondringen ved skarlagensfeber kan heves etter 4 uker uansett om det finnes skalling, såfremt det ikke er komplikasjoner tilstede som kan medføre særlig smittefare. For isolasjon i hjemmet forlanges som før eget værelse, men derimot ikke lenger egen pleierske. Skolebarn o. l. fra hjem, hvor skarlagensfeber er optrådt, holdes hjemme en uke, såfremt de ikke har hatt sykdommen.» Den 3 mai 1929 fattet imidlertid helserådet tilleggsbeslutning om at scarlatinapatienter skal holdes avsondret — utover ovennevnte tidsrum — sålenge det er skalling. Det ser foreløpig ut som den forkortede isolasjonstid gir anledning til flere «return-cases» enn tidligere. Det anmeldtes 348 tilfelle mot 179 i 1928. 2 dødsfall.

D i f t e r i. 130 tilfelle (49 i 1928). Kun kliniske tilfelle er som vanlig medregnet. Der døde 1. Av de anmeldte patienter er endel fra forskjellige barnehjem. Fremgangsmåten likeoverfor difteri har vært som ifjor.

M e s l i n g e r. 683 tilfelle (684 i 1928) med 1 dødsfall.

sykdommer.

Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Broncho- pneumoni	Lunge- betændelse, krupps.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastrone- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle)	Syfilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
7806	1492	468	78	30	85	2	18	4	132	75	3	43	-	183
3488	1020	113	64	48	53	2	20	-	86	53	3	36	2	153
527	696	37	66	30	61	1	17	-	202	41	2	27	4	156
227	788	24	60	16	67	-	15	-	219	70	2	29	-	145
126	719	31	65	37	56	1	25	-	134	57	-	31	6	204
90	573	17	66	26	50	3	16	3	107	63	1	32	-	141
47	288	11	40	18	48	1	12	1	104	31	1	26	4	241
44	313	14	41	17	53	5	9	-	90	50	2	40	-	280
172	679	15	45	33	58	-	17	-	137	61	5	34	2	211
194	593	31	48	27	40	1	25	-	177	80	1	38	3	212
177	761	21	50	19	56	3	21	-	147	82	2	25	-	214
246	841	40	41	24	52	-	21	-	100	61	2	26	-	167
18 124	8763	817	654	325	679	19	216	8	1635	724	24	387	21	2257
73	20	146	341	10	341	60	3	1	7	-	-	6	2	-

K i k h o s t e. Det anmeldtes 362 tilfelle (1015 i 1928). Ingen dødsfall. Det er fortsatt med profylaktisk vaksinasjon mot kikhoste gratis for Oslofolk.

I n f l u e n s a. Det anmeldtes 13124 tilfelle (4290 i 1928) med 73 dødsfall. De fleste tilfelle i de 3 første måneder av året.

T u b e r k u l o s e. I tuberkuloseregistret for Oslo blev i 1929 innført 722 nye tilfelle mot 661 i 1928. Som døde er utgått 383 (352 i 1928) som symptomfri 216 (208 i 1928) og som fraflyttet byen 115 (102 i 1928). I registret stod ved årets utgang 1408 menn og 1388 kvinner, tilsammen 2796. De anmeldte tilfelle av tuberkulose i 1929 fordeler sig således på de forskjellige aldre:

	Antall tilfelle.	Pct.		Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	36	5.0	50—59 år	43	6.0
15—19 «	105	14.5	60 « og over.....	40	5.5
20—29 «	277	38.4			
30—39 «	158	21.9	Tilsammen	722	100.0
40—49 «	63	8.7			

I henhold til tuberkuloselovens § 6 og Justisdepartementets rundskrivelse av 16 desember 1901 er for å hindre sykdommens utbredelse av helserådet fattet beslutning om innleggelse i sykehus eller tuberkulosehjem 357 ganger (317 i 1928), nemlig 235 menn, 121 kvinner og 1 pike. Også i år er praktisk talt alle de nyanmeldte tilfelle underlagt helserådets kontroll, idet som før alle innleggelsjer i sykehus, tuberkulosehjem og sanatorier skjer gjennem avdelingen. For øvrig henvises til helserådets årsberetninger, hvor man vil finne utførlig omtale av tuberkulosearbeidet i Oslo.

Nedenstående oversikt viser utviklingen i tuberkulosedødeligheten i Oslo.

År.	Tuberkulose i alt.		Lunge- tuberkulose.		År.	Tuberkulose i alt.		Lunge- tuberkulose.	
	Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.	Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.		Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.	Antall dødsfall.	Pr. 10 000 levende.
1871—1875	1 651	45.5	1 269	35.0	1911—1915	2 899	22.5	2 242	17.9
1876—1880	2 131	39.8	1 688	31.6	1916—1920	2 604	20.1	2 110	16.3
1881—1885	2 487	39.6	1 994	31.8	1921—1925	2 300	17.8	1 831	14.2
1886—1890	2 498	35.6	1 986	28.3	1926	368	14.4	306	12.0
1891—1895	2 947	35.0	2 333	27.7	1927	416	16.4	352	13.9
1896—1900	3 709	34.6	2 874	26.8	1928	411	16.2	347	13.7
1901—1905	3 348	29.8	2 574	22.9	1929	401	15.8	341	13.4
1906—1910	3 061	25.9	2 442	20.7					

Som det fremgår av nevnte tabell har nedgangen vært meget sterkt, idet den samlede tuberkulosedødelighet er sunket med 64 pct. og lungetuberkulosedødeligheten med 60 pct.

Sammenligner man Oslo med hele riket (se hovedberetningene 1923 og 1929 kap. 10), vil man finne at Oslo, som i forrige århundrede stadig lå over gjennomsnittet for hele landet, senere har ligget under dette. Her må dog tas i betraktning det forhold at dødsårsaksstatistikken til og med 1926 er gjort op etter be-

gravelsesstedet og ikke etter hjemstedet, således at endel tuberkuløse fra Oslo som dør på sanatorier og pleiehjem utenfor byen ikke er blitt tatt med i statistikken for byen. Nogen vesentlig innflydelse på dødelighetskvotientenes høide kan dog dette forhold ikke antas å ha.

Ved beregning av den samlede tuberkulosedødelighet for Oslo har man imidlertid ikke tatt hensyn til de forskyvninger som har funnet sted i tidens løp i befolkningens sammensetning etter kjønn og alder. Et riktigere bilde av bevegelsen vil derfor nedenstående oversikt gi, hvor man har beregnet tuberkulosedødeligheten blandt menn og kvinner i de forskjellige aldersklasser:

	Antall dødsfall av tuberkulose pr. 10 000 innbyggere.												
	1881— 85	1886— 90	1891— 95	1896— 1900	1901— 1905	1906— 10	1911— 15	1916— 20	1921— 25	1926	1927	1928	1929
<i>Menn.</i>													
0—1 år...	62.8	65.5	65.2	69.1	31.3	29.8	35.4	28.2	26.7	18.0	20.6	-	20.1
1—4 - - -	41.0	46.8	41.0	40.8	30.4	20.4	22.4	18.1	15.4	10.5	17.1	6.4	2.3
5—9 - - -	24.0	28.8	21.0	23.0	17.4	10.7	9.9	9.1	6.3	11.4	7.0	6.1	6.2
10—14 - - -	16.3	12.3	15.2	14.4	12.3	12.2	6.7	5.7	5.4	4.4	3.3	5.6	1.2
15—19 - - -	22.8	24.8	30.8	26.1	27.4	28.3	20.0	23.1	20.9	10.5	13.6	11.8	16.1
20—29 - - -	52.2	51.9	43.7	41.5	45.7	37.7	31.7	27.1	27.8	23.1	30.9	27.5	22.9
30—39 - - -	55.3	44.4	43.3	38.5	38.9	34.1	29.6	27.1	22.9	24.0	27.2	24.6	26.8
40—49 - - -	52.7	39.7	41.5	37.0	36.3	31.2	29.3	28.8	18.5	15.0	21.1	21.6	24.1
50—59 - - -	55.8	48.8	47.8	50.9	29.9	31.2	26.5	22.0	22.3	17.1	17.5	17.1	17.7
60—69 - - -	62.7	64.0	52.8	52.0	38.0	37.0	34.7	22.9	23.8	17.6	8.7	18.7	20.0
70—79 - - -	58.1	41.7	38.9	44.1	25.5	24.7	28.1	14.8	13.0	13.5	13.1	28.7	9.4
80 og over..	18.9	13.5	55.0	28.9	21.3	19.6	4.3	4.2	-	17.1	-	14.6	14.2
Tilsammen	42.5	89.4	37.3	36.0	30.4	26.7	23.7	21.3	19.8	16.1	19.6	18.8	18.4
<i>Kvinner.</i>													
0—1 år...	48.6	64.9	62.8	68.5	32.8	16.8	29.4	26.3	24.3	20.0	34.0	51.2	21.1
1—4 - - -	47.8	40.6	43.2	46.9	29.7	19.7	19.3	15.3	14.4	8.9	13.6	8.8	9.3
5—9 - - -	20.4	24.3	21.8	21.4	17.3	13.2	9.4	8.1	5.1	8.1	8.2	6.1	3.8
10—14 - - -	24.6	27.6	18.4	22.9	23.9	16.3	12.8	11.5	8.9	5.4	6.7	3.4	3.5
15—19 - - -	26.4	29.7	29.6	31.4	34.2	33.6	26.7	27.6	26.0	16.3	18.5	13.3	20.4
20—29 - - -	37.4	31.7	34.5	32.2	37.4	33.5	26.5	25.3	23.7	21.9	25.3	24.6	21.7
30—39 - - -	49.0	33.9	35.1	37.7	35.0	33.6	26.3	21.7	15.4	11.7	13.4	16.8	15.2
40—49 - - -	43.8	30.3	35.5	33.4	24.8	24.0	20.7	16.2	13.1	13.0	7.8	12.3	13.3
50—59 - - -	41.1	35.0	31.6	30.5	23.9	18.7	18.6	16.0	10.8	11.2	7.5	8.6	5.2
60—69 - - -	38.2	36.4	34.0	30.8	20.1	22.6	19.9	13.9	14.5	8.4	7.5	8.4	9.3
70—79 - - -	26.9	19.4	36.1	44.2	29.6	23.6	16.8	12.0	12.2	5.4	12.1	10.2	18.2
80 og over..	22.5	11.2	25.5	11.7	14.4	18.6	18.6	8.1	5.7	-	-	-	6.1
Tilsammen	37.2	32.4	33.1	33.5	29.3	25.3	21.4	19.0	16.1	13.1	13.9	14.1	13.1

Veneriske sykdommer. Fra de praktiserende lærer og sykehusene er tilsammen anmeldt 2689 nye tilfelle av veneriske sykdommer (3466 i 1928) nemlig av blennorrhagier 2257 (2795 i 1928), bløt chanker 24 (30 i 1928), erhvervet syfilis 387 (629 i 1928), og medfødt syfilis 21 (12 i 1928). Av de anmeldte nye tilfelle er 242 behandlet i sykehus, nemlig for blennorrhagi 98 menn og 46 kvinner, bløt chanker 3 menn, erhvervet syfilis 48 menn og 36 kvinner, samt for medfødt syfilis 5 gutter og 6 piker. 3 av de anmeldte syfilistilfelle er smittet ad andre veier enn kjønnsdelene (4 i 1928), idet infeksjonsstedet hos 1 mann er tunge og hos 2 menn leben. Ingen av de innkalte smittekildene nektes å la sig undersøke. 1 kvinne lot seg undersøke av privat læge. Hun var syk. 3 ganger var

efterforskning av de opgitte smittekilder forgjeves. 22 menn mente sig smittet utenbys; de fleste sjømenn smittet i fremmede havner. I 6 tilfelle har hustruen oppgitt mannen og i 2 tilfelle mannen hustruen som smittekilde. Av samtlige undersøkte er ved helserådets foranstaltning i henhold til sundhetsloven 46 menn og 32 kvinner innlagt i sykehus (72 menn og 69 kvinner i 1928). 390 menn (463 i 1928) hvorav 83 med syfilis (109 i 1928) er henvist til ambulatorisk spesialbehandling hos dr. med. Krefting for helserådets regning. 105 kvinner og barn (141 i 1928) er ambulatorisk behandlet på helserådets kontor av den kvinnelige læge. Av disse led 47 av syfilis. Dessuten har mange gamle patienter gått til fortsatt behandling. I henhold til formannskapsbeslutning av 6 desember 1899 er dårlig bemidlede venerisk syke som gratis behandles ambulatorisk ved helserådet også tilstått fri medisin. Det er anmeldt 3 tilfelle av reinfeksjon med syfilis hos menn, som tidligere har vært salvarsanbehandlet. 50 menn og 4 kvinner er henvist til innleggelse gjennem lægevakt og forsorgsvesen, fordi innleggelse ikke var begrunnet i fare for utbredelse av smitte til andre. En del av de i helserådet frivillig fremmøtte har tilhørt fremmede kommuner og er etter undersøkelse henvist til rette sted. 2 ganger har man tilskrevet politiet for å få hjelp til opsporing av smittekilden. Til andre helseråd er det skrevet 13 ganger angående smitteoplysninger. For forbrydelse mot straffelovens § 155 («Den som med kunnskap eller formodning om å lide av smittsom kjønnssykdom ved legemlig omgjengelse eller utuktig forhold smitter eller utsetter nogen for smitte, straffes med fengsel inntil 3 år») er i 1929 anmeldt 4 menn og 5 kvinner. Ingen dømt. For forbrydelse mot straffelovens § 357 («med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder straffes den som overtrer de her i riket ved lov eller i henhold til lov gitte forskrifter, siktende til forebyggelse eller motarbeidelse av smittsomme sykdommer eller til den almindelige sundhets beskyttelse») er anmeldt 138 menn og 18 kvinner. Herav blev 3 menn dømt.

Av s k a b b blev der i Oslo i 1929 meldt 724 tilfelle mot 649 i 1928.

På Rikshospitalet har der i en årrekke vært forpleiet 2 spedalske kvinner, hvorav den ene døde høsten 1929.

Angående de hygieniske forhold i Oslo i 1929 henvises til sundhetsinspektørenes rapporter i helserådets beretning for dette år.

IV. Hedmark fylke.

Fylket er delt i 24 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av følgende oversikt:

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Hamar stadsdistrikt	1.15	5 965	Åsnes.....	637.47	6 295
Ringsaker.....	898.55	12 881	Våler.....	697.10	4 543
Nes.....	176.85	4 000	Elverum.....	1 301.93	11 531
Vang.....	534.29	14 651	Trysil.....	2 962.01	7 076
Romedal.....	1 101.10	20 600	Åmot.....	1 322.15	4 699
Sør-Odal.....	514.41	7 747	Stor-Elvdal.....	2 108.80	4 479
Nord-Odal.....	500.33	5 811	Rendal.....	3 232.81	3 681
Vinger.....	500.12	7 891	Alvdal.....	2 160.91	4 719
Eidskog.....	643.12	6 796	Tynset.....	1 023.90	3 760
Brandval.....	510.39	4 546	Tolga.....	2 076.01	3 869
Grue.....	888.71	6 830	Engerdal.....	2 202.51	1 440
Hof.....	417.61	3 435	Kvikne.....	1 156.78	1 353

Medisinalpersonalet i Hedmark fylke var ifølge distriktslægens oppgaver ved utgangen av de siste 3 år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamint. apotek- personale.
1927.....	72	31	77	61	16	33
1928.....	69	37	78	60	16	33
1929.....	72	38	75	60	16	34

Av lærer var 1 fylkeslæge, 1 stadsdistriktslæge og 23 distriktslærere. Der var 4 lærer ansatt ved fylkessykehustet og 3 ved Sanderud asyl. Av jordmødrerne var 59 offentlig ansatt og 16 privatpraktiserende. Der var utenfor anstaltene 60 sykepleiersker fordelt rundt om i distriktena, bare i Hof fantes ingen sykepleierske. Forøvrig henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehuss. I april åpnet Røde Kors en ny klinik på Hamar med 18 plasser. Foldals Verks sykehushus har ikke vært i drift i 1929. Fylket hadde ved utgangen av 1929 21 sykehuse med 450 plasser for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske sykdommer. Kirurgiske tilfelle behandles for det vesentlige på Hamar kommunale sykehushus og på fylkessykehustet. Fylkets epidemisykehushus ligger i Hamar og Kongsvinger med tilsammen 70 plasser. 9 av sykehusene var kombinert med tuberkulosehjem med plass for 139 tuberkuløse patienter.

Av rene tuberkulosehjem hadde fylket 4 med plass for 68. Tilsammen stod altså til rådighet for tuberkuløse 209 senger. Kirurgiske tilfelle av tuberkulose behandles vesentlig på fylkessykehustet.

Der er i fylket 3 tuberkulosesanatorier, Mesnaliens kursted med 48 senger, Gjøsegården med 26 senger og Bådshaug sanatorium ved Lillehammer med 19 senger. Det siste ble åpnet i 1929. Alle 3 anstalter var private. For øvrig henvises til tabell 1 og 2 i hovedberetningen.

Fylkets sinnssykeasyl, Sanderud sykehust, er autorisert for 319 patienter, men var i 1929 den hele tid overbelagt med op til 350. Den til sykehustet knyttede familiepleie var i god utvikling. Der var i Sør-Odal 5 og i Eidskog 1 koloni for sinnsyke med tilsammen 76 patienter, herav 29 fra Hedmark fylke og 47 fra andre fylker, derav 30 fra Oslo. Inspeksjonen av disse kolonier var som før under ledelse av Sanderud sykehust med en fast ansatt inspektør.

I Åsnes ligger statens kuranstalt for alkoholikere, Hovelsåsen, med plass for 20 menn. I Stange er der et vanførehjem med plass for 26, og på Hamar en skole for døve med 50 plasser.

I fylket var der 33 pleiehjem for gamle med 1077 plasser og 11 barnehjem med ialt 208 plasser. Av disse er der 1 kommunalt barnehjem i Trysil på 20 plasser for underernært og tuberkulosetruede barn, og i 1929 åpnet Grue sanitetsforening et barnehjem for tuberkulosetruede barn med 26 plasser. For tuberkuløse og tuberkulosetruede barn finnes videre 4 sommerhjem, nemlig i Vinger, Ringsaker, Vang og Elverum.

Av bader tilgjengelige for almenheten hadde man i 1929 ialt 15, hvorav de 8 var selvstendige anlegg. Der var 11 skolebad, hvorav de 10 bare var for skolens elever.

Vaksinasjonen. I Hedmark blev der i 1928 foretatt 4482 vaksinasjoner, herav 5 revaksinasjoner, mot 1429 vaksinasjoner i 1928. Vaksinasjonen blir bare foretatt hvert annet år i de kretser hvor dette ansees forsvarlig og formålstjenlig. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der blev i 1929 holdt 94 helseråds møter. I 139 tilfelle blev besluttet innleggelse i sykehus etter tuberkuloslovens § 6. I 4 distrikter er der bevilget barselbidrag til ialt 9 mødre, nemlig til 3 i Nes, 3 i Brandval, 1 i Åsnes og 2 på Elverum.

Sundhetstilstanden var i årets første halvdel mindre god i Rendal, Alvdal og Tynset på grunn av en temmelig utbredt influensaepidemi. For øvrig betegnes den i lægenes beretninger som god eller meget god i alle distrikter.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 26 og 27.

Tyfoidfeber har ikke optrådt i fylket i årets løp.

Av paratyfus er fra Sør-Odal meldt 2 tilfelle med ukjent smittekilde og fra Vinger 4 tilfelle i Austmarka, hvor to voksne og to barn blev syke omtrent samtidig. Smittekilden blev ikke påvist.

Epidemisk encephalitt viste sig med 1 tilfelle i Åsnes.

Av akutt poliomelyelitt er i alt meldt 21 tilfelle med 5 dødsfall. Tilfellene var spredt over de fleste distrikter i fylket. Der kunde ikke i noget tilfelle påvises nogen sikker forbindelse mellom de enkelte sykdomstilfelle. Av de nevnte tilfelle var de 7 med 2 dødsfall i Sør-Odal hvor de optrådte spredt i bygdens utkanter uten påviselig forbindelse med hverandre innbyrdes eller med den samtidig forløpende epidemi i Høland.

Skarlagensfeber optrådte med 182 tilfelle hvorav 1 dødsfall, flest var det i Hamar, Vang og Romedal distrikt hvor sykdommen forekom spredt i Stange og begrenset til en skolekrets i Løten. I Alvdal holdt en lett forløpende epidemi sig i årets 3 siste måneder.

Av difteri er ikke optrådt nogen epidemi av betydning men spredte tilfelle, i alt 33 med 1 dødsfall.

Meslinger har i motsetning til foregående år hatt liten utbredelse, i alt er meldt bare 60 tilfelle.

Influenta optrådte i årets første 3 måneder med adskillige tilfelle i Hamar, Elverum, Rendal og Alvdal og Tynset. I de tre sistnevnte distrikter fikk sykdommen en stor utbredelse og forløp til dels meget alvorlig. Fra fylket i sin helhet er meldt 5311 tilfelle med 29 dødsfall.

Miltbrand viste sig med 1 tilfelle i Elverum hvor en dyrlæge blev smittet under obduksjon.

Tuberkulosen. Ifølge tuberkuloseprotokollen var der i 1929 innført 264 tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 262 i 1928. De nyanmeldte tilfelle fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

	Antall tilfelle.	Pct.		Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	22	8.3	40—49 år	29	11.0
15—19 «	33	12.5	50—59 «	16	6.1
20—24 «	49	18.5	60 og over	16	6.1
25—29 «	47	17.8			
30—39 «	52	19.7	I alt	264	100.0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 135 mot 121 i 1928.

Tuberkulosen synes å være i tilbakegang i Hamar, Grue, Alvdal og Kvikne, holder seg uforandret i Brandval og Rendal og viser tegn til øket utbredelse i Våler. Fra Tolga skrives: «De tuberkuløse husepidemier gjør sig fremdeles gjeldende såsandt der ikke sørges for isolasjon av de smitteførende i tide. Et eksempel vil belyse dette forhold: På en gård døde i 1925 en 32 år gammel mann av lungetuberkulose. Høsten 1927 viste tuberkulinundersøkelsene i dette hjem at samtlige 9 mennesker i hjemmet var tuberkuloseinfisert (den yngste 11 år gammel). I januar 1929 får så husets eldste sønn (25 år gammel) manifest lunge- ogstrupetuberkulose. Innleggelse i tuberkulosehjem blev avvist. Hjemmet er hygienisk sett meget godt. I løpet av 1929 er så følgende hendt i dette hjem: Den sykes mor, 40 år gammel tidligere tuberkuloseinfisert, fikk «Influenta» og knutrosen. Hun er nu symptomfrei. Tjeneren i hjemmet 32 år gammel, tidligere ikke tuberkuloseinfisert fikk også knutrosen, derefter positiv tuberkulinreaksjon. Han er også nu symptomfrei. Den sykes svoger — en ca. 21 år gammel gutt — fikk eksudativ pleuritt og har ligget syk 2—3 måneder. Nu positiv tuberkulinprøve og symptomfrei. Han var tidligere ikke tuberkuloseinfisert. Den sykes eneste barn har vært og er fremdeles syk på grunn av bronchialglandeltuberkulose. Nu sterkt positiv tuberkulinprøve. Det viser sig altså at av en husstand bestående av 9 medlemmer har 4 frembuft kliniske tegn på den smitte de har vært utsatt for. 3 av disse var før 1929 ikke tuberkuloseinfisert. Den fjerde var tidligere infisert. Av nye tilfelle av tuberkulose i hele distriktet er der i årets løp optrådt 16 tilfelle blandt tidligere smittede. 6 blandt tidligere ikke smittede og 1 blandt tidligere B. C. G. vaksinerte. Bortsett fra

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber	Paratyfus.	Cerebospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyemi, septikemi.	Perfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Hamar stadslægedistrikt	-	-	-	-	-	24	1	2	12	1	3	-	11	3
Ringsaker	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	21	-	21	-
Nes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	7	-
Vang	-	-	-	-	-	45	2	4	6	-	-	-	12	12
Romedal	-	-	-	-	-	66	-	-	-	-	-	-	22	-
Sør-Odal	-	-	-	-	7	2	-	-	-	2	-	-	6	1
Nord-Odal	-	-	-	-	-	13	9	-	-	1	-	1	9	47
Vinger	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	10	15
Eidskog	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	3	36
Brandval	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	3	-
Grue	-	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	12-1	1
Hof	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	5
Åsnes	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	5	101
Våler	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	7	36
Elverum	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	11	7
Trysil	-	-	-	-	2	-	-	6	-	-	-	-	6-2	45
Åmot	-	-	-	-	1	-	3	3	-	-	-	-	4	12
Stor-Elvdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-
Rendal	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	15	-
Alvdal	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	8	-
Tynset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tolga	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	4	-
Engerdal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Kvikne	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	-	6	-	1	21	182	60	33	-	14	16	2	185	358
Antall dødsfall	-	1	-	1	5	1	1	1	-	6	16	1	9	-

et tilfelle av tuberkuløs meningitt er samtlige tilfelle av malignt forløpende tuberkuløse optrådt blandt mennesker som var tuberkuloseinfisert før 1927. Dette synes å bekrefte den tidligere observasjon at immunitetsbegrepet ved tuberkulose er en meget dårlig grunnvoll å bygge tuberkulosearbeidet op på.

Den bærende idé i det forebyggende tuberkulosearbeide i distriktet bør derfor være: En målbevisst, konsekvent eksposisjonsprofylakse. Dette mål når man gjennem fortsatt tuberkulinundersøkelse av de ikke tuberkuloseinfiserte ($\frac{1}{3}$ av distriktets befolkning) og utstrakt røntgengjennemlysning av de tuberkulose-infiserte (ca. $\frac{2}{3}$ av distriktets befolkning). På denne måte kan man være på vakt overfor den tuberkulosesmitte som under miljøforholdene her lar sig bekjempe med stor sikkerhet. (S. Lunde.)

I august 1929 opnevnte fylkesutvalget en foreløpig tuberkulosenevnd for fylket inntil valg kunde bli foretatt av fylkestinget i 1930. Da der ikke blev stillet nogen penger til disposisjon for nevnden, kunde den ikke foreta annet enn å innsamle oppgaver og utarbeide forslag til fylkestinget. Der var pr. 1 januar 1930 i fylkets 30 bygder 22 tuberkulosenevnder, 2 særuddannede helsesøstre og i 18 bygder 35 distriktsøstre, som var til hjelp for nevndene. Fylket har to tuberkulosefond, det gamle på kr. 40 065,93 og det nye på kr. 64 666,65. Tuberkulinundersøkelser og vaksinasjon med Calmettes vaksine blev fortsatt under ledelse

sykdommer.

Kilhoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Lungebetendelse, kropes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lunge.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Fébris undulans.	Gastroenteritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Gonorré, uretritt.	
-	577	233	21	29	18	10	-	6	-	-	23	-	-	-	-	
10	415	436	11	49	25	10	-	17	-	-	45	31	-	-	8	
-	82	121	3	18	3	1	-	4	-	-	36	20	-	-	-	
7	519	366	48	100	39	7	1	11	-	-	49	11	-	-	7	
95	684	1084	57	84	41	15	-	26	-	-	124	49	-	-	9	
44	52	120	4	15	8	-	-	5	-	-	21	16	-	-	3	
22	36	180	3	46	12	7	-	14	-	-	43	40	-	-	-	
14	164	315	8	22	5	13	-	-	-	-	34	10	-	-	-	
38	164	380	47	18	7	15	-	-	-	-	34	32	-	-	2	
9	104	113	-	15	3	9	-	-	-	-	19	-	-	-	-	
70	145	287	11	22	14	10	-	-	-	-	15	8	-	-	3	
-	40	219	7	8	13	5	-	3	-	-	2	4	-	-	3	
86	419	273	13	41	26	10	-	18	-	-	232	38	-	-	6	
81	241	226	7	57	11	12	-	4	-	-	65	37	-	-	-	
7	621	833	27	54	12	13	-	-	-	-	93	16	-	-	7	
2	108	36	21	34	11	3	-	2	-	-	12	18	-	-	-	
30	270	343	46	19	13	16	-	6	-	-	42	3	-	-	3	
-	97	129	12	6	5	5	-	4	-	-	35	8	-	-	1	
-	181	106	10	3	6	7	-	1	-	-	17	84	-	-	1	
-	89	86	1	3	-	-	-	1	-	-	36	-	-	-	-	
-	276	61	6	30	4	2	-	12	-	-	19	1	-	-	-	
6	24	53	33	10	3	6	-	3	-	-	-	14	-	-	-	
5	1	5	1	-	2	3	-	2	-	-	3	-	-	-	-	
6	2	15	9	3	-	-	-	2	-	-	4	-	-	-	-	
532	5311	5470	406	686	281	179	24	161	-	3	1003	397	2	5	-	62
2	29	13	87	115	2	154	56	3	-	-	13	-	-	-	-	-

av overlæge Scheel. Det foreløbige resultat av vaksinasjonene stiller sig efter de siste meddelelser om nye tuberkulosetilfelle inntil mars 1930 således:

Gruppe.	Tuberkulin-prøve.	Under-søkte.	Tuberkulose-tilfelle.	Pro mille tuberkulose.
I. Tidligere tuberkulos sykdom....	positiv	254	4	15.7
II. Tidligere ikke tuberkulos skydrom	positiv	974	13	13.5
III. Ikke vaksinerte.....	negativ	175	4	22.8
IV. Vaksinerte	negativ	1150	4	3.5

Hos 378 personer som dr. med. Heimbech i 1927 undersøkte i Sollia, herav 195 positive, 35 negative og 148 vaksinerte, er der hittil ikke forekommet noget tilfelle av tuberkulose.

Skolebarnundersøkelse er i årets løp utført i 17 bygder.

Tabellen på næste side viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lägedistrikter i de siste 3 år:

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Hamar stadsdistrikt.....	1	-	3	6	3	-	1	-	2	6	1	-
Ringsaker	9	4	5	9	3	6	8	3	4	7	3	4
Nes	1	1	2	1	3	-	1	-	1	1	1	-
Vang	11	12	5	17	5	5	8	9	3	13	4	3
Løten	5	6	11	12	14	21	2	6	7	10	12	13
Romedal	6	13	4	11	12	21	5	12	7	10	12	13
Sør-Odal	4	4	1	4	3	3	4	4	1	4	2	2
Nord-Odal	3	3	3	2	4	4	1	3	2	2	2	4
Vinger	2	5	10	3	6	7	1	5	6	3	6	6
Eidskog	6	6	6	5	6	6	4	4	5	3	6	6
Brandval	3	-	7	3	-	4	3	-	6	3	-	1
Grue	5	6	4	2	1	6	5	6	3	1	-	5
Hof	2	4	4	7	2	5	2	3	2	6	-	4
Åsnes	3	5	3	3	3	5	3	4	3	3	3	4
Våler	10	4	4	4	6	10	5	3	3	3	1	5
Elverum	9	7	15	7	11	5	6	5	10	7	5	5
Trysil	12	5	9	7	6	10	8	4	7	4	5	9
Åmot	4	5	1	4	1	4	3	3	1	4	1	2
Stor-Elvdal	-	3	3	5	3	2	-	2	2	5	1	2
Rendal	2	3	2	2	3	2	-	3	1	1	1	2
Alvdal	2	2	2	5	2	-	1	2	2	3	2	-
Tynset	6	4	2	3	3	6	2	4	2	1	2	5
Tolga	8	4	2	6	1	5	3	3	1	5	-	4
Engerdal	2	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1
Kvikne	1	2	-	-	2	-	1	1	-	-	2	-
Tilsammen	117	111	106	119	92	118	78	91	76	95	65	89

Av veneriske sykdommer er i 1929 meldt 5 tilfelle av syfilis og 62 tilfelle av gonorré tilsammen 67 mot 76 i 1928.

Av s k a b b blev meldt 397 tilfelle mot 339 i 1928.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Hamar: Antallet av arbeidsledige er noget mindre enn i forrige år på grunn av nogen økning i den industrielle virksomhet. Kloakkgravning om vinteren og gateoparbeidelse om sommeren er det eneste kommunen har å by den ledige arbeidskraft. Kloakkforholdene er som følge herav i jevnlig bedring og anlegg av vannklosetter økende da septiktanks ikke lenger kreves ved det moderne dobbelte kloakksystem. Renovasjonsforholdene er tilfredsstillende. Den offentlige kontroll med levnetsmidler foreståes av stadsdyrlægen. Edrueligheten er bedret siden forbundets ophevelse. Hjemmebrenning innen byen forekommer visstnok ikke, derimot måskje nogen import av hjemmebrent fra omliggende landdistrikter og denne vil formentlig fortsette så lenge de nuværende høie brennevinspriser opprettholdes. (*Lützow.*)

Ringsaker: Boligforholdene har bedret sig betydelig i den siste menneskealder. Der er nu bare ganske få igjen av de gamle husmannsplasser, nye er kommet i stedet. Mange hus er ellers bygget, dessverre helst på en liten tomt i nærheten av jernbanestasjonene, et forhold som ikke bare er av det gode og det i flere henseender. Den hjelp som det offentlige så beredvillig har ydet mange arbeidere og derved opmuntret dem til å starte nye bruk, har vært mere

velment enn hensiktssvarende. Der blev ikke satt som betingelse at huset blev bygget på et ikke for lite areal dyrkbar mark. Uaktet der er lagt store arealer med jord under kultur og der er kommet større industrielle bedrifter i de senere år, spesielt i Moelven er der også her i distriket stor arbeidsløshet. Man kan gå ut fra at denne ikke bare er forbıgående, men vil vedvare i den nærmeste fremtid, på grunn av den store tilvekst i befolkning i de siste desennier. Mens Ringsakers befolkning fra 1875—1900 avtok med ca. 300 i disse 25 år, tiltok den i de 2 10 år senere med respektive 630 og 1067 og fra 1920 til nu er der sikkert kommet 1000 til. Utvandringen er jo nu næsten stanset. (*K. Løken.*)

Nes: De økonomiske forhold i distriket synes tross de synkende kornpriser å være noget i bedring — takket være de gode årganger for jordbruksoppdraget i 1928 og 1929. Men daglønnen for arbeidsfolk er liten og der var adskillig arbeidsløshet omenn mindre enn de foregående to år. Dårligst stillet er de små selveiere som kjøpte sin jordflekk og bygget sine hus i dyrtiden. Et slikt lite selveierhjem med et par mål jord kom op i et kostende av 6—10 000 kr. Pengene var som regel lånt, ialfall for størstedelen. Da så nedgangstiden kom med lav daglønn og delvis arbeidsløshet blev stillingen for mange uholdbar, avdrag og renter kunde ikke betales og eiendommen solgtes ved tvang. Riktig nok er det mange som får kjøpt eiendommen tilbake for redusert pris og kommunen som har garantert for lånet i Arbeiderbruk- og Boligbanken får bære tapet. Der var endel nybyggere i 1929, men der er fremdeles husnød i distriket. Kostholdet er bra for gårdsbrukere, håndverkere, småbrukere og tildels også for husmenn, men selveierne med 1 à 2 mål jord lever dårlig, de må dessverre spare på kosten for å kunne klare avdrag og renter på sin boliggjeld. Edruelighetsforholdene er visstnok adskillig bedre nu enn de var da vi hadde forbud og «florissante» tider; da solgtes der «hjemmebrent» på mangfoldige steder, til stor skade for ungdommen især — nu er det etter sigende lite igjen av hjemmebrenning. (*Kr. Ree.*)

Sør-Odal: De siste par år har det vært liten nybygging av boliger. Der er ingen bolignød, men husleien nokså høi, optil kr. 40 pr. måned for 2 små rum og kjøkken. Sør-Odal kommune har i alt garantert i boligbanken og småbrukerbanken for 1½ million kroner. Mange låntagere greier dårlig sine forpliktelser, delvis på grunn av høie tomtepriser (kr. 200 pr mål) og mange får ikke fullført sine hus. Skarnes stasjonsby gikk over til egen byggekommune 17 desember 1928 og omfatter 130 bosteder og 655 mennesker, ca. $\frac{1}{10}$ av hele bygdens befolkning. Byggekommunen har foreløpig ikke maktet å få i stand noget ordnet kloakkssystem, der er anslått til ca. 40 000 kroner, men avsetter årlig et beløp til dette øiemed. Skarnes private vannverk skal i år skride til en betydelig utvidelse og forbedring, idet der med bibehold av den gamle 4 toms rørledning skal nedlegges en ny hovedledning med 6 toms stålrrør. Herved vil vannforsyningen bli mer enn tilstrekkelig for behovet og forhåpentlig vannet av bedre beskaffenhet enn hittil. Vannet er utpreget myrvann, nokså jernholdig, men fri for hygieneisk betenkkelige forurensninger, ifølge analyse av medisinalstyrelsens kjemiker i 1926. Dessverre nekter eierne av vannreservoaret å la ledningen føre over til bebyggelsen på den annen (nordre) side av Glommen, hvor befolkningen må nøye seg med brønner, hvorfra vannet ved elektrisk pumpe føres op i en trykkjele i kjelleren. Hvorvidt dette vil bli tilfredsstillende i lengden, får tiden vise. Av hensyn til vannspørsmålet er opførelsen av det vordende sykehjem utsatt i påvente av innhentede erfaringer fra det nylig igangsatte gamlehjem. (*O. Løken.*)

Trysil: Boligforholdene for distriket har i den senere tid gjennemgått en rivende utvikling, jevnt over finner man nybygg takket være den lette adgang

til boliglån. Jeg er imidlertid i tvil om den gode virkning, idet de beste småbruk snart huser de mest underernærte familier. Tidligere led befolkningen av misnøie med sin tilværelse i de altfor trange og dårlige boliger som takket være den såkalte stigende oplysning fikk all skyld. Nu lider den samme befolkning både sjæelig og legemlig idet de har måttet betale rummelighet med ernæringsknaphet. (*Schultz-Haudt.*)

Åmot: Levemåten og de hygieniske forhold er i de mere centrale deler av bygden i det store og hele god, men i utkantene av distriktet, spesielt i Osen og Slemdalen er boligforholdene dårlige og i enkelte tilfelle rent elendig. Det er her ingen sjeldenhets å se op til 12—14 personer bo størsteparten av sitt liv i en elendig, utett tømmerkoie bestående av 1 i høyden 2 rum. Det sier sig selv at tuberkulosen har lett for å gripe om sig under slike slette, uhygieniske forhold. Her er adskillig drikkefelldighet. (*L. Killringberg.*)

Rendal: Rensligheten er gjennemgående bra, dog er spytteuvesenet ennå ikke overvunnet, ennskjønt det er blitt meget bedre i ethvert fall for ungdommens vedkommende. Levemåten er og har alltid vært bra her i bygden, så sant folk har hatt arbeide så de har noget å leve av. At befolkningen mere og mere er gått over fra å spise flattbrød til å spise ovnsbrød synes å ha hatt en dårlig innflydelse på tennene, som gjennemgående er meget dårlige både hos store og små. En støtte for den antagelse at brødet har indflydelse på tennene er en liten isolert gren i Øvre Rendal, hvor flatbrødet benyttes meget. Her er tennene gjennemgående meget gode, det er ikke sjeldent å se voksne med feilfrie tenner hvilket ikke forekommer ellers i bygden. Boligforholdene er gjennemgående bra. Også skolelokalene er bra, men de fleste lider fremdeles av den mangel at drikkevannsforsyningen er utilfredsstillende. (*A. Smith.*)

Tolga: Boligforholdene er kanskje litt bedre nu enn før, forsåvidt som boligene utnyttes bedre og uthuftes bedre enn før. Drikkevannsforsyningen ved Tolga stasjon er forbedret idet «stasjonssiden» har fått nytt vannverk sammen med sykehuset. Kostholdet i hjemmene er basert på naturalhusholdning. D. v. s. melk og melkeprodukter samt kjøttmat spiller den vesentligste rolle. Frukt og grønnsaker blir det for lite av. Tannkaries er meget almindelig. Dette stemmer jo dårlig med det som forkynnes, nemlig at melkedrikning skulde virke forebyggende på tannkaries. Her trenges skolelæge og her trenges ennå mere skoletannlæge, men det som heter socialt arbeide er for tiden lammet under elendige økonomiske forhold. Det ser næsten ut som om pengesorgen overgår alle sorger i viktighet. Når man daglig har anledning til å se hvordan de økonomiske forhold ligger an i fjellbygdene, må man gi den gamle vismann rett som sa: «*Necessitas ante rationem est.*» (*S. Lunde.*)

V. Opland fylke.

Fylket er delt i 28 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folken. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folken. pr. 1/12 30.
Lillehammer stadsdistrikt.	2,92	5 436	Vardal.....	272,93	6 033
Gjøvik	—*	5 065	Østre Toten.....	415,08	9 406
Lesja	3 732,36	5 553	Vestre Toten.....	396,72	10 575
Lom	4 103,05	5 064	Lunner	290,48	4 504
Vågå	1 299,39	3 309	Jevnaker	154,57	4 219
Sel og Heidal	823,10	4 069	Gran	880,09	10 990
Nordre Fron	939,23	4 650	Søndre Land	758,20	6 054
Søndre Fron	565,32	3 125	Nordre Land	368,51	3 006
Ringebu	1 250,30	4 886	Torpa	561,82	2 464
Øyer	640,06	3 251	Sør-Aurdal	1 109,21	4 151
Gausdal	1 182,40	5 803	Nord-Aurdal	909,84	4 734
Fåberg	477,88	7 161	Etnedal	447,51	1 916
Biri	186,05	3 024	Nordre Valdres	2 073,82	4 156
Sneringdal	219,16	2 352	Øystre Slidre	869,50	2 519

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægens opgaver ved utgangen av de siste 3 år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotekpersonale.
1927.....	61	35	60	68	11	28
1928.....	63	36	62	62	11	29
1929.....	60	37	65	63	11	26

Av lægene var 29 offentlig ansatt: 1 fylkeslæge, 26 distriktslæger og 2 stads-læger. 7 av lægene var ansatt ved anstalter. Av jordmødrerne var 46 offentlig ansatt og 19 privatpraktiserende. Av sykepleiersker utenfor anstaltene var der 58 i landdistrikten og 5 i byene. Antallet av sykepleiersker var nogenlunde tilstrekkelig undtagen i Nordre Land hvor der ingen var, og i Gjøvik hvor der bare var 1. Derimot viser det sig, etterhvert som hjelpestasjonsvirksomheten og skolebarnsundersøkelsene kommer igang, å være stor og almindelig mangel på helseøstre, d. v. s. søstre med utdannelse i sosialt og forebyggende arbeide.

Sykehus. Fylket hadde ved utgangen av 1929 11 almindelige sykehus med 332 senger for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske sykdommer. 4 av sykehusene er kombinert med tuberkulosehjem, og Det felles kommunale sykehus på Gjøvik har en spesiell tuberkuloseavdeling på 8 senger. Fylket har dessuten 3 rene tuberkulosehjem med tilsammen 80 senger. Ved sykehus og tuberkulosehjem rådet man ved utgangen av 1929 i alt over 143 senger for tuberkuløse. Samtlige sykehus og tuberkulosehjem har vært godt belagt, tuberkulosejemmene tildels overbelagt.

I Opland ligger 2 private tuberkulosesanatorier, Kornhaug og Granheim, begge i Follebu, med plass til henholdsvis 52 og 55 patienter.

Forøvrig henvises til tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Fylkets sinnssykeasyl, Presteseter, har i budgettåret 1928—29 hatt et gjennomsnittsbelegg på 256, mens det autoriserte antall sykesenger er 191. Der er i Hedalen i Valdres 2 sinnssykekolonier og i Fåberg 2.

Av andre anstalter i fylket kan nevnes kuranstalten for mannlige alkoholikere på Eina, drevet av Blå Kors, med plass for 20. Ved Lillehammer ligger Skogsborg rekonesentjem for brystsvake med plass for 15. Ved fylkessykehøstet på Lillehammer er der en undersøkelsesstasjon for lungetuberkulose som har vært meget godt besøkt. Vestdistrikturen begynner i stigende utstrekning å benytte Glittre sanatorium som undersøkelsesstasjon. På Tonsåsen er der et sanatorium for svakelige barn med plass for 20, og på Østre Toten Julsrød skolehjem for unge piker utsatt av Oslo Vergeråd og forsorgsvesenet med 20 plasser og Toten skolehjem, Kraby, med 24 plasser.

Pleiehjem for gamle finnes i de fleste distrikter, i alt 31 gamlehjem med plass for 655 gamle, og av barnehjem finnes 3 med 63 plasser.

Bad. I fylket var der ved utgangen av 1929 12 bad tilgjengelige for almenheten, herav var 7 selvstendige bad, 4 kombinert med skolebad og 1 med sykehusbad. Ved 7 skoler var der innrettet bad kun til bruk for elevene, men flere av disse benyttes lite, tildels fordi de er upraktisk innrettet.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi.-sephæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.	
Lillehammer stadsdistrikt.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	503	
Gjøvik —“—	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	
Lesja	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	
Lom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	17	
Vågå	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	
Sel og Heidal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	
Nordre Fron	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3	
Søndre Fron	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	
Ringebu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	
Øyer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6	
Gausdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	19	
Fåberg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	95	
Biri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	7	
Snerthingdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	
Vardal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	
Østre Toten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	5	
Vestre Toten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	31	
Lunner	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
Jevnaker	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	97	
Søndre Land	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	
Nordre Land	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
Torpa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	
Sør-Aurdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
Nord-Aurdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	15	
Etnedal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
Nordre Valdres	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	18	
Øystre Slidre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	8	
Tilsammen		-	-	-	-	10	49	440	7	-	18	21	-	225	390
Antall dødsfall		-	-	2	-	3	2	1	-	-	21	11	-	14	-

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 foretatt 1364 vaksinasjoner herav 1 revaksinasjon, mot 3574 i 1928. I de fleste distrikter vaksineres kun hvert annet år. Noget sykdomstilfelle i tilknytning til vaksinasjonen er ikke meldt.

Der blev i 1929 holdt 101 helseråds møter. Av saker behandlet var 79 innleggelsjer av tuberkuløse i henhold til tuberkuloselovens § 6. I 6 distrikter blev der bevilget barselbidrag til i alt 19 mødre i henhold til lov om forsorg for barn av 1915, nemlig til 2 på Lillehammer, 2 i Gausdal, 3 i Fåberg, 2 i Biri, 9 i Gran og 1 i Nord-Aurdal.

Sundhetsstilstanden betegnes som jevnt god i 18 distrikter. I Valdresdistriktsene, Torpa, Toten, Vardal, Snertingdal og Biri var den mindre god i første halvår, i Lesja visstnok i det hele år. Fra de fleste av disse ti distrikter berettes om influensa, meslinger, kusma, kikhoste, erysipelas og streptokokkinfeksjoner som har voldt adskillig sykelighet, fra Nordre Aurdal om en utbredt lungebetennelse i en grend og fra Øystre Sildre og Lesja om epidemi av angina flegmonosa.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

sykdommer.

Kikhoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Fehris undulans.	Gastroente- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonoré, uretritt.
2	354	261	28	17	13	5	5	5	-	-	125	-	-	-	-	7
13	326	510	7	43	11	5	5	9	-	-	62	1	-	1	-	8
1	67	26	4	15	2	2	1	8	-	-	10	7	-	-	-	-
-	23	50	-	2	2	10	-	-	-	-	5	1	-	-	-	-
5	5	90	6	3	-	8	-	4	-	-	15	-	-	-	-	-
5	19	164	12	6	1	11	-	8	-	-	47	1	-	1	-	2
-	12	48	-	7	1	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	1
2	36	50	8	-	1	6	6	7	-	-	12	-	-	-	-	-
2	93	43	1	-	6	8	1	7	-	-	16	-	-	-	-	-
-	102	69	6	-	6	5	2	4	-	-	49	1	-	1	-	-
2	182	117	8	23	6	6	3	3	-	-	28	-	-	-	-	1
3	282	218	32	23	9	7	-	9	-	-	107	13	-	-	-	4
-	124	8	8	12	3	3	-	4	-	-	8	7	-	-	-	-
7	100	72	3	5	4	5	-	18	-	-	6	6	-	-	-	-
26	313	430	7	33	17	13	-	12	-	-	71	5	-	-	-	1
4	98	357	25	28	9	6	6	5	1	-	42	4	-	-	-	5
40	190	682	12	23	9	12	-	94	-	-	95	6	-	2	-	8
48	180	65	2	25	4	3	-	4	-	-	13	2	-	-	-	1
127	247	385	4	4	8	15	-	6	-	-	12	20	-	-	-	4
181	241	626	29	46	12	3	4	18	-	-	292	50	-	-	-	1
94	55	150	14	13	9	10	2	5	-	-	13	7	-	1	-	-
80	113	134	3	-	3	5	-	3	-	-	20	-	-	-	-	1
29	216	141	26	3	2	1	1	7	-	-	24	-	-	-	-	-
-	109	33	3	5	8	8	-	-	-	-	7	-	-	-	1	-
2	81	81	2	16	5	9	1	8	-	-	-	11	-	-	-	3
3	21	10	3	-	1	5	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
48	86	38	8	11	5	1	6	6	-	-	13	2	-	-	-	-
5	68	31	1	10	-	9	-	5	-	-	7	-	-	-	-	-
724	3743	4889	262	385	158	169	26	260	-	1	1100	145	-	8	1	47
3	20	8	52	80	6	107	24	3	-	-	13	-	-	-	-	-

Tyfoidfeber og paratyfus har i årets løp ikke vist sig i fylket.

Av akutt poliomyelitt er meldt i alt 10 tilfelle, fordelt på de fleste av årets måneder og i forskjellige distrikter uten påvisbar innbyrdes forbindelse.

Skarlagensfeber optrådte i alt med 49 tilfelle fordelt over en rekke distrikter med enkeltilfelle og mindre epidemier. I *Ringebu* blev i stasjonsbyen fire familier angrepet, smitten var overført med en tilreisende familie. En epidemi i *Sør-Aurdal* skyldtes sannsynligvis smitte med en tilreisende gutt.

Av difteri er i alt meldt 7 tilfelle uten dødsfall fordelt på 5 forskjellige distrikter.

Meslinger viste seg med i alt 440 tilfelle, hvorav de fleste i første halvår vesentlig fra *Hadeland*, *Valdres*, senere fra *Ø. Toten* og i årets siste måneder mere spredt utover fylket.

Av rosen er meldt 225 tilfelle, et betydelig større antall enn det vanlige som pleier å være mellom 60 og 80 pr. år. Fra flere distrikter omtales den hyppige forekomst av rosen i forbindelse med andre streptokokkinfeksjoner.

Influenza optrådte med 3743 tilfelle. I *N. Land*, *S. Aurdal*, *Biri*, *Ringebu*, *Sel* og *Heidal*, *Gjøvik* og *Lillehammer* omtales den som en utpreget epidemi, særlig i 1ste kvartal.

Kruppslungesetendelse viste seg med 385 tilfelle. Fra *Sør-Aurdal* omtales hyppige tilfelle i første kvartal i en grend og i *Nord-Aurdal* begynte i desember en epidemilignende optreden av denne sykdom som fortsatte i 1930.

Et tilfelle av tetanus med dødelig utfall optrådte hos en 16-års gutt i *Nordre Land*.

Tuberkulosen. I henhold til tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 218 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 201 i 1928. Av de ny anmeldte var alderen oppgitt for 211, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

	Antall tilfelle.	Pet.		Antall tilfelle.	Pet.
0-14 år	12	5.7	49-49 år	17	8.1
15-19 "	19	9.0	50-59 "	14	6.6
20-24 "	41	19.4	60 " og over.....	20	9.5
25-29 "	40	19.0			
30-39 "	48	22.7	Tilsammen	211	100 0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev i 1929 innlagt i tuberkulosehjem eller sykehus 68 patienter mot 74 i 1928. Tuberkulosen synes etter lægenes betræninger i det store og hele å holde seg uforandret i fylket. Fra *Jevnaker* anføres dog at den ikke synes å være i tilbakegang, fra *Nordre Valdres* at den er i lett øken og fra *Vågå* at der er forholdsvis mange nye tilfelle, særlig i de små og trange hjem hvor der før har vært tilfelle av samme sykdom. Fra *Sel* og *Heidal* skrives at sykdommen ikke er meget utbredt og fra *Øyer* og *Biri* at den synes å være i tilbakegang.

Om hjelpestasjonsvirksomheten skriver fylkeslægen at «den omfattes med interessse og stadig utvides. Siden fylkets tuberkulosenevnd i året blev opnevnt, bestående av ett medlem (ordfører) opnevnt av fylkestinget og ett av hver av de 3 organisasjoner, Nationalforeningen, Sanitetsforeningen og Røde Kors, med

fylkeslægen som fornemann, er der kommet mere orden og fasthet i arbeidet. I årets løp er der nu oprettet lokale tuberkulosenevnder i praktisk talt alle herreder. Også skolebarnsundersøkelsene har stadig gått fremover, således at der i 1930 vil bli foretatt undersøkelser av skolebarn i 37 av de 39 landkommuner i fylket, foruten i de 2 byer.»

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Lillehammer	4	1	1	3	1	1	3	1	1	3	1	1
Gjøvik	5	4	4	4	2	1	4	3	2	2	1	1
Lesja	2	1	3	8	2	-	1	-	3	5	-	-
Lom	4	2	4	8	3	4	1	2	3	6	3	4
Vågå	4	4	4	2	4	1	1	2	-	1	2	1
Sel og Heidal	2	2	3	1	2	2	1	2	2	1	1	2
Nordre Fron	1	4	5	1	-	-	1	3	2	1	-	-
Søndre Fron	1	5	2	2	-	5	1	4	2	2	-	4
Ringebu	1	2	-	2	1	2	-	2	-	2	1	2
Øyer	1	3	2	1	-	3	-	1	2	-	-	2
Gausdal	-	4	2	1	2	3	-	3	2	-	2	2
Fåberg	4	4	4	1	4	3	3	3	4	1	4	3
Biri	5	1	2	1	2	1	1	1	1	-	1	1
Sneringdal	-	3	1	-	-	5	-	1	1	-	-	5
Vardal	6	3	4	5	3	1	4	2	2	3	3	1
Østre Toten	2	1	5	7	3	4	1	1	4	6	1	3
Vestre Toten	8	8	9	6	7	5	7	6	6	4	7	4
Lunner	-	1	2	2	-	4	-	1	2	2	-	3
Jevnaker	4	-	2	2	3	1	3	-	1	2	2	-
Brandbu	-	-	{ 4	6	4	2	-	-	{ 3	5	2	1
Gran	2	2	{ 4	6	4	2	1	2	{ 3	5	2	1
Søndre Land	1	4	1	6	3	2	1	4	-	6	3	2
Nordre Land	1	3	3	1	2	1	-	2	2	-	1	1
Torpa	-	-	2	2	1	3	-	-	2	1	1	3
Sør-Aurdal	6	3	3	2	5	3	4	2	3	2	4	3
Nord-Aurdal	1	1	6	5	3	4	1	-	4	4	3	3
Etnedal, S. Valdres . . .	-	2	-	4	2	-	-	2	-	3	2	2
Nordre Valdres . . .	2	4	5	8	-	4	2	3	4	8	-	4
Øystre Slidre	2	3	3	6	3	2	2	3	2	5	2	2
Tilsammen	69	75	86	97	62	69	43	56	60	75	47	60

Veneriske sykdommer. Antall anmeldte tilfelle av veneriske sykdommer i 1929 utgjorde 56, 47 av gonorré, 8 av erhvervet syfilis og 1 av medfødt syfilis. I 1928 var det samlede antall tilfelle 41.

Av skabb blev meldt 145 tilfelle mot 160 i 1928.

Ved skolebarnsundersøkelsene i Østre Gausdal for året 1928—29 viste det sig at av 401 elever fantes 181 å lide av struma i mer og mindre grad (47,3 pet.). Samtlige skolebarn har siden begynnelsen av året 1928 beholdt 1 milligram jodkalsium hver lørdag på skolen såvel som i ferien. Ved undersøkelsen våren 1929 viste det sig at 110 av disse var helbredet (60,7 pet.). Av struma-

tilfellene forekom de fleste i den øverste del av dalen og avtok gradvis til Fåberg grense (fra 55 pct. øverst til 33 pct. nederst i dalen).

Skolestyret har også for skoleåret 1929—30 bevilget det lille beløp som er nødvendig for jodbehandlingen.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Lillehammer: Boligforholdene er gjennemgående gode. Drikkevannsforsyningen god, likeledes kloakk- og renovasjonsforholdene. Der er offentlig kontroll med levnetsmidler (kjøttkontroll). Kostholdet er der neppe noget særlig å utsette på. Edrueligheten er god. Forekomsten av utøsi er sjeldent, visstnok tildels en følge av skolebarnsundersøkelsene. (P. Konow.)

Lom: Det blir mere og mere almindelig at man får springvann rundt på gården, men det mangler dessverre fremdeles adskillig på at det finnes på alle steder. Enda ser man altfor ofte at folk tar sitt drikkevann fra åpne brønner, fra et hull i jorden eller fra en bekk som renner gjennem dyrket mark og forbi uthus på andre gårder. Kloakker finnes i almindelighet ikke i distriktsområdet. Avfall og skyllevann m. m. slenges på en avfallsdyng der som oftest ligger like utenfor kjøkkendøren til våningshuset. Denne avfallsdyngen er sommerstider en udmerket rugeplass for fluer og annen uhumuskhet da det her stadig er fuktighet og små vannpytter på grunn av det vann som slås ut her. Priveter var nærmest en sjeldenhets til for nogen år siden, men i den senere tid er det ofte opført adskilige rundt omkring i bygden. Der er ingen offentlig kontroll med levnetsmidler. Kostholdet har gjennemgående vært nokså gammeldags og ensformig. Særlig har det vært liten anledning til og sans for grønnsaker og fisk. Nogen bedring i dette forhold er dog inntrådt de siste årene. Der brukes nu adskillige grønnsaker i distriktsområdet likeledes har man fått fast fiskebilrute gjennem hele distriktsområdet. Fra denne fiskebil er det blitt solgt adskillig fisk i årets løp. Den største mangel ved kostholdet nu er at det brukes for lite melk i husholdningen. Bygdene i distriktsområdet er ikke særlig godt økonomisk stillet og følgelig må bygdens folk sette alt inn på å skaffe penger til dekning av de svære skatter samt renter og avdrag av gjeld. Den vesentlige del av gårdsbrukets avkastning blir melken og derfor blir praktisk talt hver eneste dråpe kjørt til ysteriene for å omgjøres i rede penger. Disse ysteriene som er så almindelige i hele Gudbrandsdalen og som holder på å vinne terrenn også på andre steder i landet er meget farligere for folkehelsen enn de almindelige meierier, da man fra de sist nevnte har anledning til å få med hjem til husholdningen så meget skummet melk man ønsker, hvad man ikke har anledning til for ysteriene vedkommende. (O. P. Kjos.)

Vågå: De hygieniske forhold er ganske bra gjennemgående. En del trange overbefolkede og uhensiktsmessige hus finnes selvfølgelig. Personlig renhold kunde vært bedre. Kostholdet gjennemgående bra. Drikkevannet ikke alltid godt beskyttet. Edrueligheten bedres. Der forekommer av og til utøsi hos barn som voksne. (P. Nordrum.)

Sel og Heidal: De hygieniske forhold er ganske bra. Der bygges nu rummelige og bra ventilerte hus. Drikkevannsforsyningen er god. Kostholdet er meget tarvelig og nøisomheten stor. Folk er edruelege og drikker sig ikke fulle uten ved de store høitider og festligheter, men selv denne tradisjonelle drukkenskap står ikke i kurs som før. Sansen for renslighet er det ikke værst med og utøsi er sjeldent å se. (R. Müller.)

Fåberg: Boligforholdene må i det hele tatt betegnes som gode om der enn her og der er boliger som må betegnes som mindre tjenlige til menneskeboliger.

Rensligheten er i det hele bra, utøi sjeldent forekommende. Befolknigen er edrueilig. Kostholdet er i det hele bra, om det enn i denne arbeidsløshetens tid, da så alt for mange er henvist til forsorgsvesenet, kan bli knapt med mat på en del steder. Drikkevannsforsyningen skjer fra brønner også i byggebeltet og det bymessig bebyggede strøk, hvor alt kloakkvann ledes til synkebrønner. Imidlertid er man i den senere tid gått igang med anlegg av ordentlige vann- og kloakkledninger, da de hygieniske forhold jo i denne henseende litt etter litt vil bedres. (*O. Bugge.*)

Snertingdal: De hygieniske forhold synes jeg ikke er tilfredsstillende, det er mange dårlige boliger og mange steder dårlig kosthold (kaffe og kjøpebrød), like som rensligheten slett ikke er upålagelig. Næringsveien er skogsdrift og jordbruk. Det er av og til nogen arbeidsløshet og fattigbudgettet er stort. (*A. Enger.*)

Jevnaker: Boligforholdene bedres stadig ved nybygning; mange av fabrikkarbeiderne bygger egne hus med boliglån istedenfor å bo i de trange barakker. Drikkevannsforsyningen er meget god, på glassverket og Nesbakken er udmerkede vannverk. Kloakk- og renovasjonsforholdene er gjennemgående gode. Kostholdet i hjemmene er ganske godt, dog er der adskillig kaffedrikking blandt skolebarna. Edrueighetstilstanden er upålagelig; der er dog adskillig hjemmebrenning. Renslighetssansen gjennemgående god, hvilket bl. a. viser sig ved skolebarnsundersøkelsene. (*J. Thoner.*)

Gran: Boligforholdene i det store og hele bra. På de fleste gårder er der springvann, men hvor der brukes brønn er denne ofte lagt slik at der kan skje tilslig av overflatevann. Kostholdet er bra, men kaffeforbruket er stort; da all melk leveres til meieriene, brukes kun lørdags- og søndagsmelken i husholdningen. Vansklig er det å få utryddet den skikk at barna skal ha kaffe fra 3—4-års alderen; at edrueighetsforholdene er påtagelig bedre, kan vel delvis skyldes pengeknappe tider. Hjemmebrenning forekommer dog fremdeles. Utøi en sjeldenhets. Der er forekommnet en del tilfelle av skabb som fra først av er kommet fra skogshytter, sannsynligvis bragt av løse eksisterter som holder tilhuse der om sommeren. Forholdet er søkt rettet på av almenningsstyret. (*K. P. Mortensen.*)

Sør-Aurdal: Boligene er i det hele bra. De gamle rønner blir litt etter hvert forlatt ettersom de gamle dør ut. Nybyggingen er adskillig innskrenket for tiden på grunn av de vanskelige pengeforsyningene, men boligene må i det store og hele sies å være bra. Vannforsyningen er også bra idet de fleste har vannledninger. Renovasjonen lar ofte adskillig tilbake å ønske. Det er ingen lett sak å få folk til å renovere sine priveter ordentlig. Kostholdet er ensformig det er formeget saltmat og spekemat for lite ferskmat og grønnsaker. Dette medfører anæmier og dyspepsier. Særlig vil skogsfolk være utsatt for fordøielsesbesværigheter da de mest må leve på kaffe, smørbrød og spekemat. Edrueigheten må sies å være god. Det er sjeldent å se en beruset mann. Hjemmebrenningen synes litt etter hvert å dø bort. Renslighetssansen er nok mindre god enn. Det gjelder særlig de gamle. Utøi er det nok mange steder enn. men det er også mest blandt de gamle eller man kunde kanskje si utelukkende. Unddommen er flink til å søke skoler. Jentene søker husholdningsskoler, guttene mest jordbrukskoler. Dette hjelper godt på renslighetssansen. (*T. Moland.*)

VI. Buskerud fylke.

Fylket er delt i 15 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Drammen	7.01	25 399	Krødsherad.....	392.93	2 324
Kongsberg	64.22	7 287	Modum	513.06	11 375
Norderhov.....	1 085.75	18 488	Eiker.....	603.88	17 673
Ådal.....	645.91	3 355	Drammen	598.29	25 725
Nes.....	1 511.09	4 122	Sandsvær.....	674.78	5 703
Gol	1 369.42	3 808	Rollag	1 002.34	3 824
Ål.....	2 664.53	6 448	Nore og Opdal	2 864.91	3 535
Sigdal	853.01	3 930			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver ved utgangen av de 3 siste år:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamintert apotek- personale.
1927.....	67	42	64	47	16	41
1928.....	68	51	70	51	16	36
1929.....	76	47	64	43	16	37

Av lægene var 15 offentlig ansatt. Distriktslægen i Drammen fungerte som fylkeslæge. Av jordmødrene var 38 offentlig ansatt og 26 privatpraktiserende. Fra Drammen by mangler opgave over antall sykepleiersker, forøvrig fantes sykepleiersker i alle distrikter.

Sykehushus. Fylket hadde ved utgangen av 1929 5 sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter med i alt 283 plasser, herav 71 for epidemiske sykdommer. På Helgelandsmoen og Hvalsmoen finnes dessuten militære sykehus som bare brukes under våbenøvelsene.

Fylket har 5 tuberkulosehjem hvor der ved utgangen av 1929 var plass til 179 patienter.

Se forøvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Lier sinnessykeasyl tilhørende Buskerud og Vestfolds fylker og byer har plass for 552 patienter, men har til stadighet vært overbelagt. I Hokksund finnes et pleiehjem for sinnessyke kvinner med plass for 32. Familieforpleining av sinnessyke i stor stil foregår i de såkalte Lierkolonier. Der er ca. 150 patienter i asylets kolonier. Dessuten finnes der i Lier 52 kolonier som er under kontroll av distriktslægen. Her var der i alt anbragt 325 patienter.

Buskerud fylke hadde 22 gamlehjem med 653 plasser og 6 barnehjem med 144 plasser, herav er Skarud barnehjem i Vestfossen med 25 plasser for tuberkulosetruede barn.

Bad tilgjengelige for almenheten finnes i Drammen, Kongsberg og Hønefoss og i landdistriktene i Nes, Ål og Rollag. Ved alle skoler i Drammen, og

ved 7 skoler i landdistrikten finnes skolebad bare til bruk for elevene. På Hønefoss er der et kombinert skole- og offentlig bad.

Vaksinasjonen. I Buskerud blev der i 1929 vaksinert ialt 2115, herav var 59 revaksinasjoner. I 1928 vaksinertes 2660. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der blev i årets løp holdt 97 helserådsmøter. Av saker behandlet var der 78 innleggelse av tuberkuløse etter tuberkuloselovens § 6. I 4 distrikter er der blitt utdelt barselsbidrag til ialt 5 mødre i henhold til loven om forsorg for barn av 1915, nemlig til 2 i Drammen by, 1 i Nes, 1 i Ål og 1 i Rollag.

Sundhetstilstanden har vært god eller meget god i alle distrikter undtagen i Nes hvor skarlagensfeber, poliomelyitt og akutte katarrer bevirket megen sykelighet.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 40 og 41.

Tyfoidfeber optrådte med i alt 2 tilfelle, 1 i Nes hos en pike som hadde tjent på et hotell i Hønefoss og blev syk etter hjemkomsten og 1 i Drammen distrikt hvorfra intet er anført som smittekilde. Av paratyfus er meldt 1 tilfelle i Drammen by med ukjent smittekilde og 1 i Drammen distrikt.

Akutt poliomelyitt viste sig med i alt 20 tilfelle fordelt på åtte lægedistrikter. Herav var 6 i Nes distrikt, først 2 lettere tilfelle i mai og juni i Flå og senere på sommeren i Nes herred 4 tilfelle, hvorav en døde og en fikk svære og blivende lammelser. Samtidig var der flere lettere sykdomstilfelle med feber og forbigående symptomer (anginaer, gastro-enteriter og katarrer) som i en del tilfelle antas å ha vært abortive former av akutt poliomelyitt. På annen måte kan sykdommens sprangvise optreden ikke godt forklares. (Chr. Groth.)

Tilfellene i de andre lægedistrikter optrådte også spredt uten innbyrdes sammenheng.

Skarlagensfeber optrådte med i alt 317 tilfelle. Herav var i Eiker 111, i Drammen by 98, i Kongsvinger 32. Sykdommen forløp alt i alt mildt uten komplikasjoner av betydning.

Av difteri er bare meldt 2 tilfelle i Modum i april og 2 i Drammen distrikt i august.

Influenta og akutte katarrer satte som vanlig sitt preg på sykeligheten i vinterhalvåret. Nogenlunde jevnt fordelt over fylkets distrikter var antallet av tilfelle omrent som foregående år.

Struma-behandlingen i Sandsvær er fortsatt som tidligere, fremdeles med godt resultat.

Tuberkulosen. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 285 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 281 i 1928 og 301 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle har man aldersopgave for 282, og disse fordele sig således på de forskjellige aldersklasser:

	Antall tilfelle.	Pct.		Antall tilfelle.	Pct.
0–14 år	28	9.9	40–49 år	27	9.6
15–19 <	46	16.3	50–59 <	12	4.3
20–24 <	59	20.9	60 og over	11	3.9
25–29 <	47	16.7	I alt	282	100.0
30–39 <	52	18.4			

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæni, septæmni.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Drammen stadsfysikat . . .	-	1	-	-	2	98	271	-	-	-	-	1	38	6
Kongsberg stadsd. distrikt	-	-	-	-	-	32	7	-	-	-	-	2	5	61
Norderhov	-	-	-	1	3	3	174	-	-	-	1	-	17	-
Ådal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Nes	1	-	-	-	6	16	2	-	-	1	-	-	1	-
Gol	-	-	-	-	-	8	1	-	-	-	-	-	1	-
Ål	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	4	3	-
Sigdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Krødsherad	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Modum	-	-	-	-	1	12	3	2	-	-	-	1	12	5
Eiker	-	-	-	-	-	111	2	-	-	1	5	1	21	1
Drammen	1	1	1	-	1	13	144	2	-	1	2	-	32	8
Sandsvær	-	-	-	-	3	4	37	-	-	1	-	-	7	71
Rollag	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	1
Nore og Opdal	-	-	-	-	2	15	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilsammen	2	2	1	1	20	317	644	4	2	5	12	4	143	152
Antall dødsfall	-	-	2	-	4	2	1	-	-	2	11	-	2	-

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 82 personer mot 90 i 1928 og 127 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Tuberkulosen synes efter lægenes beretning å holde sig nogenlunde uforandret i fylket. Fra Drammen skrives at sykdommen muligens er i nogen tilbakegang, i Norderhov kan derimot ikke påvises nogen tilbakegang, i Sigdal er den nokså utbredt men i Rollag er det lite av denne sykdom.

I årets løp er der opnevnt en tuberkulosenevnd for fylket og der arbeides intenst på å få opprettet lokale tuberkulosenevnder i alle distrikter. Tuberkulosearbeidet i fylket vil derfor for fremtiden forhåpentlig komme til å foregå i mere faste former enn hittil med samarbeide mellom de enkelte foreninger.

Skolebarnsundersøkelser er etterhvert blitt innført i flere og flere distrikter, og fylkeslægen mener at de fra 1930 vil bli foretatt i de fleste bygder.

Der er gjort Pirquets reaksjon på skolebarn enkelte steder, således i Røyken. Lægen mener ved hjelp av denne reaksjon å ha oppdaget 2 smittekilder, som ellers ikke så tidlig ville være oppdaget. Han mener således å ha nytte av denne undersøkelse, som det er tatt under overveielse å søke innført overalt såvidt gjørlig.

Tabellen side 41 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Veneriske sykdommer. I 1929 blev ialt meldt 248 tilfelle, hvorav 208 av gonorré, 35 av erhvervet syfilis, 4 av medfødt syfilis og 1 av ulcerus molle.

Av skabb er meldt 414 tilfelle mot 329 i 1928.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Ådal: Der er i det siste år oppført endel nye boliger. Dog finnes ennå mange gamle og dårlige hus med tildels bare et værelse og kjøkken. Med kun

sykdommer.

Kikkoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkhitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupps.	Plevritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Felris undulans.	Gastroente- ritt, akutt.	Shabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medført.	Gonorré, uretritt.
196	2186	1962	61	92	48	33	-	43	-	-	238	101	1	25	1	140
25	659	325	17	23	15	10	-	13	-	-	104	28	-	1	-	11
147	864	1379	55	49	39	18	7	31	-	-	244	48	-	1	-	5
5	67	57	2	2	1	2	1	1	-	-	10	11	-	-	-	-
-	22	84	1	4	3	2	1	9	-	-	5	1	-	-	-	4
-	9	46	-	2	2	5	-	6	-	-	4	4	-	-	-	1
1	33	33	2	4	4	1	-	8	-	-	11	27	-	-	-	2
79	102	17	6	1	5	5	2	2	-	-	13	9	-	-	-	1
-	27	21	4	11	5	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1
71	354	266	19	28	11	10	-	13	-	-	64	13	-	1	-	9
164	689	1207	24	87	47	43	14	31	-	-	143	66	-	4	-	18
48	653	1680	114	42	35	27	4	63	-	-	270	73	-	3	-	13
13	175	109	11	8	12	12	1	9	-	-	20	16	-	-	-	2
14	199	119	3	9	3	6	1	3	-	-	16	21	-	-	-	1
40	54	18	2	1	5	12	1	10	-	-	2	-	-	-	-	3
803	6093	7323	321	358	230	194	34	249	-	-	1144	414	1	35	4	208
2	15	4	60	66	2	146	41	5	-	-	8	-	-	1	-	-

1 rum er der få. Ved Hen finnes arbeiderboliger og likeledes vannverk. Brønner brukes ikke meget, da der som regel finnes bekker eller tverrelver hvorfra vann hentes. De fleste større gårder har egne vannledninger. Den største delen av dalens arbeidere er skogsarbeidere og jordarbeidere. Ved edruehetsforholde intet å bemerke. Utøpi forefinnes ikke ofte. (O. C. Røsseng.)

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuber- kulose					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Drammen stadsfysikat.....	10	24	20	18	22	13	8	21	19	14	18	8
Kongsberg stadslægedistrikt	4	5	4	2	5	5	3	4	3	2	5	5
Norderhov	13	14	15	10	15	13	9	13	14	9	11	12
Ådal	1	5	-	7	3	1	-	5	-	7	3	1
Nes	3	6	3	2	6	5	2	4	2	2	4	4
Gol	3	4	7	4	2	2	2	3	6	4	2	2
Ål	4	3	2	2	2	2	2	4	2	2	1	1
Sigdal	3	3	3	2	3	2	1	2	3	1	3	1
Krødsherad	-	1	2	2	1	1	-	1	1	2	1	-
Modum	9	18	7	12	5	9	6	15	4	6	3	9
Eiker	9	10	12	7	8	9	5	9	10	4	5	8
Drammens distrikt	13	16	12	14	14	20	8	12	9	12	10	12
Sandsvær	2	5	1	2	2	1	1	3	1	2	2	1
Rollag	-	3	3	-	1	2	-	2	3	-	1	2
Nore og Opdal	1	8	5	3	7	6	1	7	5	3	7	4
Tilsammen	75	125	96	87	96	91	50	103	82	70	76	70

Sigdal: Boligforholdne er i almindelighet gode. Der finnes nok adskillige hus der er dårlige og ikke tilfredsstiller de beskjedneste krav til menneskeboliger i et klima som vårt. Hos gårdbrukerne er der husrum i overflod, men de største og beste stuer står «på stas», og selv nøier de sig med mindre rum, som både er små og ligger på skyggesiden. Dette er forøvrig også skikken i de fleste arbeiderhjem, hvis de har mere enn et rum. Befolkningens økonomi har det vært dårlig med i mange år — fortjenesten liten og arbeidsløsheten sesongvis ganske stor. Kostholdet har derfor mangesteds vært dårlig — særlig i arbeiderhjem. Høsttiden er den beste sesong for skogsarbeiderne og forholdene derfor adskillig bedre i den tid, men ellers nærmest bedrøvelige. Daglønnen er liten for bonden og skogsarbeideren, og når de høie skatter tar sitt, blir det lite igjen å leve av. (L. Green.)

Drammen: De økonomiske forhold i distriktet er nokså penible — der er således store strøk hvor folket er henvist til forsorgsvesenet. Levemåten blir derfor for mange vedkommende nokså dårlig. Nogen egentlig nød har jeg dog ikke hørt tale om. På bygrensen bygges der nokså meget. Man har mere sans for å bygge pent. På de store gårder olover bygden har man pene våningshus med stenfjøs. Arbeidsløsheten er et almindelig fenomen om våren og sommeren: derimot er der god tilgang på arbeide hos bøndene som driver med grønnsaker og havebruk. Hjemmebrenning er meget utbredt tiltross for at en stor mengde apparater til stadighet blir konfiskert. (O. Hermansen.)

Rollag: Distriktet er en skogdal og det som interesserer folk er skog og skogsdrift. Jordbruket ligger derfor adskillig tilbake. Bortsett fra nogen små sagbruk som er igang nogen få dager om våren finnes ingen industri; biernæringer og hjemmeindustri er det også smått bevendt med. Befolkningen står sig for tiden ikke godt, fattigbudgettene er store. De største skogeiere har for det meste store, ganske gode og velholdte hus, småbrukerne og skogsarbeiderne til gjengjeld meget dårlige og forfalne; det er i siste tilfelle oftest eldgamle stuebygninger som befinner sig i et trøsteløst stadium av henfall. Nybygning forekommer næsten ikke for tiden, «tidene» er for dårlige og skattene for høie til denslags ekstravaganser. Svært mange gårder har innlagt vann og vask, ellers er brønnene meget primitive. (A. Pahle.)

VII. Vestfold fylke.

Fylket var i 1929 delt i 15 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- inhh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate- inhh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 30.
Horten stadsdistrikt	3.87	10 797	Ramnes	224.20	5 646
Tønsberg ——	4.47	11 980	Borre	64.45	4 225
Sandefjord ——	1.23	5 921	Stokke	121.06	5 164
Larvik ——	2.59	10 383	Sem	286.99	12 021
Holmestrand ——	0.42	1 961	Nøtterøy	94.97	12 860
Svelvik	235.11	6 780	Sandeherad	120.07	13 587
Skoger	106.69	8 730	Brunlanes	549.17	16 271
Hof	524.15	7 755			

Medisinalpersonalet i Vestfold var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tanu-læger.	Jord-mødre.	Utdannede syke-pleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotek-personale.
1927.....	56	30	55	42	14	36
1928.....	57	39	55	40	14	32
1929.....	58	41	57	42	14	34

Av lægene var 5 stadsłæger og 9 distriktslæger. Distriktslægestillingen i Rammes var ikke besatt ved årets utgang. Distriktslægen i Sem fungerte som fylkeslæge. Der var 24 offentlig ansatte jordmødre og 33 privatpraktiserende. Sykepleiersker i distriktspleie finnes i alle distrikter. Se forøvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehус. I mai 1929 åpnetes St. Olafs klinik i Tønsberg med 25 plasser. Fylkessykehusets almindelige avdeling er utvidet med 28 plasser. Fylket hadde ved utgangen av 1929 10 sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter med ialt 490 plasser. Hertil kommer et lite sykehus ved Berger fabrikker.

Fylket hadde 4 tuberkulosehjem med ialt 142 plasser. Rove tuberkulosehjem fikk i årets løp innredet en egen barneavdeling med 25 senger, så der ved årets utgang var plass for 67 patienter. På epidemiavdelingen ved fylkessykehuset i Tønsberg er 16 senger forbeholdt tuberkuløse.

I Brunlanes ligger Kysthospitalet i Staværn for skrofuløse sykdommer med 150 plasser.

Forøvrig henvises til tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Vestfold hadde ved utgangen av 1929 25 gammelhjem med 657 plasser og 6 barnehjem med 124 plasser. I Tønsberg ligger Vestfold barsel- og mødrenehjem med plass for 7 fødende og 4 ikke fødende mødre.

Avg andre anstalter kan nevnes Den offentlige skole for døve i Holmenstrand med 48 plasser. Eikholt pleiehjem i Andebu med 9 plasser for tuberkuløse kvinner og Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt med 60 plasser.

Ba d. I alle byer er der varmbad tilgjengelige for almenheten, i landdistrikte bare på Husø ved Tønsberg og i Sandeherad. Skolebad for elevene finnes på Horten, i Sandefjord og i Larvik, og i Skoger distrikt finnes der skolebad ved 3 skoler.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert ialt 2524, hvorav 341 var revaksinasjoner. Antallet av vaksinasjoner i 1928 var 3238. En 6-års gutt i Tjølling døde 14 dager etter vaksinasjonen under meningitiske symptomer. Forøvrig er der ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Der blev i 1929 holdt ialt 111 helseråds møter. Av saker behandlet var 117 innleggelse av tuberkuløse etter tuberkuloselovens § 6. I 4 distrikter blev der bevilget bidrag til ialt 19 mødre med barn i henhold til loven om forsorg for barn av 1915, nemlig til 5 i Tønsberg, 3 i Sandefjord, 2 i Sem og 9 i Sandeherad.

Sundhetsstilstanden betegnes i lægenes beretninger som god eller meget god i alle distrikter undtagen i Sandefjord hvor den karakteriseres som

nogenlunde god og i Sandeherad hvor den var mindre tilfredsstillende særlig på grunn av en utbredt influensaepidemi og mange tilfelle av akutte katarrer i luftveiene. Foruten influensa optrådte skarlagensfeber som nokså utbredt men lett forløpende epidemi i en rekke av fylkets distrikter.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Tyfoidfeber optrådte med et enkelt tilfelle i *Sandeherad*. Smittekilden skrev sig visstnok fra Oslo.

Av epidemisk cerebrospinalmeningitt er i *Stokke* meldt 2 tilfelle uten påviselig forbindelse med hverandre.

Akutt poliomyelitt viste sig med i alt 4 isolerte tilfelle nemlig 1 i *Tønsberg*, 1 i *Larvik*, 1 i *Nøtterøy* og 1 i *Brunlanes*.

Av skarlagensfeber er i alt meldt 618 tilfelle. Sykdommen forløp gjennemgående mildt med få komplikasjoner og uten et eneste dødsfall. En hel del tilfelle forløp så lett at lege ikke blev tilkalt. Epidemien bredte sig over største parten av fylket, særlig i somtermånedene og utover høsten.

Difteri optrådte bare med 8 tilfelle hvorav 1 med dødelig utgang. Av disse var 1 i *Tønsberg*, 4 i *Nøtterøy*, 1 i *Sandeherad* og 2 i *Brunlanes*.

Influensa var i vintermånedene meget utbredt i en rekke distrikter. I alt ble meldt 4238 tilfelle med 17 dødsfall.

Febris undulans er konstatert med 1 tilfelle i *Skoger* og 1 i *Brunlanes*.

Epidemiske

Lægedistrikter.		Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens- feber.	Messlinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barsefeber.	Pyæmi, septikemi.	Penfigus (hos rypfetde)	Rosen.	Krusma.
Horten	stadslægedistrikt..	-	-	-	-	-	29	1	-	11	1	-	-	-	1
Tønsberg	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	136	6	1	-	1	-	-	-	-
Sandefjord	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	2	-	-	-	-	-	-	2	10
Larvik	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	1	9	1	-	-	-	-	-	-
Holmestrand	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Svelvik	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	1	6	-	-	-	-	-	-	-
Skoger	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	52	30	-	-	-	-	-	-	-
Hof	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Ramnes	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	46	-	-	-	-	-	-	-	-
Borre	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	7	3	-	-	-	-	-	-	-
Stokke	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Sem	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	119	-	-	-	-	-	-	-	-
Nøtterøy	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	1	83	2	4	-	-	-	-	14
Sandeherad	1	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	22	5	1	-	-	2	2	2	18
Brunlanes	-	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	1	86	-	2	-	-	2	2	4
Tilsammen		1	-	2	-	4	618	55	8	11	2	6	6	105	25
Antall dødsfall		-	-	3	-	1	-	1	1	4	2	9	2	1	-

Meningitis post vaccinationem: 1 tilf. i Brunlanes.

Tuberkulosen. I henhold til tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 281 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose med 280 i 1928 og 259 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen oppgitt for 259, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersgrupper:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0—14	18	6,9	40—49	14	5,4
15—19	45	17,4	50—59	10	3,8
20—24	52	20,1	60 og over	23	8,9
25—29	38	14,7			
30—39	59	22,8	Tilsammen	259	100,0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev i 1929 121 patienter innlagt i tuberkulosehjem, mot 94 i 1928 og 72 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

I beretningen fra *Sandefjord* skrives at tuberkulosen er nokså meget utbredt, fra *Svelvik* at den ikke viser tegn til øken og fra *Skoger* at den synes å være i avtagen. I *Horten* er anmeldt flere nye tilfelle enn ifjor men i betraktning av de små tall kan ikke derved sluttet at sykdommen tiltar.

Skolebarnsundersøkelse er foruten i fylkets byer utført i et eller flere herreder i alle distrikter.

sykdommer.

Kirkested.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Jungebetendelse, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Febris undinans.	Gastro-enteritt, akutt.	Slakb.	Ulcus molle.	Syfilis, enhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonorré, utrett.	
-	625	673	20	24	1	26	3	4	1	.	.	106	18	.	2	34	
8	479	215	14	78	7	28	.	5	.	.	.	34	39	6	5	31	
56	498	551	56	32	28	10	.	27	.	.	.	106	58	10	.	94	
12	460	294	18	33	13	28	.	10	1	.	.	43	24	1	5	22	
-	117	98	13	7	5	9	19	5	.	.	7	
-	248	150	2	15	7	9	.	8	.	.	.	45	56	.	.	5	
16	225	368	5	29	4	12	1	4	.	1	.	20	9	2	.	10	
44	25	80	15	18	11	7	1	4	.	.	.	18	28	4	.	4	
28	103	65	1	21	2	4	1	1	.	.	.	9	10	.	.	.	
-	128	84	5	5	1	3	9	7	.	.	1	
-	110	89	-	7	6	11	.	9	.	.	.	15	6	.	.	3	
5	217	140	18	59	15	30	4	6	.	.	.	24	11	5	.	9	
21	148	247	12	53	22	22	.	4	.	.	.	46	6	.	.	2	
58	588	553	67	39	26	18	3	20	.	.	.	94	44	1	9	67	
23	317	193	29	33	13	31	1	14	.	1	.	24	18	7	.	17	
271	4238	3800	275	453	161	248	14	116	2	2	.	622	334	8	51	.	306
1	17	9	68	98	4	149	31	4	1	.	.	10	

Foruten de tidligere 4 tuberkulosehjem har man nu påbegynt oppførelse av et nytt tuberkulosehjem i Sandeherad like i nærheten av Sandefjord by. Dette er beregnet med plass til 35 patienter og antas å kunne tas i bruk sommeren 1930. Innredningen av hjemmet for tuberkulosetruede barn på Trudvang ved Larvik var ved årets utgang omtrent helt ferdig.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lägedistrikter i de siste 3 år.

Lägedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose						
	1927		1928		1929		1927		1928		1929		
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
Horten stadslägedistrikt ...	5	5	8	2	9	3	5	5	8	1	8	3	
Tønsberg —“— ..	6	8	7	4	14	9	4	7	5	4	11	6	
Sandefjord —“— ..	6	2	9	2	1	2	4	1	7	2	1	2	
Larvik —“— ..	5	7	10	4	2	6	5	7	9	4	2	6	
Holmestrand —“— ..	1	1	1	-	2	2	1	1	1	-	2	2	
Svelvik distrikt	10	5	5	5	4	4	7	5	2	5	3	4	
Skoger	5	4	3	3	7	4	4	4	3	3	7	3	
Hof	7	3	1	6	6	9	6	2	1	5	5	7	
Ramnes	3	3	10	9	5	-	1	3	8	7	4	-	
Borre	-	-	4	2	-	1	-	-	4	2	-	1	
Stokke	6	3	2	2	4	4	5	3	2	2	4	3	
Sem	4	14	9	10	5	8	3	12	9	10	5	4	
Nøtterøy	2	3	8	2	9	9	2	2	5	1	6	6	
Sandeherad	7	9	3	17	9	20	6	7	3	13	7	17	
Brunlanes	3	1	7	15	12	10	2	1	6	13	11	9	
Hedrum	2	4	1)	-	-	-	2	3	1)	-	-	-	
	Tilsammen	72	72	87	83	89	91	57	63	73	72	76	73

Veneriske sykdommer. Av lægene er der i 1929 meldt 365 tilfelle av veneriske sykdommer, herav 306 av gonorré, 51 av erhvervet syfilis og 8 av veneriske sår.

Av skabb er i 1929 meldt 334 tilfelle mot 293 i 1928.

Der forpleies 1 spedalsk mann på Horten.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Horten: Boligforholdene er bra, men husleien er fremdeles høi og for barnrike familier er der fremdeles vanskelig for hus. Rikelig med drikkevann fra Borrevannet, men rensning av drikkevannet er påkrevet. Der er nedsatt en komite i den anledning for 3—4 år siden men den har ikke gitt noget livstegn fra sig. I omtrent alle nybygg er der vannklosett med direkte avløp til kloakk. Kostholdet er bra. Edrueligheten nokså bra. Lite med utøi og skabb. Et bad i byens centrum er påkrevet. (*T. Meyer*)

Sandefjord: I det siste er her oppført flere tidsmessige 1- og 2-mannsboliger med innlagt vann, kloakk og W. C. Renovasjonen er tilredsstillende ordnet og utføres av fast kommunal renovatør. Foruten kjøttkontrollen er her en meget god melkekонтroll. Melkeutsalget foregår for en stor del fra kolonialbutikker og er således mindre tilfredsstillende. Dette vil med de nylig vedtagne reg-

¹⁾ Hedrum lägedistrikt er ophevet fra 1928 av og Hedrum herred er lagt til Brunlanes og Lardal herred til Hof.

ler for melkeutsalg bli rettet på litt etter litt. Kostholdet er meget godt. Edrue-ligheten er som ventelig i en havneby mindre god. Befolkingen er gjennem-gående renslig og utøsi sees sjeldent. (*O. Bertnes.*)

Holmestrand: Boligforholdene er mindre gode på grunn av manglende tomter. Byen som er eier av større tomtearealer i nabosognet Botne selger ikke tomter da man omgåes med planer om byutvidelse og derfor ikke ønsker å kjøpe sine tidligere skattydere tilbake. Drikkevannet er mindre godt men der er planer opp om anskaffelse av bedre vann. Vanntilførsel p. t. dels ved borbrønner som skaffer godt vann og dels ved basseng med tilløp fra bekker med gjødsels tilstødig. (*F. G. Hansen.*)

Svelvik: De hygieniske forhold i distriktet må sies å være jevnt gode, edrue-lighetsforholdene deri innbefattet. Siden forbudets ophevelse ser man sjeldent unge mennesker beruset, men en del kroniske alkoholikere finnes selvfølgelig. Renslighetssansen er jevnt god — lite utøsi. Der er dog i årets løp anmeldt en del tilfelle av skabb. (*E. Mo.*)

Sandeherad: Privatboligenes forsyning med vann fra det nye Sandeherad vannverk (ferdig i 1928) har i årets løp foregått i stigende utstrekning. Vannet er blitt undersøkt av medicinalstyrelsens kjemiker og funnet godt brukbart. (*A. S. Bergh.*)

VIII. Telemark fylke.

Fylket er delt i 20 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved sistefolketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30
Notodden stadsdistr.	6.70	6 190	Solum.....	312.57	8 152
Kragerø — — .	1.13	4 329	Holla	1 141.81	18 970
Langesund — — .	1.34	1 910	Tinn.....	2 078.02	11 890
Skien stadsfysikat....	6.65	15 605	Hjartdal.....	1 646.31	6 857
Porsgrunn stadsdistr.	4.78	9 021	Seljord.....	665.83	2 905
Drangedal	1 054.85	4 940	Kviteseid.....	712.08	3 227
Skåtøy	309.98	6 061	Nissedal.....	878.16	1 783
Bamble	291.61	4 653	Fyresdal.....	1 253.18	1 741
Eidanger	136.96	8 246	Lårdal.....	982.25	3 061
Gjerpen og Siljan....	587.16	10 587	Vinje	3 046.27	2 971

I årets løp er Heddal lægedistrikt ophevet og Heddal herred lagt til Hjartdal lægedistrikt.

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægens opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamert apotek- personale.
1927.....	57	36	70	46	13	31
1928.....	65	40	76	41	13	35
1929.....	71	44	78	46	13	35

Av lægene var 1 stadsfysikus, 4 stadslæger og 16 distriktslæger. Distriktslægen i Gjerpen og Siljan fungerer som fylkeslæge. Der var ialt 78 jordmødre, hvorav 42 offentlig ansatt og 36 privatpraktiserende. Av sykepleiersker utenfor anstaltene var der ialt 46, fordelt rundt om i distriktene. Bare fra Drangedal og Vinje er intet oppgitt om dette forhold.

Se forøvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehus. I fylket var der ved utgangen av 1929 ialt 13 sykehus for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter med til sammen 396 senger. Telemark fylkessykehus ligger i Solum. Dette er vesentlig kirurgisk, likeså sykehuset på Notodden. Lasarettene i Skien og Notodden er i ikke liten utstrekning benyttet til forpleining av indremedisinske sykdommer.

Fylket har 5 tuberkulosehjem med til sammen 138 plasser.

Opgave over behandlede på sykehus og tuberkulosehjem er meddelt i tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Telemark fylkes sinnssyke asyl, Faret ved Skien, er autorisert for 177 patienter, men det går stadig med overbelegg med op til 210 patienter. Asylet kan nogenlunde tilfredsstille landdistriktenes behov, dog må der ventes temmelig lenge på plass. Verre stillet er fylkets byer, som ikke har bidratt noget til fylkets asyl og derfor ikke kan få plass der for sine patienter. De er henvist til statsasylene, hvor der ofte er meget vanskelig om plass. På rådhushuset i Skien er der innredet 2 celler for foreløpig forvaring av sinnssyke, og disse celler blir ofte benyttet. Der er en koloniforpleining i forbindelse med Faret asyl, men ellers ingen sinnssykekolonier i fylket. Utenfor asyl forpleies med stats- og fylkesbidrag 182 sinnssyke innen fylket og 92 utenfor fylket.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyoidfeber.	Paratyfus.	Cerebospin. meningit., epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarligens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyäm., sepiämi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosan.	Kunnsa.	
Notodden stadslægedistrikt.....	-	-	-	-	-	16	17	-	-	-	-	-	6	1	
Kragerø	--	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	7	-	
Langesund	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	
Skien stadsfysikat.....	-	-	-	-	-	1	15	3	2	-	1	-	22	-	
Porsgrunn stadslægedistrikt.....	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	18	2	
Drangedal	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	2	-	11	-	
Skåtey	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	1	-	8	-	
Bamble.....	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	4	-	
Eidanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
Gjerpen og Siljan	-	1	-	-	-	-	13	2	-	-	-	-	7	1	
Solum.....	-	-	-	-	-	1	12	-	-	-	-	-	13	-	
Holla	-	1	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	15	-	
Tinn	-	-	-	1	1	460	293	-	-	-	3	-	6	-	
Hjartdal	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	4	4	
Seljord	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	1	-	2	1	
Kviteseid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nissedal.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Fyresdal.....	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	
Lårdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	
Vinje	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	
Tilsammen		2	2	1	1	10	558	321	2	-	4	8	1	136	9
Antall dødsfall		-	-	1	-	3	1	-	1	-	1	13	-	1	-

I fylket er der 23 gamle hjem med 584 plasser og 10 barnehjem med 226 plasser, herav ett, Brattrein, med 40 plasser for tuberkulosetruede barn. Det drives av Notodden tuberkuloseforening og har stadig fullt belegg.

B a d. I alle byer er der til dels vel utstyrte kommunale bad. I landdistrikten finnes bad tilgjengelige for almenheten bare i Holla, Tinn og Fyresdal. Skolebad for elevene finnes i Notodden, Kragerø, Skien og Porsgrunn og ved 2 skoler i Tinn.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert 1982, herav var 5 re-vaksinasjoner. I 1928 var antallet av vaksinasjoner 2764. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der blev i 1929 holdt 101 helserådsmøter. Av saker behandlet var 114 innleggelser i tuberkulosehjem i henhold til tuberkuloselovens § 6. Barselbidrag til mødre med barn etter loven om forsorg for barn av 1915 er utdelt til ialt 8 mødre, nemlig til 4 på Notodden, 1 i Hjartdal, 1 i Seljord og 2 i Kviteseid.

Sundhetstilstanden betegnes som god eller meget god i alle distrikter undtagen i *Drangedal* hvor der var usedvanlig mange tilfelle av lungebetendelse med empyem, i *Seljord* og *Nissedal* hvor der optrådte en svær influensa-epidemi. I *Holla* distrikt var der i *Bø* og *Sauherad* i første halvår ualmindelig mange tilfelle av lungebetendelse med forholdsvis mange dødsfall.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

sykdommer.

Kirkested.	Influenta.	Laryngitt og bronkit, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupos.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Febbris -ndulans.	Gastroente- ritt, akutt.	Skabih.	Uleus molle.	Syphilis, erhvervet (nye tilfelle)	Syphilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
44	313	500	21	13	27	12	1	9	-	-	95	14	1	1	-	11
-	95	151	4	17	6	12	-	3	-	-	21	-	-	-	-	1
5	120	148	-	-	8	9	4	2	-	-	22	4	-	-	-	5
380	944	1053	44	34	58	10	2	35	2	2	214	86	-	7	1	79
50	599	504	21	12	46	7	3	7	-	-	93	10	-	5	-	21
60	154	-	11	19	1	2	1	6	-	-	41	-	-	-	-	-
-	74	119	2	20	9	14	-	5	-	-	6	-	-	-	-	3
10.	75	87	1	3	12	4	1	2	-	-	19	1	-	1	-	2
56	367	151	8	8	10	7	-	6	-	-	53	7	-	2	-	52
122	238	294	13	11	18	10	3	12	-	-	83	12	-	-	-	2
107	446	330	31	22	20	6	1	15	-	-	47	35	-	1	1	11
47	384	265	42	36	22	10	10	16	-	-	53	13	-	-	-	1
117	1074	434	43	16	28	35	3	34	-	-	83	57	-	10	-	49
46	193	266	17	13	24	7	3	3	-	-	31	7	-	2	-	2
1	84	51	5	1	4	11	-	2	-	-	18	11	-	-	-	-
-	83	48	-	2	4	6	-	1	-	-	17	4	-	-	-	-
5	105	79	-	1	7	5	-	-	-	-	16	2	-	-	-	1
-	43	18	-	2	6	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
5	7	12	1	2	3	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
8	35	6	-	-	2	4	-	2	-	-	3	8	-	-	-	-
1063	5433	4516	264	232	315	180	32	161	2	2	919	271	3	29	2	193
12	17	10	66	62	4	159	37	9	2	-	15	-	1	-	-	-

Av tyfoidfeber er meldt 2 tilfelle uten dødsfall i *Nissedal* hvor en kvinne blev syk og smittet sin sykepleierske. Den oprindelige smittekilde blev ikke konstateret.

Paratyfus viste sig med 1 tilfelle i *Gjerpen* og *Siljan* distrikt og 1 i *Holla*. Smittekilden blev ikke påvist i nogen av tilfellene.

Av epidemisk cerebrospinalmeningitt er meldt 1 tilfelle med dødelig utgang fra *Langesund*. Smittekilden ukjent.

Epidemisk encephalitt viste sig med 1 enkelt tilfelle i *Tinn*.

Akutt poliomyelitt optrådte med spredte tilfelle i flere distrikter, i alt 10 tilfelle med 3 dødsfall.

Skarlagensfeber var adskillig utbredt i *Tinn* distrikt, særlig i Rju-kan byanlegg. Epidemien begynte i årets første måneder, var i begynnelsen lett men blev utover våren mer ondartet med hyppigere komplikasjoner. På grunn av den tette bebyggelse og umuligheten av å isolere hjemmene i de overfylde leiligheter måtte de fleste patienter innlegges i epidemilasaretet. I fylkets øvrige distrikter har skarlagensfeber vesentlig optrådt med spredte tilfelle uten å få nogen utbredelse.

Fra fylket i sin helhet er meldt 558 tilfelle med 1 dødsfall. Herav var 460 fra *Tinn* distrikt.

Av difteri er bare meldt 2 tilfelle med 1 dødsfall i *Skien*.

Meslinger er fra fylket i sin helhet meldt med 321 tilfelle, hvorav 293 fra *Tinn*.

Febris undulans optrådte med 2 tilfelle i *Seljord*.

Influensa var i årets første måneder forholdsvis meget utbredt i flere distrikter men var i det store og hele ikke særlig ondartet. I alt er meldt 5433 tilfelle med 17 dødsfall.

Tuberkulosen. I henhold til tuberkuloseprotokollene blev der i fylket i 1929 meldt 259 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 328 i 1928 og 258 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen oppgitt for 253, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	14	5.5	40—49 år	25	9.9
15—19 <	37	14.6	50—59 <	12	4.8
20—24 <	55	21.7	60 < og over....	23	9.1
25—29 <	46	18.2			
30—39 <	41	16.2	I alt	253	100.0

Efter tuberkuloselovens § 6 blev i 1929 ialt innlagt i tuberkulosehjem 118 patienter mot 111 i 1928 og 90 i 1927.

Tuberkulose synes etter lægenes beretninger i sin helhet å holde sig nogenlunde uforandret i fylket. Fra *Notodden* distrikt skrives at sykdommens er meget utbredt særlig blandt den mindre velstillede del av befolkningen som ofte bor i små og solfattige bekvemmeligheter. De syke viser, skrives der videre, gjennemgående liten forsiktighet med sitt opspyt, både hjemme, ute hos sine be-

kjente og i butikker. Også i *Kviteseid* er det adskillig tuberkulose, i *Hjartdal* er det etter distriktslægens opfatning, i fjellbygdene mange uopdagede tilfelle blandt patienter som ikke søker læge. I *Bamble* og *Seljord* synes sykdommen å være i tilbakegang.

Skolebarnsundersøkelser er ifølge lægenes beretninger, utført i Notodden, Kragerø, Langesund, Skien, Porsgrunn, Eidanger, Gjerpen og Siljan, Tinn og Seljord. I en rekke distrikter er den under forberedelse. Fylkeslægen skriver at der herefter vil komme mer fart i disse undersøkelser, da fylkets tuberkulosenevnd nu disponerer midler av Vinmonopolets beskatning og vil yde hjelp til å få undersøkelsene utført i samtlige kommuner.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lunge-tuberkulose					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Notodden stadsdistrikt	8	4	2	4	7	6	4	2	2	4	7	5
Kragerø —“—	4	3	8	5	2	1	3	3	7	3	1	1
Langesund —“—	-	1	-	2	6	-	1	-	-	1	-	1
Skien stadsfysikat	6	11	16	13	11	12	4	8	11	9	8	9
Porsgrunn stadsdistrikt	6	7	3	9	7	7	4	6	3	5	5	6
Drangedal	1	1	1	1	3	5	-	1	-	1	1	5
Skåtøy	4	8	3	5	8	5	3	1	1	5	8	4
Bamble	4	2	5	1	1	3	3	2	3	1	1	2
Eidanger	4	6	10	9	5	6	4	5	4	8	4	5
Gjerpen og Siljan	3	5	5	7	7	8	2	4	4	6	3	7
Solum	4	16	7	10	4	7	3	14	5	5	4	7
Holla	9	7	16	7	8	5	7	4	11	4	3	5
Heddal	7	4	2	2	1)	-	5	4	1	2	1)	-
Tinn	8	5	5	2	8	5	7	5	4	2	5	5
Hjartdal	2	3	1	5	7	8	1	2	1	2	6	7
Seljord	3	2	2	3	3	1	2	1	1	2	3	1
Kviteseid	2	4	5	2	5	3	1	3	3	1	5	2
Nissedal	1	-	4	6	1	2	1	-	2	5	1	2
Fyresdal	2	2	2	1	1	-	1	2	-	1	1	-
Lårdal	8	11	4	1	6	3	7	7	4	1	6	2
Vinje	2	3	1	1	2	5	-	2	-	1	2	4
Tilsammen	88	100	102	94	98	98	62	77	67	68	75	84

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 anmeldt i alt 227 tilfelle av veneriske sykdommer, herav var 193 av gonorré, 29 av erhvervet syfilis og 2 av medfødt syfilis og 3 av veneriske sår. I 1928 anmeldtes i alt 253 tilfelle.

Av skabber i 1929 meldt 271 tilfelle mot 372 i 1928.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Notodden: Efter den i året optatte boligundersøkelse blev 51 leiligheter på 1—2 værelser og kjøkken nektet benyttet som sundhetsskadelige eller utilfresstilende i sanitær henseende. Da nybygging på grunn av dårlige tider har vært meget liten har det for familier med flere barn vært vanskelig om hus. Kloakkledning er lagt til den største del av byen hvor også W. C. er almindelig. Et

) Heddal lægedistrikt er i årets løp ophevet og Heddal herred er lagt til Hjartdal lægedistrikt.

vannverk forsyner omrent hele byen og praktisk talt alle hus har springvann. Renovasjonen besørges av huseierne. Sundhetsbetjent fører stadig tilsyn. Her er offentlig kontroll med salg av kjøtt og andre matvarer. Kostholdet er gjennemgående bra. På grunn av den store arbeidsledighet har det dog for mange vært knapt. Edrueheten synes å være bra. Likeså renslighetssansen. Utøi forekommer dog. (*Nybø.*)

Skien: Boligforholdene er nokså gode i de siste år. Byen forsynes med rikelig og godt drikkevann fra 3 vannverk fra skogsvann uten bebyggelse i nærheten. Det ene er privat. Undertiden er vannet fra dette vannverk noget forurenset av myrpistikler. Kloakkforholdene er gode. Kloakkene har godt fall og munner ut i Skienselven eller Falkumelven med strøm. Renovasjonsforholdene er nokså gode. Renholdet besørges hovedsakelig av byens renholdsverk, der holder faste folk og hester og har sin egen torvmyr. Stadig kontroll føres av sundhetsbetjentene. Vannklosettene antall stiger stadig. Kostholdet er ikke værst. En del barn nyder godt av skolebespisningen. Edrueheitsforholdene er nokså gode. Folk er som regel renslige og utøi forekommer sjeldent. (*J. Backer.*)

Porsgrunn: Det er fremdeles vanskelig for hus særlig for familier med mange barn. Forholdene er dog bedret litt idet der har vært adskillig nybygging. Byen har ydet meget til vann- og kloakkvesenet. Det nye vannverk er tatt i bruk for den største del av byen. På grunn av sitt store trykk kan nu vann fås op i de høiest liggende deler av byen. (*T. Birkeland.*)

Bamble: Boligforholdene i Bamble er gjennemgående gode, skjønt der er enkelte bosteder som er mindre skikket som menneskeboliger. Våningshusene er som regel velholdte og tilstrekkelig rummelige blandt gårdbrukerstanden, hos fiskerbefolkningen langs kysten er derimot husene små og mindre rummelige, som regel med en stor stue og kjøkken. Rensligheten er gjennemgående meget god. Skabb synes å være en saga blott, kun et tilfelle iaktatt i 1929 — derimot har der hos en familie opptrådt ikke mindre enn 4 tilfelle av skurv (favus). Ved de fleste gårdsbruk has springvann hvor dertil er anledning, likesom elektrisk lys er innlagt i den overveiende del av distriktet. Klæsdrakten består vesentlig av kjøpetøier, der gjerne kjøpes ferdigsyet. Edrueheten synes upåklagelig, skjønt der ved ungdomsstevner dog kan forekomme en del fyll. På Hærre hvor der nærmest er bebyggelse finnes ingen kloakker likesom der ofte også har været klaget på drikkevannsforholdene. Det samme er tilfelle på Krabrødstrand der ligger like inn mot Stathelle og som sammen med Omborgsnes utgjør en hel skolekrets med et betydelig antall elever. Renholdet i skolene er meget bra overalt i distriktet. Kostholdet er som det sedvanlige på landsbygden. Da der er god tilgang på fisk nydes adskil lig av denne selv i de indre strøk av distriktet. (*Utsond.*)

Solum: De hygieniske forhold i bygden er gjennemgående gode. Der bygges meget, langs etter Porsgrunnsveien reiser det ene vakre hus sig etter det annet. Det er særlig arbeiderne på Høgda som bygger. Solum har et utmerket vannverk. Levemåten er gjennemgående god men der har vært ikke så lite arbeidsledighet, så forsorgsvesenet har hatt store utgifter. Edruehetstilstanden er upåklagelig, likeså rensligheten. (*E. M. Erichsen.*)

Tinn: Tinndistriktet faller i hygienisk henseende i to forskjellige deler: Rjukan bebyggelse og Tinn landsbygd. I Rjukan hersker en kronisk bolignød. Befolkingen stuer sig sammen i små overbefolkede leiligheter. Rensligheten står relativt høyt. Matstell og barnestell er også relativt bra. De største mangler ved stedet i hygienisk henseende er bolignød og solmangel (6 mnd. av året er solen helt borte). Drikke-

vannet er godt. Kloakk og renovasjon er relativt tilfredsstillende. Bybebyggelsen mangler et hensiktsmessig bad. I Tinn landdistrikt er forholdene som ellers i fjellbygder. Beboelseshusene er små og trange. Rensligheten kan tildels være mindre god, andre steder er stellet godt. Matstell og barnestell står noget tilbake for Rjukan. I de øvre daler bruker fremdeles mest gårdenes produkter som jo gir nærende kost. Ellers er «kjøpebrød» og kaffe trengt inn. (J. G. Urbye.)

Fyresdal: De hygieniske forhold er bra, boligforholdene likeledes. Men kjøkkenet er og blir altmuligrummet, og i små familier hvor huset består av 2 eller 3 rum står et alltid på stas. Drikkevannforsyning og brønner upåklagelig. Renslighetssansen utviklet, utøver ses sjeldent, favus eller skabb aldri. Edrueligheten ikke helt bra, men avgjort bedre enn i forbudstiden; den dårlige økonomi spiller også inn her. Kostholdet blir stort sett meget tarvelig på grunn av de dårlige økonomiske forhold, en fleskbit + poteter danner vel for de fleste en nokså konstant middagsmat, men ellers leves det sundt, lite kaffeforbruk, og hyppig finnes familier hvor den aldri brukes. Flattbrød på hvert bord til hvert mål, mange steder, særlig på heiene, bruker næsten ikke annet brød. Tennene er her også avgjort bedre enn nede i selve bygden. (Th. Limseth.)

IX. Aust-Agder fylke.

Fylket er delt i 13 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av følgende oversikt:

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate- inhh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 30.
Risør stadslægedistr....	1.51	3 076	Vestre Nedenes.....	297.91	8 784
Arendal ——	12.10	10 403	Lillesand	410.95	6 901
Holt	596.52	10 510	Vegusdal	614.47	1 896
Søndeled	501.26	5 825	Evje ¹⁾	1 007.92	4 866
Åmli	1 181.93	2 674	Bygland	1 356.90	1 995
Froland	568.91	7 397	Valle	2 849.85	2 351
Tromøy	134.51	7 971			

I løpet av året er Hægeland herred av Vest-Agder lagt til Evje lægedistrikt.

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotek- personale.
1927.....	37	20	56	31	8	17
1928.....	37	19	52	33	8	18
1929.....	36	24	51	31	8	18

¹⁾ Herunder Hægeland herred av Vest-Agder.

Av lægene var 2 stadslæger og 11 distriktslæger. Av jordmødrerne var 33 offentlig ansatt og 18 privatpraktiserende. I Valle distrikt hvor avstandene er store betydes ofte ueksaminerte fødselshjelpere. Befolkningen synes ennu ikke å forstå farene herved. I alle distrikter undtagen i Froland og Valle fantes en eller flere sykepleiersker i distriktspleie. Forøvrig henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehus. Ved utgangen av 1929 hadde fylket 6 sykehus for kirurgiske, medisinske og epidemiske sykdommer med i alt 203 senger, herav 32 for epidemiske sykdommer. Sykehusforholdene må sies å være gode undtagen for epidemiske sykdommer. De tilgjengelige lasareetter er små og helt umoderne, så anlegg av et moderne lasarett er høist påkrevet. Foruten disse sykehus er der et militært sykehus på Evjemoen med 16 senger.

Aust-Agder hadde 2 tuberkulosehjem med plass for 61 patienter. Bygland ligger statens tuberkulosesanatorium, Landeskogen, med plass for 134 patienter.

Se forøvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

I Aust-Agder var der ved utgangen av 1929 20 gammelhjem med 466 plasser og 6 almindelige barnehjem med plass for 104 og et barnehjem for tuberkulosetrude barn, Bellevue ved Arendal med plass for 45.

Bad tilgjengelig for almenheten finnes i Arendal, Grimstad, Tvedstrand og Lillesand. I Åmli er der et badstubad, og i Evje et skolebad på landsgymnaset åpent for almenheten. Forøvrig finnes ikke skolebad ved nogen skoler i fylket.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert 1367, herav var 94 revaksinasjoner. I 1928 blev der i alt vaksinert 1143. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaskinasjonen er ikke iakttatt.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinalmeningitt, epidemisk	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi septici.	Penfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Riser stadsdistrikt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Arendal	2	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	6	15	9
Holt og Dyvåg	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	9	-
Søndeled	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	8	-
Åmli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Froland	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12	1
Tromøy	-	-	-	-	-	2	8	1	-	-	-	-	2	4
Vestre Nedenes	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	4	-	1
Lillesand	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	1	14
Vegusdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4
Evje ¹⁾	-	-	-	-	-	-	74	-	-	-	-	2	-	2
Bygland	-	-	-	-	-	-	13	1	-	-	-	-	1	-
Valle	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
<hr/>														
Tilsammen	13	-	-	-	8	17	92	15	-	3	17	2	48	35
Antall dødsfall	1	-	-	-	3	-	3	1	-	1	7	-	2	-

¹⁾ Herunder tatt med Hægeland herred, tilhørende Vest-Agder.

Miltbrand: 2 tilfelle i Evje.

Der blev i 1929 holdt 50 helseråds møter. Av saker behandlet var 26 innleggelsjer av tuberkuløse etter tuberkuloselovens § 6. Barselbidrag i henhold til loven om forsorg for barn av 1915 blev utdelt til i alt 10 mødre, nemlig til 1 i Risør, 5 i Arendal, 1 i Holt og 3 i Tromøy.

Sundhetstilstanden betegnes som udmerket god i *Vestre Nedenes* og som god eller meget god i alle andre lægedistrikter undtagen i *Holt* hvor den var mindre god, særlig i årets første 3 måneder da tallrike tilfelle av akutte katarrer i luftveiene satte sitt preg på sundhetstilstanden samtidig som der i årets siste måneder forekom mange og ondartede tilfelle av lungebetendelse.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

Avtysfodfeber er meldt 13 tilfelle med 1 dødsfall. Herav var i *Froland* distrikt 10 tilfelle i juni og juli måned i en tett bebygget grend nær Arendals grense. Den oprindelige smittekilde blev ikke påvist. Da det først observerte tilfelle blev behandlet adskillig tid under annen diagnose, hadde leiligheten til kontaktsmitte for de senere tilfelle vært stor. Samtidig med denne epidemi viste sig i *Arendal* et tilfelle hos en ung kvinne og hennes mor. Smitten blev antatt å skrive sig fra nevnte epidemi. I *Holt* optrådte et tilfelle hvor smitten kunde føres tilbake til Arendal.

Av paratyfus er ikke meldt nogen tilfelle i årets løp.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt og epidemisk encephalitt har heller ikke vist seg i fylket i dette år.

Akutt poliomyelitt optrådte med i alt 8 tilfelle hvorav 3 med dødelig utgang. Det var spredte tilfelle uten påviselig innbyrdes forbindelse i flere distrik-

sykdommer.

Kirkestede.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Lungebetendelse, krupøs.	Pleurit.	Tuberkulose i lunghene.	Tuberkulose i andre organer.	Gikfeber.	Malaria.	Gastroenteritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonoré, uenrett.
17	170	133	15	8	2	1	-	3	-	12	1	-	-	-	3
225	334	437	58	42	34	13	3	10	1	73	17	1	6	1	64
60	458	486	47	31	20	10	4	9	-	20	7	-	1	-	3
23	292	117	18	21	9	4	-	7	-	1	4	-	1	-	-
49	134	120	1	7	3	6	-	1	-	30	15	-	-	-	-
98	194	206	15	30	6	2	-	12	-	12	3	-	-	-	4
76	273	200	9	14	7	5	-	3	-	20	8	1	-	-	7
105	323	244	54	8	7	17	5	5	-	19	8	-	-	-	8
3	185	60	15	11	9	12	1	3	-	14	2	-	-	-	2
-	18	10	-	8	1	9	2	-	-	2	3	-	-	-	-
10	268	229	43	6	13	14	2	2	-	43	15	-	-	-	2
-	135	81	5	16	2	11	4	1	-	3	-	-	-	-	-
-	40	30	3	10	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
666	2824	2353	283	212	114	104	23	56	1	250	84	2	8	1	93
9	9	5	79	75	4	92	21	1	-	6	-	1	1	-	-

ter. Bare fra *Søndeled*, hvor der var 3 tilfelle i juli—august, skriver distriktslægen at deres innbyrdes sammenheng er utvilsom, men smittekilden for det første tilfelles vedkommende helt uklar.

Skarlagensfeber viste sig med 17 tilfelle uten dødsfall fordelt over flere distrikter. Ingen epidemier av betydning.

Difteri optrådte med i alt 15 tilfelle hvorav et med dødelig utgang. Foruten 3 spredte tilfelle i forskjellige distrikter var det i *Arendal* 12 tilfelle og herav 7 i en familie. Smittens oprindelse blev ikke fastslått.

Av kikhoste er meldt 666 tilfelle med 9 dødsfall, flest tilfelle meldt fra *Vestre Nedenes* og *Arendal* hvor den hadde svær utbredelse men forløp mildt.

Influenza optrådte som vanlig mest i årets første måneder. I *Risør*, *Arendal*, *Holt*, *Froland* og *Valle* var det forholdsvis utbredte epidemier av denne sykdom, og dels komplisert med lungebetendelse men uten større dødelighet. I fylket i sin helhet er meldt 2824 tilfelle med 9 dødsfall.

Lungebetendelse viste seg i november måned i *Holt* distrikt med tallrike og temmelig ondartede tilfelle. På et gamlehjem var det således 7 tilfelle med 5 dødsfall på en måned.

Miltbrand optrådte i *Evje* med 2 tilfelle hos to menn som hadde assistert dyrlægen under obduksjon av en selvdød ku. Den ene døde 4 dager etter, den annen stod det over.

Tuberkulose. I tuberkuloseprotokollene er der i 1929 innført 185 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 178 i 1928 og 239 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen oppgitt for 176, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

Alder	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	9	5.1	40—49 år	20	11.4
15—19 "	30	17.0	50—59 "	11	6.3
20—24 "	31	17.6	60 " og over....	10	5.7
25—29 "	31	17.6			
30—39 "	34	19.3			
			I alt	176	100.0

25 patienter er i 1929 innlagt i sykehus i henhold til tuberkuloselovens § 6 mot 29 patienter i 1928 og 34 i 1927. Forholdene i de enkelte distrikter vil ses av hovedberetningens tabell 10.

Tuberkulosen synes etter lægenes beretninger i det store og hele å holde sig uforandret i fylket. Fra *Valle* skrives at sykdommen synes å være i avtagen og fra *Froland* at tilbakegangen fra ifjor synes å holde sig. Fra *Vegusdal* anføres at den i de siste par år har vist en uhyggelig tendens til stigning, særlig i Mykland herred. Om tuberkulosearbeidet skriver fylkeslægen: «Dette er ennu ikke ordentlig organisert, men der drives i de fleste bygder et interessert arbeide av sykepleierforeninger hovedsakelig ved innsamlede midler og ved understøttelse fra kommuner, fylket og centralstyret for tuberkulosearbeidet. Der pågår innsamling av opplysninger om stillingen i de enkelte distrikter. Det viser sig at skolebarnsuniversitetsøkeler er igangsatte i 20 herreder. Tuberkulosenevnder er hittil bare opprettet i *Gjerstad*, *His* og *Tromøy*. Bare de to siste herreder har en helt organisert hjelpestasjon og utdannede helsesøstre. Sanatorieplass er vanskelig å opnå, men to større pleiehjem avhjelper de største vanskeligheter.»

Tabellen side 57 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lägedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Risør stadsdistrikt . .	3	2	1	2	1	1	3	2	1	1	-	1
Arendal —— . .	7	9	10	5	4	9	7	7	8	4	4	7
Holt	4	6	13	5	7	10	3	6	13	5	5	9
Søndeled	4	6	6	4	6	3	3	4	6	3	4	2
Dyvåg	3	2	¹⁾	4	3	6	3	1	¹⁾	-	-	-
Åmli	2	3	2	4	3	6	-	3	1	2	3	5
Froland	9	8	6	4	6	7	8	3	5	4	2	6
Tromøy	4	7	4	2	6	4	3	7	4	2	5	4
Vestre Nedenes	8	9	10	8	10	10	7	8	9	6	9	9
Lillesand	8	9	5	3	1	4	8	7	4	3	-	4
Vegusdal	2	1	-	-	1	1	2	1	-	-	1	-
Evje ²⁾	2	3	4	1	3	3	2	1	2	-	3	2
Bygland	1	-	-	3	-	3	1	-	-	3	-	3
Valle	-	4	2	2	1	3	-	4	2	2	1	3
Tilsammen	57	64	63	43	49	64	50	54	55	35	37	55

Veneriske sykdommer. I 1929 er meldt 93 tilfelle av gonorré, 9 tilfelle av syfilis og 2 av veneriske sår, tilsammen 104 tilfelle mot 60 i 1928 og 66 i 1927.

Av skabb er meldt 84 tilfelle mot 69 i 1928.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Arendal: Der er ikke husnød lenger. Der bygges også stadig endel mindre nye hus. Rent elendige boligforhold er sjeldne men vel overbefolkning på enkelte hold. I årets løp har kommunen lagt 234 m. hovedvannledning og 480 m. kloakk. Til disse ting har bevilgningene i de siste år vært små (kaianleggene står i forgrunnen og legger beslag på kommunens økonomi). Vannklosetter (uten septictank) anlegges i stadig større utstrekning der hvor kloakkforholdene tillater det. (*K. Egeberg.*)

Holt og Dyvåg: De hygieniske forhold må gjennemgående karakteriseres som gode. For Tvedestrands bys vedkommende arbeides for å få gjennemført en kloakksplan for byen men man er foreløpig bange for utgiftene. Et av de verste onder å bekjempe er «griseriet» på de tallrike fester og tilstelninger utover bygdene. Koppen blir her skyldet i en felles balje og er dermed ferdig til næste bordsætning. At tuberkulosen kan smitte på denne måte anser jeg meget sannsynlig og har tenkt å få helserådsbeslutning der påbyr kokning av koppen ved fester. Kosthold særlig for barnas vedkommende er flere steder dårlig. Ved de skolebarnsundersøkelser for Vegårshei som jeg nettopp er begynt med er jeg kommet til det nedslående resultat at mer enn 50 pct. av skolebarna regelmessig drikker kaffe. (*M. Selmer.*)

Åmli: Bortsett fra de større gårder er boligene for det meste små og dessverre dårlig vedlikeholdte. De mange arbeiderbruk synes ofte å ha vanskelig for å bli helt ferdige med fornøden innredning. Folk bor trangt i mange tilfelle. Kostholdet er enkelt og der legges lite arbeide i tilberedningen av maten. Skogsarbeiderne le-

¹⁾ Dyvåg er i 1928 lagt til Holt distrikt.

²⁾ Herunder fra 1/—29 Hægeland herred av Vest Agder.

ver for det meste på kaffe og brød, dertil av og til stekt flesk. Edruelighetsforholdene har vært i absolutt bedring i de senere år. Renslighetssansen er også stigende men ligger i flere tilfelle tilbake. (*J. Hoffmann.*)

Tromøy: I hygienisk henseende er distriktets herredsbyer det svake punkt. Kloakk- og drikkevannsforholdene er her mislige. Opinionen må stadig bearbeides, så kommer vel forståelsen og bevilgningene etterhånden. Boligforholdene er bra, adskillig nybygg. Kostholdet bedres. Tiltagende bruk av grønnsaker. Befolknlingen er gjennemgående edruelig og renslig. Hjemmene holdes pent. De økonomiske forhold fremdeles vanskelige med lite lønnsomt arbeide for ungdommen. (*E. Irgens.*)

Vestre Nedenes: De hygieniske forhold må sies å være tilfredsstillende såvel i Grimstad som i landdistriket. Gater og kloakker i Grimstad holdes alltid i forsvarlig stand. Rensligheten hos befolkningen er god, særlig for Grimstad og Fjæres vedkommende. Grimstad bad benyttes meget både sommer og vinter. Det blir mere og mere almindelig at folk innretter bad i sine leiligheter. Edrueligheten i distriket er bra, man ser ikke ofte berusede folk på gatene i Grimstad. De økonomiske forhold må betegnes som dårlige for Fjæres vedkommende hvor skibsbyggeriet tidligere blomstret. En stor del av befolkningen søker til Østlandet for å skaffe sig arbeide der. (*A. Daae.*)

X. Vest-Agder fylke.

Fylket er delt i 15 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Kristiansand stadsfysik.	21.40	18 700	Lista	138.81	5 402
Mandal stadslægedistrikt	2.24	3 591	Farsund	128.45	3 129
Oddernes.....	448.35	11 537	Lyngdal.....	380.44	3 680
Segne.....	239.83	3 538	Hægebostad	467.78	1 701
Halse	217.66	3 958	Kvinesdal	895.42	4 166
Laudal.....	361.95	2 551	Flekkefjord.....	727.16	9 177
Bjelland	1 172.44	2 493	Sirdal	1 410.10	1 409
Audnedal	430.69	5 170			

I årets løp er Vennesla lægedistrikt ophevet og Vennesla herred er lagt til Oddernes distrikt og Hægeland herred til Evje distrikt i Aust-Agder.

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksaminer- t apotek- personale.
1927.....	35	23	57	44	6	14
1928.....	39	26	58	46	6	14
1929.....	40	33	57	45	6	14

Av lægene var 1 stadsfysikus, 1 stadslæge og 13 distriktslæger. Distriktslægen i Lista fungerte som fylkeslæge. Av jordmødrene var 42 offentlig ansatt og 15 privatpraktiserende. I alle distrikter undtagen i Sirdal og Hægebostad var der ansatt en eller flere sykepleiersker i distriktspleie. Se forøvrig tabell 1 i hovedberetningen.

S y k e h u s. Fylket hadde ved utgangen av 1929 4 sykehuse for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske sykdommer med i alt 246 senger. Dessuten er der garnisonssykehus på Odderøen ved Kristiansand med 24 senger.

For tuberkulose var der 2 tuberkulosehjem med i alt 108 plasser og Solvang lysinstitutt i Kristiansand, for kirurgisk tuberkulose og hudtuberkulose, med 39 plasser. Solhøgda tuberkulosehjem er i årets løp blitt utvidet med 10 senger.

Se forøvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

S i n n s s y k e a s y l. Eg sinnssykeasyl ved Kristiansand tilhører staten og har 284 autoriserte plasser, men den forpleies stadig op til 340 patienter. Kristiansand har et kommunalt sinnssykeasyl, autorisert for 32 patienter.

I Kristiansand driver Røde Kors et barselhjem for 7 fødende, og santietsforeningen i Kristiansand driver et spesialkontor med en kvinnelig læge som leder. Mødrene får her kyndig veiledning i still og pleie av sine barn. Kontoret benyttes meget flittig. Kristiansand har et alkoholikerhjem med 9 plasser, drevet av Blå Kors.

Fylket hadde 14 gammelhjem med 333 plasser og 6 barnehjem med 99 plasser.

B a d. I Kristiansand, Mandal og Flekkefjord er der varmbad tilgjengelig for almenheten. Skolebad finnes ikke i nogen av byene. I Kristiansand benytter folkeskolens elever regelmessig byens varmbad. Skolebad finnes i Lista og i Søgne. På begge steder er badene tilgjengelige for almenheten utenfor skoletiden.

V a k s i n a s j o n e n. Der blev i 1929 vaksinert i alt 907, herav var 12 re-vaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 1333. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Av helserådet blev der i alt holdt 88, hvorunder blev behandlet 61 saker angående innleggelse etter tuberkuloselovens § 6. Barselbidrag til mødre, i henhold til loven om forsorg for barn av 1915, er utdelt til i alt 7 mødre i Kristiansand.

S u n d h e t s t i l s t a n d e n har vært jevnlig god i alle fylkets distrikter undtagen i Laudal hvor den på grunn av en temmelig utbredt epidemi av meslinger betegnes som mindre god i årets første måneder. I Hægebostad var der i årets 3 siste måneder en kikhosteepidemi utbredt over hele distriktet. Forøvrig har man vært forskånet for mer ondartet forløpende epidemier og masseoptreden av andre akutte sykdommer.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 60 og 61.

Av tyfoidfeber er meldt i alt 3 tilfelle med 1 dødsfall. Herav var 1 i Kristiansand hos en gutt som mentes smittet ved under en søndagstur til nabodistriktet å ha drukket vann av en forurensset brønn. 1 i Søgne med ukjent smittekilde og 1 i Laudal hvor der i samme familie også var paratyfus.

Av paratyfus blev i alt meldt 6 tilfelle uten dødsfall. Der var 1 tilfelle i Mandal, 2 i Oddernes, 1 i Søgne, 1 i Laudal og 1 i Flekkefjord. Smittekilden blev ikke sikkert konstatert i nogen av tilfellene.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt er meldt fra Flekkefjord med 4 tilfelle hvorav 1 med dødelig utgang. Distriktslægen anfører at diagnosen var meget tvilsom.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akuttt.	Skorlagns- feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyrami,- sepihæmi.	Penningus (hos nyfødte).	Roen.	Kusma.
Kristiansand stadsfysikat	1	1	121	-	-	-	1	.	20	7
Mandal stadslægedistrikt	1	.	.	1	18	20	-	-	-	.	1	1	.
Oddernes.....	.	2	.	.	.	3	6	-	-	-	1	.	1	.
Søgne	1	1	9	-	-	-	1	.	.	.
Halse	6	20	-	-	-	.	.	5	.
Laudal	1	1	.	.	2	.	44	-	-	-
Bjelland	18	-	-	-	.	.	2	.
Audnedal	4	34	-	-	1	.	.	1	.
Lista	-	-	-	3	.	4	.
Farsund	4	.	-	-	-	.	.	2	3
Lyngdal	1	2	.	-	-	-	.	.	1	1
Hægebostad	-	-	-
Kvinesdal	1	.	-	-	-	1	.	1	.
Flekkefjord	1	4	.	.	8	.	-	-	-	.	.	4	2
Sirdal	-	-	-	.	.	1	.
Antall tilf. i alt	3	6	4	-	4	47	272	-	-	2	7	-	42	14
Antall dødsfall	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	7	-	3	-

A k u t t p o l i o m y e l i t t o p r å d e t e m e d 1 t i l f e l l e i M a n d a l , 2 i L a u d a l o g 1 i L y n g d a l . I n t e t d ø ð s f a l l .

S k a r l a g e n s f e b e r v i s t e s i g m e d i a l t 4 7 t i l f e l l e u t e n d ø ð s f a l l . F l e s t t i l f e l l e v a r d e t i M a n d a l o g F l e k k e f j o r d , f o r y v r i g s p r e d t o v e r e n r e k k e d i s t r i k t e r .

A v m e s l i n g e r e r f r a f y l k e t i s i n h e l h e t m e l d t 2 7 2 t i l f e l l e m e d 1 d ø ð s f a l l . I L a u d a l f i k k s y k d o m m e n i å r e t s f o r s t e m å n e d e r e n e p i d e m i s k u n d e r l i g g e n d e t s t o r m e n d e f o r l ø p . D e n a n g r e p b a r n o g v o k s n e s o m i k k e t i d l i g e r e h a d d e h a t t s y k d o m m e n o g v a r i i k k e f a t i l f e l l e l e d s a g e t a v f o r s k j e l l i g e k o m p l i k a s j o n e r .

K i k h o s t e o p r å d e t e m e d i a l t 1 5 6 t i l f e l l e h v o r a v 5 m e d d ø ð d e l i g u t g a n g . I H æ g e b o s t a d v a r d e t i å r e t s 3 s i s t e m å n e d e r e n e g a n s k e u t b r e d t e p e d i m i s k u n d e r l i g g e n d e t s t o r m e n d e f o r l ø p . D e n a n g r e p b a r n o g v o k s n e s o m i k k e t i d l i g e r e h a d d e h a t t s y k d o m m e n o g v a r i i k k e f a t i l f e l l e l e d s a g e t a v f o r s k j e l l i g e k o m p l i k a s j o n e r .

I n f l u e n s a v i s t e s i g s o m v a n l i g i d e f l e s t e d i s t r i k t e r i å r e t s f o r s t e m å n e d e r e m e n h a d d e i n g e n s æ r l i g o n d a r t e t k a r a k t e r . I F l e k k e f j o r d v a r s y k d o m m e n m e g e t u t b r e d t i j a n u a r m å n e d . I a l t e r m e l d t 2 3 4 1 t i l f e l l e o g 1 7 d ø ð s f a l l .

T u b e r k u l o s e . I t u b e r k u l o s e p r o t o k o l l e n e f o r f y l k e t b l e v d e r i 1 9 2 9 i n n f y r t 2 5 0 n y e t i l f e l l e a v s m i t t e f g r e n d e t u b e r k u l o s e m o t 2 3 8 i 1 9 2 8 o g 2 2 2 i 1 9 2 7 . A v d e n y a n m e l d e t e t i l f e l l e e r a l d e r e n o p g i t t f o r 2 4 9 , o g d i s s e f o r d e l t e s i g s å l e d e s p å d e f o r s k j e l l i g e a l d e r s k l a s s e r :

Alder.	Antall tilfelle.	Pet.	Alder.	Antall tilfelle.	Pet.
0—14 år	23	9.2	40—49 år	20	8.0
15—19 <	31	12.5	50—59 <	13	5.2
20—24 <	48	19.3	60 < og over....	26	10.4
25—29 <	39	15.7			
30—39 <	49	19.7	I alt	249	100.0

sykdommer.

Kjønne.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Lungebetændelse, krupos.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer	Giktfeber.	Malaria.	Gastroenteritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonoré, uretritt.
86	1407	1187	85	67	103	99	21	14	-	227	36	1	3	2	81
.	47	110	9	11	7	10	1	2	-	11	13	-	1	-	5
21	175	223	20	25	18	26	1	4	-	16	1	-	-	-	5
.	48	22	-	7	-	19	-	1	-	-	12	-	-	-	2
1	40	49	2	10	6	8	3	4	-	12	-	-	-	-	2
1	16	54	4	10	7	10	6	-	-	5	3	-	-	-	1
30	21	12	1	3	1	5	1	1	-	2	-	-	1	-	-
.	16	21	-	5	7	3	1	1	-	-	3	-	-	-	-
.	84	120	2	8	6	12	4	1	-	15	49	-	1	-	2
.	81	53	1	3	3	3	-	1	-	16	28	-	-	-	2
.	29	22	4	5	8	6	1	-	-	13	6	1	-	-	-
16	7	6	-	1	-	2	-	4	-	2	2	-	-	-	-
.	42	53	4	7	4	7	4	1	-	1	7	-	-	-	-
1	823	249	3	58	25	11	3	10	-	24	35	-	-	-	9
.	5	6	3	-	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
156	2841	2187	138	229	199	222	47	45	-	344	195	2	7	2	109
5	17	7	38	65	6	108	26	5	-	4	-	-	-	-	-

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev i 1929 55 patienter innlagt i tuberkulosehjem, mot 38 i 1928 og 41 i 1927.

Tuberkulosen synes efter lægenes beretninger i det store og hele å være i tilbakegang i fylket. Fra *Bjelland* anføres at sykdommen er i avgjort tilbakegang. I *Audnedal* er i årets løp bare meldt 13 nye tilfelle mot 20 året i forveien. Fra *Oddernes* distrikt skrives at sykdommen synes å være i tiltagen blandt ungdommen i Vennesla. Også fra *Laudal* skrives at tuberkulosen synes å ha tiltatt i de siste år.

Skole barns undersøkelse er foruten i fylkets 4 byer hvor der er ansatt faste skolelæger, i årets løp helt eller delvis utført i en rekke landdistrikter, i alt i 11 lægedistrikter og interessen herfor er i stadig vekst. Der foreligger intet samlet resultat av undersøkelsene. Vest-Agder fylkesting besluttet i 1929 opprettelsen av en fylkestuberkulosenevnd og i tilslutning hertil er der gjennem de offentlige lærer gjort henstilling om opprettelse av lokale tuberkulosenevnder i de enkelte herredskommuner.

Tabellen side 62 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Veneriske sykdommer. Av lægene ble der i 1929 meldt 120 nye tilfelle av veneriske sykdommer, herav 9 av syfilis, 2 av veneriske sår og 109 av gonoré. I 1928 ble der meldt ialt 134 tilfelle av disse sykdommer.

Av skabb ble der meldt 195 tilfelle mot 208 i 1928.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Kristiansand: Her er fremdeles bolignød; især er det vanskelig for familier med flere barn å få passende bolig, så mange arbeiderfamilier bor meget innskrenket og uhygienisk. Boligbyggingen er jo meget større nu enn tidligere, så jeg

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Kristiansand stadsfysikat	16	14	12	14	15	16	10	10	8	13	11	14
Mandal stadslægedistrikt	1	6	-	5	1	4	1	6	-	3	1	4
Oddernes	3	4	4	5	3	14	3	4	4	4	3	12
Vennesla	3	6	3	1 ¹⁾	-	-	3	5	3	1 ¹⁾	-	-
Søgne	1	-	2	9	3	2	1	-	2	8	3	2
Halse	1	2	2	1	1	7	1	2	2	1	1	6
Laudal	1	3	1	-	4	2	1	2	-	-	4	2
Bjelland	2	4	2	6	2	-	3	2	1	2	3	-
Audnedal	3	9	7	7	4	7	2	9	6	7	4	6
Lista	4	2	3	2	4	2	4	2	3	2	3	2
Farsund	4	1	4	3	3	5	3	1	4	3	2	3
Lyngdal	3	3	3	1	1	2	3	1	3	1	1	1
Hægebostad	-	1	2	3	1	-	-	1	1	2	1	-
Kvinesdal	4	1	4	2	2	2	4	1	3	1	1	1
Flekkefjord	8	8	4	8	16	5	6	8	4	8	12	3
Sirdal	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	1	1
Tilsammen	54	64	53	68	61	73	44	53	45	58	48	60

skulde tro boligforholdene snart igjen skulde bli normale. Drikkevannsforsyningen er stort sett meget tilfredsstillende, nedslagsdistriket er meget stort og tilsig fra dyrket mark eller annet som kan forurense vanninntaket kan neppe finne sted. Kommunen anvender årligårs ikke små beløp på forbedring av kloakkforholdene, der for den gamle bydels vedkommende må sies å være tilfredsstillende. Den for nogen å siden nyinnlemmede bydel mangler ennu for store deles vedkommende ordnede kloakkforhold, men der bevilges årlig ikke så små beløp til nye kloakkanlegg. Renovasjonsforholdene er heller ikke tilfredsstillende, det gamle bingsesystem er ennu meget utbredt, men man går mer og mer over til W. C. I praktisk talt alle nybygg anbringes W. C. med septictank, og i mange eldre bygninger innlegges sådanne. Oparbeidelse av gatene og gaterenholdet vies megen opmerksomhet, så der er skjedd en betydelig bedring her i den senere tid. Kontrollen med næringsmidlene utføres meget nøiaktig og samvittighetsfullt. Kjøttkontrollen er betydelig skjerpet, melkens renhet, dens behandling og utsalgstedenes innredning og sanitære forhold vies stor opmerksomhet.

Befolkingens renslighetssans er stort sett meget god. Edruelighetsforholdene er jevnt over gode; det er som regel den samme stabb som viser sig beruset på gaten og må tas vare på av politiet. Kristiansand er yndet tilholdssted for løse eksisenser som skaffer politiet meget bryderi. (*O. Langfeldt.*)

Mandal: Byen lever mer og mindre direkte av industrien. Der er 34 industrielle bedrifter og sagbruk som normalt beskjeftiger 366 personer. I det forløpne år har alle disse bedrifter så godt som den hele tid vært i full drift og der har praktisk talt ikke vært arbeidsløshet. Daglønnen er gjennomsnittlig 7 kroner. Den gamle sjøfartsby har nu bare et skib igjen og det er et seilskib. Fiskeri som næring drives bare av 2 familier men som fritidsbeskjeftigelse, som adsprelelse, av alle som kan komme på sjøen. Det første en solid mann skaffer sig

¹⁾ Vennesla lægedistrikt er i årets løp ophevet og Vennesla herred er lagt til Oddernes distrikt og Hægeland til Evje distrikt i Aust-Agder.

er en motorbåt til nytte og til rekreasjon. Betydningen herav kan ikke underverderes. (*S. Roscher.*)

Oddernes: Boligforholdene må sies å være gode. Der foregår endel nybygning især i Vennesla. Drikkevannsspørsmålet på landsbygden er vanskelig. Vannverk er sjeldent. Det er brønner og bekker man henter vann fra. Kloakk- og renovasjonsspørsmålet er likeledes vanskelig. I Vennesla gjør man forsøk på å få istand kloakk på mange steder. I den tette bebyggelsen i dette folkerike arbeiderstrøk er en god kloakk av største viktighet. (*E. Saxlund.*)

Søgne: Der er ikke bolignød i distriktet. Emigrasjonen som helt til fornylig har pågått, har beverket at der tildels er overflod på husrum. De nyere boliger er gjennemgående bra, de eldre ofte upraktisk innrettet og trekffulle, med kjøkkenet oftest i en gang og med åpen peis til å koke på. Drikkevannet tas oftest fra brønn, sjeldent fra overflatevann. Springvann hører til undtagelsene. Kostholdet er blitt mer og mer bymessig med kjøpebrød til daglig, og fersk fisk eller kjøtt finner pr. bil daglig vei til de fleste hjem, i hvert fall i distriktets centrale deler. Dette må visstnok sies å være godt og vel. Men melken som før i tiden hadde en bred plass i landhusholdningene brukes ikke så meget som før. Årsakene til dette er meieriene og kaffen. Sistnevnte brukes stadig like meget av voksne, derimot tror jeg å ha lagt merke til at barn ikke i samme utstrekning som før får kaffe, et gledelig lyspunkt. Rensligheten er neppe bedre eller værre enn i bygdene flest. Edrueligheten må i det hele sies å være bra. (*Inge Torp.*)

Audnedal: Nye husbygninger som oppføres blir gode, praktiske og varme, de gamle er trekffulle og upraktiske. Vannforsyningen til gårdene er ofte meget mangelfull, brønnene ligger ofte uehdig med tilsig av urenslighet og mange steder er vannet brunt og uklart. Kostholdet er jevnt godt, kaffemisbruken visstnok i avtagende. Befolkningen er edrue og rensligheten blir bedre år for år. (*L. Randers.*)

Farsund: De hygieniske forhold er i det store og hele bra både i by og landdistriktet og renslighetssansen er i stadig vekst. I Spind har sykepleierforeningen bekostet drikkefontener ved alle skoler. Utøi sees sjeldent. (*O. Moy.*)

Hægebostad: Boligforholdene er nede i dalen ganske bra men på enkelte hei-gårder lar de meget tilbake å ønske. En gjennemgående feil er at i de fleste hus er høiden under taket altfor liten, ned til 170 cm. Tross de vanskelige økonomiske forhold, trykkende skatter o. s. v. er der et prisverdig tiltak med nybygninger, vesentlig blandt hjemkomne amerikanere. Drikkevann får man oftest fra bekker eller fra brønner. Kloakk- og renovasjonsforholdene er dårlige. Kostholdet i hjemmene er almindelig landskost, enkel steder dog temmelig ensformig og spartansk på grunn av dårlige økonomiske forhold. Edruelighetstilstanden er gjennemgående meget bra, utøi en sjeldenhets.

(*R. S. Fischer.*)

XI. Rogaland fylke.

Fylket er delt i 17 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/2 30.	Lægedistrikter.	Flate-innhold i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/2 30.
Stavanger stadsfysikat.	9.89	46 353	Høgsfjord	1 490.63	6 065
Egersund stadsdistr..	0.64	3 400	Finnøy	123.48	3 637
Haugesund stadsfysikat	4.64	17 217	Nedstrand	406.67	3 378
Sokndal	292.26	2 727	Hjelmeland	1 087.87	3 529
Lund.....	498.95	2 638	Sand	2 208.66	9 072
Egersund	1 148.40	6 871	Kopervik	385.21	13 017
Time.....	447.99	13 046	Skudeneshus	68.27	4 075
Sandnes	382.83	13 049	Skåre	270.76	8 119
Hetland	231.60	15 242			

I løpet av året er Skjold lægedistrikt ophevet og Skjold herred er lagt til Skåre distrikt og Vats herred til Ølen distrikt i Hordaland.

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotek-personale.
1927.....	60	40	101	51	15	43
1928.....	72	48	100	59	15	42
1929.....	82	53	100	56	15	43

Av lægene var 2 stadsfysici, 1 stadslæge og 14 distriktslæger. Distriktslægen i Hetland fungerer som fylkeslæge. Av jordmødrene var 57 offentlig ansatt og 43 privatpraktiserende. I alle distrikter undtagen i Hjelmeland var der ansatt en eller flere utdannede sykepleiersker i distriktspleie. For øvrig henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehuss. I løpet av året er den kirurgisk-medisinske avdeling ved Rogaland fylkessykehus utvidet fra 87 til 110 plasser. Ved Haugesund kommunale sykehus blev i april 1929 den nye epidemiavdeling tatt i bruk som kirurgisk sykehus og de gamle barakker innredet til epidemisykehus og pleieavdeling.

Fylket hadde ved utgangen av 1929 12 almindelige sykehus med 645 senger for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter.

Fylket hadde 4 tuberkulosehjem med i alt 116 plasser og 1 tuberkulosesanatorium med 30 plasser på Hinnsmoen i Sand. Dessuten disponerer man over 37 senger for tuberkuløse ved de almindelige sykehus.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Sinnssykeasyl. Rogaland fylkes og Stavanger bys asyl, Dale, er autorisert for 355 patienter og har hele året hatt fullt belegg. Haugesund kommune har et pleiehjem for sinnssyke på Hemingstad i Skåre med plass for 12 patienter. På Trødne i Høyland er der en sinnssykekoloni for kvinner med plass for 20 pati-

enter. De aller fleste privat utsatte sinssyke forpleies i Time lægedistrikt, hvor der finnes henved 200 patienter anbragt enten i familiepleie med 1—2 sinssyke, eller i mindre kolonier med 3—4 op til 7—8 patienter på hvert sted.

Av andre anstalter kan nevnes Jærens Fysikalsk Diætiske sanatorium i Nærø med 70 plasser.

Fylket hadde i 1929 29 gammelhjem med 600 plasser. Av almindelige barnehjem var der ialt 9 med 306 plasser. Hertil kommer Stavanger tuberkuloseforenings barnehjem for tuberkulosetruede gutter på Lindum i Suldal med plass for 40 gutter og Haugesund sanitetsforenings barnehjem for tuberkulosetruede barn med plass for 30 både spebab og eldre.

I Stavanger er et mødreanhjem med 61 plasser.

Bad. I Stavanger er der 6 bad tilgjengelig for almenheten, herav 4 skolebad. De øvrige byer i fylket er også forsynt med offentlige bad, men i landdistrikten finnes bad bare i Sand, Hjelmeland, Finnøy, Time, Sandnes og Skåre. Ved 5 skoler er opprettet skolebad bare til bruk for elevene. I Egersund benyttes det nye folkebad som skolebad.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert 2097, hvorav 151 var revaksinasjoner. I 1928 ble vaksinert 2322. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der har i alt vært holdt 96 helserådsmøter i 1929. I Lund og Skudeneshavn har der ikke vært holdt helserådsmøter i løpet av året. Av saker behandlet var 95 innleggelsjer i tuberkulosehjem etter tuberkuloselovens § 6. Barselbidrag til mødre i henhold til loven om forsorg for barn av 1915 er utdelt til 32 mødre i Haugesund, til 1 i Kopervik og til 1 i Skåre. Dessuten er der opplyst at der er utdelt bidrag til mødre i Stavanger, men antallet av mødre er ikke oppgitt.

Sundhetsstilstanden i 1929 betegnes som særdeles tilfredsstillende i Lund distrikt og som jevnt god i alle andre distrikter. Av epidemier har der bare forekommet en del influensa, skarlagensfeber og meslinger.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 66 og 67.

Av tyfoidfeber er meldt i alt 18 tilfelle og av paratyfus 1 tilfelle. Herav var 7 tyfoidfeber og 1 paratyfus i Stavanger og kunde for de 7 tilfellene vedkommende henføres til 2 bestemte smittekilder, den ene innenbyr, nemlig en 84 år gammel mann som for 29 år siden hadde hatt tyfoidfeber og nu bodde hos sin sønn, der som forpakter av et gårdsbruk innenfor bygrensen leverte melk til en del private kunder. Herfra skrev sig smitte til 3 personer, nemlig 1 av de i 1929 inntrufne tilfelle og 2 i januar 1930 da smittekilden ble påvist. Den annen smittekilde var fra en melkecentral på Jæren blandt hvis leverandører der var opptrådt tyfus på 2 gårde uten at dette var meldt helserådet i byen, til hvilken melkecentralen leverte melk gjennem flere utsalg. Fra et av disse utsalg blev i april måned smittet 4 personer og en 5te person som blev syk påvistes å ha vært i selskap med og kjørt bil med melkecentralens kjører. Senere på året blev en person syk etter å ha tilbragt 14 dagers ferie på en av de gårder på Jæren hvorfra smitten til melkecentralen var kommet. Det 8de tilfelle i Stavanger blev updaget med hensyn til smittekilde. Av de fra Haugesund meldte 4 tyfoidfeber var de tre i årets begynnelse hos menn som hadde vært til sjøs og var sendt syke hjem, en av dem helt fra Kina. Den siste blev etter en tids forløp utskrevet frisk fra sykehuset, men en måneds tid senere etter innlagt, denne gang for en tyfuslidelse i en ribbensbrusk med abscessdannelse, hvorfor han blev liggende på sykehuse året ut. I virkeligheten var det altså bare 3 personer som var syke. I

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinalmeningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæni. septæmi.	Penfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Stavanger stadsfysikat.....	7	1	.	.	.	181	41	31	1	3	6	2	105	8
Egersund stadsle gedistrikt.....	-	-	.	.	.	22	7	-	-	-	-	-	3	3
Haugesund stadsfysikat.....	4	-	.	.	1	193	50	12	-	-	-	-	11	1
Sokndal	1	-	.	.	-	-	-	1	-	1	-	-	2	1
Lund.....	-	-	.	.	-	2	-	3	-	1	-	-	1	1
Egersund	-	-	.	.	1	22	-	-	-	2	-	-	3	-
Time.....	4	-	.	.	-	12	-	-	-	-	-	-	6	6
Sandnes	2	-	.	.	-	51	31	2	-	3	-	-	25	4
Hetland	-	-	.	.	-	29	1	6	-	-	-	-	6	-
Høgsfjord	-	-	.	.	1	19	-	-	-	-	-	-	-	-
Finnøy	-	-	1	-	-	-	20	-	-	-	-	-	2	-
Nedstrand	-	-	.	.	-	21	8	-	-	-	-	-	-	-
Hjelmeland	-	-	.	.	-	5	1	1	-	-	1	-	5	-
Sand	-	-	.	.	1	49	9	-	-	2	1	-	12	43
Kopervik	-	-	.	.	-	7	9	16	-	-	1	-	7	4
Skudenes	-	-	.	.	-	11	12	-	-	-	2	-	2	-
Skåre ¹⁾	-	-	.	.	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Antall tilf. i alt	18	1	1	-	4	574	189	73	1	12	9	4	193	64
Antall dødsfall	4	-	3	-	1	2	2	6	-	5	15	1	3	-

Sokndal var det 1 tyfoidfeber med ukjent smittekilde. I *Time* distrikt var det 2 tilfelle i april og 2 i november. Som smitteklde blev avsløret en basillbærer som hadde vært syk under den store epidemi i 1913. Han blev på Rogaland sykehus underkastet operativ handling men har også senere utskilt basiller.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt er meldt med 1 isolert tilfelle i *Finnøy* i august måned.

A kutt poliomyelitt optrådte med 1 tilfelle i *Haugesund*, 1 i *Egersund* i juli, 1 i *Høgsfjord* i september og 1 i *Sand* i august måned.

Skarlagensfeber har som en fortsettelse av epidemien i 1928 også i 1929 optrådt epidemisk på forskjellige steder i fylket. I alt er meldt 574 tilfelle med 2 dødsfall. Fra flere distrikter skrives at tilfellenes antall utvilsomt har vært adskillig større enn meldt da sykdommen gjennemgående forløp så lett at mange ikke søkte læge.

Difteri viste sig i alt med 73 tilfelle og 6 dødsfall. Flest tilfelle var det i *Stavanger*, *Haugesund* og i *Kopervik*, hvor sykdommen i løpet av de siste år har optrådt temmelig hyppig på Karmøy. Dette henger, skriver fylkeslægen, muligens sammen med at patienter derfra sjeldent innlegges i sykehus da reisen dit er så lang.

Influenta optrådte i begynnelsen av året som epidemi på forskjellige steder i fylket men har ikke vært av særlig ondartet natur. I alt er meldt 5324 tilfelle med 37 dødsfall.

Spedalskhet er omrent forsvunnet fra fylket idet der nu bare er igjen en enkelt spedalsk kvinne på 79 år i *Skåre* distrikt.

¹⁾ Heri innbefattet Skjold distrikt til 1/7 og Skjold herred resten av året.

sykdommer.

Kikkoste.	Influenta.	Laryngitt og bronkiitt, akutt.	Broncho-pneumoni.	Lunge-betendeise, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre orgener.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroente-ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, ervervet (nye tilfelle)	Syfilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
30	2404	2419	127	121	179	212	33	67	6	436	111	11	48	1	422
2	240	134	7	11	21	13	1	5	-	25	11	-	-	-	9
30	602	407	32	100	51	29	2	16	-	119	78	11	13	-	168
1	14	73	1	2	10	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-
13	81	42	-	-	3	5	1	1	-	4	1	-	-	-	1
4	95	64	3	6	14	14	1	12	-	10	38	-	-	-	9
6	370	231	65	41	47	35	8	8	-	43	20	-	-	-	8
44	515	273	34	45	118	35	4	11	-	31	12	-	-	-	16
2	69	71	12	10	13	33	6	2	-	7	8	-	2	3	4
2	51	27	4	2	4	15	1	2	-	3	1	-	-	-	·
-	15	26	3	-	3	9	1	3	-	3	3	-	-	-	-
6	10	3	3	-	6	11	3	1	-	3	-	-	-	-	-
-	24	13	-	8	4	3	3	4	-	-	-	-	-	-	-
6	440	155	11	52	16	14	-	7	5	86	17	-	1	-	28
22	159	117	23	33	18	23	2	7	1	4	13	-	3	-	6
-	95	138	-	8	3	4	-	-	-	5	-	-	-	-	-
1	140	91	5	31	7	14	-	4	-	9	13	-	1	-	3
169	5324	4284	330	470	512	472	66	151	12	788	327	22	68	4	674
2	37	13	84	106	7	214	73	-	-	7	-	-	-	2	-

A v k r u p ø s l u n g e b e t e n d e s e er meldt 470 tilfelle med 106 dødsfall. Herav var 52 tilfelle med 14 dødsfall i Sand distrikt hvor der i fabrikkbygden Sauda i likhet med tidligere år har optrådt en del tilfelle hele året gjennem med stor dødelighet. Distriktslægen skriver: «Den uhylige sykdom har fremdeles gitt anledning til ivrige drøftelser både av sakkyndige og lægfolk. Man har ennu ikke kunnet rede ut årsaken til at sykdomstilfellene fremdeles er mange og ond-artede, spesielt har man ikke fått videre støtte for den antagelse at fabrikkrøken er årsaken. Der er gitt befolkningen i Sauda anledning til gratis vaksinasjon mot sykdommen og ca. 25 pct. av befolkningen har benyttet sig herav.»

T u b e r k u l o s e n . Efter tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 meldt 604 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, mot 479 tilfelle i 1928 og 529 i 1927. De nyanmeldte tilfelle fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0–14 år	45	7.4	40–49 år	56	9.3
15–19 <	98	16.2	50–59 <	25	4.1
20–24 <	120	19.9	60 < og over....	30	5.0
25–29 <	113	18.7	I alt	604	100.0
30–39 <	117	19.4			

I henhold til tuberkuloslovens § 6 blev 90 tuberkuløse innlagt i sykehus eller tuberkulosehjem, mot 88 i 1928 og 65 i 1927. Forholdet i de enkelte distrikter vil sees av tabell 10 i hovedberetningen.

Tuberkulosen er ennu adskillig utbredt i fylket. Fra flere distrikter, således fra Kopervik, Stavanger, Sandnes og Hetland anføres at der er meldt relativt

mange nye tilfelle, flere enn forrige år. Fra *Finnøy* skrives at sykdommen har adskillig utbredelse og ikke viser tegn til å være i tilbakegang. I *Sand* distrikt er sykdommen meget utbredt i visse grender, forholdsvis flest nye tilfelle viser *Sauda*. Fra *Sokndal* skrives at tuberkulosen er i avtagen og fra *Høgsfjord* at den fremdeles er temmelig utbredt, men som det synes, i avtagen. Om der blev meldt forholdsvis mange nye sykdomstilfelle, så var på den annen side antallet av dødsfall som følge av tuberkulose temmelig lavt i 1929 og lavere enn det foregående år.

Skoletabarns undersøkelse er ifølge lægenes beretninger helt eller delvis utført i *Stavanger*, *Egersund*, *Haugesund*, *Sokndal*, *Time*, *Hetland*, *Høgsfjord*, *Sand* og *Kopervik*. I *Lund* og *Nedstrand* er undersøkelsen besluttet utført fra 1930.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lunge-tuberkulose					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Stavanger stadsfysiskat.....	28	43	31	50	37	50	24	38	24	40	25	43
Egersund stadslægedistrikt.....	2	2	2	2	5	2	-	2	2	1	4	1
Haugesund stadsfysiskat.....	14	17	17	25	22	17	11	15	8	17	16	11
Sokndal	2	2	-	2	-	2	1	1	-	2	-	2
Lund.....	1	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2
Egersund	4	3	9	5	7	2	2	3	9	3	6	1
Time.....	10	10	10	11	6	2	8	9	7	8	5	2
Sandnes	9	15	15	8	13	10	7	11	11	5	6	6
Hetland	13	17	7	8	12	11	9	13	6	6	10	8
Høgsfjord	10	9	8	7	6	7	7	7	3	6	6	6
Finney	4	3	1	1	2	2	4	2	1	1	-	2
Nedstrand	2	3	3	3	5	2	2	2	2	1	4	1
Hjelmeland	1	7	5	3	2	4	1	5	4	3	2	3
Sand	9	8	10	7	11	6	6	7	6	6	9	6
Kopervik	14	15	3	11	10	12	14	11	3	6	4	8
Skudenes	3	2	4	3	3	5	-	1	4	2	2	4
Skåre	2	9	8	7	5	4	2	7	6	5	4	4
Skjold.....	4	3	2	1 ¹⁾	-	-	3	2	2	1 ¹⁾	-	-
Tilsammen	132	170	131	155	147	140	102	138	99	114	104	110

Veneriske sykdommer. Av lægene er der i 1929 i alt meldt 674 tilfelle av gonorré, 610 i byene og 64 i bygdene, av syfilis 72 tilfelle, 66 i byene og 6 i bygdene og av ulcus molle 22 tilfelle, alle i byene. De tilsvarende tall for fylket i 1928 var 650, 96 og 11.

Av skabb blev der i 1929 meldt 327 tilfelle mot 280 tilfelle i 1928 og 290 i 1927.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Stavanger: Om boligforholdene er å bemerke at den dårlige økonomiske situasjon for en stor del av befolkningen etterhånden øver den innflydelse at her blir lettere å få husleiligheter. Bolignød er her ikke lenger, her er rum ledig, både

¹⁾ Fra 1/—29 er Skjold distrikt ophevet og Skjold herred er lagt til Skåre distrikt og Vats herred til Ølen distrikt i Hordaland.

beboelse- og forretningslokaler. Husleien har vært nedadgående og daler fremdeles. Byens bedriftsliv har arbeidet tungt, dog kanskje ikke i fullt så sterk grad som i det foregående år. De mekaniske verksteder har hatt litt bedre tilgang på arbeide og ved et av dem har skibsnybygging funnet sted. Mere betydning har det hatt at tilgangen på brisling til hermetikfabrikkene har vært adskillig bedre i dette år enn i det foregående, så omsetning og fortjeneste for bedriftene har vært bedre og arbeidsbeskjæftigelsen i denne virksomhetsgren noget øket. Men det er og blir sesongarbeide, og når arbeidet tar slutt er en stor del av byens arbeidere uten beskjæftigelse, de fleste faller dessverre da forsorgsvesenet til byrde. Dette tynger kommunens økonomi sterkt, forsorgsbudgettet er meget høyt og i de siste år er der medgått ca. $\frac{1}{2}$ million mer pr. år enn budgetteret til fattigunderstøttelse. Arbeidsledigheten er etterhånden blitt det største sociale onde og står sikkert også som en meget viktig faktor hvad sykelighet angår. De forhold man finner nu i en mengde hjem med arbeidsfør, men arbeidsløs ungdom sittende hjemme måned etter måned, er i høy grad nedbrytende i mange henseender. Det forekommer, at 5—6 voksne barn således vedvarende må underholdes av foreldre i en forholdsvis fremyrkhet alder og som er henvist til en alminnelig ukelønn og hvor da hårde innskrenkninger i enhver henseende ubønnhørlig må skje. At der under sådanne forhold foregår en sterk påkjenning på alle, men kanskje mest farlig for de unge, er klart. Den psykiske depresjon som følger savn og håpløshet, baner vei både for sinnslidelser og tuberkulose. Stigningen i tallene for nye tilfelle av tuberkulose må etter min mening ses i forbindelse med den store og vedvarende arbeidsledighet. Tidligere lå mulighet for utvandring til Statene som en utvei, nu er denne praktisk talt stengt. Til Canada utvander ikke mange fra byene, da utsiktene der er dårlige for ikke landbruksvante mennesker. Å få bedriftsliv og virksomhet opp og skaffe beskjæftigelse og fortjeneste for all denne lediggående ungdom er sikkert det mest betydningsfulle sociale spørsmål nu, og er i ikke mindre grad en hygienisk viktig sak også for bekjempelsen av tuberkulosen.

Drikkevannsforholdene er som før, idet det nye vannverk ikke blev ferdig. Det antas nu at det vil kunne komme i drift ut på eftersommeren i år. Den kjølige og regnfulle sommer i 1929 gjorde dog ulempene fra Mosvannet mindre enn tilfellet ofte var før i varme, tørre sommere. Renovasjonsforholdene i byen bedres ved anlegg av flere og flere vannklosetter, likesom fjernelse av bos og avfall går bedre siden denne er blitt gjenstand for privat forretning. At tømmeplassen for avfall kom bort fra den smukke bydel ved Hillevågsvannet var et stort fremskritt.
(*R. Myhre.*)

Egersund: De hygieniske forhold i byen er stort sett gode, tiltross for den tette bebyggelse. Renovasjonen og privatforholdene er dog ikke tilfredsstillende. Den trykkende økonomiske situasjon gjør at man ikke kan få disse misforhold endret så fort som ønskelig. (*E. Øxnevad.*)

Haugesund: Arbeidsforholdene i 1929 har vært vanskelige slik som nu i flere år har vært tilfelle. Man kan dog ikke nekte at det siste år har vist en ganske liten bedring. De noget bedrede kommunikasjonsforhold som byen har nytt i de siste år gjennem den statsdrevne birlute Karmøy-ruten har bidratt til noget øket virksomhet innen byen på forskjellige områder og derigjennem til å lette en del på det tunge trykk som hviler over byen. Forholdene i det hele er dog langt fra lyse, og skjønt befolkningen nu etterhånden begynner å venne sig til de økonomiske byrder, som i de siste 7—8 år har hvilet over byen — skatten er stadig på 20 pet. — går denne innstilling også utover den personlige hygiene, hvad der er forståelig nok. Edruelighetstilstanden frembyr ingen vesentlige endringer fra de nærmest foregående år. Haugesunds by er helt tørlagt d. v. s. her foregår intet lovlig salg av brennevin, vin eller øl eller skjenkning derav. Det er vesentlig under vårsild-

fisket — under den sterke tilstrømning av folk annetsteds fra som da finner sted — at der i merkbar utstrekning foregår inngrep fra politiets side på grunn av forseelse i forbindelse med drukkenskap. De dårlige tider har fremdeles satt sitt preg på boligforholdene. Den store arbeidsløshet gjør det nødvendig for folk å innskrenke sine leiligheter så langt som mulig. En- og toværelsleleiligheter er mest efterspurtt og ofte finner man familier på mange personer klumpet sammen i et rum. Leiesökningen for de små leiligheter blir for en stor del avviklet av kommunen, idet stadsingeniørkontoret besørger utleien av de kommunale leiebyggninger. Byens vannverk har som alltid fungert tilfredsstillende. Drikkevannet kommer fra Eivindsvannet, som ligger i 2 à 3 kilometers avstand fra byen og gir bra vanntrykk. Filtreringen foregår igjennem 32 perforerte sinkplater, ophengt i 2 parallelle rekker ved vanninntaket. Hver ramme kan ved en heiseinnretning til enhver tid heises op og rentes. I det siste år er gjennemført en omhyggelig rennsing av silene hverannen uke, hvorunder disse børstes og rengjøres. De benyttede sinksiler er perforert med huller av 2 m/m diameter. I det siste år har man forsøksvis — foreløpig i 2nen rammerekke — erstattet disse sinksiler med nettverk av det rustfrie Monel-metall med noget mindre åpninger, idet maskene i disse kun er 1 m/m². Dette forsøk er falt heldig ut og samtlige innvendige siler vil nu bli erstattet med denne type hvorved filtreringen vil bli meget effektiv. Foruten den ovennevnte rennsing av silene hver annen uke har man i de siste år innført en 2 gange årlig utspylsing av hele vannledningsnettet i byen. Byen blir herunder opdelt i «spylingsdistrikter» og de enkelte knutepunkter i vannledningen forbundet med kloakkavløp som fører direkte i sjøen. Spypingen foregår om natten og foranlediger ingen ulepper for befolkningen. (C. M. Rønnevig.)

Sokndal: De hygieniske forhold må gjennemgående sies å være gode. Befolkningen driver vesentlig jordbruk og fiskeri. Gårdene er små men veldrevne. I den senere tid er der nydyrket meget. De økonomiske forhold er gjennemgående gode. På flere gårder er i de senere år oppført gode våningshus. Veiene i distriket er gode og godt vedlikeholdt. Ved de store grubeanlegg ved Sandbæk foretas betydelige nyanlegg. Bedriften beskjeftiger flere av bygdens folk. Kostholdet er godt, vekslende kost. Der brukes meget melk i husholdningen og delvis også eget smør. Intet meieri i bygden. For en vesentlig del kjøpes brød i bakerier hvorav her er fem. Edruelighetsforholdene i bygden er gode. (E. Bugge.)

Time: De hygieniske forhold er likesom de økonomiske en overraskelse for den som ikke før har vært på Jæren. De er langt bedre enn man venter. Der er mange gode rummelige boliger og størstedelen må sies å være upålagelige. Så er der naturligvis også gamle dårlige hus med dårlig grunnmur, kolde og trekkfulle. Drikkevannsbrønnene er sjeldent hygienisk tilfredsstillende idet de mangler ordentlig overbygning. Skyllevann slås utenfor dørene. Kostholdet antas å være tilstrekkelig omenn tar velig. Renslighetssansen er i det hele upålagelig. Mindre hederlige undtagelser forekommer naturligvis. Lus har jeg ikke sett i løpet av det år jeg har vært her. (A. Falch.)

Høgsfjord: Boligforholdene er gjennemgående gode. Kloakk- og renovasjonsforholdene lar på fabrikkstedet Jørpeland adskillig tilbake å ønske. Forhåpentligvis vil der i 1930 bli rettet herpå og en hovedkloakk nedlagt. Kostholdet i hjemmene er mindre tilfredsstillende, mykt og ferskt brød samt kaffe inntar en bred plass, hårde og sammalte brødsorter brukes lite. Sannsynligvis er dette kosthold, i forbindelse med dårlig tannpleie, skyld i de mange dyspepsier. Edruelighetsforholdene er tilfredsstillende, renslighetssansen gjennemgående god. (A. Paulsen.)

Sand: De hygieniske forhold i den tettbyggede del av Sauda er fremdeles meget lite tilfredsstillende på grunn av boligmangel og mangel på vannverk og klo-

akkledninger. Der er besluttet å anlegge vannverk og kloakker og det er utsikt til at dette viktige arbeide forholdsvis snart vil bli utført, antagelig innen 2 år. Forholdene ellers i distriket må sies å være nogenlunde bra. Takket være bedriftene i Sauda, er det liten arbeidsløshet i distriket og folk greier sig jevnt over ganske bra. (E. Haugen.)

Kopervik: De hygieniske forhold bedrer sig, men drikkevannsforsyningen som over hele distriket foregår ved brønner er ofte meget uheldig, idet brønnen hyppig ligger midt i eller for nær optil dyrket mark. Kloakker har man kun i ladesstedet Kopervik, for øvrig slåes de fleste steder skittenvann i nærheten av huset, ofte direkte fra trappen. Kostholdet i hjemmene er bedre men melken og det grove brød har ikke den plass i kostholdet som den burde ha. Der brukes for meget fint brød og helst ganske ferskt. Edruelighetsforholdene er i det store og hele bra, dog kommer hver lørdag adskillig ungdom til Kopervik, dels for å gå på kino dels på dans, og da forekommer utover natten endel beruselse og uro. Sansen for renslighet tiltar, men den tunge vannbæring gjør at folk er tilbøyelig til å spare på vannet. (J. Thorkildsen.)

Skåre: Boligforholdene må vel gjennemgående betegnes som nogenlunde bra. For den tettbebyggede del av Skåre (Sørhaug og Saltvedt) som ligger umiddelbart inntil Haugesund og hvor der bor ca. 1500 mennesker er nok boligforholdene mindre tilfredsstillende idet mange her bor i kjellerleiligheter hvor der er dårlig grunnmur og slett drenert. Her er der også stadige klagemål på grunn av mangelfullt kloakkarrangement. Drikkevann fåes i brønner og i et tettbebygget strøk er dette lite betryggende spesielt med dårlige kloakkforhold. Hovednæringsveiene er fiskeri og jordbruk og melkeproduksjonen i distriket er ganske betydelig. Kostholdet er visstnok i det store og hele bra, men altfor mange lar dessverre for letvinthets skyld kaffe og smørbrød få en dominerende plass. Utøi forekommer ikke så sjeldent og man bør helst være forsiktig for ikke å få med sig «ubudne gjester.» (H. Krosby.)

XII. Hordaland fylke.

Fylket er delt i 25 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling vil sees av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Jondal	238.07	1 914	Askøy	340.36	22 703
Strandebarm	194.93	2 377	Haus	365.66	10 918
Kvinnherad	847.31	5 296	Bruvik	392.26	4 665
Skånevik	669.07	5 144	Hosanger	804.49	3 177
Ølen ¹⁾	563.46	4 945	Manger	232.00	10 304
Sveio	300.93	4 257	Lindås	820.58	9 137
Finnås	231.05	6 396	Røldal	670.85	743
Stord	328.86	6 886	Ullensvang	1 601.82	3 672
Tysnes	255.39	4 398	Odda	908.10	7 666
Fusa	659.11	6 607	Ulvik	2 110.62	2 686
Fana	216.39	14 445	Kvam	453.82	4 287
Os	136.71	4 002	Voss	2 262.56	13 045
Sund-Austevoll	176.87	5 726			

¹⁾ Herunder Vats herred av Rogaland. I løpet av året er Vats herred av Rogaland lagt til Ølen lægedistrikt.

Medisinalpersonalet: Ifølge distriktslægenes opgaver utgjorde personalet:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamert apotekpersonale.
1927.....	44	8	121	68	7	11
1928.....	47	11	121	62	7	11
1929.....	53	18	119	70	7	11

Av lægene var 25 distriktslæger. Distriktslægen i Stord fungerer som fylkeslæge. Av jordmødrerne var 96 offentlig ansatt og 23 privatpraktiserende. En eller flere sykepleiersker fantes i alle distrikter undtagen i Fusa og Odda. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehushus. Hordaland hadde ved utgangen av 1929 4 almindelige sykehus med 82 senger for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. Dessuten finnes der små sykestuer ved A/S Bjølvlefossen og ved Stord kisgruber, som kun benyttes leilighetsvis. I Os er et militært sykehus som kun benyttes under

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.- meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septæmi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Jondal	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Strandebarne	-	-	-	-	-	-	20	-	7	-	-	-	3	-
Kvinnherad	-	-	-	-	-	-	4	31	1	-	-	-	3	-
Skånevik	-	3	-	-	-	1	11	-	-	-	-	-	1	-
Olen ¹⁾	-	-	-	-	1	1	12	7	-	-	-	-	1	-
Sveio	-	-	-	-	-	-	67	27	-	-	-	-	4	-
Finnås	-	-	-	-	-	-	59	3	-	-	-	-	3	-
Stord	32	2	-	-	-	-	65	61	-	-	-	-	4	-
Tysnes	-	3	-	-	-	-	60	8	16	-	-	-	-	-
Fusa	1	3	-	-	-	7	128	11	10	-	-	-	2	-
Fana	-	1	-	-	-	-	54	-	13	-	1	3	10	9
Os	-	-	-	-	-	-	95	-	-	-	-	-	6	4
Sund-Austevoll	1	1	2	-	-	-	174	6	8	-	-	-	-	-
Askøy	3	4	1	-	-	1	17	-	6	-	1	4	-	9
Haus	1	-	-	1	-	1	10	-	-	-	-	2	-	8
Bruvik	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	10	8
Hosanger	-	-	1	-	-	-	47	-	-	2	-	-	2	1
Manger	2	13	-	-	-	-	13	2	4	-	3	-	9	2
Lindås	-	5	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	9	-
Røldal	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-
Ullensvang	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-
Ulvik	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-
Kvam	-	-	-	-	1	1	35	16	-	1	-	-	9	12
Voss	-	-	1	1	-	2	36	6	4	-	4	-	18	7
Odda	-	-	-	-	-	25	2	-	-	-	1	-	15	1
Antall tilf. i alt	13	33	8	2	17	955	193	72	-	7	18	1	135	53
Antall dødsfall	1	1	6	-	4	5	4	6	-	2	18	-	6	-

¹⁾ Herunder medtatt fra 1/-29 Vats herred tilhørende Rogaland.

våbenøvelsene. Der er stor mangel på sykehusplass i fylket, og opprettelsen av et stort fylkessykehus er under forberedelse. Nu innlegges en stor del av de epidemiske og kirurgiske syke på sykehus i Bergen og Haugesund og de private klinikker i Bergen.

Fylket har 4 tuberkulosehjem med i alt 118 plasser.

I Os distrikt ligger Hagevik kysthospital med plass for 185 patienter.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Fylkets sinnssykeasyl, Valen i Skånevik, er autorisert for 239 patienter, mens antallet av patienter i det forløpne år var over 300.

På Floen i Manger har Bergen kommune et «centralhjem» for sinnssyke fra Bergen med plass for 30 patienter.

Avgangene fra andre anstalter kan nevnes Bergens kommunale mødrerehjem for ugifte mødre i Fana med plass for 20 mødre og 44 barn. I Fana ligger også Eklund offentlige barnormskole. I Os ligger Ravneberghaugens rekonesentrum med 50 plasser, og i Voss Framnes kuranstalt for alkoholikere med 20 plasser. På Stord ligger Furuly helseheim, vesentlig en dietisk-fysikalsk anstalt med 90 plasser.

sykdommer.

Kikkhoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Lungebetendelse, krupes.	Plenritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Febris undulans.	Gastroenteritt, akutt.	Skabb.	Ulcens molle.	Syphilis, enhvervet (nye tilfelle).	Syphilis, medfødt.	Gonoré, uretritt.
7	2	1	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	11	3	1	9	3	14	2	1	6	2	-	-	1	-	-	-
4	38	45	8	17	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	72	39	6	8	7	11	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	44	64	5	19	4	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	86	6	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	56	6	5	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	119	117	22	15	16	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	95	21	3	3	4	14	2	6	6	2	-	-	-	-	-	-
2	89	155	2	26	21	18	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47	351	851	74	53	32	25	5	26	-	-	-	-	-	-	-	-
10	41	96	-	8	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	14	3	-	7	3	13	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
18	296	373	31	59	46	47	9	22	-	-	-	-	-	-	-	-
38	160	551	85	31	18	11	5	6	-	-	-	-	-	-	-	-
66	116	324	4	12	7	4	2	16	-	-	-	-	-	-	-	-
-	35	20	8	-	21	12	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
8	113	149	12	24	8	17	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
3	39	202	12	20	53	25	3	15	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	25	4	1	2	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	17	52	-	4	6	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
29	8	22	-	1	5	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	105	86	14	7	8	26	5	11	-	-	-	-	-	-	-	-
95	772	1265	34	108	64	22	8	29	-	1	295	14	-	1	-	5
72	493	614	20	76	21	15	2	9	-	-	89	14	-	3	-	14
481	3175	5090	355	516	373	313	72	194	2	1	607	88	2	10	-	39
6	82	8	64	97	3	202	57	3	-	-	3	-	-	-	-	-

Fylket hadde 8 gammelhjem med 176 plasser og 7 almindelige barnehjem med 184 plasser. I Fusa har Bergens kommune en årskoloni for tuberkulosetroede barn, Skjørnsand, med 40 plasser. I Askøy ligger Bergens sanitetsforenings guttehjem i Olaviken med plass for 30.

Bad tilgjengelige for almenheten finnes i Stord, Fana, Os, Haus, Bruvik, Voss, Odda og Manger. Herav er 3 bad kombinert med bad for fabrikk eller anlegg, 1 med skolebad og 1 med sykehushusbad. Ved 9 skoler var der skolebad bare til bruk for elevene.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert 1998, herav var 14 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 3098. På grunn av den iherdige agitasjon mot vaksinasjonen har der i mange distrikter vært lite fremmøte til vaksinasjonsmøtene, disse har også på grunn av den utbredte skarlagensfeberpedemi tildels vært helt innstillet. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

I årets løp er der holdt 82 helserådsmøter. Av saker behandlet var 82 innleggeler i tuberkulosehjem etter tuberkuloslovens § 6. Barselbidrag til mødre i henhold til loven om forsorg for barn av 1915 er utdelt til i alt 4 mødre, nemlig til 1 i Hosanger og 3 i Voss.

Sundhetstilstanden betegnes i lægenes beretninger som meget god i *Jondal*, *Os*, *Lindås*, *Ullenvang*, *Ulvik* og *Odda*. I de øvrige distrikter var den jevnt god med undtagelse av *Sveio* hvor den på grunn av en hård influensa var mindre god i årets 3 første måneder, *Tysnes* hvor der var adskillig sykelighet i hele første halvår, *Sund-Austevoll* hvor sundhetstilstanden var mindre god vesentlig som følge av skarlagensfeber og tuberkulose og *Manger* distrikt hvor den karakteriseres som dårlig da der optrådte usedvanlig mange tilfelle av forskjellige smittsomme sykdommer.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 72 og 73.

Tyfoidfeber og paratyfus har i likhet med tidligere år optrådt med en del tilfelle uten at det er blitt nogen større epidemier. Av tyfoidfeber er meldt 13 tilfelle med 1 dødsfall og av paratyfus 33 tilfelle med 1 dødsfall. Der er i årets løp foretatt en ivrig efterforskning etter basillbærere hvorav man nu i fylket kjenner 21. Flere av disse forpleies privat for fylkets regning eller de får bidrag av fylket for å kunne iakta de nødvendige forholdsregler. Andre har man måttet isolere i sykehus. I *Finnås* var det 2 tilfelle av tyfoidfeber med importert smitte, antagelig fra Sagvåg, i *Stord* var det 2 paratyfus med ukjent smittekilde og 3 tyfoidfeber ved Sagvåg, hvor der blev opdaget en basillbærerske som antas å ha vært den vesentligste årsak til de siste års epidemier i og omkring Sagvåg. I *Fana* var det 1 tyfoidfeber med ukjent smittekilde og 3 paratyfus som visstnok stod i forbindelse med epidemien på samme sted for nogen år siden, nogen basillbærer lykkes det dog ikke å påvise. I *Askøy* var det 4 paratyfus med ukjent smittekilde og 3 tyfoidfeber hvoriblandt en sykepleierske som ble smittet under pleie av en patient og senere selv smittet et barn i sitt hjem. På Askøen i *Manger* distrikt gikk der i sommermånedene en epidemi av paratyfus, i alt er meldt 13 tilfelle, intet anført om smittekilde. I samme distrikt viste sig 2 tilfelle av tyfoidfeber som førte til at en basillbærerske ble avsløret. I *Lindås* var det 5 paratyfus, hvorav 3 barn i en familie med ukjent smittekilde og uavhengig herav 2 syke i en annen familie.

A v e p e i d e m i s k c e r e b r o s p i n a l m e n i n g i t t er i a l t m e l d t 8 t i l f e l l e med 6 dødsfall. Av de anmeldte var 3 tilfelle i *Skånevik*, 2 i *Sund-Austevoll* og 1 i hvert av distriktene *Askøy*, *Bruvik* og *Voss*. Om smittekilden er intet anført i beretningene.

E p i d e m i s k e n c e p h a l i t t o p t r å d t e med 2 tilfelle hvorav 1 i *Sveio* og 1 i *Voss* distrikt. Begge patienter kom sig.

A k u t t p o l i o m y e l i t t viste sig med i a l t 17 tilfelle hvorav 4 med dødelig utgang. I *Fana* var det i løpet av sommeren og høsten 7 spredte tilfelle med 1 dødsfall. De øvrige tilfelle var spredt over forskjellige distrikter.

S k a r l a g e n s f e b e r o p t r å d t e som utbredt epidemi i omrent hele fylket. I a l t blev meldt 955 tilfelle med 5 dødsfall. Det anføres at sykdommen står i forbindelse med epidemien i Bergen og særlig har barn i ferietiden bragt smitten med sig utover i distrikturen. Sykdommen forløp gjennemgående lett om der enn var en del komplikasjoner. Fra *Tysnes* skrives at epidemien ikke medførte noget dødsfall men adskillige komplikasjoner som ikke stod i forhold til sykdommens forøvrig godartede karakter.

A v d i f t e r i er i årets løp meldt 72 tilfelle med 6 dødsfall. Tilfellene var spredt over forskjellige distrikter uten epidemisk utbredelse av betydning.

M e s l i n g e r o p t r å d t e som mindre og lett forløpende epidemier i flere distrikter. Mest utbredt var sykdommen i *Tysnes* distrikt hvor den etter en juletrefest bredte sig over hele Opdal sogn. Den forløp dog så lett at de tilfelle som kom under lægebehandling bare representerte en brøkdel av det virkelige antall:

T u b e r k u l o s e n . I henhold til tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 358 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, mot 393 i 1928 og 396 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen oppgitt for 363, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersgrupper:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0–14 år	30	8.3	40–49 år	25	6.9
15–19 "	53	14.6	50–59 <	19	5.2
20–24 "	80	22.0	60 < og over.....	18	5.0
25–29 "	52	14.3			
30–39 <	86	23.7	I alt	363	100.0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der innlagt i tuberkulosehjem 83 tuberkuløse, mot 58 i 1928 og 79 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Tuberkulose har ifølge lægenes beretninger ikke liten utbredelse i fylket men synes dog i det store og hele å være i avtagen. Dette nevnes bl. a. fra *Jondal*, hvor der ikke er meldt noget nytt tilfelle i årets løp, fra *Kvinnherad*, hvor sykdommen dog er meget utbredt i enkelte strøk, fra *Ølen* og *Fana*. I *Lindås* og *Ulvik* er sykdommen i avgjort tilbakegang. I *Stord* har den ingen stor utbredelse, i *Odda* holder den sig uforandret. Fra *Skånevik* skrives at tuberkulose forekommer hyppig og overalt i distriktet, fra *Finnås* og *Kvam* at den er adskillig utbredt, fra *Os* at den er en del utbredt og fra *Sund-Austevoll* at den ikke viser tegn på tilbakegang. I *Manger* distrikt var det flere nye tilfelle og flere dødsfall enn foregående år og i *Røldal* var det også mange nye tilfelle.

Kampen mot tuberkulosen ledes av tuberkulosenevnder som er opprettet såvel for fylket som i de fleste distrikter. Det er fremdeles meget vanskelig å få plass til de syke på sanatorier og tuberkulosehjem.

Skolebarnsundersøkelser har i årets løp helt eller delvis vært utført i *Jondal*, *Os*, *Haus*, *Kvam* og *Odda* distrikt. I flere distrikter er de besluttet innført fra neste år og i andre er saken under diskusjon.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Jondal.....	1	3	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Strandebarm.....	5	8	3	4	2	1	4	8	3	4	2	1
Kvinnherad.....	5	4	5	5	3	8	3	3	3	4	3	6
Skånevik.....	6	7	1	7	9	7	6	7	1	7	9	7
Ølen.....	2	5	2	1 ¹⁾	3	3	2	3	2	1 ¹⁾	3	3
Sveio.....	8	3	6	4	9	7	7	1	4	4	7	7
Finnås.....	1	2	5	5	2	3	1	2	5	5	1	3
Stord.....	3	4	5	5	2	5	2	2	5	3	2	5
Tysnes.....	3	6	3	2	3	4	3	5	2	2	2	3
Fusa.....	2	5	7	13	3	8	1	4	5	12	2	6
Fana.....	3	10	5	10	6	1	3	7	4	9	6	-
Os.....	3	-	-	2	1	7	1	-	-	2	1	6
Sund-Austevoll.....	5	3	3	6	7	9	5	2	3	5	6	7
Askøy.....	13	19	10	19	18	27	9	15	9	15	8	18
Haus.....	12	6	7	10	7	11	8	4	4	8	7	9
Bruvik.....	9	3	2	2	1	5	7	2	2	2	1	5
Hosanger.....	4	2	4	5	3	1	4	1	1	5	1	1
Manger.....	10	5	9	9	9	9	9	4	6	8	5	6
Lindås.....	6	14	13	10	9	9	5	10	11	9	8	7
Røldal.....	2	-	1	1	-	-	2	-	1	1	-	-
Ullensvang.....	3	1	4	4	3	3	2	1	2	2	-	2
Odda.....	1	6	1	5	4	6	-	6	1	5	3	4
Ulvik.....	1	2	-	-	2	3	1	1	-	-	1	3
Kvam.....	2	4	3	2	2	-	2	3	1	2	1	-
Voss.....	12	8	16	15	7	9	7	6	11	10	5	6
Tilsammen	122	130	116	148	111	148	95	99	87	127	85	117

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 meldt 10 tilfelle av syfilis og 39 av gonorré og 2 av veneriske sår, tilsammen 51 tilfelle mot 41 i 1928.

Av skabb er der meldt 88 tilfelle mot 95 i 1928.

Av spedalske forpleies der 5 i fylket, 1 mann og 4 kvinner: 1 kvinne i Stord, 1 kvinne i Askøy, 1 mann og 1 kvinne i Manger og 1 kvinne i Lindås.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Ølen: Den personlige hygiene står ennå adskillig tilbake. Der er dessverre intet bad tilgjengelig for almenheten. Litt mere bruk av såpe og vann på krop-

¹⁾ Heraf 2 m. og 2 k. fra Vats herred i Rogaland, som fra 1/7-29 er lagt til Ølen distrikt.

pen vilde nok være heldig, de eldre synes særlig å være likegyldig hermed, likeledes med skiftning av undertøi. Spyttesvineriet florerer fremdeles, hvilket man kan overbevise sig om ved å avlegge et besøk hos handelsmennene. Her synes ofte å være et forum hvor man samles og drøfter dagens spørsmål. Der er nu nedsatt en komité i Ølen som skal arbeide for et centralt beliggende bad for bygden. Både i Ølen og i Etne har man nu ved privat initiativ fått et godt drikkevann (vannledning) til strandstedene. For tiden hører elektriciteten med til de aktuelle spørsmål både i Ølen og Etne. På begge steder er komiteer nedsatt for å forhandle med Haugesund angående kraftleveranse fra kraftstasjonen i Etne. Boligforholdene er gjennemgående ganske gode. Der bygges endel nye våningshus og disse er gjerne rummelige og tidsmessig innrettet. Dessverre er der ennu adskillige eldre og dårlige bygninger som er lite skikket til boliger. Jordbruk og fedrift er den vesentligste næringsvei i distriktet, og da bønderne får lite for sine produkter, synes de økonomiske forhold å være temmelig vanskelige. Gårdsbruken er adskillig befeftet med pantegjeld og handelsmennene skal visstnok ha adskillig tilgode utover bygdene. Melken sendes til Bergen med kystruten og man får surrogater tilbake. Det er vel ingen tvil om at dette nye systemet er til stor skade for folkehelsen. Mens man tidligere nyttet melken selv, sendes nu så å si hver dråpe til byen for å omsettes i penger. Den tiltagende tanncaries blandt skolebarna taler vel også for det uheldige i kostforandringen. Edruelighetsforholdene står adskillig tilbake. Om lørdags- og søndagskveldene når der er møte i ungdomslagene høres ofte skrik og skrål av halvvoksen ungdom som farer op og ned langs veiene og forstyrrer natteroen. (*Salve Trondsen.*)

Finnås: Boligene er ofte trange. Der er på grunn av pengeknaphet lite nybygging. Drikkevannsspørsmålet er enkelte steder vanskelig, spesielt ut mot havet. I den senere tid er forholdet bedret ved statens anlegg av vannbasenger. Fisk og sild, oftest saltet er almindelig middagsrett. Der brukes meget kaffe og lite melk, og førdelssesbesværigheter er almindelige. Edrueligheten står meget høyt. Folket er i det store og hele tatt renslig. Lus er en sjeldenhets. Likeså skabb. (*R. A. Meidell.*)

Fana: Der har i det forløpne år vært en betydelig byggevirksomhet av mindre hus så boligforholdene er etterhånden blitt betydelig bedret. I de tett bebyggede strøk, særlig på Minde, blir drikkevannsforsyningen stadig vanskeligere. Brønnene får utilstrekkelig vann og forurensninger med kloakkvann forekommer ikke sjeldent. Vannverk her er absolutt påkrevet. (*J. Smitt.*)

Os: De hygieniske forhold er jevnt gode, bra boliger og for det meste renslige. Forsyning med drikkevann skjer som oftest gjennem brønner. Brønnene er ikke alltid bygget etter nymoderne regler. På Osøren finnes vannverk og renovasjon. De levnetsmidler som selges i herredet er gjennemgående bra av kvalitet og blir renslig behandlet. Kostholdet er svært uhensiktmessig, spesielt for barna. Melk brukes lite, likeså hårdt brød. Det går mest på kaffe og «fint» brød. Edruelighetsforholdene er bra. Renslighetssansen stigende — forekomst av utøi forholdsvis sjeldent. (*F. A. Johannessen.*)

Askøy: Boligforholdene er i arbeiderstrøkene, særlig på Laksevåg, fremdeles mangelfulle. Arbeidsløsheten og de derav følgende dårlige økonomiske forhold gjør at såvel kostholdet som de øvrige hygieniske forhold blir mindre god. Der er dog kanskje en lysning å spore i forhold til de nærmest forutgående år. (*B. Høygaard.*)

Haus: Boligforholdene er gjennemgående bra. På Salhus fabrikksted er der stadig nybygg og boligforholdene her må ansees for størstedelen som ideelle.

Utover i landdistriket var det ønskelig at de ikke bodde fullt så trangt som de gjør. I hele distriket har folk interesse for hygiene. Befolkningen er gjennemgående renslig. Jeg har ennå ikke sett eller blitt befengt med lus i min praksis. Der er tallrike brønner som ikke er etter sundhetsforskriftene. Kostholdet er vekslende og godt. Dog må jeg bemerke at grønnsaker og frukt inngår lite i kostholdet. Der brukes meget wittenbergerbrød og langebrød som for største delen kjøpes i fersk tilstand. Likeledes brukes der en masse av skillingsboller, rundstykker og wienerbrød. NB. kun når de er ferske, særlig når de er varme. Bruken av flatbrød og knekkebrød hører til sjeldenheterne. Der er gjennemgående dårlige tanner blandt folk. Særlig skolebarn og ungdommen. Å se en ung pike med «perlehvite, friske tanner» hører til de største sjeldenheter. Det hender omtrent daglig uttrekning av samtlige tanner for å få innsatt nye. Der forekommer ikke så få dårlige fordøielser som vi må anta kun skriver sig fra de dårlige tanner. Det er forbløffende hvor fort disse tanner kan ødelegges. En ung gift kone så jeg i 1925. Hun hadde da alle sine tanner i behold. I 1929 kom hun for å trekke ut alle sine tanner. Der fantes da kun ruiner. Hun hadde i mellemtiden født to barn. Det er i det hele tatt uhyggelig å se hvor dårlig tennene blir skjøttet. Jeg har inntrykk av at det gjelder for folk å få tennene ut snarest mulig. Med krav på pålidelighet fortelles følgende historie. En ung pike kom til tannlæge i Bergen og forlangte å få sine samtlige friske tanner uttrukket. Som grunn anga hun at hennes forlovede ikke vilde gifte sig med henne før hun hadde fått nytt gebiss. Jeg tviler ikke på at denne historie er sann. Interessen for tennenes bevarelse er sørgetlig liten. (G. Johnson.)

Manger: Der har i 1929 foregått adskillig bygning av boliger særlig i Hodla. De opførte huser gjennemgående gode og rummelige. Drikkevannsforsyningen er ofte mindre god, likeså står befolkningens renslighetssans lavt, men sammenlignet med tidligere år er der adskillig fremgang på disse områder. Tannsykdommer er meget utbredt. Det er sjeldent å se en ungdom med nogenlunde gode tanner. Årsaken hertil må søkes ikke så meget i manglende tannpleie som i uhedig kosthold. Der brukes altfor meget salt mat, likeså finsiktet mel, kaffe, sirup og margarin og altfor lite grovt mel, melk og grønnsaker. En forandring til det verre, sammenlignet med for en menneskealder siden, er det at man nu er omtrent sluttet med å spise lever til fersk fisk. Der vil trenge et langvarig oplysningsarbeide før kostholdet kan komme over i et bedre og naturligere spor. (J. B. Kolflaath.)

Ullensvang: Der arbeides ivrig for en bedring av den personlige hygiene blandt befolkningen men tilsynelatende med lite hell. Man klær sig altfor tykt både sommer og vinter og det er vanskelig å få folk til å vaske sig. For øvrig må de hygieniske forhold sies å være gode, husene og værelsene holdes rene og godt utluftet. Dog er kloakkforholdene fremdeles utilfrestillende. Kostholdet er godt. Edruelighetsforholdene er gjennemgående bra; dog synes det å være endel tilbakegang. Der kommer stadige forsyninger fra Vinmonopolet i Bergen. Moralen blandt folk står visstnok meget høyt. De økonomiske forhold er gjennemgående gode, der er ingen egentlig fattigdom, men heller ingen stor rikdom. (K. Augensen.)

Ulvik: De hygieniske forhold er i det store og hele rett gode. Husene som regel velflidle og store, drikkevannsforsyningen som regel god, for Brakanes Kredsløp i Ulvik er i årets løp anskaffet et moderne vannverk. Kostholdet er som regel godt og frukten spiller heri i dette utprægede fruktdistrikt en stor rolle. Edruelighetsforholdene er upåklagelige. Befolkningen i det store og hele veloplyste folk med et udmerket skolevesen hvorpå intet spares for å holde det mest mulig tidmessig. Forekomst av utøsi klages der sjeldent over. (H. C. A. Hide.)

Voss: De hygieniske forhold utover bygdene er for det meste upåklagelige. Rensligheten går smått om sen fremover, særlig etterhvert som de unge vokser til. Renovasjonsvesenet på Vossevangen fungerer tilfredsstillende. En stor del av det nye kloakkanlegg er nu ferdig og tatt i bruk. Offentlig kjøttskontroll er nu forberedt og vil vel temmelig sikkert bli satt igang i løpet av våren eller sommeren. Edruehetsforholdene er nu bedre enn nogensinde etterat en bande heimbrennere er blitt knepet og uskadeliggjort. (*B. Lærum.*)

Odda: Boligforholdene og deres ordning må vel sies å være et av de største problemer i Odda. Odda befolkning består for det meste av industriarbeidere knyttet til de store bedrifter her. Disse har i stor utstrekning bygget boliger for arbeiderne, boliger som må betegnes som gode. Typen på en arbeiders leilighet er 2 værelser og kjøkken. Dette vilde være udmekket hvis det bodde et rimelig antall mennesker deri men oftest er de overbefolket. Familiene er nemlig meget barnerike, 6—8—10 barn er ingen sjeldenhets. To-barnssystemet har ikke vunnet innpass her. Følgelig blir begge værelser overfylt med senger, i nødsfall også kjøkkenet, men det er dog undtagelsen. En rekke familier leier bort et rum til ungkarer og det skal ikke gjøre forholdene bedre. I 1929 har det hersket livlig byggevirksomhet. Allikevel er det bolignød. En rekke familier bor i tildels meget slette kjellere og ikke fullt så gale kvistrum. Kommunen forsøker for tiden å rette på disse forhold. Vannforsyningen, kloakker og renovasjon er god. Edruehetsforholdene bra. Renslighetssansen ikke så verst om ikke akkurat ideel. Utøsi er meget sjeldent. (*Jan Haavik.*)

XIII. Bergens by.

Bergens sundhetsvesen utgir hvert år en trykt årsberetning hvor man vil finne en utførlig fremstilling av sundhetstilstanden og de hygieniske forhold m. m. i byen. Idet man henviser til disse beretninger, skal man her bare peke på en del hovedtrekk ved sundhets- og medisinalforholdene i 1929.

Byens areal er 35,96 km.² og den hjemmehørende folkemengde ved folketellingen i 1929 98 546.

Medisinalpersonalet var ifølge stadsfysikus' opgave:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamert apotek-personale.
1927.....	82	57	36	20	12	39
1928.....	87	65	36	-	12	39
1929.....	98	71	29	-	12	38

Av jordmødrerne var 2 offentlig ansatt, resten var privatpraktiserende. Opgave over antall sykepleiersker er ikke meddelt.

Sykehus. Av sykehus er i årets løp tilkommet en ny avdeling på St. Franciscus hospital, nemlig sykehuet Florida på 35 plasser for hals-, øre- og

nesesykdommer. Bergens kommunale sykehus hadde ved utgangen av 1929 467 senger, herav 150 for kirurgiske, 110 for medisinske og 112 for epidemiske patienter. For tuberkuløse disponerer sykehuset over 95 plasser (Lungegårdens sykehus). Av private sykehus har man 4 med tilsammen 284 plasser. Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

I Bergen ligger landets 2 pleiestiftelser for spedalske, Pleiestiftelse nr. 1 med 90 plasser og St. Jørgens hospital med plass til 48. Bergens kommune har 2 sinnessykeasyl, Neevengårdens asyl med 322 senger og Rosenberg med 120. Dessuten har man i Bergen Møllendal private asyl med 80 plasser. Bergen har en moderne kvinnekllinik og fødselsstiftelse, tilhørende staten, med 100 senger. Til kvinnekliniken er knyttet en jordmorskole, hvorfra der i 1929 blev uteksaminert 24 jordmødre.

Helserådet driver 2 spebarnkontrollstasjoner og en poliklinikk for tuberkulose og en for hud- og veneriske sykdommer. Under administrasjon av stadsfysikus står Welanderhjemmet på Elsøya i Sandviken for barn lidende av medfødt syfilis.

For barn fra tuberkuløse hjem har man Jacob R. Olsen og hustrus barnehjem med plass for 70 barn, både spebarn og eldre. Det drives av Bergens tuberkulosekomité. Samme komité driver også Skjørnsand friluftsskole med plass for 40 eldre barn (om sommeren opptil 90). Norske Kvinners Sanitetsforening har en årskoloni for tuberkulosetrude gutter i Olaviken i Askøy, med plass for 30 gutter.

For øvrig har Bergen 11 barnehjem med 392 plasser. Av disse ligger 4 utenfor byen, nemlig 3 i Fana og 1 i Haus.

B a d. Der finnes 3 kommunale bad: Arbeids- og Pleiehjemmets bad, dr. Wieseners folkebad og Markens folkebad. Der er bad ved alle folkeskolene undtagen 3; her får barnene badebilletter til andre bad.

Epidemiske

Måned.	Tyoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinalmeningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagensfeber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septæmi.	Penfigus (hos nytodte).	Kosen.
Januar	1	101	7	24	-	-	1	3	12
Februar	-	-	-	-	-	37	3	15	-	-	2	-	9
Mars	-	-	-	-	-	68	3	5	4	-	1	1	18
April	-	1	1	-	-	61	6	11	-	-	-	1	11
Mai	-	-	1	-	2	44	-	11	-	-	3	-	9
Juni	-	-	-	-	-	42	-	7	15	-	1	-	8
Juli	1	1	-	-	-	31	-	3	-	-	-	3	9
August	1	3	-	-	1	35	-	9	11	-	1	1	2
September	-	3	-	-	-	27	-	6	1	-	-	-	17
Okttober	-	-	-	-	-	38	1	15	8	-	4	-	16
November	2	1	-	-	-	25	-	7	3	-	-	-	10
Desember	-	-	-	-	-	47	4	11	-	1	1	-	12
I alt	5	9	2	-	3	556	24	124	42	1	14	10	133
Dødsfall	1	1	-	-	-	5	-	4	-	2	17	-	2

Vaksinasjonen. På sundhetsvesenets kontor, hvor der daglig er anledning til å bli vaksinert og revaksinert, blev der i årets løp vaksinert 192 barn og av privatpraktiserende læger 37. Av hensyn til koppeepidemiene i London og Rotterdam i årets siste halvdel, blev der foretatt revaksinasjon av de rutegående skibes besetninger. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der blev i 1929 holdt 20 helserådsmøter. 102 patienter er besluttet inlagt i sykehus etter tuberkuloselovens § 6. I henhold til loven om forsorg for barn har 59 mødre fått barselbidrag, derav 6 kun før fødselen. I 1928 var det tilsvarende tall 68 og i 1927 79.

Sundhetstilstanden. Skarlagensfebereksemplinemien, som begynte høsten 1927 og holdt sig gjennem hele 1928, strakte seg også over 1929 med størst utbredelse i begynnelsen av året. Influensa, som forekom epidemisk mot slutten av forrige år, hadde stor utbredelse i årets første måneder. For øvrig er året karakterisert ved en sjeldent god sundhetstilstand.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte måneder fremgår av tabellen nedenfor.

Tyfoide feber og paratyfus anmeldtes med henholdsvis 5 og 9 tilfelle, tilsammen 14. Av disse døde 2 eldre kvinner, en av tyfoide feber og en av paratyfus. 1 er smittet utenbys, 6 ved kontakt, hvorav 3 pleiersker ved Neevengårdens sykehus. For de øvrige vedkommende er smittemåten ukjent. Smitte ved melk er ikke med sikkerhet konstateret.

Akutt poliomyelitt og epidemisk cerebrospinalmeningitt anmeldtes med henholdsvis 3 og 2 tilfelle uten dødsfall. Tilfellene var spredte uten indre sammenheng.

Skarlagensfeber hadde størst utbredelse i begynnelsen av året. Der anmeldtes 556 tilfelle, hvorav 359 ble isolert i sykehus. Sykdommen hadde gjen-

sykdommer.

Kusma.	Klikhoste	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene. Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroente- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonorré, uttritt.	
3	19	1465	611	54	33	30	12	2	15	2	46	14	1	13	1	43
2	30	776	336	27	37	24	18	3	13	-	36	10	-	4	-	44
-	18	216	396	13	21	21	21	-	18	-	48	16	-	6	-	18
1	41	82	381	6	16	20	12	5	13	-	60	13	1	3	-	28
-	25	26	326	17	25	31	10	4	21	-	75	11	1	2	-	29
-	45	80	280	7	8	10	7	3	19	-	111	10	-	15	-	51
-	22	6	195	8	8	14	2	-	10	-	101	6	-	11	-	47
-	18	11	144	3	3	14	6	-	6	-	74	11	-	7	-	43
2	9	10	281	15	8	16	8	1	10	-	73	18	1	9	-	40
-	19	38	525	42	24	28	12	-	18	-	92	19	2	4	-	47
1	8	52	512	40	23	26	9	2	6	-	66	11	-	1	-	30
1	29	36	365	21	18	25	15	-	15	-	99	23	-	4	1	27
10	288	2748	4302	253	224	259	182	20	164	2	881	182	6	79	1	447
-	-	15	1	31	21	2	98	30	1	1	4	-	-	2	-	-

nemgående samme milde forløp som foregående år. Åå de anmeldte døde 5 (0,9 pct.)

Difтери anmeldtes med 124 tilfelle. Samtlige blev innlagt i sykehus. 4 døde. (3,2 pct.)

Influenta, som før nyttår spredte sig epidemisk, anmeldtes med 2748 tilfelle, hvorav over halvdelen anmeldtes i januar måned. Der døde 16 personer av influenza, hvorav 10 tilfelle var ledsaget av pneumoni.

Av andre smittsomme sykdommer forekom meslinger med 24 og kikhoste med 283 tilfelle uten dødsfall.

Av krupps lungesetebende anmeldtes 224, hvorav 21 døde, av bronchopneumoni 253 med 31 dødsfall.

Tuberkulose anmeldtes hyppigere enn i de nærmest foregående år, men viste betydelig lavere dødelighet. Av lungetuberkulose anmeldtes 74 menn og 119 kvinner, tilsammen 193. I 1929 døde av lungetuberkulose 51 menn og 47 kvinner, tilsammen 98 og av tuberkulose i andre organer 16 menn og 14 kvinner, tilsammen 30. Ved sundhetsvesenets poliklinikk for lungesykdommer er undersøkt 486 nye tilfelle, nemlig 83 menn og 46 kvinner, og for års- og feriekolonier 176 gutter og 181 piker. Det frivillige tuberkulosearbeide, som foregår i samarbeide med Bergens tuberkulosekomité, har vært utført i samme former og utstrekning som i tidligere år. Gjennem Melkedråpen har vært utdelt melk — 1 liter daglig — til 44 barn. Barna som jevnlig kontrolleres og veies får melk til fylte 2 år. I årets løp kom 18 nye barn til. 26 barn hadde fått melk tidligere. 5 begynte å få melk i 1927 og 21 i 1928. Barna var gjennemgående velstelt og trives godt. Sundhetstilstanden blandt dem var god. Som bidrag til husleien for tuberkuløse familieforsørger blev av helserådet anvendt i alt kr. 4466, hvorav 21 familer nød godt. Ved utgangen av 1928 var i tuberkuloseprotokollen opført 899 (454 menn og 445 kvinner). I 1929 er anmeldt 193 (74 menn og 119 kvinner). I 1929 er av de anmeldte tuberkuløse: Døde 66 (32 menn og 34 kvinner), utflyttet 40 (14 menn og 26 kvinner), helbredet 6 (3 menn og 3 kvinner). Ved utgangen av 1929 var i tuberkuloseregistret opført 478 menn og 503 kvinner tilsammen 981. 8 menn og 10 kvinner døde av lungetuberkulose uten å være anmeldt i levende live. I alt opføres 98 som døde av lungetuberkulose i Bergen i 1929, nemlig 51 menn og 47 kvinner (0,93 pro mille av byens befolkning.) Som i tidligere årsberetninger fremhevet, er Lungegårdens sykehus for lite. Der savnes et arbeids- og pleiehjem for tuberkuløse, likeså et pleiehjem eller egen avdeling for mannlige tuberkuløse, som på grunn av drikke eller annen årsak ikke kan forpleies på en almindelig tuberkuloseavdeling.

Veneriske sykdommer har i de senere år vært i avtagende. I 1929 anmeldtes 533 tilfelle, hvorav 79 syfilis, mot ifjor henholdsvis 679 og 101. Tilfellene fordeler sig således: Bløt chanker 6 (menn), erhvervet syfilis 79 (66 menn og 13 kvinner), medfødt syfilis 1 (kvinne), gonorrø 447 (387 menn og 60 kvinner). Av veneriske syke undersøktes i 1929 på sundhetsvesenets kontor 80 menn og 17 kvinner. 25 menn og 7 kvinner hadde andre hudsykdommer. Av de undersøkte hadde 5 menn bløt chanker, 18 menn og 3 kvinner syfilis og 57 menn og 14 kvinner gonorrø. For sundhetsvesenets regning blev innlagt i sykehus 4 menn og 3 kvinner for syfilis, samt 2 menn og 8 kvinner for gonorrø. De øvrige blev henvist til poliklinikken for hudsykdommer. Av de undersøkte venerisk syke var 45 fra Bergen, 50 fra andre steder i Norge og 1 utlending. 41 var smittet i Bergen, 24 i Norge for øvrig og 32 utenlands. 60 var sjømenn, 21 arbeidere, 4 kontor- og butikkfolk samt 12 tjenestepicker. Ved sundhetsvesenets poliklinikk for hud- og veneriske sykdommer

Håkonsgate 1 er gitt 2438 konsultasjoner. Der fremstillet sig 244 menn med sammen 1542 konsultasjoner og 77 kvinner med 896 konsultasjoner. Av de nye patienter hadde 55 menn og 17 kvinner syfilis, 128 menn og 24 kvinner gonorré, 16 menn og 1 kvinne bløt chanker samt 43 menn og 35 kvinner andre hudsykdommer. I Welanderhjemmet Elsero er behandlet 25 barn med et samlet antall forpleiningsdager av 5682.

H y g i e n i s k e f o r h o l d m. m. Nettotilveksten av leiligheter i 1929 viser en fortsatt og betydelig stigning — i alt 503 imot 175 i 1927 og 214 i 1928. Herav er 172 på 2 værelser og kjøkken, 177 på 3 værelser med kjøkken og 10 på 1 værelse med kjøkken. På butikker og kontorer er der fremdeles en rikelig tilgang. I de noget perifere deler av byen er det fast regel at man innreder butikker for «å få det til å lønne sig.» Likeså gjøres der iherdige anstrengelser for å få tillatelse til å innrede beboelsesrum i kjelleretasjen. Hvor denne i skrānende terrenge for den aller vesentligste del ligger over jorden og mot solsiden — kan der ikke være så meget å si på dette. Men det vil lett gå ut over det nødvendige utrum, som enhver leilighet har rett til og som den nye bygningslov krever ivaretatt. Der er grunn til å legge en demper på dette. Efter anmodning av stadsfysikus foretok i slutningen av året de kommunale boligmyndigheter — rådmannen for bygningsvesenet, boligrådet og Det kommunale leieutvalg — en befaring av de sanitært dårligste boliger, som sundhetsvesenet har forbudt men ikke kan få ryddet. Her var ikke medtatt de kommunale barakker og midlertidige innkvarteringer — men fortrinsvis kjellere og lignende.

Bergens drikkevann, som fra naturens hånd er så godt som det kan ønskes, har den ubehagelige egenskap, at det er sterkt «aggressivt» like overfor ledningene. I disse optrer der store rustavleiringer, som på forholdsvis kort tid kan redusere trykk og vanntilførsel ikke bare rundt om i husene, men også i de større ledninger. På den annen side har der i visse deler av byen foregått sterke innvirkninger, visstnok under innflydelse av vagabonderende elektriske strømme med den følge at ledningene er blitt sterkt svekket. Ved trykkforandringer er der så inntruffet rørbrudd med tildels betydelig vannskade. Disse forhold er som nevnt i forrige årsberetning gjenstand for undersøkelse av en større komité, hvis formann er professor Krogness ved Det geofysiske institutt. Kobberrør som ledninger for vann til husbruk eller bedrifter som fremstiller nærings- og nydelsesmidler — har foranlediget henvendelser fra private og vannvesenet. Det hender nemlig at der f. eks. i badekar, når sådanne rør anvendes, under drypp fra kranen avsettes utalte grønne partier, som skyldes kobberforbindelser. Dette har så gitt formodning om mulig giftig innvirkning. Ved de av bykjemikeren foretatte analyser er der påvist så minimale mengder av kobberforbindelse at de er uten nogensomhelst betydning. I den tilgjengelige litteratur er der ikke funnet noget eksempel på skadelig innflydelse — heller ikke har man annetsteds, hvorfra der er innhentet uttalelser, iakttatt nogen sådan. For fullstendighets skyld blev saken gjennem medisinaldirektøren forelagt professor A. Holst og professor E. Poulsøn, hvis uttalelser gikk i samme retning.

XIV. Sogn og Fjordane fylke.

Fylket er delt i 24 legedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Hafslo	1 134.19	3 770	Fjaler	505.36	3 733
Luster	1 537.63	2 706	Gaular	560.94	3 226
Lærdal	2 147.41	4 024	Førde	1 145.76	5 708
Sogndal	447.66	3 361	Gloppe	1 045.67	5 384
Aurland	1 455.95	2 568	Naustdal	519.96	3 320
Leikanger	465.13	2 362	Kinn	687.76	6 356
Balestrand	626.15	2 082	Bremanger	347.24	3 021
Vik	714.66	3 271	Selje	242.85	3 604
Kyrkjebø	667.00	4 041	Vågsøy (ytre Nordfjord)	79.35	3 550
Lavik	685.98	4 028	Davik	640.69	3 390
Gulen	629.89	4 926	Nordfjordeid	252.40	3 266
Askvoll	178.27	3 064	Innvik	1 761.83	7 206

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver følgende:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotek-personale.
1927.....	34	9	95	40	7	11
1928.....	32	11	96	41	7	11
1929.....	31	11	91	44	7	10

Av lægene var 24 distriktslæger og 7 privatpraktiserende læger. Distriktslægen i Sogndal fungerer som fylkeslæge. Fylket hadde 76 offentlig ansatte jordmødre og 15 privatpraktiserende. Utdannede sykepleiersker i distriktspleie fantes i alle distrikter. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehus. Fylket hadde ved utgangen av 1929 5 sykehus og sykestuer med 76 plasser for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. Hertil kommer Vårsildfondets sykehus i Kalvåg med 29 senger, som bare er benyttet i fiskestiden, og en sykestue med et par plasser i Vik, som bare leilighetsvis er i bruk. Lærdal kombinerte sykehus og tuberkulosehjem var den største del av året ikke i drift på grunn av ombygning. Ved nyttår 1930 var der plass til 18 patienter på den almindelige avdeling og 18 på tuberkuloseavdelingen.

For tuberkuløse hadde man ved utgangene av 1929 5 tuberkulosehjem med 82 plasser og Luster sanatorium i Luster distrikt med 138 plasser.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Der er 9 gammelhjem i fylket med 173 plasser. Der arbeides på flere steder med opprettelse av nye hjem. I Leikanger ligger Sogn barnehjem med plass til 20 barn.

Bad tilgjengelig for almenheten finnes i 10 distrikter, herav var 1 skolebad, 3 bad ved anlegg og fabrikk og 2 på gammelhjem. I Kyrkjebø og Førde er der skolebad bare tilgjengelig for elevene.

Vaksinasjonen foregår nogenlunde normalt. Der blev i 1929 vaksinert i alt 1114, herav var 8 revaksinasjoner. I 1928 var antallet av vaksinerte 1426. Fra *Førde* er der meldt 1 tilfelle av encephalitt etter vaksinasjonen, og i *Aurland* døde et barn 18 dager etter vaksinasjonen på grunn av tilstøtende skarlagensfeber. For øvrig er ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

I fylket blev der i 1929 holdt 41 helserådsmøter. I Lærdal, Leikanger, Balestrand og Askvoll hadde helserådet intet møte i året. Av saker behandlet var 30 innleggelsjer av tuberkulose i henhold til tuberkolelovens § 6. Der er i 1929 ikke utdelt barselbidrag til mødre i henhold til loven om forsorg for barn av 1915.

Sundhetstilstanden angis fra de fleste distrikter som god, fra *Hafslo*, *Luster* og *Gloppe* som meget god, mindre god fra *Fjaler*, nogenlunde i *Aurland*. I begynnelsen av året var den flere steder preget av en forholdsvis lett influensa-epidemi, senere av skarlagensfeber, som var mest utbredt i kystdistrikturene.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter fremgår av tabellen side 86 og 87.

Av tyfoidfeber forekom bare 1 tilfelle i *Davik* og 1 i *Selje*. Den siste var smittet i *Vågsøy*, hvor man ved de foretatte undersøkelser fant en basillbærer som for mange år siden hadde gjennemgått sykdommen.

Paratyfus opptrådte med 1 tilfelle uten kjent smittekilde i *Nordfjordeid*. Der er i det siste år funnet endel kroniske basillbærere. I 1929 blev ved fylkets hjelp bygget eget hus for et ektepar i *Davik*, som begge er kroniske basillbærere.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt er meldt med 1 tilfelle fra *Kinn*.

Akutt poliomyelitt forekom med i alt 6 spredte tilfelle, 1 i *Luster*, 1 i *Lærdal*, 1 i *Kinn*, 1 i *Vågsøy*, 1 i *Bremanger* og 1 i *Innvik*.

Difteri forekom med 29 tilfelle hvorav 12 i *Høyanger* med 2 dødsfall. I *Aurland*, hvor der i Underdal i årenes løp ständig er dukket op difteri, blev der foretatt masseundersøkelser, hvorved 4 basillbærere blev funnet.

Skarlagensfeber var meget utbredt i fylket vesentlig i kystdistrikturene og Nordfjord. I *Aurland* kom der et eksplosjonsartet utbrudd av sykdommen etter et større bryllup med gjester fra Voss. Der er i det hele anmeldt 552 tilfelle, men antallet av angrepne har visstelig vært betydelig større, da sykdommen som regel gikk meget lett. Den var dog ledsaget av adskillig eftersykdom.

Meslinger og kikhoste forekom i flere distrikter. De forløp som regel lett. Fra *Kinn* meldes dog om flere dødsfall av kikhoste.

Influenza var i årets første halvdel endel utbredt, især i kystdistrikturene. Fra *Fjaler* meldes at den fulgte av mange tilfelle av ansiktsrosen, likeså at der var endel lungekomplikasjoner med et par dødsfall.

Pnevmoni. Fra Jølster i *Førde* lægedistrikt meldes om 46 tilfelle av krupøpnevmoni med 13 dødsfall, de 11 dog i alderen 60—80 år. Der forekom dessuten 13 tilfelle av bronchopnevmoni med 7 dødsfall, hvorav de 6 i alder 60—90 år. Også fra *Naustdal* meldes om mange pnevmonier og fra *Vågsøy* er meldt 27. I *Selje* optrådte 3 tilfelle etter hinannen i samme hus, det siste var sykepleiersken.

Tuberkulose. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 280 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, mot 225 tilfelle i 1928 og 234 i 1927.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skartlagens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septæmi.	Penfigus (hos nyinførte).	Rosen.
Hafslo	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Luster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lærdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogndal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aurland	-	-	-	-	-	71	4	8	-	-	-	-	-
Leikanger	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Balestrand	-	-	-	-	-	30	1	1	-	-	-	-	3
Vik	-	-	-	-	-	36	5	12	-	-	-	-	6
Kyrkjebø	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	1
Lavik	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-
Gulen	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-
Askvoll	-	-	-	-	-	46	-	-	-	-	-	-	-
Fjaler	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gaular	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1	-	-
Førde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gloppe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naustdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kinn	-	-	1	-	-	6	-	2	-	-	-	-	7
Bremanger	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2
Selje	1	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	2
Vågsey	-	-	-	-	-	8	1	-	-	-	-	-	3
Davik	1	-	-	-	-	103	3	1	-	-	-	-	9
Nordfjordeid	-	1	-	-	-	52	-	1	-	-	1	-	12
Innvik	-	-	-	-	-	95	-	-	-	3	-	-	2
Antall tilf. i alt	2	1	1	-	6	552	14	29	-	10	5	-	63
Antall dødsfall	1	-	-	-	-	5	-	3	-	2	9	-	6

Av de nyanmeldte tilfelle er alderen opgitt for 259, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

Alder:	Antall tilfelle.	Pct.	Alder:	Antall tilfelle.	Pct.
0-14 år	25	9.6	40-49 år	13	5.0
15-19 <	35	13.5	50-59 <	17	6.6
20-24 <	67	25.9	60 < og over	14	5.4
25-29 <	43	16.6	I alt	259	100.0
30-39 <	45	17.4			

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 26 patienter, mot 31 i 1928 og 38 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Tuberkulosen synes ifølge distriktslægenes beretninger i det store og hele å holde sig uforandret. Fylkeslægen skriver: «Antall dødsfall av annen tuberkulose er derimot steget, i 1929 49 mot 28 i 1928. Også antallet av nyinnførte er steget endel, nemlig fra 194 i 1928 til 245 for lungetuberkulosens vedkommende. Av disse hadde kystdistrikturene med et folketall på ca. 27 000, hvilket er mindre enn tredjedelen av fylkets befolkning, hele 133, over halvparten. Også dødsprosenten av tuberkulose viser høiere tall i disse distrikter, dog ikke i så utpreget

sykdommer.

Kusma.	Kikhoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkit, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lunogene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastrone- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet, (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
.	3	23	15	3	2	3	12	1	10	.	.	6
2	1	33	16	2	4	5	12	4	4	1	1
1	7	4	60	3	6	5	7	5	5	20	20
.	9	50	73	4	3	5	3	3	3	37	37
.	14	40	180	4	2	3	7	7	6	6	6
.	23	9	73	.	13	3	8	8	1	1	1
4	7	7	33	3	5	4	1	1	1	1	1
2	23	54	81	4	1	8	8	3	3	3	3
6	.	26	15	7	17	3	10	2	2	3	3
.	3	108	135	6	2	17	17	2	6	6	6
.	7	132	49	.	2	17	16	1	1	1	9
.	140	60	2	6	10	9	9	3	3	8	1
.	24	33	6	9	4	3	2	2	4	4	2
.	8	45	30	13	64	10	8	1	3	3	4
.	23	49	1	4	4	4	4	2	14	3	3
3	58	25	4	16	1	4	1	1	1	1	1
98	175	69	9	4	8	13	4	6	6	6	6	1	.	.	.	3
.	38	90	9	16	9	32	5	2	4	4	4	2
3	28	83	1	17	18	28	6	1	1	7	7
.	81	46	5	27	9	6	2	2	20	20	20	1
.	11	20	3	5	5	17	2	4	1	1	12
.	80	92	2	9	5	4	-	6	19	19	19
74	363	338	12	17	5	9	-	1	-	10	10	2
15	283	1572	1669	104	251	165	244	39	70	1	166	120	1	4	-	15
-	15	13	5	32	56	1	122	49	1	-	-	-	-	-	-	-

grad. Der blev i 1929 oprettet en fylkestuberkulosenevnd og senere er dannet tuberkulosenevnder i de aller fleste distrikter. Ved vinmonopolavgiftene håper man å få igang et mere effektivt arbeide mot tuberkulosen.»

Skolebarnsundersøkelser blev i året foretatt i følgende distrikter: *Aurland, Lærdal, Hafslo, Sogndal, Leikanger, Gulen, Bremanger, Vågsøy, Selje, Davik* samt i *Høyanger* og i *Florø* by. I Bremanger blev ved disse undersøkelser bl. a. funnet 2 tilfelle av aktiv lungetuberkulose.

Tabellen side 88 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Veneriske sykdommer. Der er i 1929 anmeldt 4 tilfelle av syfilis, 1 av veneriske sår og 15 av gonorré, i alt 20 tilfelle, mot 29 tilfelle i 1928.

Av skabb blev der i 1929 meldt 120 tilfelle mot 129 i 1928 og 94 i 1927.

Spedalskhet. Der er i det hele 4 spedalske i fylket, 3 menn og 1 kvinne, herav i *Kyrkjebø* 1, i *Lavik* 2 og i *Davik* 1, alle med glatt form av sykdommen.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Hafslo: Boligforholdene er stort sett ganske bra når fattigfolks boliger undtas. Disse er gjennemgående slette. Der er bygget nogen nye boliger. Drikkevannsforsyningen er ikke god. Brønnene er åpne og der er tilsig til de aller fleste

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.								Dødsfall av lungetuberkulose.							
	1927		1928		1929				1927		1928		1929			
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Hafslo	2	5	3	4	6	3	1	5	2	4	6	2	4	6	2	2
Luster	2	3	2	-	-	7	2	3	2	-	-	2	-	2	7	2
Lærdal	4	1	6	4	6	4	1	1	5	1	2	2	1	2	4	1
Sogndal	1	3	2	2	5	1	1	2	2	2	1	3	3	3	2	2
Aurland	2	1	1	4	3	3	1	-	1	1	3	1	1	1	2	2
Leikanger	3	3	2	1	3	2	2	3	2	1	2	1	1	1	2	2
Balestrand	-	1	3	1	2	2	-	1	2	2	1	2	1	2	2	2
Vik	3	4	3	3	2	1	2	3	2	3	2	3	1	1	1	1
Kyrkjebø	3	1	3	3	1	3	3	1	-	2	-	2	-	1	1	1
Lavik	1	3	-	2	5	2	-	3	-	2	-	2	5	1	1	1
Gulen	6	11	6	5	7	4	5	10	4	4	5	5	5	3	3	3
Askvoll	1	3	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-
Fjaler	7	4	6	2	5	3	6	4	5	2	3	4	2	3	3	3
Gaular	2	2	3	5	3	2	2	1	3	4	2	1	2	2	-	-
Førde	2	-	-	4	2	4	-	-	-	-	-	1	1	1	3	3
Gloppen	2	3	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3
Naustdal	2	-	3	3	5	-	1	-	2	3	3	3	3	-	-	-
Kinn	4	7	2	9	3	4	3	4	1	8	3	3	3	2	2	2
Bremanger	2	4	2	6	5	5	2	3	1	6	2	3	2	3	3	3
Selje	7	6	3	1	5	6	5	5	3	1	6	3	4	4	5	5
Vågsey (ytre Nordfjord)	3	4	5	8	6	6	2	3	3	6	5	5	3	5	4	4
Davik	2	3	4	5	4	3	1	3	3	5	3	3	5	2	2	2
Nordfjordeid	5	4	4	3	2	3	3	4	3	2	2	2	2	3	3	2
Innvik	6	2	7	4	12	2	5	1	5	4	10	-	-	-	-	-
Tilsammen	72	78	73	83	96	75	51	65	54	68	68	68	54	-	-	-

fra omgivelsene. Springvannsledninger er sjeldne. Renovasjonsforholdene er tilfredsstillende. Kostholdet er gjennemgående godt om enn noget ensformig. Der brukes meget flattbrød. Her er ingen kontroll med levnetsmidlene. Befolkningen er edrueelig. Forbudets ophevelse har ikke bevirket mere drukkenskap. De dårlige tider er vel skyld i at der nu drikkes mindre enn tidligere. Den personlige hygiene står ikke særlig høyt. Intet offentlg bad forekommer og kun nogen få private. Skabb og utøi forekommer ikke sjeldent. (*T. Bergen.*)

Sogndal: De hygieniske forhold er jevnt gode, rensligheten bedres og utøi blir sjeldnere men sees dog fremdeles av og til. Der foregikk i årets løp ganske litlig nybygning og boligforholdene bedres etterhvert. Drikkevannsforholdene er som regel gode, der legges stadig nye trykkvannsledninger utover gården. Kloakkforholdene er derimot oftest dårlige. Kostholdet er jevnt over godt og tilstrekkelig, dog brukes kjøpemel og kaffe fremdeles for meget. Man begynner dog å bli forsiktigere med å gi kaffe til barn. Av saltvannsfisk er forbruket forholdsvis lite, man bruker forholdsvis meget kjøtt og flesk. Lette strumatilfelle er ikke så sjeldent å se. Der er i denne henseende stor forskjell fra Lavik lægedistrikt hvor fisk og sild er hovednæringen og kjøtt og flesk brukes meget sparsommere enn herute. I Lavik så jeg i 24 år næsten ikke struma. Edrueheten er de fleste steder nogenlunde god. (*L. Trædal.*)

Balestrand: Boligene er stort sett ganske gode. Balestrand har vannverk med godt drikkevann, ellers søker de fleste litt etter litt å få innlagt vannledning.

Kloakkforholdene er mange steder ikke som de burde være. Der er lite utføl og befolkningens renslighetssans er i god fremgang. (*R. Rohde.*)

Kyrkjeby: I årets løp er der i Vadheim, som er regulert strøk, bygget vannverk som forsyner hele strøket med udmerket godt og rikelig vann. Her er også boligforholdene gode og rummelige. Derimot er dette dessverre ennå ikke tilfelle i Høyanger hvor familier ennå tross helserådsvedtekten må bo i kjellerrum. En rett livlig byggevirksomhet foregår, men allikevel får helserådet gang på gang altfor vel begrunnde henvendelser fra familieforsørgerne som arbeider ved fabrikken om å hjelpe dem til bedre hus. Fabrikkene synes nu å ville la oppførelse av nye boliger for sine arbeidere utstå i påvente av at det private initiativ vil vise sig tilstrekkelig i denne retning. Dette er beklagelig, ti kun fabrikkene med sin kapitalmakt er i stand til å utføre noget effektivt til avhjelp av bolignøden. (*H. Daae.*)

Lavik: Boligforholdene er dels upåklagelige, dels dårlige. Sjeldent benytter dog befolkningen sine hus så godt det lar sig gjøre, oftest benyttes kun et rum til både kokerum og opholdsrum, mens andre står ubenyttet. Kostholdet er i det store og hele meget ensformig, særlig om vinteren. Ennå benytter dog befolkningen i stor utstrekning sitt hjemmekjernede smør. Angående brønn-, kloakk- og renovasjonsforholdene har jeg ikke bemerket noget særlig graverende. (*M. Harboe.*)

Gulen: Boligforholdene er stort sett bra. Der bygges og fjælges på husene så langt evnen rekker. Drikkevannsforholdene ute i fiskedistrikten er delvis dårlige og særlig under den sterke tilstrømning av sildfiskere om vinteren er der utilstrekkelig med brukbart drikkevann. Kostholdet er delvis dårlig idet der brukes altfor meget kaffe og finbrød. Rensligheten er nogenlunde bra. Lus er en yderst sjeldent foreteelse. Der arbeides med å få folkebad i distriktet. Årsaken til den større sykelighet blandt fiskerne, som gjentar seg hvert år, skyldes utvilsomt de dårlige losjifartøyer som benyttes. Da der blandt storparten av fiskerne på disse kanter kun drives stor- og vårsildfiske, men ikke brislingfiske, tjener ikke fiskefartøiene utelukkende til losjifartøyer, men brukes utenfor sildsesongen til annet gjøremål, og innredningen til beboelsesrum er derfor temmelig provisorisk. Ofte pakkes der altfor mange fiskere sammen i for små rum med utilstrekkelig lys og lufttilførsel og hvor svært ofte kokning av maten foregår i samme rum. (*S. Trædal.*)

Bremanger: De økonomiske forhold er på grunn av det feilslagne torskefiske stadig blitt dårligere. Dette setter sitt preg på de hygieniske forhold. Særlig skorter det mange steder på vedlikeholdet av husene. Renovasjons- og kloakkforhold er yderst primitive og ofte utilfredsstillende, men det er vel uråd å få folk til å gjøre noget med dette før det blir bedre tider. Tross de ofte fattige forhold må man si at befolkningens renslighetssans og personlige hygiene stort sett står høit. Utøi er sjeldent å se — det eneste kan være lopper, lus er en sjeldenhets. Kostholdet er karakterisert ved at der brukes meget melk og melkemat (meieri finnes ikke). Hvis man også kunde få folk til å bruke mere grønnsaker, måtte man si at kostholdet var udmerket. Verre er det under fisket, hvor fiskerne ofte i ukevis lever på bare brød og kaffe. Hertil kommer de trange og urenslige forhold ombord på fiskebåtene. Det viser sig at særlig de unge ofte lider under det uhygieniske liv i fisketiden, ikke minst virker mangelen på sovn skadelig. Dyspepsier, alvorlige katarrer og plevritter er meget almindelige under fisket. (*R. Engebretsen.*)

XV. Møre fylke.

Fylket er delt i 31 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling vil fremgå av følgende oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- inhh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate- inhh. i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 30.
Ålesund stadsfysikat ...	6.28	18 373	Grytten	1 044.48	3 749
Kristiansund stadsfysik.	8.80	14 628	Nesset	936.91	3 153
Vanylven.....	302.61	3 093	Molde	271.83	8 448
Sande.....	166.56	3 328	Bud	378.05	6 652
Herøy.....	140.05	5 039	Aukra	168.50	4 675
Ulstein.....	182.61	5 047	Kvernes	219.88	7 317
Volda	520.59	5 695	Gjemnes	470.27	5 325
Ørsta	365.01	4 816	Tingvoll	481.89	4 205
Hjørundfjord	479.11	1 872	Sunndal	1 637.90	2 690
Stranda	1 098.27	4 155	Surnadal	870.52	3 073
Norddal	947.67	2 480	Stangvik	510.99	2 185
Ørskog	583.30	5 877	Rindal	606.30	2 451
Borgund	221.18	11 796	Aure	505.49	3 315
Haram	227.24	5 587	Halsa	590.28	5 050
Vestnes	351.61	4 060	Edey	273.93	3 958
Eid	544.07	3 638			

I løpet av året er Skodje lægedistrikt ophevet og Skodje herred er lagt til Ørskog lægedistrikt og Vatne herred til Haram distrikt. Samtidig er opprettet et nytt lægedistrikt Aukra, bestående av Nord- og Sør-Aukra samt Sandøy herred av Haram distrikt.

Medisinalpersonalets størrelse var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamert apotek-personale.
1927.....	58	26	127	85	10	24
1928.....	58	30	125	85	10	25
1929.....	61	37	126	85	10	23

Av lægene var 2 stadsfysici og 29 distriktslæger. Distriktslægen i Molde fungerer som fylkeslæge. Av jordmødrerne var 95 offentlig ansatt og 31 privatpraktiserende. Utdannede sykepleiersker fantes i alle distrikter undtagen i Hjørundfjord. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehuss. I Herøy blev i året åpnet et kombinert sykehus og tuberkulosehjem med plass for 13 tuberkuløse og 5 almindelig syke. Møre hadde ved utgangen av 1929 5 sykehuss med i alt 270 plasser for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. Til forpleining av tuberkuløse hadde fylket ved utgangen av 1929 6 tuberkulosehjem med 170 plasser. Hertil kommer Reknes sanatorium og barnesanatorium, som tilsammen har plass for 151 patienter, foruten endel ambulerende.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Møre fylkes sinnssykeasyl, Opdøl, har 237 autoriserte plasser, men har vært overbelagt i året.

Av andre anstalter kan nevnes Setnesmoen militære sykehus, som kun er i bruk under våbenøvelsene. I Kristiansund har Røde Kors et fødehjem på 6 senger, og ved barnekrybben er der et mødreanhjem med plass for 5.

Fylket hadde 27 gammelanhjem med 518 plasser og 6 almindelige barnehjem med 133 plasser. For tuberkulosetruede barn har man dessuten Symra barnehjem i Molde med 30 plasser og Bø-Nørve barnehjem i Ålesund med 30 plasser.

Ba d. Ålesund har et moderne kommunalt bad forbundet med vaskeri uten en privat badeanstalt. Kristiansund har et kar-, dusj- og dampbad, og i Molde er folkeskolens bad åpent for publikum, likeså badet på barnehjemmet Symra. I landdistriktsene finnes bad tilgjengelige for almenheten i Vanylven, Herøy, Volda, Stranda, Norddal, Ørskog, Borgund, Rindal og Aure. Badene er dels selvstendige anlegg og dels forbundet med meieri, skole og andre anstalter.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert 2694, herav var 179 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 2550. I Kristiansund blev 2 barn syke 8 dager etter innpodningen og døde under hjernesymptomer etter 2 døgn sykdom. I Vestnes forekom i tilknytning til vaksinasjonen 1 tilfelle av meningitis serosa og 1 tilfelle av pericarditt. Begge helbredeades. For øvrig er ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

I løpet av 1929 blev der holdt 128 helserådsstørter. I Norddal og Nesset distrikter er ikke holdt noget møte. Av saker behandlet var 103 innleggelsjer i tuberkulosehjem etter tuberkuloselovens § 6. I henhold til lægenes innberetninger er der utdelt barselbidrag til i alt 40 mødre, herav til 24 i Kristiansund, 7 i Ålesund, 1 i Herøy, 4 i Ørsta, 2 i Borgund, 1 i Molde og 1 i Tingvoll.

Sundhetsstinstanden betegnes i distriktslægenes beretning som særdeles god i Hjørundfjord, meget god i Molde og Aure og god i alle andre distrikter undtagen i Norddal, Nesset, Kvernes, Surnadal og Rindal, hvor den var mindre god. Av epidemiske sykdommer har bare meslinger og kikhøste optrådt i noget større utstrekning.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 92 og 93.

Tyfoidfeber optrådte med i alt 10 tilfelle uten dødsfall. Herav var i Ålesund 3 tilfelle, to av dem var mor og barn, i Kristiansund 2, i Halsa 2 uten innbyrdes forbindelse, begge visstnok smittet utenfor distriktet og endelig 3 isolerte tilfelle i forskjellige distrikter hvorfra intet er anført om smittekilden.

Av paratyfus er bare meldt 1 tilfelle fra Ålesund hos en fisker ombord på en motorbåt fra Ørlandet og 1 fra Kristiansund.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt viste sig med 1 tilfelle i Borgund og 2 uten innbyrdes forbindelse i Halsa. Smittekilde ukjent.

Akutt poliomyleitt er i alt meldt med 6 spredte tilfelle uten dødsfall.

Skarlagensfeber optrådte i en del distrikter med spredte tilfelle og mindre epidemier. I Ålesund var der samtidig røde hunde og meslinger og differentialdiagnosene mellom disse sykdommer var til dels meget vanskelig. (A. Brandtzæg.)

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, sephæmi.	Penfigus (hos nyfætte)	Rosen.	Kjenna.	
Ålesund stadsfysikat	3	1	-	-	-	18	15	-	-	-	1	3	-	23	-
Kristiansund stadsfysikat	2	-	-	-	-	8	227	-	-	-	1	2	4	37	-
Vanylven	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Sande	1	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	32	-
Herøy	1	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Ulstein	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Volda	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Ørsta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-
Hjørundfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Stranda	-	-	-	-	-	1	61	-	-	-	1	1	4	4	-
Norddal	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-
Ørkog	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Borgund	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Haram	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Vestnes	-	-	-	-	-	-	72	-	-	-	-	-	-	-	-
Eid *)	-	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-	-	-
Grytten	-	-	-	-	-	-	20	5	-	-	-	-	-	-	-
Nesset	-	-	-	-	-	-	57	-	-	-	1	4	-	-	-
Molde	-	-	-	-	-	-	71	-	-	-	-	-	-	3	-
Bud	-	-	-	-	-	-	44	-	-	-	-	-	-	12	-
Aukra	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Kvernes	-	-	-	-	-	-	22	1	4	-	-	-	-	4	-
Gjemnes	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-
Tingvoll	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-
Sundal	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-
Surnadal	-	-	-	-	-	-	4	6	-	2	1	-	-	16	-
Stangvik	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	1	-	-	-	-
Rindal	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	1	-	-	3	-
Aure	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Halsa	2	-	2	-	-	-	69	-	-	1	7	-	-	10	-
Edøy	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	10	2	3	-	6	118	816	13	4	20	33	-	-	185	6
Antall dødsfall	-	-	3	-	-	1	2	1	-	6	19	-	-	13	-

*) 1 dødsfall av tyfus (flekkfeber) hos en sjømann død på Havana.

Fra Søvde i Vanylven, hvor sykdommen fra først av var mild, senere alvorligere med komplikasjoner, spredte den sig til Røvde i Sande og derfra til Leganger i Herøy. I alt er meldt 118 tilfelle med 1 dødsfall.

Av difteri er i alt meldt 13 tilfelle med 1 dødsfall. Herav var på Nesjestranda i Eid i juni måned 5 tilfelle i samme hus. Smitten skrev sig fra Trondheim. I Surnadal distrikt var det 6 spredte tilfelle.

Meslinger optrådte epidemisk i en rekke distrikter og hadde i det store og hele et mildt forløp. I alt er meldt 816 tilfelle med 2 dødsfall.

Kikhoste viste også epidemisk optreden i mange distrikter og hadde flere steder et mer alvorlig forløp. I Surnadal begynte epidemien på forsommeren og gikk i årets løp over hele distrikket fra øst mot vest. Sykdommen medførte mange komplikasjoner. Fra fylket i sin helhet er meldt 804 tilfelle med 16 dødsfall.

sykdommer.

Kikkoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Bronchopneumoni.	Lungebetendelse, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lunogene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroenteritt, akutt.	Skabb.	Uleus molle.	Syfilis, ervervet (nye tilfelle)	Syfilis, medfødt.	Gonoré, ureritt.
102	329	449	36	42	75	41	3	23	1	87	30	22	24	2	220
110	592	767	20	28	48	51	23	-	116	11	8	3	1	-	73
11	27	26	8	10	2	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
23	45	56	9	10	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1
50	26	119	4	19	25	24	1	-	-	-	-	-	-	-	7
-	35	76	14	12	18	13	4	-	-	-	-	-	-	-	4
7	52	181	21	5	22	13	7	-	30	16	7	2	-	-	8
36	40	79	8	19	10	12	2	2	2	1	-	-	-	1	1
21	-	15	4	2	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1
47	53	48	10	8	11	19	4	-	-	-	-	-	-	-	-
1	27	44	1	34	12	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	31	25	-	8	10	16	-	-	-	-	-	-	-	-	2
11	27	99	9	14	20	39	-	-	-	-	-	-	-	-	11
6	4	43	1	7	15	17	-	-	-	-	-	-	-	-	2
50	97	60	6	9	15	21	3	-	-	-	-	-	-	-	4
1	26	12	15	15	3	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	43	32	3	28	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	2
39	11	57	6	2	5	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-
20	86	168	7	11	13	34	2	-	-	-	-	-	-	-	11
3	13	86	10	6	16	8	3	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	16	1	-	1	18	7	-	-	-	-	-	-	-	8
70	96	170	12	11	35	42	5	7	-	20	1	-	-	-	-
32	17	123	16	6	8	7	-	1	-	4	-	-	-	-	-
3	68	31	-	8	10	10	3	-	10	2	-	-	-	-	1
-	27	21	-	4	2	1	2	-	6	-	-	-	-	-	1
38	50	29	30	30	9	10	5	5	1	-	-	-	-	-	5
-	37	27	4	11	3	5	1	-	3	-	-	-	-	-	-
62	39	35	8	9	10	4	3	3	-	-	-	-	-	-	3
-	35	41	1	9	5	8	-	-	6	-	-	-	-	-	3
58	214	104	-	14	18	9	2	3	7	-	-	3	-	-	3
2	20	41	3	4	10	6	-	2	6	-	-	-	-	-	-
804	2167	3080	267	390	443	471	51	114	2	338	155	4	36	9	370
16	17	10	67	63	4	247	65	9	-	9	-	-	-	-	-

En dysenterilignende sykdom har største delen av året holdt sig på Grip i Kvernes distrikt. Den medførte 2 dødsfall. Sykdomsvirus lot sig ikke påvise i avføringen.

Influenza og akutte katarrer i åndedretsorganene har som vanlig vært mest tilstede i vintermånedene. I Vannlyven og Sande var efter distriktslægenes anførsel «virkelig influensa» i begynnelsen av året. I Eid døde mange eldre folk av influensa.

Tuberkulose. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 563 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, mot 525 i 1928 og 468 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen opgitt for 535, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersgrupper:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	54	10.1	40—49 år	33	6.2
15—19 «	82	15.3	50—59 «	28	5.2
20—24 «	125	23.4	60 « og over.....	21	3.9
25—29 «	87	16.3			
30—39 «	105	19.6	Tilsammen	535	100.0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 88 tuberkuløse, mot 93 i 1928 og 84 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

I Ålesund har byen lagt et overmåde stort arbeide i kampen mot tuberkulosen, endog egen hjelpestasjon med fri undersøkelse, men resultatet er foreløpig ikke strålende eller opmuntrende. Stadsfysikus Brandtzæg anfører videre at man har vel grunn til å anta at de knappe tider som man har hatt i de siste år har bevirket at kostholdet ikke er slik som ønskelig var, dessuten gjelder det først og fremst å være fint klædd, især for damene, selv om det går ut over et hensiktsmessig kosthold. I Kristiansund, Vannlyven, Sande, Nerset, Surnadal, Rindal og Edøy antas tuberkulosen å være i tilbakegang. I herredene Stranda og Stordal synes tuberkulosen også å være i tilbakegang, men i Sunnylven hvor sykdommen er forholdsvis ny er den verre enn før. I Herøy antas sykdommen å være i tiltagende.

Skoletabarns undersøkelse utføres i byene. I Ålesund har man også egen skoletannlæge. I en del av landdistrikterne er undersøkelsen i gang og i flere andre påbegynt.

Tabellen side 95 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 meldt 370 tilfelle av gonorré, 36 tilfelle av erhvervet syfilis, 9 av medfødt syfilis og 4 av veneriske sår, tilsammen 419 tilfelle mot 440 tilfelle i 1928.

Av skabb blev der i 1929 meldt 155 tilfelle mot 151 tilfelle i 1928.

I Møre forpleiedes der ved utgangen av 1929 2 spedalske kvinner, nemlig 1 i Ulstein og 1 i Eid, 1 med knutet og 1 med glatt form av sykdommen.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Ålesund: Boligforholdene er fremdeles ikke normale idet der ennu er en del familier som bor ufersvarlig dårlig. Det er fremdeles vanskeligere enn normalt å få tak i små leiligheter, mens det nærmest er overflod av større. Leien for disse siste er, siden husleiereguleringen er ophevet for dem, falt og det er ikke lett å få dem bortleiet. Der bygges stadig en del. Bl. a. har vi i 1929 fått et nytt kompleks av «selvbyggerhus», 8 stk. hver beregnet på 1 familie. Somme av dem huser dog 2. I det hele kan den tid neppe være langt borte da vi har nok husrum, tross folk nu gjennemgående bor rummeligere enn før krigen. (Å., J. Brandtzæg.)

Kristiansund: Livsvilkårene har sikkerlig for mange vedkommende vært mindre gode på grunn av dårlige boligforhold og arbeidsledighet med derav følgende knappe levemåte. Arbeidsledigheten har visstnok vært større i 1929 enn i noen tidligere år. (L. Larsen.)

Sande: Boligene er som regel små. Liten nybygning. På fiskeværet Sandnavn er vannforsyningsforholdene bedret betydelig i det siste år, idet der isteden-

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt						Dødsfall av lungetuberkulose					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Ålesund stadsfysikat	13	16	13	11	12	18	6	13	9	8	10	14
Kristiansund stadsfysikat	16	22	14	20	12	15	16	19	5	19	9	14
Vanylven	4	5	2	1	3	4	4	2	1	1	1	3
Sande	4	-	3	2	2	-	3	-	2	2	2	-
Herøy	2	7	5	9	12	7	1	4	4	6	7	7
Ulstein	5	2	6	7	4	5	3	1	3	6	3	3
Volda	8	8	2	5	4	4	6	6	2	5	2	3
Ørsta	3	3	3	3	2	2	1	3	3	2	2	2
Hjørundfjord	-	1	3	-	2	2	1	3	-	2	2	2
Stranda	1	2	3	1	4	6	1	2	2	1	3	5
Norddal	2	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1
Ørskog	7	7	2	2	3	5	5	1	2	2	4	-
Skodje	3	4	5	4	2	2	2	4	4	2	2	-
Borgund	6	9	10	2	10	9	3	8	8	2	8	6
Haram	3	3	3	1	4	7	3	3	3	1	3	6
Vestnes	1	2	5	4	6	8	1	2	3	2	6	7
Eid	2	7	5	3	8	6	6	4	2	7	4	-
Grytten	1	4	1	8	1	3	1	2	1	7	1	2
Nesset	2	5	3	5	4	6	1	4	2	4	4	5
Molde	8	9	6	9	7	8	4	7	6	8	7	8
Bud	8	11	10	6	7	6	6	5	8	4	2	4
Aukra ¹⁾	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	5	1
Kvernes	12	9	10	8	8	11	12	9	9	6	5	10
Gjemnes	5	6	6	7	4	9	5	5	3	7	4	7
Tingvoll	1	3	3	3	3	4	1	3	3	3	2	4
Sunddal	-	2	-	3	3	1	-	2	-	3	2	1
Surnadal	2	3	1	2	4	2	2	2	1	2	3	2
Stangvik	2	5	3	3	1	1	1	5	3	3	-	-
Rindal	3	2	2	2	1	1	3	1	2	-	1	-
Aure	2	8	5	3	4	3	2	8	4	2	3	3
Halsa	6	2	4	2	6	4	3	2	4	2	6	4
Edøy	8	2	5	2	3	2	4	1	4	1	2	1
Tilsammen	140	170	143	138	151	161	102	133	108	116	114	133

for de gamle brønner er innlagt springvann. En stor fordel for fiskerne. Kostholdet er som regel fisk og sild, kaffe og skive. Lite kjøttforbruk. Edrueligheten må sies å være bra. Renslighetssansen er det ofte meget smått bevendt med, best blandt de yngre. Lite lus, men meget lopper mange steder. (*O. Silseth.*)

Herøy: Boligforholdene er stadig i bedring, men ikke på langt nær gode. Det har også i de senere år vært oppført mange nye og bedre hus, men disse blir ofte overbefolket idet gifte barn slår sig til hos sine foreldre da de i disse dårlege tider ikke selv makter å skaffe sig hus. I Fosnavåg er der særlig vanskelig for hus og som følge derav ofte smått og trangt. Renslighetssansen mangler det dessverre meget på ømenn det dog må sies å være blitt bedre med årene. Særlig hvor det er trangt kan det ofte være temmelig skittent, likesom luften er så tung at den er vanskelig å innånde. Verst er det dog i lugarene under fisket hvor det

¹⁾ Fra 1/7 29 er Skodje lægedistrikt ophevet og Skodje herred er lagt til Ørskog distrikt og Vatne herred til Haram distrikt.

²⁾ Fra 1/7 29 er opprettet Aukra distrikt, bestående av Nord- og Sør-Aukra herreder av Bud distrikt samt Sandøy herred av Haram distrikt.

er slik at man kan kvie sig for å gå ned. Vannforsyningen er oftest slett idet man mest tar vann fra åpne brønner uansett hvor brønnen får tilsig fra. Kun få steder er der skikkelig innlagt vann. Av sådanne er vannanlegg til fiskeværet Fosnavåg som dog er helt utilstrekkelig og nu et nytt anlegg i Eggelsbønes. Verre er kloakkforholdene. Oftest kun en dyngje like utenfor kjøkkenet. I så måte er forholdene elendige i Fosnavåg. Ordentlige kloakker er sjeldne. Kostholdet er for ensidig anlagt på fisk i alle former. Vegetabilier utenom poteter eksisterer ikke hos almuen. Dertil brukes bare brød av finsiktet hvetemel, og endog elendig stekt. Det må være aldeles ferskt helst tatt like ut av ovnen, og er det nogen dager gammelt, spises det helst ikke. I fisket lever mest på sådant brød og kaffe, og tarm-tractus og tenner blir også derefter. Det eneste lyspunkt i ernæringen er en utstrakt bruk av surmelk. Edruelighetsforholdene er gode, minst like gode nu som under forbudet. (*T. Gangnæs.*)

Haram: I det hele tatt er der fremgang i boligbyggingen. Man bygger nu her og der solide murhus istedenfor de før næsten enerådende trehus som i den senere tid ofte har vært noget upraktiske på grunn av konstruksjonen. (Liten grunnflate, meget høie). Drikkevannsforsyningen er i fremgang idet de aller fleste har forsøkt å skaffe sig enten springvannsledning eller regnvannskummer. Dog finnes der ennu en del åpne brønner ved husene. Kloakk- og renovasjonsforhold i fremgang. Renslighet i hjemmene er i det hele tatt nogenlunde god, men på fiskerbåtene som er fiskernes «annet hjem» er rensligheten ikke så god som den burde være. Dog synes det som der er god fremgang i den retning etter at sjømennene har lagt an på å anskaffe sig større og tidsmessigere båter enn før. (*J. Norland.*)

Grytten: I distriktet hersker jevne sociale forhold, liten arbeidsløshet. Pels-dyravl har i de siste år fått stor økonomisk betydning. Boligforholdene er gjen-nemngående bra. På Åndalsnes er ny folkeskole tatt i bruk. Drikkevannsforsyningen er overalt bra. Kloakk- og renovasjonsforholdene på Åndalsnes er nu ordnet tilfredsstillende. Bad brukes sjeldent. Utøi sees meget sjeldent. (*A. J. Søyland.*)

Kvernes: Det er liten boligbygging og lite gjøres for å forbedre boligene. Det er dårlig bevendant med brønner og W. C'er, og folk har hverken sans for eller råd til forbedringer på dette området. Det samme gjelder kloakkene. Skolebygningene er tildels mangelfulle hygienisk sett. Renholdet besørges av kretsens medlemmer etter tur og er meget mangefullt. Det er dårlig bevendant med maling, og en hel del sprekker i gulv og vegger. (*P. Hegbom.*)

Gjemnes: Befolkningen ernærer sig ved fiske og akerbruk på for det meste små gårder. Praktisk talt all melken sendes til meieriet i byen så der lite eller ingen ting blir til husholdningen hjemme, hvad selvsagt virker skadelig i hjem hvor der er en stor barneflokk som så blir henvist til kaffe for en stor del. Rensligheten er bare så middels, hvad der for en stor del skyldes de tildels elendige boligforhold. Spyttegriseriet er til dels meget utbredt. Av bad finnes der ingen tilgjengelige for publikum. Vannforsyningen skjer fra egne brønner som i de fleste tilfelle er gode. Utøi finnes der lite av. (*O. Haug.*)

XVI. Sør-Trøndelag fylke.

Fylket var ved utgangen av 1929 delt i 21 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Trondheim stadsfysikat.	35.34	54 135	Opdal	2 399.32	4 372
Bjørner	750.05	3 650	Røros	2 656.48	7 487
Afjord	1 023.03	3 991	Singsås	1 608.86	3 246
Bjugn	546.85	6 982	Støren	1 162.88	8 017
Rissa	639.71	5 949	Melhus	239.89	3 710
Ørland	246.61	4 658	Børsa	302.03	5 203
Freya	243.77	6 995	Leinstrand	247.67	4 682
Hitra	707.33	5 275	Strinda	148.62	17 431
Hemne	1 093.31	5 126	Malvik	186.10	3 468
Orkdal	1 224.49	12 988	Selbu	2 561.72	5 185
Rennebu	736.00	2 378			

Medisinalpersonalet i fylket var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamert apotek- personale.
1927	82	33	96	107	13	41
1928	83	34	93	93	14	39
1929	89	40	88	103	14	41

Av lægene var 1 stadsfysikus og 20 distriktslæger. Distriktslægen i Strinda fungerte som fylkeslæge. 32 av fylkets læger var bosatt i Trondheim. Der var i alt i fylket 40 tannlæger, 31 i Trondheim og 9 i landdistrikte. Der antas å være plass for adskillig flere tannlæger rundt omkring i landdistrikte i Sør-Trøndelag. Fylket hadde 33 offentlig ansatte jordmødre og 55 privatpraktiserende. I alle distrikter er ansatt sykepleiersker. Der klages næsten overalt over mangel på pleiersker. Av utdannede helsestre finnes meget få, men det er å håpe at de vil komme når distrikte har fått opprettet tuberkulosenevnder. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehус. Sør-Trøndelag har ikke eget sykehus, men disponerer over 60 senger på Trondheim kommunale sykehus. Dette hadde ved utgangen av 1929 378 plasser, 100 for kirurgiske, 80 for medisinske, 90 for epidemiske, 92 for tuberkuløse, 10 for veneriske og 6 for sinnssyke patienter. For øvrig er der i Trondheim 4 sykehus, så det samlede antall sengeplasser i byen var 662. I landdistrikte var der 6 sykehus med i alt 176 plasser. Av disse siste var 4 kombinert med tuberkulosehjem.

Av rene tuberkulosehjem finnes der i fylket 7. For tuberkuløse patienter rådet man ved utgangen av 1929 over 267 senger på tuberkulosehjem; her til kommer de 92 plasser ved Trondheim sykehus' tuberkuloseavdeling.

Trondheim lægeforening har 2 skrofulosehjem for barn, Saltburå og Kleivan i Stjørdal, med tilsammen 69 plasser. Dessuten har samme forening et

tuberkulosehjem for barn på 33 senger, også i Stjørdal. Samtlige hjem er næsten beständig fullt optatt, så det er meget vanskelig å få anbragt smittefarlige tuberkuløse.

Se for øvrig de spesifiserte oppgaver i tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Sinnsesyk asyl. I Strinda ligger Østmarken asyl, tilhørende Trondheim by og de 2 Trøndelagsfylker. Det har 230 autoriserte plasser, men hadde i 1929 stadig overbelegg. I Strinda ligger også Rotvold statsasyl med 300 plasser og Reitgjerdets statsasyl med 135 plasser for vanskelige og kriminelle mannlige sinnsyke. I Trondheim ligger Kriminalasylet, som kan motta 35 patienter, utelukkende menn.

I Trondheim har man E. C. Dahls fødselsstiftelse med plass for 27 fødende og Trondheims kommunale mødrehjem med plass for 15 mødre og 12 barn.

Fylket hadde i alt 24 gamlehjem med ca. 650 plasser og 6 barnehjem i Trondheim med tilsammen 106 plasser. Dessuten er der i Meldal et barnehjem med 20 plasser for tuberkuløstreduede barn.

Av anstalter for øvrig i fylket kan nevnes Den offentlige skole for døve med 108 plasser og hjem for vanføre på 8 plasser i Trondheim, Statens Blindeskole i Strinda med 90 plasser, Klæbu pleiehjem for ikke utviklingsdyktige i nedsvake i Leinstrand med 135 plasser og Valheim rekonvalesenthjem tilhørende Trondheim med 20 plasser.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfodfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinalmeningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagensfeber.	Messlinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæni septikæmi.	Penfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Trondheim stadsfysikat ..	2	19	-	-	1	100	238	182	5	-	4	1	71	185
Bjørner	-	-	-	-	-	-	10	4	-	-	-	-	2	1
Åfjord	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1
Bjugn	-	-	5	3	-	1	-	1	-	-	-	-	7	1
Rissa	-	-	-	-	1	1	9	-	-	-	-	-	-	-
Ørland	-	-	-	-	-	6	21	-	-	-	-	-	5	-
Freyå	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Hitrå	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	10	-
Hemne	-	-	-	-	-	-	-	47	2	-	1	-	-	1
Orkdal	-	-	-	-	-	-	-	99	-	-	4	3	1	34
Kennebū	-	-	-	-	-	3	18	10	-	-	1	1	2	4
Ørtaf	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	1	-	-	1
Røros	-	-	-	1	-	-	148	-	-	-	1	-	-	26
Singsås	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	1	-	-	1
Støren	-	-	-	-	-	6	43	2	-	-	2	-	-	15
Melhus	-	-	3	1	1	1	15	-	-	-	1	1	-	1
Børsa	2	2	-	-	-	2	140	-	-	-	2	2	-	15
Leinstrand	-	-	-	-	1	-	2	25	-	-	-	-	-	3
Strinda	-	4	-	-	-	23	72	38	-	-	1	2	-	12
Malvik	-	1	-	-	-	2	84	3	-	-	1	-	-	4
Selbu	-	-	-	-	1	-	15	5	-	-	6	-	-	4
Antall tilsammen	4	38	5	2	7	161	961	278	5	20	21	8	220	234
Antall dødsfall	1	-	3	2	1	1	6	15	2	6	27	1	12	-

B a d. Trondheim har 2 kommunale folkebad og en privat badeanstalt. Ved alle folkeskoler er der skolebad. I landdistrikten finnes bad tilgjengelig for allmenheten i Orkdal, Røros, Singsås, Børsa, Malvik og Selbu. I Melhus finnes bad for elevene ved 2 skoler og i Strinda ved 1 skole.

V a k s i n a s j o n e n. I Sør-Trøndelag blev der i 1929 vaksinert 3059, herav var 128 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 2893. I Trondheim er meldt 1 tilfelle av hæmorragisk nefritt i tilslutning til vaksinasjonen. For øvrig er ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Der er i fylket i 1929 holdt 127 h e l s e r å d s m ö t e r. Av saker behandlet var 199 innleggelsjer av tuberkuløse i henhold til tuberkuloselovens § 6. Barselbidrag til mødre med barn, i henhold til loven om forsorg for barn av 1915, er i 1929 bevilget til 27 mødre, nemlig til 19 i Trondheim, 1 i Bjørnør, 2 i Hitra, 2 i Orkdal, 2 i Strinda og 1 i Malvik.

S u n d h e t s t i l s t a n d e n karakteriseres som meget god i *Røros* og *Singsås* og jevnt god i alle andre distrikter undtagen *Melhus* hvor den var mindre god. I *Malvik* var den mindre god i første halvår på grunn av utbredte men meget lett forløpende epidemier av meslinger, influensa og akutte katarrer i åndedreftsorganene.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen nedenfor.

sykdommer.

Kikkoste.	Influenta.	Laryngitt og bronkiitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betennelse, krupos.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroente- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle)	Syfilis, medfødt.	Gonoré, uretritt.
172	1806	4370	131	173	229	179	87	79	-	565	253	6	40	10	560
16	31	56	11	6	10	6	2	3	-	1	5	-	-	-	2
7	-	85	12	6	11	11	2	5	-	2	1	-	-	-	7
14	35	200	6	20	5	14	-	2	-	3	11	-	-	-	1
-	64	93	-	29	26	25	-	3	-	2	2	-	-	-	5
56	79	138	-	27	6	21	2	6	-	25	2	-	-	-	7
-	48	112	13	23	20	13	14	5	-	15	10	-	-	-	8
-	62	133	22	8	12	11	-	5	-	12	-	-	1	1	1
48	27	60	2	3	13	14	2	3	-	2	6	-	1	-	8
78	312	558	54	36	32	46	11	20	-	18	6	3	2	-	15
57	62	175	4	8	15	7	1	4	-	1	-	-	-	-	2
54	29	67	1	12	4	3	-	2	-	7	1	-	-	-	3
1	450	1087	33	14	13	12	3	7	-	67	18	-	-	-	1
-	37	58	5	7	4	8	1	3	-	6	1	-	-	-	-
7	79	196	4	4	12	16	17	13	-	23	9	-	-	-	4
13	30	76	2	13	4	9	2	7	-	7	13	-	-	-	4
47	135	205	27	16	17	7	2	9	-	5	11	-	-	-	1
2	126	114	20	6	2	9	-	4	-	20	1	-	-	-	5
17	408	649	30	23	49	67	-	12	-	105	23	1	1	-	26
9	44	125	2	16	2	10	1	4	-	17	3	-	-	-	2
6	130	60	15	17	7	25	4	7	-	11	-	-	-	-	-
604	3994	8617	394	467	493	513	101	203	-	911	377	10	45	11	652
5	24	8	85	91	3	281	62	6	-	11	-	-	9	2	-

Tyfoidfeber optrådte med 2 tilfelle i *Trondheim* uten kjent smittekilde og 2 i *Børsa* på en gård som i mange år med mellemrum har vært et tyfusred. Smittekilden lot sig heller ikke her påvise.

Av paratyfus blev i alt meldt 38 tilfelle uten dødsfall. Herav var 19 i *Trondheim*, fordelt over 7 måneder. Først fikk man i mars plutselig 4 tilfelle i en familie. Den ene av dem, familiens 52 år gamle bestemor blev avslørt som basillutskiller, hun blev cholecystekomert og utskrevet av sykehus som smittefrei. I november fikk man 4 tilfelle omkring et sent konstateret tilfelle i Røde Kors Klinik, hvor foruten den første patient også to sykepleierskeelever og en annen av klinikkkens patienter blev syke. I desember opdaget man en gammel kvinneelig paratyfusbassillutskiller fra en utenbys epidemi i 1927. Hun hadde smittet sin datter, og da også denne viste seg å bli basillutskiller, er både mor og datter senere cholecystekomert. I *Bjugn* var det 2 tilfelle i samme husstand uten kjent smittekilde, i *Ørland* 5 og i *Rennebu* 2 tilfelle uten at smittekilden lot sig påvise, i *Melhus* 3 og i *Børsa* 2 tilfelle, antagelig smittet fra *Trondheim* i disse tilfelle. Fra *Strinda* er meldt 4 tilfelle hvorav 1 fra Østmark asyl, de øvrige spredt omkring i byggebeltet uten påvisbar smittekilde og fra *Malvik* distrikt 1 tilfelle.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt optrådte med i alt 5 tilfelle med 3 dødsfall. Herav var 3 spredte tilfelle uten kjent smittekilde i *Ørland* og 1 tilfelle i hvert av distriktsene *Røros* og *Melhus*.

Epidemisk encephalitt viste sig med 1 enkelt tilfelle i *Frøya* og 1 i *Melhus*. Begge endte dødelig.

Av skarlagensfeber er meldt 161 tilfelle med 1 dødsfall. Tilfellene fordeles sig med spredte tilfelle og mindre husepidemier i de fleste distrikter. Sykdommen forløp gjennemgående meget lett. Flest tilfelle er meldt fra *Trondheim* hvor der forekom 1 dødsfall.

Difteri optrådte med i alt 278 tilfelle og 15 dødsfall. Herav var 182 i *Trondheim* og for øvrig tilfelle spredt over de fleste lægedistrikter. Flest er meldt fra *Strinda* og *Leinstrand* hvorfra distriktslægen skriver at der i mai måned begynte en langvarig epidemi av difteri i Klæbu pleiehjem for åndssvake. Epidemien varte til november og var begrenset til pleiehjemmets område. Isolasjonen i pleiehjemmet var vanskelig, da der stadig var fullt belegg, og heller ikke kunde de åndssvake patienter, på et par undtagelser nær, innlegges i difterilasaretet i byen, da forholdet her ikke tillot forpleining av åndssvake. I *Bjørnør* distrikt var det en liten epidemi i et hus hvor en gutt blev syk et par dage etter hjemkomsten fra et barnehjem i *Trondheim* og smittet 3 av sine 4 søsken.

Akutt poliomyelitt viste sig med 7 spredte tilfelle fordelt med 1 tilfelle på hver av 7 forskjellige lægedistrikter. Det var 1 dødsfall.

Av meslinger blev meldt 961 tilfelle med 6 dødsfall. Sykdommen forekom i de fleste distrikter, enkelte steder som temmelig utbredte men mildt forløpende epidemier. Flest tilfelle ble meldt fra *Trondheim*, *Røros* og *Børsa*.

Influenta og akutte katarrer i åndedrettsorganene optrådte som vanlig med forholdsvis mange tilfelle i vintermånedene.

Tuberkulose. I henhold til tuberkuloseprotokollene er der i 1929 i alt anmeldt 562 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, mot 549 i 1928 og 628 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle i 1929 foreligger der oppgave over alderen for 547, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersgrupper:

Alder:	Antall tilfelle.	Pct.	Alder:	Antall tilfelle.	Pct.
0–14 år	63	11.5	40–49 år	36	6.6
15–19 «	84	15.4	50–59 «	24	4.4
20–24 «	117	21.4	60 « og over.....	29	5.3
25–29 «	74	13.5			
30–39 «	120	21.9	I alt	547	100.0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 innlagdes i tuberkulosehjem 191 tuberkuløse, mot 198 i 1928 og 209 i 1927. For øvrig henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Om tuberkulosen heter det i beretningene at forholdene er nogenlunde tilfredsstillende i *Bjørnør*. Sykdommen synes å være i tilbakegang i *Bjugn*, *Røros* og *Malvik*, mens den i *Rissa* og *Selbu* synes å tilta. Fra *Ørland*, *Frøya*, *Hitra* og *Orkdal* skrives at den er meget utbredt. I *Rennebu*, *Støren* og *Melhus* er den også sterkt utbredt men synes å ha en liten tendens til å avta.

Skole barns undersøkelse er helt eller delvis utført i de fleste distrikter.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Trondheim stadsfysikat	49	58	49	68	52	62	41	49	35	62	42	55
Bjørnør	2	6	3	4	3	5	-	4	3	3	3	1
Åfjord	10	9	4	2	5	5	9	4	2	1	5	5
Bjugn.....	6	8	8	6	8	10	5	6	8	6	8	9
Rissa	2	10	2	6	5	4	2	9	1	5	4	4
Ørland	6	7	4	7	3	8	6	6	4	7	2	6
Frøya	15	6	7	5	12	11	11	6	6	5	9	9
Hitra	6	4	3	3	3	3	5	4	3	3	2	3
Hemne	4	6	5	9	6	6	4	2	3	9	4	2
Orkdal	17	20	14	18	15	17	10	16	9	16	13	16
Rennebu.....	2	2	2	3	1	1	1	1	1	2	1	-
Opdal	1	5	2	1	2	2	1	3	1	1	2	1
Røros	6	10	8	8	7	6	4	9	8	7	5	5
Singsås.....	3	5	5	8	1	9	3	5	5	6	-	9
Støren.....	10	12	2	12	11	13	9	12	2	9	7	11
Melhus	2	5	3	3	2	2	1	4	2	2	1	2
Børsa	6	4	3	6	2	2	6	2	2	4	1	1
Leinstrand.....	6	3	3	6	3	3	6	3	3	5	3	3
Strinda.....	13	27	12	16	9	11	8	25	10	11	5	10
Malvik	5	7	6	6	2	2	5	5	5	5	2	2
Selbu	2	7	4	3	3	6	1	6	3	3	2	6
Tilsammen	173	221	149	200	155	188	138	181	116	172	121	160

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 meldt 652 tilfelle av gonorré, 56 tilfelle av syfilis og 10 av veneriske sår, tilsammen 718 tilfelle, mot 749 tilfelle i 1928.

Av skabb blev der i 1929 meldt 377 tilfelle, mot 358 i 1928.

A v s p e d a l s k e forpleiedes der i fylket ved utgangen av 1929 1 kvinne i Strinda med glatt form av sykdommen.

H y g i e n i s k e f o r h o l d m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Trondheim: Næringsmiddelkontrollen blir mer og mer effektiv. Butikklokalene blir bedre og meget bedre utstyrt med sanitære hjelpemidler. Særlig er melkeutsalgene etterhvert blitt ganske bra. Det som står igjen er å få full kontroll over betjeningen og overalt å få skikket betjening som forstår å omgås næringsmidler. Man er dog på god vei, da de største melkeforretninger har gått med på å forlange tilfredsstillende lægeerklæring ved godkjent læge før nye funksjonærer ansettes. Derved er meget vunnet. Arbeidet for at all fisk som torvføres skal være slaktet og i sommermånedene (april—september) dessuten sløyet, går fremover, men smått. Her får man nu til stadighet god saltet fisk, idet man er kommet vekk fra at fisken saltes først etter at den er blitt usalgbar som «levende» eller fersk, altså bedærvet. Saltning kan jo da ikke lenger hjelpe. Vi arbeider derfor for å få all fisk slaktet og sløyet snarest mulig etter at den er fisket. Den fisk som ikke kan bli solgt som fersk må straks bli saltet. Undtatt er små fisk samt laks og aure. Fra og med 18. desember 1929 til og med 16. januar 1930 streiket samtlige renovasjonsarbeidere. Selvfølgelig er det under slike omstendigheter en vesentlig ulempe å ha latrinspann som må tømmes med ikke altfor lange mellomrum. Men ved gjensidig imøtekommenskaper klarte huseierne situasjonen bra. Spannene og sørp- Der er dog en gledelig interesse for skolehygienen. Der innlegges drikkefontener sig. Over halvparten av byens priveter er nu vannklosetter. (*H. A. Ouren.*)

Bjugn: Den almindelige hygiene er her som den pleier være hos en kystbefolkning og de ønskelige forbedringer må ofte stilles i bero i påvente av bedre tider. Der er dog en gledelig interesse for skolehygienen. Der innlegges drikkefontener i skolene og privatene forbedres. (*C. Janssen.*)

Frøya: Boligene er jevnt over små især ute i værene men det er meget sjeldent å treffe på hus som kan sies å være overbefolket. Her er mange eldre hus som er dårlige, små, skakke, skjeve og trekkfulle, men de nye hus som bygges er gjennemgående store og solide, man kan tydelig på de nye hus se at kravene stiger. Drikkevannsforsyningen er gjennemgående dårlig, brønner og vasshull er dårlig beskyttet, vannet herute er også gjennemgående mindre velsmakende og lite appetittlig, idet det oftest er myrvann som under langvarig regn ser ut som øl, men hvis smak ofte minder om «blekk». Kloakkforhold kan der vanskelig tales om da her omtrent ikke finnes kloakker, aske og skyllevann blir kastet kortere eller lengre fra huset proporsjonalt med vedkommende husstands renslighets-sans. I helseforskriftene for Nord-Frøya er der nu §§ som gir anledning til kontroll med levnetsmidler, der har imidlertid ikke vært nogen grunn til å gjøre bruk av dem. Hvad kostholdet angår er sild og fisk dominerende og disse levnetsmidler kan man ikke få bedre enn her, de poteter som dyrkes herute er også gjennemgående gode, grønnsaker og frukt er luksusartikler når undtas poteter, kålrabi og gulerøtter. Disse tre slags grønnsaker får man alltid om høsten i «Sildsup» som er en udmerket både nærende og velsmakende rett. Utover vinteren og våren forsvinner dessverre både kålrabi og gulerøtter. Mens jeg er inne på kostholdet vil jeg nevne at rakitt er en almindelig foreteelse blandt sped- og småbarn, men alltid i lettere grad, praktisk talt hos alle småbarn kan man finne et eller annet raktisk symptom, men aldri når sykdommen de sværere former. Melk er jo dessverre især vinter- og vårmånedene da den trenges best en sjeldent vare herute. Svart kaffe er noget barna tidlig blir vant til å drikke, ja de har ofte ikke mer enn sluppet morsbrystet før det er kaffen og da oftest svart som drikkes til

måltidene. Brødet er oftest finsiktet rug med sirup i, brød av grovt mel er ikke velsmakende og fint nok. Edruelighetsforholdene er gode. Renslighetssansen er oftest ganske bra når det gjelder husenes indre, men utenfor der er det straks slutt. Den personlige renslighet lar oftest svært meget tilbake å ønske og derfor er utøsi (lus) ingen sjeldenhets. (G. Haaversen.)

Hitra: De hygieniske forhold er tildels mindre gode. Næsten i hver grend er der en sanitetsforening og disse gjør ofte et godt arbeide for å utvikle sansen for hygiene. Disse foreninger har omtrent helt alene klart å lønne 3 sykepleiersker som samtidig har fungert som helsestøstre. Boligforholdene er tildels meget dårlige særlig blandt fiskerbefolkingen. I de siste år har det på grunn av de dårlige økonomiske forhold vært lite nybygg. Man gifter sig tidlig og blir boende hjemme hos sine foreldre etter at man er gift og har fått barn. Drikkevannet er ofte dårlig myrvann fra dårlige brønner. Kostholdet består særlig blandt fiskerbefolkingen altfor meget av kaffe og brød av finsiktet mel. De aller fleste familier har 1 eller 2 kjør, men jeg har flere ganger fått det svar, at man har ikke råd til å gi barna melk. Melken må man ha til gjødkalven, som man selger, og så kjøper man kaffe for pengene. Men jeg har inntrykk av at man begynner å forstå at grovt brød og melk bør man ha i husholdning. I de siste år har man også dyrket litt mer grønnsaker. (J. Øvrelid.)

Orkdal: Boligforholdene er gjennemgående bra når undtas Orkanger hvor der er megen slett bebyggelse. Også ellers i distriktet er der dog mange dårlige boliger, med små lavloftede rum og få og gjenspikrede vinduer. Forståelsen av frisk luft og rikelig luft har langtfra vunnet almen utbredelse. Elektrisk lys blir innlagt på stadig flere steder. Klædedrakten er hensiktsmessig, tykk og tett. Bad finnes ikke, heller ikke skolebad. Utøsi finnes omrent ikke. Kaffe misbrukes i utstrakt grad. Selv i den aller yngste alder får barna kaffe. Grønnsaker og frukt brukes lite. Finsiktet mel har størst utbredelse. I enkelte skoler er der innlagt drikkefontener. Sådanne skal nu innlegges i alle skoler i Meldal. Tannpleien blir smått om senn bedre men tennene er gjennemgående i en elendig forfatning. (R. F. Schaanning.)

Rennebu: Hygieniske forhold er gjennemgående gode om enn ikke upåklagelige på enkelte områder. Skinnfeller i sengene er meget utbredt og benyttes både sommer og vinter. De brukes helt uten trekk og må være umådelig vanskelig å holde rene. Rengjøring av koppen og kar på fester har jeg funnet mindre tilfredsstillende. Utøsi forekommer praktisk talt ikke. Edruelighetsforholdene er intet å si på idet berusende drikke brukes svært lite av bygdens folk, derimot drikkes kaffe sent og tidlig av unge og gamle. Nye helseforskrifter er under utarbeidelse. (G. Asmundsen.)

Singsås: Drikkevannsforsyningen er god. Innlagt vann og vask er almindelig og for øvrig er der gode brønner. Spedbarns- og småbarnsstellet er ennu langt fra tilfredsstillende. Meget almindelig er frykten for å la små barn få komme ut. Det er almindelig at småbarn ikke tør slippes ut i månedene september—mai. Barna får nu meget mindre kaffe enn tidligere. Størsteparten av melken forbrukes på gården. På næsten alle gårde finnes dobbelte vinduer om vinteren. Dessverre er alle disse omhyggelig tilspikret så luftning gjennem vinduene praktisk talt ikke foregår i vinterhalvåret. (H. Tønseth.)

Støren: Boligene er ofte små og trange, for få og for små rum. Der bygges ikke få hus især av arbeidere og småbrukere, men det tar tid før de blir ferdige, som oftest blir kun det allernødvendigste satt så nogenlunde i stand så familien kan flytte inn. Resten skal istandsettes etterhvert men med dette kan det dra

ut. Imidlertid blir familien sammenstuvet i et par små rum. Det er ingen regler for boligbygning. Sundhetsforskriftene inneholder bestemmelse om meldeplikt ved nybygning og dessuten endel regler for byggemåte, avstand fra uthus o. s. v. Ingen tar dog hensyn til disse regler, sakkyndig bistand eller annen kyndig veileding benyttes i regelen ikke, enhver bygger etter sitt eget gode, derfor blir boligene ofte mindre hensiktsmessige. På gårdene og hos de mere bemidlede er dog forholdene ganske bra. Vannforsyningen er som oftest bra. Springvannsledning legges overalt hvor dertil er anledning, men hvor sådant av en eller annen grunn ikke kan fås, benyttes brønner. Kloakk finnes omtrent ikke, kun i Støren har jernbanen for sine 15—16 funksjonærer kloakkanlegg og en septic-tank for W. C. (*J. Halvorsen.*)

Malvik: Hommelvik nye vannverk som er en utvidelse og betydelig forbedring av det gamle kom i funksjon fra nyttår 1929. Hermed er der tatt et stort løft i hygienisk henseende for Hommelviks vedkommende idet dammer og intakket ikke kan forurenses med mindre der foreligger ondsinnet hærverk. Det er kun beklagelig at en del av stedet er således beliggende at det vil være vanskelig og meget kostbart å få denne dels befolkning delaktig i dette gode. De økonomiske forhold er for øvrig for tiden slike at det er umulig å tenke på en ytterligere utvinning av ledningsnettet. Renovasjonen er som på alle slike små opvoksende steder ikke tilfredsstillende. En ordning som var truffet med Meraker bruk om å tømme søppel på deres eiendom må oppgis vesentlig av den grunn at publikum ikke har overholdt de for denne tømning gjeldende regler. Til våren håper jeg å få i stand en ordning idet man visstnok kan gjøre regning på plass på en kommunen tilhørende eiendom. (*Imm. Waage.*)

XVII. Nord-Trøndelag fylke.

Fylket var ved utgangen av 1929 delt i 23 lægedistrikter, hvis størrelse og folke- mengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt:

Lægedistrikter.	Flate- innhold i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate- innhold i km. ²	Hjemme- hørende folkem. pr. 1/12 30.
Meraker	1 229.22	2 734	Beitstad	1 093.18	5 176
Stjørdal	334.53	7 122	Grong	4 080.93	4 624
Hegra	612.39	2 599	Lierne	2 970.43	1 781
Leksvik	431.19	2 881	Overhalla	1 270.08	4 260
Frosta	75.41	2 943	Namsos	240.55	4 696
Skogn	480.57	5 460	Klinga	352.49	1 882
Levanger	168.72	5 274	Fosnes	860.82	2 750
Verdal	1 587.00	7 081	Flatanger	462.18	1 846
Verran	552.32	2 601	Vikna	317.27	3 787
Indreøy	405.04	7 585	Leka	301.15	2 063
Stod	1 108.79	8 665	Kolvereid	1 086.24	5 367
Snåsa	2 406.35	2 764			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Taunlæger.	Jordmødre.	Utdannede sykepleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotekpersonale.
1927.....	38	18	58	63	7	15
1928.....	39	14	60	69	7	16
1929.....	43	16	61	68	7	15

Av lægene var 23 distriktslæger. Distriktslægen i Inderøy fungerer som fylkeslæge. Av jordmødrerne var 45 offentlig ansatt og 16 privatpraktiserende. I alle distrikter undtagen Lierne var der ansatt en eller flere sykepleiersker. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehус. Nord-Trøndelag hadde ved utgangen av 1929 5 sykehus med 265 senger til behandling av indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. 2 av disse sykehus med 242 plasser tilhørte fylket. 1 sykehus er kombinert med tuberkulosehjem. Fylket hadde ved utgangen av 1929 6 tuberkulosehjem med 152 plasser og 2 skrofulosehjem for barn med tilsammen 69 plasser, begge tilhørende Trondheim.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Av anstalter for øvrig kan nevnes et militært sykehus på Rinnan ekserserplass i Levanger, som bare benyttes under våbenøvelsene. I Steinkjer finnes et isolasjonslokale på 12 senger, og i Vikna en sykestue som bare er åpen under vinterfisket.

I fylket er der 25 gammelhjem med 537 plasser og 3 barnehjem med 83 plasser. På Saltøyra i Stjørdal har Trondheims lægeforening en barnekoloni for tuberkulosetruede barn med 20 plasser.

Ba d. I Steinkjer og Namsos finnes folkebad, og i Levanger er sykehusets og folkeskolens bad åpne for publikum. På landsbygden finnes bad tilgjengelig for almenheten i Meråker, Stjørdal, Hegra, Verdal, Inderøy, Grong, Overhalla og Klinga.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert i alt 1568, herav var 9 revaksinasjoner. I 1928 blev i alt vaksinert 2171. Noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen er ikke meldt.

Der har i 1929 vært holdt 104 helseråds møter. I Lierne har der ikke vært holdt noget møte i året. Av saker behandlet var 89 innleggelsjer av tuberkuløse i henhold til tuberkuloselovens § 6. Barselbidrag til mødre i henhold til loven om forsorg for barn av 1915 er utdelt til 7 mødre, nemlig til 3 i Inderøy, 2 i Stod og 2 i Overhalla.

Sundhetstilstanden betegnes som god eller meget god i alle distrikter undtagen i Stjørdal og Levanger, hvor difteri, meslinger, kikhoste og skarlagensfeber satte sitt preg på årets sundhetstilstand. Også i Overhalla og Leka var der adskillig sykelighet.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 106 og 107.

Tyfoidfeber optrådte bare i Meråker hvorfra er meldt 4 tilfelle. I august måned viste der sig 3 tilfelle på en gård i den centrale del av bygden og i oktober 1 tilfelle i et nabohus. Tross grundige undersøkelser lykkedes det først i begynnelsen av 1930, da der igjen kom et tilfelle på samme gård, å fastslå at gårdmannskonnen var basillbærer. En av de fire patienter døde.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin. meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt akutt.	Skarlagens- feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyreni, septihæmi.	Pemfigus (hos nyfødte)	Rosen.
Meråker.....	4	83	.	.	1	1	1	12
Stjørdal	13	32	41	.	1	1	1	14
Hogra.....	19	4
Leksvik	1	1	1	.	1	.	.	1
Frosta.....	1	5	.	.	1	.	.	1
Skogn	2	60	36	.	1	2	1	13
Levanger	6	66	8
Verdal	4	.	.	1	10	7
Verran	1	.	.	2	7	1	7
Inderøy	1	.	.	5	123	8
Stod	2	.	.	11	94	.	.	1	.	.	9
Snåsa	1	.	.	7	8	2
Beitstad	3	10	4
Grona	1	.	.	.	9	4
Lierne.....	.	.	1	3
Overhalla	4	.	.	4	9	.	.	1	.	.	1
Namsos	3	.	.	.	3	.	.	1	.	.	2
Klinga	2	1
Fosnes	1	1
Flatanger	1	1
Vikna	1	1	.	.	2
Leka	1	.	.	1	9	.	.	1	.	.	1
Kolvereid	1	.	.	3	7	.	.	1	.	.	3
Antall tilfelle i alt	4	10	-	-	5	53	539	79	-	8	7	1	113
Antall dødsfall	-	-	-	-	-	-	8	6	-	6	11	-	8

Av paratyfus er meldt i alt 10 tilfelle. Herav var 4 i Verran, 1 i Stod, 2 i Beitstad og 3 i Overhalla. Smittekilden blev ikke påvist. Intet dødsfall.

Akutt poliomyelitt viste sig i årets løp med 5 spredte tilfelle fordelt på fem forskjellige lægedistrikter.

Difteri optrådte med 79 tilfelle hvorav 6 med dødelig utgang. Herav blev 41 meldt fra Stjørdal og 36 fra Levanger hvor en epidemi begynte blandt elevene ved Levanger offentlige lærerskole og derfra bredte sig til omgivelsene. Det var bare 3 kliniske tilfelle, de øvrige meldte tilfelle under denne epidemi var basillbærere. Smitten må etter distriktslægens uttalelse muligens søkes i en epidemi i Skogn høsten 1928. I Stjørdal var det i alt 4 difteriepidemier til forskjellige tider av året. Den første epidemi fortsatte fra 1928, ved den siste skrev smitten sig antagelig fra Trondheim, ved de andre var smittekilden uklar.

Av skarlagensfeber er meldt 53 tilfelle uten dødsfall. Sykdommen viste sig i en rekke distrikter som små husepidemier og spredte tilfelle.

Meslinger optrådte som epidemi i flere distrikter blandt annet i Meråker, Stjørdal, Levanger, Verdal, Stod og Beitstad. I alt er meldt 539 tilfelle med 3 dødsfall.

Influensa og akutte katarrer i åndedrettsorganene optrådte som vanlig med forholdsvis mange tilfelle i vintermånedene.

sykdommer.

Kusma.	Kikkoste:	Influensa:	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelsé, krupps.	Pleinritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastrone- riitt, akutt.	Skabb.	Ulens molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfelt.	Gonorré, uretritt.
1	.	93	26	4	24	3	6	1	6	.	14	3	.	.	.	1
.	70	325	181	14	17	7	24	.	9	.	24	14	.	.	.	20
9	.	113	194	17	6	3	8	.	10	.	8
.	13	40	9	37	3	16	3	4	.	9	1
2	2	27	69	1	3	4	3	3	1	.	11	4	.	.	.	2
1	3	71	168	7	5	7	12	2	3	.	14	3	.	.	.	10
8	67	183	111	11	16	10	14	1	10	.	23	20	.	.	.	4
4	68	171	167	4	28	16	7	5	2	.	4	2
.	31	29	75	4	12	1	7	2	.	1	19	7	.	.	.	1
.	33	252	317	64	34	5	6	4	5	.	77	27	.	.	.	4
.	92	374	896	32	26	16	15	1	20	.	17	29	.	.	.	11
3	14	60	162	2	16	6	13	2	2	.	19	9	.	1	.	2
2	141	82	36	19	6	5	5	2	2	.	3	2	.	.	.	1
2	21	61	67	3	25	13	13	3	2	.	23	28	.	.	.	1
.	8	21	1	9	8	1	1	3	3	.	3	2	.	.	.	1
.	1	181	81	5	13	9	1	1	3	.	1	9	.	.	.	1
.	4	157	168	4	37	28	12	2	4	.	13	8	.	.	.	7
1	1	98	52	5	2	8	7	1	2	.	9	3	.	.	.	2
1	.	7	9	.	1	1	12	2	2
.	7	162	2	2	2	2	2	2	2	.	7	7
.	46	79	11	3	8	32	22	4	.	1	27	.	.	.	1	9
.	23	22	1	3	3	12	6	1	.	3	1
.	30	120	7	10	18	27	1	1	.	10	8	.	.	.	2	1
31	407	2470	3269	244	347	182	249	55	88	-	310	208	-	3	4	87
.	9	14	3	38	68	2	134	32	2	-	7	-	-	1	-	-

T u b e r k u l o s e n. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 meldt 298 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose, mot 271 i 1928 og 275 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle i 1929 er alderen opgitt for 297, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0—14	25	8,4	40—49	28	9,4
15—19	37	12,5	50—59	17	5,7
20—24	50	16,8	60 og over	35	11,8
25—29	51	17,2	I alt	297	100,0
30—39	54	18,2			

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev i 1929 88 patienter innlagt i tuberkulosehjem, mot 82 i 1928 og 96 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Tuberkulosen synes etter beretningene å være i avtagen i *Frosta*, *Skogn*, *Verdal*, *Inderøy*, *Klinga* og *Flatanger*. I *Leksvik*, *Grong* og *Namsos* er forholdene uforandret. I *Stjørdal* er i årets løp meldt betydelig flere nye tilfelle enn det foregående år. Fra *Verran*, *Stod*, *Snåsa* og *Kolvereid* betegnes tuberkulosen som en utbredt sykdom. I *Leka* er det meget tuberkulose, men i 1929 er der dog meldt betydelig færre tilfelle enn i 1928.

Skolebarnsundersøkelse er foretatt i en eller flere skolekretse i de fleste lægedistrikter. I Leksvik, Verran, Klinga og Flatanger er den ikke utført men er under forberedelse. Lokale tuberkulosenevnder blev ved årets slutning opprettet i alle fylkets herreder og helsesøstre har man så smått begynt å ansette, de fleste steder dog ennu kombinert med sykepleierskestillinger. Inntil slutten av året har sanitetsforeningene og Centralstyret for hjelpestasjonsvirksomheten understøttet med penger til disse arbeider. Men fra kommende år av vil de penger som faller på fylket av Vinmonopolets inntektsbeskatning bli jevnt fordelt utover herredene til arbeidet mot tuberkulosen.

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lunge-tuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Meråker.....	3	1	4	3	3	3	3	1	4	2	3	2
Stjordal.....	6	7	5	7	7	8	4	4	2	4	7	8
Hegra.....	4	4	7	7	2	3	2	4	5	5	1	2
Leksvik.....	3	2	4	1	-	1	2	2	3	1	-	-
Frosta.....	2	5	2	-	4	2	2	5	2	-	1	2
Skogn.....	6	6	3	7	5	4	5	5	1	7	4	3
Levanger.....	5	7	4	7	7	4	5	7	3	6	6	3
Verdal.....	7	6	3	11	6	4	6	6	1	9	5	4
Verran.....	2	2	2	3	4	3	2	1	2	2	3	3
Inderøy.....	4	4	6	4	4	5	2	3	4	3	4	3
Stod.....	7	9	5	3	7	6	6	7	3	3	6	4
Snåsa.....	1	1	2	1	2	2	1	1	2	1	1	2
Beitstad.....	2	6	1	5	2	2	2	6	1	5	2	2
Grong.....	1	5	3	2	5	3	3	3	3	2	4	3
Lierne.....	3	1	-	6	2	1	2	1	1	1	1	1
Overhalla.....	3	8	1	2	4	1	1	8	-	2	2	1
Namsos.....	4	5	4	5	4	8	3	4	4	5	3	7
Klinga.....	3	2	4	1	3	2	3	2	3	1	2	2
Fosnes.....	1	2	1	1	1	3	-	1	1	-	-	2
Flatanger.....	1	1	2	3	2	2	1	1	2	1	2	2
Vikna.....	3	8	3	6	6	5	1	5	2	6	5	4
Leka.....	1	3	1	5	-	2	1	2	-	4	-	1
Kolvereid.....	5	6	5	6	4	8	4	4	3	6	4	7
Tilsammen	77	101	72	96	84	82	58	83	51	80	66	68

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 meldt 87 tilfelle av gonorré, og 7 av syfilis, tilsammen 94 tilfelle, mot 85 tilfelle av disse sykdommer i 1928.

Av s k a b b blev der i 1929 meldt 208 tilfelle, mot 161 i 1928.

Av s p e d a l s k e forpleiedes der i fylket ved årets utgang 3, nemlig 1 mann i Vikna og 2 kvinner i Frosta, herav 1 med glatt og 2 med knutet form av sykdommen.

H y g i e n i s k e f o r h o l d m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Leksvik: Boligene er gjennemgående store og rummelige, men befolkningen synes ikke å utnytte disse helt og har en tendens til å stuve sig sammen i et rum.

Brønnene er gjennemgående dårlige og hindrer ikke tilsig av overvann. Kostholdet er enkelt, der brukes meget saltmat, men grønnsaker synes dog nu å vinne mere innpass. Edruelighetsforholdene er vel ganske upåklagelige. Renslighetssansen er som andre steder på landet hvor man ikke har bad hverken privat eller offentlig. Forekomsten av utøsi ikke ganske sjeldent. (B. Godal.)

Frosta: Boligforholdene er stort sett gode. Våningshusene er som regel holdt i den almindelige trønderstil med store rummelige værelser. Enkelte steder kan vel plassforholdene bli vel små, da der som følge av de trykkende nedgangstider forefinnes en del arbeidsledighet. Det intense jordbruk drives som tidligere, men avsetningsforholdene har vært yderst slette og værforholdene mindre gunstige. Kostholdet er godt, solid landsens kost med rikelig tilsetning av kaffe. Edruelighetsforholdene er gode. Utøsi forekommer sjeldent, ved siste skolebarnsundersøkelse ikke påtruffet en eneste gang. (J. Bang.)

Skogn: De økonomiske forhold er for tiden gjennemgående dårlige. Høstutbyttet var middels, men prisene på landmannsproduktene temmelig små, tildels under produksjonspris. Nybygning og vedlikehold og renovasjonsforhold er ikke verre enn i fylkets landdistrikter for øvrig, vanskeligst å få ordnet på en tilfredsstillende måte er fjernelsen av flytende avfallstoffe. Forståelsen av renslighetens betydning for den enkelte og folkehelsen er i vekst. I det store og hele må man si at den huslige og personlige renslighet er forholdsvis tilfredsstillende. Bad tilgjengelig for almenheten finnes ikke i distriktet. Men man har fått det første skolebad innen distriktet, nemlig på den nye Ekne skole. Badet omfattes med almindelig velvilje av elevene som gjerne benytter det. Tennene synes å bli bedre passet blandt ungdommen siden skolebarnsundersøkelsen begynte. (A. Berg Nilssen.)

Levanger: Der er nu innrettet karbad ved begge bygdens ysterier, dessuten er der også planlagt bad til Ytterøy gamlebjørn hvortil kr. 500,00 er bevilget av Rømkes legat. Disse bad vil alle 3 kunne benyttes av publikum. Så nu blir det Frol som blir stående sist i rekken med hensyn til bad. I Levanger by skal også nu til sommeren arbeidet med det planlagte kombinerte kar- og badstubad i den nye folkeskolebygning settes igang, det manglet bare en forholdsvis mindre sum, så vinmonopolpengene gjorde utslaget så arbeidet kan påbegynnes. Som i den forrige medisinalberetning nevnt er i all fall hittil den eneste kontroll med næringsmidler som utføres her i distriktet de prøver som bestyreren ved Levanger meieri foretar med den leverte melk og som foregår regelmessig. I 1929 hadde vi oppe spørsmålet om innførelse av kjøttkontroll ved dyrlæge. Men dessverre viste det sig nok, at på grunn av økonomiske hensyn måtte denne foranstaltning utstå i all fall inntil videre. Av de samme hensyn har man også foreløpig måttet la være å tenke på en fast organisert renovasjon. Det for tiden bestående forhold, at hver enkelt huseier er forpliktet til å besørge utført renovasjonen for sitt eget hus, har jo også vist sig å være ganske tilfredsstillende. Kostholdet i hjemmene er godt, og visstnok mest på grunn av den propaganda som drives i forbindelse med skolebarnsundersøkelsene optas litt etter litt i barnas kost både hårdt brød og rikelig med grønnsaker i dagens måltider, særlig frokosten, enn før. Rensligheten står gjennemgående høit, utøsi sees sjeldent. Edrueligheten er meget god. (E. Brun.)

Inderøy: Boligforholdene er bra og kostholdet visstnok tilfredsstillende, lite å se til underernærte, og fordøiesesssykdommer blir sjeldnere år for år. Husmorskolen har sikkerlig stor innflydelse i den retning. Drikkevannsforsyningen er ganske bra, springvann omrent overalt på gårdene, ved småbrukene benyttes almindelig brønner. Kun et par høitliggende gårde må kjøre vann til hus og fjøs hele året rundt. For øvrig benyttes på enkelte høitliggende steder selvvirkende pumpe med

cementert beholder på gårdsplassen og hvorfra ledning fører inn i hus og fjøs. Kloakksystemet er det mindre bevendt med sommesteder. Avfallsvannet må båres bort, men det er nu en sjeldenhets å se at dette blir tømt utenfor dørene som alltid i gamle dager. Levnetsmidernes behandling er gjennemgående hygienisk, og opbevaring av fødemidler og melk sees aldri inne i beboelses- og soverum. Edrueligheten er meget bra etter at forbudet blev ophevet. Befolkingens renslighetssans står ganske høit selv om de få offentlige badeinnretninger kun benyttes av de nærmest boende. Tørfeining av gulvene ophører mer og mer. Utøi forekommer sjeldent. (*H. Angell.*)

Stod: Der har i året vært adskillig arbeidsledighet i distrikten her; som følge herav har fattigbudgettene steget uforholdsmessig, til tross for at de kommunale myndigheter forsøker å holde igjen på beste måte. Om vinteren har man intet annet arbeide å henvise de arbeidsledige til enn skogsarbeide. Dette er et tungt og anstrengende arbeide og uøvede får ikke store dagpenger på dette arbeide. Når de skal niste sig ut i skogen, sluker dette en vesentlig del av fortjenesten, så familien, som sitter hjemme, som oftest må ty til forsorgsvesenet for å oppholde livet. Boligforholdene i landdistrikten er gjennemgående nogenlunde tilfredsstillende. De fleste hus vedlikeholdes også tilfredsstillende. I Steinkjer er nybygning av hus i de senere år aldeles ophørt. Følgen herav er da også blitt at der nu er en følelig mangel på bekjemmeligheter i byen, især er der mangel på små og middelstore bekjemmeligheter. (*Kr. Bragstad.*)

Overhalla: De hygieniske forhold blandt den fastboende befolkning må sies å være gjennemgående bra. Boligene er i almindelighet rummelige og solide og renholdet av dem bra. Hvad den personlige hygiene og kjøkkenhygienen, f. eks. opvask av kopper, angår, bør den her som de fleste andre steder søkes yderligere forbedret. Drikkevannet er i almindelighet godt da trykkvannsledning fra opkomme eller beholder i utmark er almindelig. Renholdet omkring husene er bra. Søppelhaug utenfor kjøkkendøren er nu en sjeldenhets. Kostholdet er gjennemgående bra, dog med for meget kaffebruk. Bruk av sjøfisk i fersk og nysaltet tilstand og grønnsaker er tiltagende. Utøi støter man meget sjeldent på. Edruelighetstilstanden er god. Forholdene blandt de tilflyttede anleggsarbeidere med familier er ikke så god, da de uteleide boliger ofte er både trange og dårlige, så sykelighet blandt den som oftest store barneflokk synes å være mere almindelig enn hos de fastboende. (*O. Fladvad.*)

Vikna: Den daglige kost består av fisk, poteter, grøt, brød, som hyppig er dårlig stekt, samt kaffe i rikelige mengder hos en stor del av befolkningen. Melk er en luksusartikkel som vanskelig kan skaffes. Det samme gjelder i ennu høiere grad frukt og grønnsaker. Kjøtt brukes i meget liten utstrekning. Den uhensiktsmessige ernæring spiller sikkert også en rolle for forekomsten av caries dentis, selv om der også er andre faktorer som spiller inn her. Caries er sterkt utbredt allerede før den skolepliktige alder og verre blir det med årene. Det er et særsyn å se et skolebarn med alle tenner i orden og hos voksne forekommer det praktisk talt aldri. Der er ingen tannlæge i distriket som kan reparere tennene. (*H. Chr. Reitung.*)

XVIII. Nordland fylke.

Fylket er delt i 45 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Mosjøen stadsdistrikt .	0.83	1 986	Skjerstad	507.70	1 981
Bodø stadsdistrikt .	1.03	5 208	Fauske	1 208.10	7 100
Narvik stadsdistrikt .	10.44	9 995	Saltdal.....	2 214.50	3 789
Svolvær stadsdistrikt .	3.30	2 749	Sørfold.....	1 734.83	3 630
Bindal	1 509.00	2 616	Nordfold	746.05	2 729
Vik	232.66	2 522	Steigen	251.77	2 143
Brønnøy	150.19	4 068	Hamarøy	1 206.06	3 311
Vega	147.27	2 717	Tysfjord	1 449.24	3 080
Velfjord	600.39	1 574	Ankenes	2 028.03	4 695
Tjøtta	866.80	3 193	Ofoten	746.97	5 798
Vefsna	3 347.92	5 696	Lødingen	1 272.87	4 927
Hattfjelldal	3 007.07	1 438	Vågan	287.24	4 646
Alstahaug	408.55	5 744	Gimsøy	186.54	1 574
Herøy	172.83	4 161	Borge	251.64	4 734
Nesna	667.96	4 843	Buksnes	170.04	6 263
Hemnes	1 685.76	4 968	Flakstad	299.50	3 337
Mo	3 965.88	5 927	Værøy	28.94	1 672
Lurøy	288.23	3 293	Hadsel	710.26	9 911
Rødey	696.84	2 955	Bø	210.07	4 883
Meløy	872.34	4 663	Øksnes	362.66	4 041
Gildeskål	663.08	4 355	Sortland	425.82	4 808
Beiarn	1 223.94	2 075	Dverberg	659.28	5 543
Bodin	664.49	6 281			

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tanulæger.	Jord-mødre.	Utdannede syke-pleiersker.	Apotek.	Eksaminiert apotek-personale.
1927.....	68	17	134	42	16	33
1928.....	80	23	139	43	16	33
1929.....	78	25	19	49	15	28

Avgjørene var 3 stadsdistrikter og 42 distriktsdistrikter. Distriktsdistrikten i Alstahaug fungerer som fylkeslæge. Avgjørene var 106 offentlig ansatt og 33 privat-praktiserende. Sykepleiersker var ansatt i de fleste distrikter, men manglet fremdeles i 9. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehuse. I mars 1929 blev Fauske sykestue på 14 plasser tatt i bruk. I Brønnøysund sanitetsforenings sykestue er tuberkuloseavdelingen blitt ophevet, og avdelingen tatt i bruk for gamle og pleiepatienter. Nordland hadde ved utgangen av 1929 20 sykehuse og sykestuer med tilsammen 548 plasser for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. Hertil kommer 7 sykestuer med 96 plasser, som bare er åpne under vinterfisket.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt (epidemisk).	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlegens- feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barsefeber.	Pyæmi, septæmi.	Penitgens (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.	
Mosjøen stadsdistriktslægedistrikt.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bodø stadsdistriktslægedistrikt.	1	-	-	-	-	-	66	2	1	-	-	-	4	-	
Narvik stadsdistriktslægedistrikt	-	-	1	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	
Svolvær stadsdistriktslægedistrikt	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	
Bindal	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	
Vik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Brønnøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vega	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Velfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tjøtta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vefsnes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hattfjelldal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Alstahaug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Herey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nesna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hemnes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Mo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lurey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Røedøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Meløy	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gildeskål	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Beiarn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bodin	4	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	
Skjerstad	-	-	-	-	-	-	81	-	-	-	-	-	-	-	
Fauske	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Saltdal	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	
Sørfold	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nordfold	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Steigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hamarøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tysfjord ¹⁾	4	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	
Ankenes	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	
Evenes	-	-	-	-	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	
Lødingen	-	-	1	-	-	-	137	-	-	-	-	-	-	-	
Vågan	-	-	-	-	-	-	48	-	-	-	-	-	-	-	
Gimsøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Borge	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Buksnes	-	-	-	-	-	-	12	19	-	-	-	-	-	-	
Flakstad	-	-	-	-	-	-	5	8	-	-	-	-	-	-	
Væreøy	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	
Hadsel	-	-	-	-	-	-	6	29	-	-	-	-	-	-	
Be	-	-	-	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-	-	
Øksnes	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	
Sortland	2	-	-	-	-	-	18	14	2	-	1	-	-	-	
Dverberg	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	
Antall tilfelle i alt		14	13	3	1	6	189	713	11	-	37	11	-	175	4
Antall dødsfall		1	-	2	-	2	4	2	-	-	14	28	-	4	-

¹⁾ Eksantematisk tyfus: 2 tilf. i juni.

sykdommer *).

Kikkhoste.	Influenta.	Laryngitt og bryngitt, akutit.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betennelse, krupos.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroente- rit, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syphilis, erhvervet (nye tilfelle.)	Syphilis, medfevt.	Gonorré, urinritt.
-	93	110	6	5	3	3	-	-	-	10	6	-	-	-	4
6	147	150	7	7	20	13	-	-	-	41	8	-	-	-	46
6	811	976	52	24	37	60	-	-	-	87	5	-	-	-	98
-	270	279	22	12	23	10	-	-	-	20	5	-	-	-	44
-	2	40	2	6	2	7	-	-	-	4	2	-	-	-	1
-	35	52	-	-	-	6	6	-	-	8	2	-	-	-	5
16	84	84	6	1	8	6	-	-	-	8	2	-	-	-	11
9	19	19	3	-	1	5	-	-	-	8	2	-	-	-	3
22	31	31	8	6	5	5	-	-	-	8	2	-	-	-	1
20	103	103	6	4	6	14	-	-	-	10	5	-	-	-	-
3	98	125	-	17	15	12	-	-	-	11	2	-	-	-	-
9	23	1	-	1	2	2	-	-	-	2	2	-	-	-	-
19	84	181	20	1	11	12	-	-	-	4	1	-	-	-	26
131	72	7	11	7	9	9	-	-	-	1	10	-	-	-	8
29	23	2	-	3	3	13	-	-	-	38	15	-	-	-	4
97	170	3	10	4	6	6	-	-	-	23	5	-	-	-	3
24	121	10	9	6	14	-	-	-	-	2	12	-	-	-	-
28	58	2	1	4	6	6	-	-	-	2	21	-	-	-	4
12	46	4	3	10	6	6	-	-	-	6	12	-	-	-	3
69	68	21	5	4	6	6	-	-	-	1	4	-	-	-	7
18	75	11	5	16	12	-	-	-	-	1	7	-	-	-	7
13	18	1	6	7	10	10	-	-	-	16	1	-	-	-	-
1	77	65	3	-	10	24	-	-	-	9	9	-	-	-	29
11	20	1	4	1	9	1	-	-	-	3	3	-	-	-	1
127	230	8	2	9	17	5	-	-	-	1	9	-	-	-	3
19	25	3	7	6	6	5	-	-	-	9	3	-	-	-	-
14	28	3	3	7	8	7	-	-	-	3	5	-	-	-	-
7	8	1	4	2	7	7	-	-	-	6	2	-	-	-	-
14	20	2	1	1	9	16	-	-	-	3	1	-	-	-	4
37	43	11	1	6	14	14	-	-	-	4	10	-	-	-	4
92	91	13	1	9	15	4	-	-	-	4	4	-	-	-	3
63	79	8	16	4	18	3	-	-	-	18	4	-	-	-	4
168	57	4	1	11	22	-	-	-	-	4	3	-	-	-	4
241	187	13	9	10	43	9	-	-	-	54	38	4	-	-	6
423	402	9	23	37	22	5	-	-	-	27	4	-	-	-	33
23	27	1	1	7	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
44	77	5	4	13	8	1	-	-	-	10	1	-	-	-	1
1	64	215	20	14	10	12	-	-	-	19	5	-	-	-	5
83	208	1	7	24	20	2	-	-	-	11	9	-	-	-	3
1	40	188	-	22	10	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
1	304	462	66	29	36	23	-	-	-	12	6	18	4	1	19
51	71	7	14	17	30	1	-	-	-	4	20	-	-	-	5
61	87	11	9	5	9	2	-	-	-	4	1	-	-	-	5
-	195	67	17	19	50	42	-	-	-	4	10	2	2	2	24
-	87	141	31	13	19	12	-	-	-	8	4	1	-	-	3
151	4277	5622	432	316	523	621	114	148	1	476	333	8	40	6	430
1	20	6	68	47	5	310	86	2	-	11	-	3	-	-	-

Fylket hadde 14 tuberkulosehjem med i alt 279 plasser. På de mindre sykestuer utover utgjør en vesentlig del av belegget tuberkuløse syke, som forpleies etter tuberkuloseloven, således at der for disse syke er ytterligere 43 plasser til disposisjon.

På Nord-Norges tuberkulosesanatorium, Vensmoen i Saltdal, er der plass for 154 patinter, 114 voksne og 40 barn.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

I Bodø ligger statens sinnssykeasyl, Rønvik, med 264 autoriserte plasser, men med overbelegg i 1929.

Nordland hadde 16 gamlehjem med 405 plasser og 2 barnehjem med tilsammen 36 plasser.

Av anstalter for øvrig kan nevnes Kvæles rekonesenthjem i Saltdal, med 14 plasser.

B a d. I Bodø og Mosjøen er der folkebad, og i Narvik er folkeskolens bad åpent for publikum. I landdistrikten er 16 bad tilgjengelige for almenheten, herav 4 bedriftsbad, 6 skolebad og 5 bad ved sykehus og sykestuer.

V a k s i n a s j o n e n. Der blev i 1929 foretatt 3866 vaksinasjoner, herav var 231 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 4627. Der er ikke innberettet noget tilfelle av eftersydommer etter vaksinasjonen. Fra mange distrikter er der klaget over at vaksinen i mange tilfelle ikke har gitt positive anslag.

Der blev i 1929 holdt 206 helserådsmøter. Av saker behandlet var 284 innleggelse i tuberkulosehjem etter tuberkuloselovens § 6. I henhold til loven om forsorg for barn av 1915 blev der i 1929 i 7 distrikter utdelt bidrag til i alt 20 mødre, herav til 5 i Bodø, 9 i Narvik, 1 i Hattfjelldal, 1 i Alstahaug, 1 i Mo, 1 i Ankenes og 2 i Buksnes.

S u n d h e t s t i l s t a n d e n betegnes i lægenes beretninger som særdeles god i Skjerstad og Lødingen hvor sykeligheten i første halvår var rekordmessig liten. I Vega, Velfjord, Fauske, Tysfjord og Sortland var den mindre god, i alle andre distrikter karakteriseres den som god.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 112 og 113.

F l e k k f e b e r optrådte i juni måned i Tysfjord med 2 tilfelle hos to unge menn som hadde drevet skogsarbeide og overnattet i en lappehytte hvor de om natten hadde lånt en skinnfell. To andre som overnattet i uthuset og som ikke hadde lånt overbredsel, fikk ikke sykdommen. Den eneste forklaring på smitten er at en omreisende lapp kan ha benyttet skinnfellen og således overført smitten. Det første tilfelle forløp temmelig atypisk og blev ikke diagnostisert, heller ikke på sykehuset i Harstad hvor patienten ble innlagt. Hos det annet tilfelle blev sykdommen diagnostisert få dager etter og diagnosen bekreftes gjennem Weil — Felix' reaksjon. Denne reaksjon ble utført på den første patient men det var utvilsomt samme sykdom. Hos førstnevnte patient kom der tidlig gastro-intestinale symptomer og cholecystit, hos tilfelle nummer to var forløpet normalt. I begge tilfelle optrådte ganske svære hæmoptyser og som komplikasjon bronchopneumoni. (Randlev.)

A v t y f o i d f e b e r er i alt meldt 14 tilfelle med 1 dødsfall. Av disse var 1 tilfelle i Bodø og 1 i Vega, begge med ukjent smittekilde, 4 i Bodin, samtlige tilhørende en familie som flyttet dit fra Hamarøy, hvor der også var 4 tilfelle. Der blev her avsløret en kronisk basillutskiller og også igangsatt offentlig vaksinasjon mot sykdommen, men bare et fåttall benyttet sig herav. I Borge var det 2 tilfelle, mor og datter, antagelig smittet gjennem drikkevann fra en dårlig brønn, og i Sortland 2, hvorav den ene visstnok var smittet under opphold på Stokmarknes sykehus.

Av paratyfus blev meldt 13 tilfelle uten dødsfall. I *Narvik* var der i juli måned en husepidemi på 3 tilfelle uten kjent oprindelse. I *Meløy* 1 tilfelle hos en kvinne som var smittet under et besøk i *Sørfold*, hvor samtlige medlemmer i 2 familiier blev syke. Smittekilden lot sig her ikke påvise.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt blev meldt med 3 isolerte tilfelle, nemlig 1 i *Bodø*, 1 i *Fauske* og 1 i *Lødingen*. Det var 2 dødsfall.

Epidemisk encephalitt viste sig med et enkelt tilfelle i *Fauske*. Patienten kom sig.

Akutt poliomelyitt optrådte med i alt 6 tilfelle med 2 dødsfall. Herav var 1 i *Herøy*, 1 i *Lurøy*, 2 i *Meløy* på to nabogårde, 1 i *Evenes* og 1 i *Buksnes*. Om smittekilde foreligger intet.

Skarlagensfeber var tilstede i de fleste distrikter med spredte tilfelle og mindre epidemier. Sykdommen forløp gjennemgående meget mildt. I alt meldtes 189 tilfelle med 4 dødsfall.

Av difteri blev bare meldt 11 tilfelle uten dødsfall. Disse tilfelle var fordelt over 6 forskjellige distrikter.

Meslinger optrådte i de fleste distrikter og blev i alt meldt med 613 tilfelle, hvorav 2 dødsfall.

Influenza forekom som vanlig mest i vintermånedene. I alt meldtes 4277 tilfelle med 20 dødsfall.

Tuberkulose. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 726 nye tilfelle av smitteforende tuberkulose, mot 751 i 1928 og 709 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle foreligger oppgave over alderen for 691, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0–14	82	11,9	40–49	48	6,9
15–19	133	19,2	50–59	27	3,9
20–24	136	19,7	60 og over	43	6,2
25–29	109	15,8			
30–39	113	16,4	I alt	691	100,0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i fylket i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 226 patienter, mot 194 i 1928 og 186 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i bovedberetningen.

Om tuberkulosen skriver fylkeslægen at den fremdeles er den mest utbredte sykdom i fylket. I *Velfjord* synes sykdommen, som i de senere år mentes å ha gått tilbake, etter å melde seg. I *Vega* er sykdommen tiltagende, 30 pet. av dødsfallene i 1929 skyldtes tuberkulosen. I *Tjøtta* og *Hattfjelldal* er sykdommen nokså utbredt. I *Vefsn* er den den dominerende sykdom men synes å være i tilbakegang. I *Mo*, *Hemnes* og *Lurøy* er sykdommen på retur. I *Meløy* 5 dødsfall og 6 nyanmeldte tilfelle. Her til kommer dog ikke mindre enn 5 tilfelle av plevritter, 2 ekssudative og 3 tørre som ikke medregnes i statistikken. Det er å håpe at disse tilfelle ikke for kommende år vil ødelegge den fremgang de siste års tuberkulosestatistikk har vist for distriket. Karakteristisk for statistikken er at % av samlet antall dødsfall og nye tilfelle er kvinner, og den «parisiske» klædedrakt som de par siste år har gjort sitt innslag i Nordland er her sikkert den bestemmende faktor. I *Gildeskål* anføres sykdommen å holde seg konstant. I *Beiarn* er den på enkelte steder me-

get utbredt. I *Saltdalen* var antall nye tilfelle av lungetuberkulose lite sammenlignet med foregående år. I *Fauske* er tuberkulosen fremdeles meget utbredt i distriktet, mens i *Skjerstad* antallet av manifester tuberkulose ikke er stort. I *Bodin* og *Nordfold* synes sykdommen å være på retur. I *Steigen* like mange nye tilfelle som året før. I *Hamarøy* viser sykdommen en gledelig avtagen. I *Tysfjord* muligens nogen nedgang blandt lapperne. I *Evenes* er tuberkulosen særlig meget utbredt i Ballangen. I *Ankenes* er der fremdeles adskillige tilfelle og der er nogen motvillighet mot innleggelse på pleiehjem. I *Lødingen* er sykdommen mere utbredt enn nogensinde. I *Værøy* og *Buksnes* anføres den som f. t. værende stasjonær. I *Flakstad* synes sykdommen å gripe om sig. Der var 24 nye tilfelle. For *Borge* anfører distriktslægen at sykdommen fremdeles er i tilbakegang og der blev i 1929 konstatert 9 nye tilfelle. I *Gimsøy*, *Vågan* og *Bø* forholder sykdommen sig stort sett som før. I *Øksnes* spores tilbakegang, særlig i Øksnes herred. I *Dverberg* er sykdommen meget utbredt.

Om sykdommens forekomst i hele fylket, byer og landdistrikter skal anføres: Efter en rolig periode med ca. 500 nye tilfelle av lungetuberkulose pr. år til innførelse i tuberkuloseprotokollene for årene 1918, 19 og 20 steg antall nye tilfelle temmelig voldsomt i årene 1921, 22 og 23 for å nå toppen 1924 med henimot 900 tilfelle av lungetuberkulose. Faller så i 1925 til 824 nye tilfelle og i 1926 til 797 nye tilfelle av lungetuberkulose og viser for 1927 en gledelig synken til 657 nye tilfelle av lungetuberkulose, for i året 1928 igjen å stige endel idet nevnte år viste 702 nye tilfelle. Året 1929 viser en ganske betraktelig nedgang av antall nye tilfelle av lungetuberkulose, idet der er anmeldt til innførelse i tuberkuloseprotokollene 673 nye tilfelle av lungetuberkulose. Det samlede antall nye tilfelle av smitteforende tuberkulose var i 1929 726, herav 319 menn og 407 kvinner. Også for 1929 krever altså tuberkulosen uforholdsmessig flere nye offre blandt kvinner enn blandt menn. At den bestemmende faktor for dette forhold sikkert er den «parisiske» klæsdrakt, som de par siste år har gjort sitt inntog hos kvinnene i Nordland, er jeg ikke helt enig i med distriktslægen i Meløy, men vel deri at den er en medbestemmende faktor. Efter min over 20 årlige erfaring som læge i Nordland har jeg sett at kvinnene i all fall i de siste 15, kanskje 20 år har vært betydelig mere «lettklædd» og med adskillig dårligere fottøi og ingenlunde avpasset etter veienes beskaffenhet og de klimatiske forhold i Nordlands fylke. Som også av flere distriktslæger fremhevet, er det også så at mennene, fiskerne, lever betydelig bedre når de er borte fra hjemmet på fiske, det være sig vinterfiske eller sildefiske, mens kostholdet i alt for mange hjem er skralt og ensidig. De siste års totalt feilslåtte fetsildfiskerier i Nordland har vel også hatt sin betydning og svekket kostholdet i hjemmene og ikke bare den derav følgende dårlige økonomi. Det har så å si næsten ikke vært mulig i de siste 10 år å få en skikkelig og velsmakende «spekesild», der som «matsild» var hver manns eie i Nordland, og før bruktes oftest daglig i husholdningen. I det hele har hvad ernæringen angår så meget forandret seg i de siste årtier og den almindelige landsens husholdning har ikke ennu innstillet sig etter de nye forhold og den for folkehelsen høist nødvendige husholdningsundervisning er helt forsømt i Nordland. I misforholdet med antall nye tilfelle hos kvinner og hos menn spiller selvsagt mange faktorer med uten at det er nogen givet å gi en uttømmende og tilfredsstillende forklaring.

Skolet barns undersøkelser er nu optatt i 35 av fylkets 45 lagdistrikter og er under forberedelse i de gjenstående. Hvor skolet barnsundersøkelse foretas viser det sig overalt at de har vakt folkets største interesse og at man er våken for undersøkelsenes betydning for det forebyggende arbeide. Av distrikts-

lægen i *Hamarøys* særskilte beretning fremgår at han i oktober—november 1929 har undersøkt 278 gutter og 245 piker, i alt 523 barn. Av disse hadde ca. 24 pct. dårlig almentilstand, hold og holdning, 10½ pct. viste tegn på gjennemgått rachit, 12 pct. hadde skitten, uren hud, skabb og pediculi, vel 2½ pct. dårlig syn, henimot 1 pct. nedsett hørsel, 13 pct. adenoide vegetasjoner, 41 pct. dårlige tenner, 1 barn, 1 pike, hadde lungetuberkulose, 26 pct. halsglandler. Pirquets prøve ble utført på samtlige, etter 24 og 48 timer avlest. Den var praktisk talt negativ over hele linjen uten hos barn fra hjem hvor der har vært tuberkuløse. 66 gutter og 50 piker hadde pos. Pirquet, tilsammen 22 pct. Pos. Pirquet og halsglandler hadde 26 gutter og 23 piker, tilsammen 9,4 pct. Undervektige var ca. 16,5 pct. over undervekt, men under idealvekt vel 20 pct. Der var en overvektig. Henvist til lægebehandling ble ca. 11 pct. Av NB.-barn var der 35,4 pct. (*Gaarder.*)

Tabellen side 118 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Veneriske sykdommer. I 1929 blev der anmeldt 430 tilfelle av gonorré, 46 av syfilis og 8 av veneriske sår, tilsammen 484 tilfelle, mot 493 tilfelle i 1928.

Av skabb ble meldt 333 tilfelle mot 275 i 1928.

Av spedalske forpleiedes der ved utgangen av 1929 i Nordland 5, 3 menn og 2 kvinner, nemlig 1 kvinne i Nordfold med knutet form av sykdommen, 1 mann og 1 kvinne i Steigen, 1 mann i Evenes og 1 mann i Buksnes, alle med glatt form av sykdommen.

Hygieniske forhold m. m. Fylkeslægen skriver: I *Vik* klages der over dårlige brønnforhold, men de hygieniske forhold og rensighetssansen må dog sies å være i stigende. I *Velfjord* og *Vega* er heller ikke de hygieniske forhold tilfredsstillende og kostholdet i mange hjem tarvelig og ensidig. I *Brønnøysund* er drikkevannsforsyningen for byen meget dårlig. I *Sandnessjøen* har man et udmerket vannverk som gir et sjeldent godt mat- og drikkevann. Det kommer like fra fjellet ovenfor tregrensen. I *Vefsn* er boligforholdene og kostholdet ganske bra da gårdenes produkter for en stor del brukes. I *Mosjøen* er de hygieniske forhold ikke gode. Boligforholdene er tildels slette, idet en stor del av befolkningen bor sammenstuvet på sjøboeder hvor der er trekkfullt og koldt og minimal tilgang på sol. Der er meget få hus med kjeller og de gamle hus som utgjør den største del, mangler praktisk talt alle sammen grunnmur. Meget få hus har innlagt vann. Byens vannverk er dårlig. Vannbassenget ligger ved foten av en opdyrket bakke. Overvann rinner lett ned i bassenget, hvorfor vannet i vårløsningen er brunt og stygt. Om våren og sommeren, men sporadisk også hele året, inneholder vannet tallrike små ca. ½ cm. lange brune og hvite larver med sort hode. Kloakk- og renovasjonsforholdene er dårlige. Det er på langt nær alle gater som har kloakk. Aske, avfall, skyllevann kastes på en åpen dynge i gårdsrummet. Der er for byens 3—400 gårder kun 33 søppelkasser. Helserådets forsøk på å bringe orden i svineriet har hittil ikke bragt noget resultat. På grunn av den dårlige tilgang på vann er rensighetssansen hos befolkningen ikke synderlig utviklet og forekomst av utøsi ingen sjeldenhets. (*Stads-lægen*). I *Hemnes* er rensighetssansen ikke overalt så god som ønskelig og utøsi forekommer. I det bymessig bebyggede Hemnesberget er kloakk- og drikkevannsforholdene tilfredsstillende. I *Lurøy* er heller ikke forholdene tilfredsstillende i det store og hele. I *Rødøy* er kostholdet ikke i almindelighet godt undtagen i fiskeværene under vinterfisket, da det er tilfredsstillende. Kaffedrikkingen er meget utbredt, men visstnok ikke altfor skadelig på grunn av den store fortynningsgrad som brukes. I *Meløy* er de hygieniske forhold i fortsatt bedring på grunn av de

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Mosjøen stadslægedistrikt.....	-	3	1	6	4	2	-	3	-	6	2	1
Bodø stadslægedistrikt.....	6	10	5	9	4	3	4	8	5	8	4	3
Narvik stadslægedistrikt.....	12	10	6	17	5	9	7	6	3	14	4	5
Svolvær stadslægedistrikt.....	1	9	1	2	3	3	1	6	1	2	2	3
Bindal.....	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1
Vik.....	4	6	3	1	3	4	2	4	3	1	3	3
Brennøy.....	3	3	3	6	1	3	3	3	1	5	1	2
Vega.....	6	2	2	2	6	7	5	2	2	4	4	4
Velfjord.....	4	2	1	-	-	-	4	2	-	-	-	6
Tjetta.....	4	8	5	2	5	7	3	7	5	-	3	6
Vefsn.....	4	5	-	7	4	4	4	5	-	7	4	3
Hattfjelldal.....	1	2	-	2	2	2	1	1	1	1	2	-
Alstahaug.....	5	7	2	9	7	6	4	6	1	8	5	3
Herøy.....	5	6	4	5	8	5	5	5	4	5	7	5
Nesna.....	3	3	6	4	6	3	3	2	4	4	5	2
Hemnes.....	2	3	4	4	3	3	2	3	4	3	2	8
Mo.....	6	6	5	7	6	6	5	4	3	7	5	6
Lurey.....	2	1	2	2	4	3	1	1	2	1	3	2
Rødey.....	3	3	5	2	3	2	1	3	2	2	2	2
Meleøy.....	6	3	2	2	3	3	5	3	2	3	3	3
Gildeskål.....	5	3	3	5	8	5	5	3	-	3	3	5
Beiar.....	1	4	-	1	3	3	1	4	1	1	3	2
Bodin.....	3	7	1	3	7	8	2	4	1	1	2	6
Skjerstad.....	1	1	2	2	-	1	-	1	1	2	-	-
Fauske.....	5	9	9	3	6	14	3	4	3	4	2	10
Saltdal.....	9	3	1	2	2	2	2	8	3	2	2	2
Sørfold.....	8	5	5	5	6	3	3	3	3	3	3	3
Nordfold.....	6	2	3	3	2	4	4	1	1	2	1	3
Steigen.....	2	3	3	3	-	7	-	2	3	3	-	6
Hamarey.....	6	4	3	7	1	3	3	3	2	4	1	3
Tysfjord.....	4	2	1	3	4	2	2	1	1	3	4	2
Ankenes.....	3	5	2	7	4	7	3	4	1	6	2	5
Evenes.....	9	3	8	9	9	18	8	8	5	7	8	11
Lødingen.....	4	9	6	5	5	6	4	4	2	5	4	5
Vågan.....	5	4	8	3	4	8	4	4	3	8	2	4
Gunsey.....	2	1	1	2	4	3	2	1	-	1	2	3
Borge.....	8	6	2	8	4	5	5	5	2	6	4	5
Buksnes.....	2	11	7	8	6	4	-	9	5	5	5	3
Flakstad.....	2	2	2	1	2	3	2	2	2	1	1	1
Væreøy.....	1	2	3	2	2	2	1	-	1	1	2	2
Hadsel.....	13	11	11	13	6	10	9	9	8	11	6	9
Bø.....	5	2	8	9	8	5	5	1	4	7	6	5
Øksnes.....	4	1	3	4	3	3	3	1	3	4	1	2
Sortland.....	5	3	1	2	1	7	5	2	1	2	1	5
Dverberg.....	9	7	4	5	9	6	8	6	3	3	7	5
Tilsammen	201	204	156	205	184	213	154	156	104	167	142	169

gode økonomiske forhold med praktisk talt ingen arbeidsløshet. Renslighetssansen bedres og utøv i sees sjeldent. I *Saltdalen*, *Fauske* og *Skjerstad* er forholdene gjen-nemgående bra. I *Nordfold* spores der fremgang i de hygieniske forhold i hjem-mene. I *Steigen* er boligforholdene nokså gode. I *Tysfjord* er de hygieniske for-hold ikke gode og fattigdommen på sine steder trykkende, særlig blandt lapperne i *Hellemafjord*. I *Ankenes* er de hygieniske forhold på Ankenesstrand lite tilfreds-

stillende, særlig drikkevannsforholdene. Der ventes på regulering. I *Lødingen* er de hygieniske forhold ikke gode. I *Flakstad* er boligforholdene ikke tilfredsstillende. I *Buksnes* er de hygieniske forhold som før. I *Gimsøy* er de hygieniske forhold gjennemgående bra, kostholdet er ensformig, men oftest kraftig og består vesentlig av fisk, fersk og saltet, men anrettet som for 100 år siden. Melk finnes næsten på hver gård og går i barn og kalver, da man er fri for meieri. Sansen for bruk av grønnsaker er stigende. Dessverre bakes fortrinsvis brød av siktet rug og hvete og har vel sin store andel i årsaken til de høist defekte tenner i bygden. Idet jeg skriver om tennene, kan det være på plass å henlede opmerksomheten på vanskelighetene ved å få stelt på tennene. Jeg er ofte i tvil om jeg skal trekke ut en re-parabel tann, og gjør jeg patienten opmerksom på at denne tann burde plomberes, så svares der at det blir for dyrt når man tar med reise til og fra byen og ophold der. En distriktslæge med et kort kursus i simpleste former av plombering kunde folkehgienisk sett utrette store ting. Kanskje var nu spørsmålet om en ambulerende tannlæge aktuelt, nu da overproduksjon av tannlæger finner sted. Kaffedrikkingen gjennemsyrer befolkningen. Den kokes riktignok tynn men nyttes i desto større mengder. Blandt fiskerne brukes meget svart kaffe. Under Lofotfisket er kostholdet bra da adgang til fersk fisk, lever og rogn er lett foruten at de kontanter fisket bringer høiner kostholdet for øvrig. (*Thurn.*) I *Vågan* klages over rorbodnød og tildels dårlige rorboder, i *Øksnes* er kostholdet tildels dårlig og der er megen pyspepsi blandt befolkningen. I *Dverberg* setter de dårlige tider sitt preg på forholdene.

XIX. Troms fylke.

Fylket er delt i 18 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Tromsø stadsdistrikter ..	0.71	10 359	Berg	604.42	2 956
Harstad -- « -- .	0.68	3 771	Lenvik	1 198.28	8 889
Kvæfjord	662.05	3 084	Målselv	3 306.08	4 297
Trondenes	545.92	10 093	Bardu	2 577.03	1 830
Bjarkøy	107.99	1 952	Balsfjord	1 667.44	6 116
Ibestad	957.68	6 241	Tromsøysund	1 449.89	7 741
Salangen	761.00	4 348	Lyngen	3 644.15	7 699
Tranøy	719.83	4 086	Karlsøy	1 417.91	4 143
Sørreisa	357.84	2 417	Skjerøy	5 904.27	7 858

Ifølge distriktslægenes opgaver utgjorde medisinalpersonalet i fylket:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksaminert apotek- personale.
1927.....	26	9	82	21	6	15
1928.....	29	10	82	17	6	13
1929.....	31	13	81	19	6	12

Av lægene var 2 stadsleger og 14 distriktslæger. Distriktslægestillingene i Ibestad og Tranøy bestyrtes fremdeles ved midlertidig konstitusjon ved utgangen av 1929. Distriktslægen i Tromsøysund fungerer som fylkeslæge. 69 av jordmødrene var offentlig ansatt og 12 privatpraktiserende. Forsyningen av jordmødre var fullt tilstrekkelig, men allikevel blomstrer hjelpekonvensjonen på enkelte steder, som i Karlsøy, Lyngen og Balsfjord. Mangelen på sykepleiersker i distrikts-tjeneste og helsestøtte synes å skulle bli avhjulpet, takket være vinmonopolavgiften, som fortinnsvis skal anvendes som bidrag til lønn til kommunale sykepleiersker. Ennu finnes der ingen sykepleiersker i Bjarkøy, Berg, Lenvik, Balsfjord og Karlsøy. For øvrig henvises til tabell 1 i hovedberetningen.

S y k e h u s. Fylket hadde ved utgangen av 1929 7 sykehus med i alt 271 sengeter for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. 2 av sykehusene var kombinert med tuberkulosehjem. Dessverre arbeider sykehusene under store vanskeligheter. En rekke kommuner er, på grunn av at de ikke har ordnet sine forpliktelser, boycottet og får ikke annet enn øieblakklig-hjelps-patienter inn uten forskudds betaling, og da sådan i mange tilfelle vanskelig kan skaffes, må mange patienter lide.

Fylket hadde ved utgangen av 1929 9 tuberkulosehjem med 190 plasser. Dessut mottar Troms og Tromsø sykehus fremdeles endel tuberkuløse etter tuberkuloselovens § 6. I Tromsø har man statens kysthospital for Troms og Vest-Finnmark, som i årets løp er utvidet med 10 plasser til 76.

Se for øvrig tabell 2 og 3 i hovedberetningen.

Epidemiske

Lægedistrikter.	Tyfoilfeber.	Paratyfus.	Cerebrospin.-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Meslinger.	Difteri.	Dysenteri.	Barselfeber.	Pyæmi, septikemi.	Pemfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Tromsø stadsdistrikt	-	-	-	1	-	175	5	6	-	-	3	-	15	2
Harstad	-	1	-	1	-	14	4	-	-	-	-	1	5	-
Kvæfjord	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	2	-
Trondenes	1	-	1	1	1	46	14	-	-	-	-	1	8	-
Bjarkøy	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	1	-
Ibestad	3	-	-	-	-	49	1	1	-	-	-	1	3	-
Salangen	-	-	-	-	-	6	5	1	-	-	-	-	4	-
Tranøy	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	1	1	3	-
Sørreisa	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	1	-	3	-
Berg	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	4	-
Lenvik	-	-	-	-	1	33	50	1	-	1	1	-	4	-
Målselv	-	-	-	-	-	28	4	-	-	-	-	-	3	-
Barbu	-	-	-	-	-	7	56	-	-	-	-	-	1	-
Balsfjord	-	-	-	-	-	5	-	1	-	1	-	-	6	-
Tromsøysund	-	-	2	-	-	53	4	1	-	-	-	-	1	-
Lyngen	-	-	-	-	-	3	3	1	-	2	-	-	4	-
Karlsøy	-	-	-	-	-	7	1	1	-	1	-	-	1	1
Skjervøy	5	-	-	1	-	19	1	1	-	5	-	-	6	-
Anrall tilfelle i alt	9	1	3	4	4	461	178	14	-	13	7	1	74	4
Antall dødsfall	3	-	2	1	2	3	-	1	-	4	13	-	6	-

Postvaksinal encephalitt: 1 tilf. i Balsfjord i mai.

Troms fylke hadde 5 gammelhjem med 100 plasser og 4 barnehjem med 98 plasser, herav 2 hjem for tuberkulosetruede barn: Harstad barnehjem og barnehjemmet «Fru Schibsteds Minde». Disse kan hver ta imot 24 barn.

Av anstalter for øvrig kan nevnes Finnemisjonens skolehjem for vanførerbarn, og Nord-Norges vanførehjem, begge med 16 plasser.

Fylket hadde ved utgangen av 1929 126 privat-forpleide og 102 asylforpleide i sinnssyke. Av de asylforpleide var 76 anbragt i Rønvik asyl, 11 i Reitgjerdet, 10 i Rotvold, og de øvrige 5 i forskjellige andre asyler. Asylnøden er stor i fylket, og situasjonen er så vanskelig at den trygt kan betegnes som uholdbar. (Fylkeslægen.)

Bad. Der finnes i fylket 14 bad tilgjengelige for almenheten. I Tromsø er der et folkebad og 1 privat bad og i Harstad 1 folkebad. I landdistrikten finnes bad i Sørreisa, Målselv og Lyngen. I enkelte skolehus er innrettet skolebad.

Vaksinasjonen. Der blev i 1929 vaksinert 2208, herav var 46 revaksinasjoner. Det samlede antall vaksinasjoner i 1928 var 2405. Fra Balsfjord er meldt 1 tilfelle av encephalitt i tilslutning til vaksinasjonen. For øvrig er ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med denne.

Der blev i 1929 holdt 107 helserådsmøter. Av saker behandlet var 116 innleggelsjer av tuberkuløse etter tuberkulovens § 6. Barselbidrag til mødre med barn i henhold til loven om forsorg for barn av 1915 er kun utdelt i 1 tilfelle til en mor i Tromsø.

sykdommer.

Kikkoste.	Influenta.	Laryngitt og bronkit, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betendelse, krupps.	Pleuritt.	Tuberku- lose i lungene.	Tuberku- lose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroente- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syphilis, enhverret (nye tilfelle).	Syphilis, medfødt.	Gonorré, uretritt.
38	268	281	73	37	39	42	3	15	-	63	16	-	4	-	30
20	123	162	29	16	24	22	-	5	-	11	5	-	4	-	67
-	79	88	7	9	7	13	-	1	-	-	1	-	-	-	-
9	66	208	40	18	6	22	-	-	-	-	-	-	1	-	13
-	17	78	1	3	7	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	243	130	36	5	16	18	2	5	-	13	1	-	-	-	8
-	17	70	10	7	17	22	3	6	-	3	6	-	-	-	4
16	-	77	5	11	6	10	3	2	-	2	6	-	1	-	4
-	4	27	3	4	9	5	1	-	-	4	4	-	-	-	4
-	21	82	6	13	12	8	1	4	-	7	1	-	2	-	2
10	28	141	59	5	18	37	2	9	-	5	6	-	-	-	3
2	15	45	2	17	10	10	6	-	-	2	-	-	-	-	4
-	25	12	2	6	3	3	-	-	-	4	-	-	-	-	1
7	-	2	1	2	3	18	1	3	-	-	-	-	-	-	2
8	22	11	7	19	5	14	-	2	-	-	1	-	1	1	3
-	72	77	6	10	15	19	-	4	-	-	35	-	-	-	3
3	15	100	5	14	14	13	6	1	-	10	20	-	-	-	8
2	35	110	9	30	21	20	8	7	-	18	11	-	-	-	5
115	1050	1701	301	226	232	310	39	64	-	143	117	-	13	1	162
1	7	5	52	29	-	159	46	2	-	10	-	-	1	-	-

Sundhetsstilstanden har ifølge distriktslægenes beretninger ikke vært god i *Skjervøy*, mindre god i *Bjarkøy*, *Tranøy*, *Målselv* og *Karlsøy*, nogenlunde god i *Tromsøysund* og god eller meget god i fylkets øvrige lægedistrikter.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 120 og 121.

Tyfoidfeber optrådte med 9 tilfelle hvorav 3 med dødelig utgang. Av tilfellene var 3 i *Ibestad*, hvor en 70 år gammel kvinne som for 14 år siden hadde sykdommen blev funnet å være smittekilden, 1 i *Trondenes* på en gård hvor sykdommen også før har optrådt uten at det har vært mulig å få fastslå smittekilden, og 5 i *Skjervøy*, hvorav de 4 i *Øksfjord*, som er et gammelt tyfusred.

Paratyfus er bare meldt 1 tilfelle fra *Harstad* hvortil en patient kom syk fra *Nesna*.

Epidemisk cerebrospinalmeningitt viste sig med 1 tilfelle i *Trondenes*, hvor en patient kom syk hjem til distriktet og 2 i *Tromsøysund*, hvor to fiskere blev syke etter hjemkomst fra *Lofoten*.

Epidemisk encephalitt er meldt 4 tilfelle med 1 dødsfall. Det var 1 tilfelle i *Tromsø*, 1 i *Harstad*, 1 i *Trondenes* og 1 i *Skjervøy*.

Akutt poliomyleitt er meldt 4 tilfelle hvorav 1 i *Trondenes*, 1 i *Lenvik* og 2 i *Tranøy*.

Skarlagensfeber omtales fra en rekke distrikter som temmelig utbredte men gjennemgående lett forløpende epidemier. Fra fylket i sin helhet er meldt 461 tilfelle med 3 dødsfall. Det anmeldte antall gir imidlertid ikke noget korrekt uttrykk for sykdommens utbredelse da mange syke ifølge beretningene ikke kom under lægebehandling.

Difteri er i alt meldt med 14 tilfelle og 1 dødsfall. Herav var 6 i *Tromsø* og et enkelt tilfelle i 8 forskjellige distrikter.

Meslinger fortsatte fra 1928 som epidemi i flere distrikter men forløp forholdsvis mildt. I alt er meldt 178 tilfelle uten dødsfall.

Influenza optrådte i årets første måneder epidemisk i flere distrikter. I alt er meldt 1050 tilfelle med 7 dødsfall.

Tuberkulose. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 anmeldt 332 nye tilfelle av smitteførende tuberkulose mot 349 i 1928 og 305 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle i 1929 var alderen opgitt for 326, og disse fordelte sig således på de forskjellige aldersklasser.

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0–14 år	34	10.4	40–49 år	26	8.0
15–19 «	54	16.6	50–59 «	17	5.2
20–24 «	63	19.3	60 « og over....	14	4.3
25–29 «	60	18.4			
30–39 «	58	17.8	I alt	326	100.0

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 111 patienter, mot 126 i 1928 og 103 i 1927. Angående forholdet i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Om tuberkulosen anføres i beretningene at den i *Tranøy* og *Berg* synes i avtagen, mens den i *Harstad* og *Karlsøy* heller er i tiltagen. I *Tromsø* og *Salangen* er det mange nye tilfelle, i *Lyngen* er sykdommen fremdeles meget utbredt, i *Skjervøy* er den ikke avtatt merkbart og i *Målselv* er det ferre tilfelle enn i året forut.

Skolet barns undersøkelse er utført i en eller flere skolekretse i de fleste distrikter, men det synes ennu å være langt igjen til dens fullstendige gjennemførelse. Fylkeslægen skriver: «Hittil er disse undersøkelser bekostet av private foreninger med noget tilskudd fra Centralstyret for hjelpestasjonsvirksomheten. Herefter vil der også bli ydet bidrag til disse undersøkelser av vinmonopolavgiften. Der er fastsatt bestemte regler for ansøkning om bidrag og disse utdeles av fylkesutvalget etter innstilling fra fylkeslægen. Bidragenes størrelse vil ikke overstige halvparten av undersøkelsernes kostende. Det beløp av vinmonopolavgiften som kan disponeres hertil er ennu ikke stort nok til å kunne imøtekomme alle krav som vil komme, hvorfor man fremdeles må påregne nogen støtte fra Centralstyret for hjelpestasjonsvirksomheten.»

Tabellen nedenfor viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Tromsø stadsdistrikter.	10	19	10	10	10	9	9	14	7	6	8	5
Harstad —“—	4	3	2	6	2	2	2	2	1	4	2	2
Kvæfjord	2	3	4	1	5	3	2	3	4	1	4	3
Trondenes	16	10	12	12	15	12	10	8	11	12	14	11
Bjørkeby	2	6	4	1	-	3	1	5	2	1	-	2
Ibestad	7	4	6	8	8	7	5	2	4	8	4	6
Salangen	7	5	5	7	4	6	6	5	5	6	4	5
Tranøy	1	5	3	3	7	6	1	3	3	2	4	5
Søreisa	6	1	4	5	3	1	2	1	2	4	3	1
Berg	3	6	4	3	-	4	2	3	4	3	-	3
Lenvik	7	10	8	8	8	17	4	7	7	7	5	11
Målselv	2	4	3	7	3	5	1	4	3	6	3	3
Bardu	-	7	3	1	1	1	-	7	1	1	-	1
Balsfjord	9	2	4	6	3	3	9	2	2	5	2	1
Tromsøysund	9	3	4	4	8	2	5	3	4	2	7	1
Lyngen	7	3	10	5	9	5	6	3	8	5	8	4
Karlsøy	2	5	7	3	4	12	-	5	5	2	2	10
Skjervøy	10	9	11	8	5	12	8	8	8	5	4	11
Tilsammen	104	105	104	98	95	110	73	85	81	80	74	85

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 meldt 162 tilfelle av gonorré og 14 tilfelle av syfilis, tilsammen 176 tilfelle, mot 253 tilfelle i 1928.

Av skab blev der i 1929 meldt 117 tilfelle mot 109 i 1928.

Hygieniske forhold m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Tromsø: De hygieniske forhold er mangesteds ikke rare. Bolignød, særlig mangel på små og billige leiligheter og de elendige tider med veldig arbeidsløshet med følgende sammenstuvning av mange mennesker i små og få rum, gjør forhol-

dene ikke bedre. Bygging av nye hus har i 1929 forekommert i meget liten utstrekning. Drikkevannsforsyningen til byen er udmerket fra eget vannverk. Kloakkforholdene er gjennemgående bra, men for byens centrale strøk av for små dimensjoner, således at W. C.-anlegg ikke kan tilkobles direkte uten septiktank. Men i de nyere dele av byen legges kloakkene med så store dimensjoner at de skal kunne opta W. C. direkte. Tromsø er en meget skitten by, takket være den store dampskibstrafikk og at kaiene ligger så å si midt i byen. Damphåtene ligger jo der til stadighet og sprer røk og sot innover byen, det regner ofte formelig med sot, og sotfillene ser ut til å ha den egenskap å kunne trenge tvert igjennem vinduene. Renigjøring av fortaug og gater er også mangelfull og helserådet har et svare spetakkel med å få gårdeierne til å foreta tömning av søppelkasser m. v. og holde disse i overensstemmelse med sundhetsvedtekten. Men her spiller maskje også de dårlige tider inn som en undskyldende faktor. Angående kontroll med fødемidler så har man endelig fått besatt kjøttkontrollen med en veterinær og der arbeides på å få i stand forskrifter til en effektiv melkekонтroll; ellers inspiseres levnetsmiddelforetningene jevnlig av sundhetsbetjent og stadslæge. Kostholdet er de fleste steder bra, idet her er meget lett å få god og billig fisk. Som tidligere nevnt er det man gesteds dårlig med sansen for renslighet og forekomst av utøi er ingen sjeldenhets. (*Johs. Borchgrevink.*)

Harstad: Boligforholdene er tildels dårlige. Tross bygging av ca. 40 nye hus i løpet av de siste to år må fremdeles adskillige mennesker bo i miserable kjellerleiligheter. Grunnen til dette er formentlig den at man i den siste tid har merket tendens til innflytning av folk fra nærmeste omegn (sannsynligvis på grunn av skatteforholdene.) Renovasjonsforholdene er ikke tilfredsstillende men der arbeides med forbedringer. Renslighetsforholdene er ikke så aller verst, dog har der i årets løp vært mer enn almindelig av skabb. Utøi på voksne er sjeldent å se, men på skolen blandt barna er der dessverre en del. (*S. Brochmann.*)

Salangen: De hygieniske forhold frembyr stort sett intet lyst billede. Boligene er ofte overbefolkede og nybyggingen kun den høiest nødtørftige. Drikkevannsforsyningen bærer et tidfeling preg. Renslighetssansen er ujevn, utøi er ingen sjeldenhets. Edruelighetsforholdene er gode. Kosten er ensidig og mangler, særlig i vintertiden, friske, vitaminholdige fødемidler. Melken, som er den betydningsfulle basis for kostholdet, svikter også ofte i vintermånedene, den tid den er mest nødvendig. (*M. Akre.*)

Berg: Husene er små. De består gjerne av en etasje med loft. I 1ste etasje er værelsene små men godt innredet. Loftsrummene er meget dårlige med skråtak og små vinduer. Almindelig er det at folk stuver sig sammen i kjøkkenet. Stuen, som er det største rum og vender mot syd, står året rundt ubebodd. Ventilasjonen er det dårlig med. Drikkevannet tas dels fra opkommer og er da godt, dels fra brønner. Disse er i hygienisk henseende meget mangelfulle. Kostholdet i hjemmene er bra. Dog blir det i vintertiden lite melk. Ombord i fiskekjøytene blir kosten svært ensidig. Det er som regel brød med margarin, svart kaffe og sukker som blir brukt. Fisk brukes ikke så ofte som man skulle tro. Edruelighetsforholdene er gode. Enkelte steder knipes enda en og annen hjemmebrenner til stor glede i bygden da disse ikke lenger er populære. Rensligheten i husene er bra. Den personlige hygiene er mindre bra. Utøi finnes det adskillig av særlig hos barn. (*Haagen Sund.*)

Bardu: Befolkingen består vesentlig av gårdbrukere og småbrukere. Den økonomiske stilling har for mange vedkommende vært vanskelig, likesom der har vært megen arbeidsledighet i bygden. De hygieniske forhold og boligforholdene er

gjennemgående nokså bra, rensligheten står relativt høit. Lusefolk er sjeldne. Skabb ikke iakttatt. Kostholdet vil ofte, særlig for barna, bli nokså ensidig. Edrueighetsforholdene er bra. (*H. Rosenlund.*)

Balsfjord: De hygieniske forhold må sies å være i jevn om enn langsom fremgang. De vanskelige økonomiske forhold er til hinder for boligbygging, innleggelse av vann, bad etc. selv om nok folk begynner å få øinene op for betydningen av disse goder. På de fleste steder er der både rikelig og godt drikkevann. Med hensyn til kosthold tror jeg nok at skolebarnsundersøkelsene bidrar til et øket bruk av nysilt melk, grovt brød og muligens også grønnsaker. Her som alle andre steder drikkes der altfor meget kaffe. Folkets renslighetssans er voksende. Når rensligheten mange steds ikke er så god som den burde og der er overflod av utøi, må forklaringen for en del ligge i at husmødrene er overarbeidet med småbarn, fjøsstell, husstell, vannbæring, kanskje også med å skaffe skav eller tang når det er bunød, uten hjelp og med mannen på Lofoten eller Finnmark. (*K. Schiørn.*)

Karlsøy: De hygieniske forhold er ikke gode. Folk bor gjennemgående trangt og like inn på hverandre. Når sykdommer med ikke større kontagiositet enn skabb til tross for oplysning og behandling vandrer sin sikre gang fra gård til gård, kan man ikke vente annet en at sykdommer av mere smittsom art brer sig. Soverværelse er små og strange og har ofte ikke vinduer til å åpne. Kaffen går i alt for stor utstrekning inn i kostholdet, særlig ombord i fiskeskjøitene, selv om det vel også der blir noget bedre etter hvert som det blir mer og mer almindelig å ha «kokk» ombord. Ofte er det riktig nok en guttunge på 13—14 år, så noget førsteklasses kjøkken blir det vel ikke, men det blir da «kokemat» til avløsning av den stedige kaffe og smørbrød. Grønnsaker brukes praktisk talt ikke og dyrkes heller ikke. Edrueighetsforholdene er gjennemgående bra. Rensligheten er ikke større å skyte av og utøi finnes mange steder. Det hender at jeg op til tre ganger på en uke kommer hjem fra sykebesøk med lus. De aller fleste tømmer alt avfall like utenfor inngangsdøren, det viser sig tydeligst om vinteren når den hvite sneen ubarmhjertig røber hvor søppelkassen og kloakken er. De store og små flekker av forskjellig farve taler sitt tydelige sprog om makeligheten eller den fullstendige mangelen på følelsen av glede ved å ha det skikkelig og rent om sig. Og fra det hele står en stank som gjerne fylder sjåen og gjør et uhyggelig inntrykk på en som kommer utenfra. (*O. Mjaaland.*)

XX. Finnmark fylke.

Fylket er delt i 14 lægedistrikter, hvis størrelse og folkemengde ved siste folketelling fremgår av nedenstående oversikt.

Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.	Lægedistrikter.	Flate-innh. i km. ²	Hjemme-hørende folkem. pr. 1/12 30.
Alta.....	10 738.17	4 567	Karasjok.....	5 261.06	1 087
Talvik.....	1 652.55	2 912	Lebesby	3 567.71	1 774
Loppa	1 266.24	3 334	Tana	3 708.26	2 454
Hammerfest.....	2 502.63	7 212	Gamvik	2 575.69	3 308
Måsøy	1 332.64	2 422	Vadsø	2 603.74	5 086
Kjelvik	661.78	3 857	Sør-Varanger.....	4 067.78	7 703
Kistrand.....	4 986.92	2 558	Vardø	2 023.74	5 365

Medisinalpersonalet var ifølge distriktslægenes opgaver:

	Læger.	Tannlæger.	Jordmødre.	Utdannede syke- pleiersker.	Apotek.	Eksamineret apotek- personale.
1927.....	20	3	41	19	4	9
1928.....	20	4	44	12	4	8
1929.....	21	6	42	17	5	9

Av lægene var 14 distriktslæger. Distriktslægen i Sør-Varanger fungerer som fylkeslæge. Av jordmødrene var 37 offentlig ansatt og 5 privatpraktiserende. Sykepleiersker i distriktspleie finnes i alle distrikter undtagen i Loppa, Karasjok, Gamvik og Vadsø. Antallet av sykepleiersker i distriktspleie er helt utilstrekkelig. Se for øvrig tabell 1 i hovedberetningen.

Sykehus. Finnmark fylke hadde ved utgangen av 1929 10 sykehus med i alt 226 plasser for indremedisinske, kirurgiske og epidemiske patienter. 18 senger på St. Vincents hospital i Hammerfest er forbeholdt tuberkuløse. For kur og pleie av tuberkuløse hadde man ytterligere 7 tuberkulosehjem med tilsammen 120 plasser og statens kysthospital i Vadsø med 30 senger. Til Talvik tuberkulosehjem er knyttet en barnekoloni på 44 senger, som mottar både barn med lukket tuberkulose og tuberkulosetruede barn. For tuberkulosetruede barn har man dessuten Kolvik barnehjem i Kistrand og barnehjemmet «Hans Schanckes Minde» i Tana, hver på 30 plasser. Av barnehjem finnes ytterligere 4 med 110 plasser.

Av gammelhjem finnes i alt 10 med 213 plasser; flere av disse hjem mottar også tuberkuløse.

Bad. Store deler av Finnmark, særlig øst på, er udmerket og helt tilstrekkelig forsynt med bad, så nær sagt hver mann kan få sitt ukentlige eller 14-daglige bad. Det er særlig hos den del av befolkningen som er av finsk avstamning at der er en tradisjonell badetrang tilstede. Ved sykehuset i Hammerfest er innredet et mindre folkebad med både karbad, medisinsk bad og badstue. Badet er åpent 2 ganger i uken og er meget godt besøkt. Ved skoleinternatene er man nu på god vei med å få innredet skolebad.

Vaksinasonen. Der blev i 1929 vaksinert 1186, herav var 96 revaksinasjoner. I 1928 var det samlede antall vaksinasjoner 1696. Der er ikke meldt noget sykdomstilfelle i forbindelse med vaksinasjonen.

Der er i årets løp holdt 60 helseråds møter. Av saker behandlet var 101 innleggeler i tuberkulosehjem i henhold til tuberkuloselovens § 6. Der blev i alt utdelt bidrag til 10 mødre med barn i henhold til loven om forsorg for barn av 1915, nemlig til 6 i Sør-Varanger og 4 i Vardø.

Sundhetsstilstanden har ifølge distriktslægenes beretninger vært meget god i Talvik og Hammerfest. I Sør-Varanger var den i årets første halvdel, særlig i februar måned så slett som vel mulig på grunn av en utbredt influensalignende epidemi med et stort antall tilfelle av lungebetendelse. Også i Kjelvik, Kistrand, Gamvik og Vadsø satte influensa og akutte katarrer i åndedrettsorganene i årets første måneder sitt preg på sundhetstilstanden som for øvrig var jevnt god.

De epidemiske sykdommers optreden i de enkelte lægedistrikter vil ses av tabellen side 128 og 129.

Tyfoidfeber optrådte med 3 tilfelle i Sør-Varanger. Smittekilden blev ikke påvist.

Av paratyfus er i alt meldt 35 tilfelle med 3 dødsfall. Herav var 17 tilfelle i Kjelvik distrikt hvor epidemien fortsatte fra 1928. Da man ikke kunde finne sikre holdepunkter for smittekilden blev der igangsatt almindelig vaksinasjon av befolkningen i Honningsvåg. 799 personer blev vaksinert 1 gang og av disse kom 649 igjen til annen gangs vaksinasjon. Distriktslægen skriver at «effekten synes eklatant, de senere inntrufne 6 tilfelle i mai måned innenfor 2 familier som ikke var vaksinert kan jo ikke tas i betrakning, det samme gjelder dem i oktober og desember.» I Vardø optrådte 14 tilfelle i april—august med klimaks i juni. En kvinne ble påvist å være smittekilden. I Sør-Varanger var det 2 tilfelle, i ett av disse skrev smitten sig muligens fra Vardø. I Vadsø landdistrikt var det 1 tilfelle med smitte fra Vardø. I Måsøy var det også 1 tilfelle, antagelig smittet fra Kjelvik.

Epidemisk encephalitt viste seg med 2 dødelig forløpende tilfelle i Kistrand.

Av akutt poliomyleitt meldt 2 isolerte tilfelle, 1 i Karasjok og 1 i Gamvik.

Av skarlagensfeber er i alt bare meldt 8 tilfelle uten dødsfall. Tilfellene var fordelt over 4 forskjellige distrikter.

Difteri er også meldt med 8 tilfelle uten dødsfall. Herav var 5 i Gamvik, hvor der året førveien var 15 tilfelle. Der er ikke opptrådt nogen tilfelle i dette distrikt siden juni 1929 og distriktslægen mener det kommer av at en basillbærer fikk klinisk difteri og således kom under behandling.

Kikhoste gikk om våren som svær epidemi med megen sykelighet i sitt følge i Kistrand. Fra dette distrikt er meldt 286 tilfelle med 14 dødsfall. Fra fylket for øvrig er bare meldt 4 tilfelle i Loppa, 1 i Hammerfest og 1 i Tana.

Ikteruskatarralis er meldt fra Loppa med 39 tilfelle i tiden januar til mai.

Influenza optrådte i årets første måneder epidemisk over store deler av fylket. I de fleste distrikter var det flest angrepne i februar og mars, i Kistrand dog

Epidemisk

Lægedistrikter.	Tyfoidfeber.	Paratyfus.	Cerebrospinal-meningitt, epidemisk.	Encephalitt, epidemisk.	Poliomyelitt, akutt.	Skarlagens-feber.	Meslinger.	Difteri,	Dysenteri.	Baresefeber.	Pyæmi, septæmi.	Penfigus (hos nyfødte).	Rosen.	Kusma.
Alta	1
Talvik	1	1	.	3	.
Loppa	1
Hammerfest	1	.	.	8	1
Måsøy	1	1	.	.	1	.
Kjelvik	17	7	22	4	2
Kistrand	12	.	2	.	1	.	.	2	.
Karasjok	1	2
Lebesby	1	.	.	4	2
Tana	1	1	1	.	3	.	.	4	.
Gamvik	1	.	.	5	.	.	1	.	4	.
Vadsø	1	.	.	.	2	.	.	.	1	1	.	1	.
Sør-Varanger	3	2	3	.	.	2	.	.	7	1
Vardø	14	11	1	.	1	.	.	5	2
Antall tilfelle i alt	3	35	-	2	2	8	46	8	-	15	2	2	43	8
Antall dødsfall	1	3	1	2	-	-	1	-	-	2	5	-	1	-

i mai og juni. I beretningene anføres at symptomene tildels var typisk influensa-lignende, men likeså ofte hadde sykdommen karakter av almindelig akutt katarr. Det som mest preget epidemien i Sør-Varanger var det store antall pneumonier. I februar viste disse pneumonier en svær mortalitet på Kirkenes. I fylket i sin helhet er av influensa meldt 1303 tilfelle med 6 dødsfall.

T u b e r k u l o s e. Ifølge tuberkuloseprotokollene blev der i 1929 meldt 239 nye tilfelle av smiteførende tuberkulose, mot 256 i 1928 og 230 i 1927. Av de nyanmeldte tilfelle er alderen opgitt for 228, og disse fordeler sig således på de forskjellige aldersgrupper:

Alder.	Antall tilfelle.	Pct.	Alder.	Antall tilfelle.	Pct.
0—14 år	32	14.0	40—49 år	18	7.9
15—19 <	31	13.6	50—59 <	8	3.5
20—24 <	47	20.6	60 < og over	14	6.2
25—29 <	29	12.7	I alt	228	100.0
30—39 <	49	21.5			

I henhold til tuberkuloselovens § 6 blev der i 1929 innlagt i tuberkulosehjem 98 patienter, mot 101 i 1928 og 90 i 1927. Angående forholdene i de enkelte distrikter henvises til tabell 10 i hovedberetningen.

Tuberkulose er ifølge beretningene meget utbredt i Loppa, Hammerfest, Måsøy, Karasjok, Lebesby og Tana. Fra Alta og Kistrand anføres at stillingen er som før og viser ingen tegn til bedring. I Sør-Varanger var det mange nye tilfelle, muligens i sammenheng med den store sykelighet i året. Bare fra Gamvik anføres at tuberkulosen synes noget på retur.

sykdommer.

Kirkhoste.	Influensa.	Laryngitt og bronkitt, akutt.	Broncho- pneumoni.	Lunge- betennelse, krupes.	Pleuritt.	Tuberkulose i lungene.	Tuberkulose i andre organer.	Giktfeber.	Malaria.	Gastroente- ritt, akutt.	Skabb.	Ulcus molle.	Syfilis, erhvervet (nye tilfelle).	Syfilis, medfødt.	Gonoré, uretritt.
-	25	13	3	34	6	12	2	2	-	-	-	-	-	-	12
-	20	32	4	5	5	4	1	2	-	8	-	-	-	-	1
4	59	49	3	4	5	4	4	6	-	17	12	-	-	-	7
1	77	95	9	15	15	29	18	9	-	4	1	-	-	-	24
-	39	17	3	9	5	26	4	1	-	15	-	-	-	-	4
-	88	52	12	10	3	22	2	3	-	8	6	1	-	-	20
286	153	64	16	2	6	8	1	5	-	3	1	-	-	-	-
-	27	16	3	1	1	4	1	1	-	4	-	-	-	-	2
-	40	73	8	5	3	10	4	-	-	2	1	-	-	-	9
1	37	26	5	7	2	7	3	1	-	17	5	-	-	-	3
-	103	186	6	5	8	5	1	7	-	5	4	-	-	-	28
-	173	248	44	32	14	23	3	5	-	21	-	-	3	1	9
-	223	112	21	37	12	20	1	9	-	13	6	-	1	1	25
-	239	243	51	34	17	12	5	4	-	35	-	-	2	-	30
292	1303	1219	188	200	102	186	45	55	-	152	36	1	8	2	174
14	6	1	27	30	3	115	80	2	-	4	-	-	1	-	-

Om forholdene i *Vadsø* lægedistrikt skriver distriktslæge B. Skogsholm: «Da *Vadsø* lægedistrikt visstnok kan opvise den største dødelighet av lungetuberkulose av samtlige Finnmarks distrikter har jeg satt opp et utdrag av medisinalstatistikken i 10 årsperioden fra 1880. I årene forut for denne tid har der efter *Vadsø* sykehus protokoll forekommet spredte tilfelle av tuberkulose såvel i *Vadsø* by som i landdistriket. Der døde således på *Vadsø* sykehus i 1868 5 patienter av lungetuberkulose. Disse var hjemmehørende dels i *Vadsø* by dels i landdistriket. Karakteristisk for alle disse tilfelle var at de alle døde etter få dages sykehusophold. I 10 årsperioden 1880—1889 var dødeligheten av lungetuberkulose beregnet for hele distriktet 0,9 % av folkemengden. Helt fra 1868 har dødeligheten holdt sig på dette trinn og det er ganske påfallende at der i over 20 år ikke var nogen tendens til stigning til tross for at de hygieniske forhold på denne tid må antas å ha vært meget slettere enn i de senere år. I *Vadsø* landdistrikt som utgjør over halvparten av distriktsbefolkningen var dødeligheten av lungetuberkulose i det nevnte tidsrum kun 0,2 %. Først i 1889 merkes en stigning i antall dødsfall av lungetuberkulose. I 10 årsperioden 1890—1899 dør 2,7 % av befolkningen av lungetuberkulose. I 1900—1909 når dødeligheten sitt maksimum 4,3 %. Landdistriket viser nu i motsetning til tidligere nøyaktig samme dødelighet som *Vadsø* by. Antallet av nye tilfelle av lungetuberkulose (etter tuberkuloseprotokollen) utgjorde i det sistnevnte tidsrum 10,5 % av folkemengden. I tidsrummet 1910—1919 er dødeligheten sunket til 3,9 % og i 1920—1929 til 2,7 %. For landdistrikts vedkommende har dødeligheten av lungetuberkulose i de siste 30 år holdt seg på samme trinn som i *Vadsø* by.

Da man ved en masseundersøkelse av distrikts barn ved Pirquets hudreaksjon til en viss grad vil få en oversikt over utbredelsen av den tuberkuløse infeksjon har jeg til sluttning til den almindelige skolebarnsundersøkelse i årets løp utført Pirquet på praktisk talt samtlige skolebarn i distriket i alt ca. 700. Reaksjonen ble ut-

utført nøyaktig etter den av dr. Heimbeck anviste fremgangsmåte såvel med hensyn til utførelse (rissmodifikasjonen) som avlesning (48 timer). Reaksjonen er i de fleste tilfelle kun utført en gang. For en mindre dels vedkommende er reaksjonen utført 2 ganger uten at flere elever blev positive ved annen gangs prøve. Ved Vadsø bys folkeskole blev undersøkt 314 barn. Av disse viste 131 eller 42 pct. Pirquet +. Av aldersgruppen 7—9 år 34 pct. Pirquet +, av aldersgruppen 10—12 år 42 pct. Pirquet +, av aldersgruppen 13—14 år 54 pct. Pirquet +. Ved Vadsø middelskole 41 elever i alderen 15—17 år 56 pct. Pirquet +. Ved folkeskolen i landdistriket (Nord-Varanger og Nesseby) 351 barn hvorav 122 eller 35 pct. Pirquet +. I aldersgruppen 7—9 år 34 pct. Pirquet +, i aldersgruppen 10—12 år 35 pct. Pirquet +, i aldersgruppen 13—14 år 53 pct. Pirquet +. I landdistriket var der en påfallende stor forskjell i antallet av Pirquet-positive barn i skolekretsene. Således var der til eksempel i Ekkerøy skolekrets av 40 barn kun et Pirquet +, mens der i nabokretsen St. Saltjern av 48 barn var 24 Pirquet-positive.

Resultatet av Pirquet-undersøkelsene viser det største antall Pirquet-positive barn i skolekretser hvor antall dødsfall og antall kjente tuberkulosetilfelle i de siste år har vært størst. De skolekretser som viser det største antall Pirquet-positive barn er de med utpreget finsk (kvensk) befolkning. St. Saltjern, Skalelv og Vestre Jakobselv. Denne befolkning er i motsetning til den lappiske og den overveiende del av den norske forholdsvis ny i distriket, idet den er innvandret fra Nord-Finnland i den siste halvdel av forrige århundre. I landdistriket viser det sig at Pirquet-positive barn i utpreget grad er fra familier hvor der har vært eller forekommer kjente tuberkulosetilfelle. I Vadsø er dette ikke så utpreget. Her forekommer også oftere et enkelt Pirquet-positivt barn blandt flere Pirquet-negative søskende. Min erfaring etter den foretatte Pirquet-undersøkelse i det forløpne år er at en distriktslæge her har en meget verdifull hjelp til å kartlegge sitt distrikt med hensyn til utbredelsen av den tuberkuløse infeksjon. Jeg har allerede i flere tilfelle kunnet oppspore smittekilder på grunnlag av de foretatte Pirquet-undersøkelser.»

S k o l e b a r n s u n d e r s ø k e l s e er ifølge beretningene utført i en eller flere skolekretser i 9 distrikter. I Hammerfest er ansatt fast skolelæge ved folkeskolen og i Vardø by er forsøksvis innført skoletannlægebehandling for enkelte årsklasser.

Tabellen side 131 viser antall dødsfall av tuberkulose i fylkets lægedistrikter i de siste 3 år.

Veneriske sykdommer. Der blev i 1929 meldt 174 tilfelle av gonorré, 10 av syfilis og 1 av veneriske sår, tilsammen 185 tilfelle mot 174 tilfelle av disse sykdommer i 1928.

A v s k a b b blev der i 1929 meldt 36 tilfelle mot 69 i 1928.

H y g i e n i s k e f o r h o l d m. m. Fra de enkelte distrikter skrives:

Alta: I sommerens løp blev der i Alta herred bygget en del nye boliger. I dalene (Tverelvdalen og Altadalen med Eiby) samt Bossekop og tildels Elvebakken er boligforholdene bra, dårligere derimot i Transfarelv og Rafsbotn, hvor der er mere blandet lappisk befolkning. Der forekommer enda endel hus uten W. C. hvor eksrementene ligger op mot stueveggen på baksiden av huset. Bortsett fra den lappiske befolkning er befolkningen nokså renslig og ikke særlig befengt med utsøi. Lopper har jeg ennu ikke truffet på, men derimot lus. Skabb har ikke forekommet i år, heller ikke pedie. pubis. (*Palle Lie.*)

Talvik: Boligforholdene bedres noget for hvert år, der er kun et par gammer i distriket. Drikkevannsforsyningen mange steder dårlig, kostholdet meget ensidig og levestandarden lav. Edrueligheten stor. Rensligheten ujevn, mens der i enkelte deler av distriktet neppe finnes utsøi er utsøiplagen i andre deler stor. (*T. Gjessing.*)

Antall dødsfall av tuberkulose.

Lægedistrikter.	Dødsfall av tuberkulose i alt.						Dødsfall av lungetuberkulose.					
	1927		1928		1929		1927		1928		1929	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Alta	1	6	3	4	5	4	-	6	3	4	4	4
Talvik	5	3	7	4	3	9	4	3	7	3	3	7
Loppa	3	7	5	8	3	3	1	4	5	7	3	3
Hammerfest	4	7	5	6	10	8	3	5	4	5	7	6
Måsøy	7	4	4	9	3	7	5	3	2	7	1	6
Kjelvik	2	2	3	8	7	4	2	2	1	5	5	4
Kistrand	-	1	2	3	1	4	-	1	1	1	-	3
Karasjok	1	-	-	6	3	1	1	-	-	4	2	1
Lebesby	2	3	3	3	2	3	2	3	2	2	1	3
Tana	5	3	2	4	4	1	3	2	2	4	3	-
Gamvik	3	2	5	2	5	1	2	2	4	2	4	1
Vadsø	10	6	12	6	8	10	6	5	4	5	6	8
Sør-Varanger	2	6	8	13	9	10	2	6	6	9	6	9
Vardo	7	9	8	4	10	7	4	8	6	4	9	6
Tilsammen	52	59	67	80	73	72	35	50	47	62	54	61

Loppa: Boligforholdene er slette, især blandt lappene. Flere av disse bor i gammer, hvorav nogen er så dårlige at de er utenfor rimelig fordring til almindelig hygiene med jordgulv, små vinduer, et lite, overbefolket rum. Flere av distrikts trehus er upanelte og ikke opførte etter bygningsreglene. Renslighets-sansen er gjennemgående slett. I flere hus er der utøi. Vannforsyningen er gjennemgående slett, med meget primitive brønner med tilsig av overflatevann. I Breivikbotn hvor der årlig ligger flere fiskere, er forholdene i så henseende uholdbare da der ikke finnes drikkevann, dette må transporteres fra fjernereliggende elv. (R. Eker.)

Hammerfest: Boligforholdene bedres stadig, særlig i Sørøysund herred hvor der har vært tallrike brande. Men i Hammerfest by er der adskillige gamle, små, trange og uhygieniske boliger igjen. Hjemmene er oftest overleddet med inventar. På grunn av pengeknapphet er byens renovasjonsvesen ikke blitt synderlig utvidet i de senere år. Med hensyn til helserådets virksomhet har man i Hammerfest lagt meget brett på å skjerpe kontrollen med melkeutsalgene. Flere utsalg er blitt nekket, da de ikke oppfylte sundhetsvedtektenes krav, og flere er frivillig sluttet på grunn av de skjerpede bestemmelser. Man arbeider mot det mål at all melkeomsetning i byen bør gå gjennem Altafjords Andelsmeieri som er et særdeles moderne utstyrtsmeieri. Likeledes har man skjerpet kontrollen med omsetningen av kjøtt og fisk samt kjøttvarer og fiskevarer idet disse varer ikke lenger tillates solgt fra kolonialforetninger. Med hensyn til kosthold i hjemmene synes det å være fremgang å spore, spesielt med hensyn til ernæring av barnene, idet innførelse av skolebarnsundersøkelse visstnok har bidratt til en øket forståelse av betydningen av en hensiktsmessig ernæring. Kaffen er fremdeles sorgelig misbrukt, kanskje mest i landdistriktsene. Edruelighetsforholdene må i det hele og store sies å ha vært gode. Renslighetssansen står selvsagt langt tilbake men i så henseende står vel Hammerfest adskillig bedre enn landkommunene. (J. Lund.)

Kjelvik: Boligforholdene er ikke gode, husene oftest trange og dårlige, overfylte. På avsidesliggende plasser brukes tildels gammer, de nyere av disse er i mange

tilfelle svært pene, varme og renslige. LitEN byggevirksomhet. Vannforsyningen gansk god, bortsett fra Honningsvåg som i tørkeperioder og under kulde ofte er helt fri for vann i vannledningen. Drikkevann må da kjøres fra Tokleelven og enkelte brønner. En ufullstendig kloakkledning i Honningsvåg, ellers ingen kloakk. (*H. Borgersen.*)

Vadsø: Der har i de siste år vært adskillig nybygging av boliger såvel i byen som i landdistriktet, og herigjennem spores fremgang i de hygieniske forhold. Dog er den økonomiske tilstand i distriktet som følge av stadig feilslagne fiskerier yderst slett og gjør forholdene vanskelige såvel for kommune som for de enkelte individer. Fiskerbefolkingen spiser fisk til middag 5—6 ganger i uken. Ofte spises fisk også senere på dagen, særlig hvis det er vanskelig om annen mat. Hos den finske (kvenske) befolkning brukes mere salt fisk, for det meste sei som saltes om høsten. Fra 100—200 optil 600 kg. (hos store husstande på 10 barn) saltes i tønner og brukes i løpet av vinteren. $\frac{3}{4}$ kg. fisk pr. voksen pr. dag er almindelig. Til fersk fisk nyttes store porsjoner lever og tran. Barna får gjerne slik fersk tran med det samme de begynner å spise fisk (i ca. $\frac{1}{2}$ års alderen). Tran benyttes også til salt fisk istedenfor smør. Store husstande bruker å koke op fra 30 til 50 liter tran som brukes i løpet av vinteren. Det er oftest sei-tran som kokes om høsten og opbevares på flasker og krükker tilsatt salt og pepper. (*B. Skogsholm.*)

Sør-Varanger: Boligforholdene på Kirkenes forverredes i 1929 ved den masse-utkastelse som skjedde av de forhenværende arbeidere etter den store streik. Fattigvesenet måtte skaffe flere familiær boliger utover landet og det blev tildels en temmelig kummerlig innkvartering. Efterat forholdene var stabilisert ved verket blev der satt igang en omfattende boligbygging hovedsakelig av eneboliger som opføres av verket og derefter overtas av den arbeider den er bygget for hvis eiendom den blir når omkostningene er betalt tilbake i årlige avdrag. En stor aber er at en flerhet av brakkene på Haganess ikke har innlagt vann og kloakk. Klæsvask o. l. foregår ved vannposter og der blir meget søl. Efterat man begynte med å gå inspeksjonsaturer rundt i «byen», en politibetjent, helserådets ordfører og kommunens arbeidsformann eller verkets boliginspektør, synes tømning av søppelkasser o. l. å foregå noget mer tilfredsstillende enn tidligere. Det vanskeligste å komme tillivs er tilbøieligheten til å kaste avfall i fjæren eller på ubebyggede plasser. Der er ingen kontroll med levnetsmidler og melkehandel. (*I. H. Grimsgaard.*)

Rekke VIII.

Trykt 1931 (forts. suite):

- Nr. 147. Lønninger 1930. (*Gages et salaires.*)
- 148. Norges skibsfart 1929. (*Navigation.*)
- 149. Norges kommunale finanser 1928—1929. (*Finances des communes.*)
- 150. Det civile veterinærvesen 1929. (*Service vétérinaire civil.*)
- 151. Den Norske Statskasses finanser 1913/14—1931/32. (*Finances de l'État.*)
- 152. Meieribruket i Norge i 1929. (*L'industrie laitière de la Norvège en 1929.*)
- 153. Sjømannstrygden 1928. Fiskertrygden 1928. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 154. Industriarbeidertrygden. Ulykkestrygden 1928. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 155. Norges bergverksdrift 1930. (*Mines et usines.*)
- 156. Private aktiebanker 1930. (*Banques privées par actions.*)
- 157. Stortingsvalget 1930. (*Elections en 1930 pour le «Storting».*)
- 158. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1930—31. (*Salaires des ouvriers agricoles 1930—1931.*)
- 159. Norges postvesen 1930. (*Statistique postale.*)
- 160. Norges telegrafvesen 1929—1930. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 161. Norges industri 1928 og 1929. (*Statistique industrielle de la Norvège.*)
- 162. Sinnssykeasylenes virksomhet 1929. (*Hospices d'aliénés.*)
- 163. Skolevesenets tilstand 1928—1929. (*Instruction publique.*)
- 164. Tariffavtaler og arbeidskonflikter 1930. (*Conventions collectives et conflits du travail en 1930.*)
- 165. Arbeidsledighetsstillingen 15 januar 1931 ved de offentlige Arbeidskontorer. (*Recensement des chômeurs 15 janvier 1931 par les Offices publics de Placement.*)
- 166. Landbruksareal og husdyrholt 1931. Representativ telling. (*Superficies agricoles et élevage du bétail de l'année 1931. Recensement représentatif.*)
- 167. Norges fiskerier 1929. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 168. De spedalske i Norge 1926—1930. *Rapport sur les lépreux en Norvège pour les années 1926—1930.*
- 169. Syketrygden 1930. (*Assurance-maladie.*)
- 170. Norges sparebanker 1930. (*Caisses d'épargne.*)
- 171. Jordbruksstillingen 20 juni 1929. Tredje hefte. Brukenes antall og størrelse m. v. (*Recensement du 20 juin 1929. Propriétés foncières rurales, nombre et grandeur, etc.*)
- 172. Norges handel 1930. (*Commerce.*)
- 173. Forsikringsselskaper 1930. (*Sociétés d'assurances.*)

Trykt 1932:

-
- Nr. 174. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1929. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)

Det Statistiske Centralbyrå har dessuten bl. a. utgitt følgende verker:
Statistisk Årbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 50de Årgang 1931. Oslo 1931.
(Annuaire statistique de la Norvège.)
Statistiske Meddelelser. Senest utkommet: 48de bind 1930. Oslo 1931.
(Bulletin mensuel du Bureau Central de Statistique.)
Månedsopgaver over vareomsetningen med utlandet 1930. Attende bind. Oslo 1931.
(Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1929. (Dix-huitième année.)
Fortegnelse over Norges Offisielle Statistikk m. v. 1828—31 desember 1920. Kristiania
1869, 1913 og 1922. *(Catalogue de la Statistique officielle.)*
Statistiske Oversikter 1914. Kristiania 1914. Statistiske Oversikter 1926. Oslo 1926.
(Résumé rétrospectif 1914 et 1926.)

Samtlige verker er til salgs hos H. Aschehoug & Co., Oslo.

Avg «Norges handel», Årgangene 1911, 1912, 1913, 1915 og 1921 er Byråets beholdning
meget knapp, hvorfor man vilde være takknemlig for å få overlatt eksem-
plarer av disse årganger.

5 januar 1932.